



HELSINGIN YLIOPISTON  
VIIKIN NORMAALIKOULU

# Lukion opetussuunnitelma 2021

## Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu

# LUKION OPETUSSUUNNITELMA 2021

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion opetussuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon lukion opetussuunnitelman perusteet 2019 (OPS-2263-2019), lukiolaki (714/2018) ja lukioasetus (810/2018)

Opetussuunnitelmaa tarkistetaan vuosittain ottaen huomioon valtakunnalliset ja koulukohtaiset muutostarpeet toisen ja korkea-asteen koulutuksessa sekä opettajankoulutuksessa. Opetussuunnitelmaa tukee vuosittainen lukion toimintasuunnitelma (810/1998).

Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvosto on hyväksynyt 25.5.2021 tämän opetussuunnitelman otettavaksi käyttöön 1.8.2021 Helsingin yliopiston normaalikoulun lukion 1. vuosikurssin osalta.

# Sisällys

<b>Esipuhe</b> .....	<b>6</b>
<b>1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö</b> .....	<b>8</b>
1.1 Opetussuunnitelman laatiminen .....	8
1.2 Opetussuunnitelman sisältö .....	9
<b>2 Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta</b> .....	<b>11</b>
2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä .....	11
2.2 Arvoperusta .....	11
<b>3 Opetuksen toteuttaminen</b> .....	<b>14</b>
3.1 Opintojen rakenne .....	14
3.2 Oppimiskäsitys .....	14
3.3 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät .....	15
3.4 Toimintakulttuuri .....	16
3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö .....	19
3.6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys .....	19
<b>4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen</b> .....	<b>23</b>
4.1 Ohjaus .....	23
4.2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki .....	25
4.3 Opiskeluhoolto .....	27
4.3.1 Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet .....	28
4.3.2 Opiskeluhoollon suunnitelmat ja niiden laatiminen .....	30
4.4 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä .....	35
4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä .....	36
<b>5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi</b> .....	<b>40</b>
5.1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa .....	40
5.2 Opintojakson arviointi .....	41
5.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät .....	41
5.2.2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot .....	42
5.2.3 Suullisen kielitaidon arviointi .....	43
5.2.4 Opintoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa .....	43

5.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen .....	43
5.2.6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi.....	45
5.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi .....	45
5.4 Lukion oppimäärän suoritus.....	47
5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus.....	48
5.6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot .....	49
5.7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat .....	51
<b>6 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt .....</b>	<b>52</b>
6.1 Opetuksen yleiset tavoitteet.....	52
6.2 Laaja-alainen osaaminen .....	53
6.3 Äidinkieli ja kirjallisuus .....	58
6.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä.....	59
6.3.2 Ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärä.....	71
6.3.3 Saamen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä .....	78
6.3.4 Romanikieli ja kirjallisuus -oppimäärä.....	86
6.3.5 Viittomakieli ja kirjallisuus -oppimäärä .....	93
6.3.6 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä .....	100
6.3.7 Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä .....	108
6.3.8 Suomi saamenkielisille -oppimäärä .....	117
6.3.9 Ruotsi saamenkielisille -oppimäärä .....	117
6.3.10 Suomi viittomakielisille -oppimäärä .....	117
6.3.11 Ruotsi viittomakielisille -oppimäärä .....	118
6.3.12 Muu opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärä .....	118
6.4 Toinen kotimainen kieli .....	119
6.4.1 Ruotsi.....	119
6.4.1 Suomi (Finska) .....	147
6.5 Vieraat kielet .....	171
6.5.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä .....	176
6.5.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä .....	187
6.5.3 Vieraat kielet, B1-oppimäärä.....	195
6.5.4 Vieraat kielet, B2-oppimäärä.....	195
6.5.5 Vieraat kielet, B3-oppimäärä.....	202

6.5.6 Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä.....	210
6.5.7 Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä.....	211
6.5.8 Vieraat kielet, saame, A-oppimäärä .....	214
6.5.9 Vieraat kielet, saame, B2-oppimäärä .....	219
6.5.10 Vieraat kielet, saame, B3-oppimäärä .....	223
6.5.11 Vieraat kielet, latina, B2-oppimäärä.....	227
6.5.12 Vieraat kielet, latina, B3-oppimäärä.....	230
6.6 Matematiikka .....	234
6.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus .....	237
6.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä.....	238
6.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä .....	251
6.7 Biologia .....	263
6.8 Maantiede .....	277
6.9 Fysiikka .....	290
6.10 Kemia.....	310
6.11 Filosofia .....	325
6.12 Psykologia.....	335
6.13 Historia .....	347
6.14 Yhteiskuntaoppi.....	364
6.15 Uskonto .....	379
6.15.1 Evankelisluterilainen uskonto .....	381
6.15.2 Ortodoksinen uskonto.....	389
6.15.3 Katolinen uskonto .....	396
6.15.4 Islamin uskonto .....	399
6.15.5 Juutalainen uskonto .....	409
6.15.6 Muut uskonnot.....	413
6.16 Elämänkatsomustieto.....	414
6.17 Terveystieto.....	426
6.18 Liikunta .....	435
6.19 Musiikki .....	448
6.20 Kuvataide.....	463
6.21 Opinto-ohjaus.....	476
6.22 Temaattiset opinnot.....	482

6.23 Lukiodiplomit.....	485
6.24 Kotitalous.....	490
6.25 Käsityö .....	492
6.26 Tietotekniikka .....	495
6.27 Integroidut opintojaksot .....	498
6.28 Yhteistyöopintojaksot .....	504
6.29 eNorssin verkkokurssit .....	506
<b>LIITTEET .....</b>	<b>507</b>
Liite 1 Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta.....	508
Liite 2 Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko.....	518
Liite 3 Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi .....	528
Liite 4 Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	535
Liite 5 Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi.....	542
Liite 6 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion ohjaussuunnitelma.....	549
Liite 7 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion opiskeluhuoltosuunnitelma .....	558
Liite 8 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion kurinpitosuunnitelma.....	566
Liite 9 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion toiminnan kehittäminen ja arviointi .....	575
Liite 10 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion tuntijako .....	576

# Esipuhe

Lukiokoulutuksen laaja uudistushanke käynnistettiin vuonna 2017. Se sisältää lukiolain uusimisen ja lukion toiminnallisen uudistamisen, kuten myös lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen ja ylioppilastutkinnon säädösten muuttamisen. Nämä lukion opetussuunnitelman perusteet perustuvat lukiolakiin (714/2018) ja valtioneuvoston asetukseen lukiokoulutuksesta (810/2018).

Näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaiset opetussuunnitelmat otetaan paikallisesti käyttöön 1.8.2021. Uusi lukiolaki astui voimaan 1.8.2019, mutta kaikki paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkemmin kuvattavat eli opetukseen, oppimisen tukeen, ohjaukseen sekä yhteistyöhön liittyvät asiat velvoittavat koulutuksen järjestäjiä elokuusta 2021 alkaen.

Lukiouudistuksen tavoitteena on nostaa kansakunnan koulutustasoa, jotta Suomi menestyisi mahdollisimman hyvin tulevina vuosikymmeninä. Korkeakoulutettujen osuus 25–34-vuotiaiden ikäluokasta halutaan nostaa vuoteen 2030 mennessä 50 prosenttiin lain laatimishetken 41 prosentista. Tulevaisuudessa tarvitaan vahvaa asiantuntijaosaamista ja nykyistä enemmän korkeakoulutettua työvoimaa varsinkin kasvualoilla. Siksi uudistuksella halutaan lisätä lukiokoulutuksen vetovoimaa yleissivistävänä, korkeakouluihin jatko-opintokelpoisuuden antavana koulutusmuotona, vahvistaa koulutuksen laatua ja oppimistuloksia sekä sujuvoittaa siirtymistä toisen asteen opinnoista korkea-asteelle. Yksilöllisemmät ja joustavammat opintopolut, niiden vaatima ohjaus ja tuki, oppiainerajat ylittävät opinnot sekä korkeakouluyhteistyö ovat keskeisiä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lukiokoulutus on edelleen kolmivuotinen koulutus, jota järjestetään erikseen nuorille ja aikuisille tarkoitettuina oppimäärinä. Oppimäärien ja niihin kuuluvien opintojen mitoituksen perusteena käytetään kurssien sijaan opintopisteitä: yksi entinen kurssi (esimerkiksi 38 x 45 minuutin tai 22,8 x 75 minuutin oppituntia) on laajuudeltaan kaksi opintopistettä, eli yhden opintopisteen laajuus on 19 x 45 minuutin oppituntia tai 11,4 x 75 minuutin oppituntia. Lukion oppimäärän laajuus on nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa vähintään 150 opintopistettä ja aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa vähintään 88 opintopistettä. Nuorten lukiokoulutuksessa lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

Lukiokoulutuksessa paitsi edistetään oppiaineiden tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallintaa myös kehitetään laaja-alaista osaamista. Lukiokoulutuksen eheyttämiseksi lukion opetussuunnitelman perusteisiin on muotoiltu laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jotka muodostavat kaikkien oppiaineiden yhteiset tavoitteet: 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen. Laaja-alainen osaaminen auttaa suuntaamaan oppiaineissa opittuja tietoja ja taitoja käytännön elämään. Laaja-alainen osaaminen viittaa oppimisen ja osaamisen perustana oleviin kognitiivisiin taitoihin, metataitoihin sekä ominaisuuksiin, joita tarvitaan opiskelussa, työssä, harrastuksissa ja arjessa. Se luo myös edellytykset tiedoille ja taidoille, joiden avulla voidaan hallita muutosta digitalisoituvassa ja monimutkaistuvassa maailmassa.

Eheyttämistä edistää myös opintojen uudenlainen rakenne. Pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on jäsennelty lukion opetussuunnitelman perusteisiin 1–3 opintopisteen moduuleiksi, joista

paikallisesti rakennetaan joko oppiaineiden omia tai yhteisiä opintojaksoja. Nämä entisten kurssien sijaan laadittavat opintojaksot voivat olla laajuudeltaan ja muodoltaan erilaisia. Opinnot arvioidaan opintojaksoittain. Mikäli opintojakso koostuu useasta oppiaineesta, arvosanat annetaan oppiaineittain.

Tavoitteena on edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja tukea heitä opinnoissaan yhä paremmin. Lukioiden toimintakulttuurissa painotetaan vahvemmin opiskelijoiden osallisuutta, yhteistyötä, yhteisöllisyyttä ja monimuotoisuutta yksilölliset tarpeet samalla huomioon ottaen. Lisäksi lukio-opintojen opiskelijälähtöisyys ja opintojen henkilökohtaistaminen vahvistuvat, jolloin opiskelumotivaatio ja opintojen mielekkäisyys kasvavat.

Opiskelijalla on oikeus saada säännöllisesti tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintoihin ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Oppilaitoksesta pois siirtyvällä opiskelijalla on oikeus myös jatko-ohjaukseen. Sitä annetaan opiskelijoille, joiden opiskeluoikeus on päättymässä tai jotka ovat eroamassa oppilaitoksesta, sekä henkilöille, jotka lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen eivät ole saaneet jatko-opiskelupaikkaa. Opiskelijalla on oikeus jatko-ohjaukseen oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Opiskelijalla, jolla on oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea.

Lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyövelvoitteita vahvistetaan erityisesti lukioiden ja korkeakoulujen välisen yhteistyön osalta. Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa siten, että jokainen lukiolainen saa halutessaan mahdollisuuden saada kokemusta korkeakouluopiskelusta. Opetus on lisäksi järjestettävä niin, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Laadukas koulutus, monipuoliset yhteydet ympäröivään maailmaan, yhteisöllinen ja osallistava toimintakulttuuri sekä hyvinvointia ja itsetuntemusta tukevat elämänhallinnan taidot vahvistavat lukiolaisen sydämen sivistystä. Tavoitteena on lukiolain mukaisesti tukea lukiolaisen kasvua hyväksi, tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi sekä aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. Yksilön ja yhteiskunnan kannalta tärkeänä yhteisenä tavoitteena on klassisten sivistysihanteiden toteuttaminen eli pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen.



# 1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

## 1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Lukiokoulutuksen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kaikki nuorten lukiokoulutuksen järjestäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan, jollei opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämästä järjestämisluvasta muuta johdu. Jos lukiokoulutuksen järjestämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Lukiokoulutus on kokonaisuus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi lukion opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Tekstin muodosta ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vai sitä tarkentava tai selittävä teksti.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukion opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjä laatii vuosittain hyväksymäänsä opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä lukion toimintaympäristö, paikalliset osaamisvahvuudet ja erityisresurssit. Lukiopaikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet sekä elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä. Opetussuunnitelmaa laadittaessa myös ajankohtaistetaan lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjä asioita.

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman ennen sen käyttöönottoa erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä ja tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Koulutuksen järjestäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja erisidosryhmien kanssa. Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Ennen opetussuunnitelman hyväksymistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla lukion opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät lukion toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta lukion sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

## 1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi
- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhuolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Mikäli lukio järjestää vieraskielistä opetusta tai mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta tulee suunnitella paikallisen opetussuunnitelman ja muiden siihen perustuvien suunnitelmien osana tai yhteydessä.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016] 1 mom.).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta lukion suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

## 2 Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

### 2.1 Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen ja jatkuvaan oppimiseen.

### 2.2 Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa arvoperustaa tarkennetaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa konkretisoi näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvattu laaja-alainen osaaminen.

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu, yksilöiden yhteisö, on laadukasta opetusta tarjoava pieni ja perinteikäs lukio, jossa voi rakentaa hyvän pohjan jatko-opinnoille. Kestävä kehityksen koulusamme jokainen saa olla oma itsensä.

Opettajankouluttajina toimivat opettajat tutkivat ja kehittävät jatkuvasti työtään, ja heidän asiantuntemustaan hyödynnetään myös valtakunnallisesti.

Viikin normaalikoulun yhteisössä on monenlaisia, monen ikäisiä ja monissa tehtävissä olevia ihmisiä. Moninaisuus ja hyvinvointi ovat voimavaroja, joita vaalitaan. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon sekä kaikkien koulu yhteisön jäsenten ystävälliseen kohteluun. Aloitteellisuutta, pitkäjänteisyyttä, yhteistyötaitoja sekä luovuutta arvostetaan. Lisäksi vaalitaan yhteisöllisyyttä, joka näkyy monin eri tavoin koulun arjessa ja juhlassa.

Viikin normaalikoulussa käsitellään ja toteutetaan kestävä kehitys kaikkien oppiaineitten yhteydessä sekä koulun yhteisissä tilaisuuksissa ja toiminnassa. Kestävä kehitys ymmärretään laaja-alaisena käsitteenä, joka pitää sisällään ekologisen, taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyden. Mitään näistä ulottuvuuksista ei voida toteuttaa niin, että se vahingoittaisi toisen ulottuvuuden toteutumista. Kestävä kehityksen aihepiiriin toteuttamisessa koulu tekee yhteistyötä eri sidosryhmiensä sekä erilaisten koulun ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden kanssa kulloisenkin tilanteen ja tarpeen mukaan.

Viikin normaalikoulu on osa maailmanlaajuisesta Unesco-kouluverkostosta (UNESCO ASPnet – Associated Schools Network), jonka tarkoituksena on edistää kulttuurienvälistä vuorovaikutusta, rauhaa, ihmisoikeuksia, kestävästä kehityksestä ja laadukasta koulutusta. Koulumme on sitoutunut toteuttamaan näitä teemoja toiminnassaan.

## 3 Opetuksen toteuttaminen

### 3.1 Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Opetushallitus on laatinut lukion opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä 1 tarkoitettuihin pakollisiin ja valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukuun ottamatta temaattisia opintoja. Lisäksi Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet lukiodiplomeihin. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Koulutuksen järjestäjän tulee kuitenkin tarjota opiskelijalle mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen liitteen 1 mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä oppiaineen opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin.

### 3.2 Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, kehollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosessistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omaan mahdollisuuteen ja innostavat opiskeluun.

### 3.3 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

#### Opiskeluympäristöt

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskeluympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikkaittavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestäväen kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskeluympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskeluympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskeluympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asiantuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomion opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

#### Opiskelumenetelmät

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettöyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.



Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Viikin normaalikoulussa opiskelumenetelmien valintaan vaikuttavat koulun arvot: yhteisöllisyys, yhdessä oppiminen ja vuorovaikutus. Koulussa korostuvat monipuoliset ja hyvinvointia edistävät opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmät, jotka näkyvät myös ohjatussa opetusharjoittelussa. Viikin normaalikoulu hyödyntää lähiympäristöä opiskeluympäristönä ja tekee yhteistyötä erilaisten sidosryhmien kanssa. Sekä fyysisiä että virtuaalisia opiskeluympäristöjä kehitetään jatkuvasti henkilökunnan ja opiskelijoiden yhteistyönä.

### 3.4 Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestävää tulevaisuutta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet, erityiset koulutustehtävät sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

#### Oppiva yhteisö

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

## **Osallisuus ja yhteisöllisyys**

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmäohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

## **Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus**

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

## **Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus**

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolittietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

## **Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus**

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsojallista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan osallistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Viikin normaalikoulun toimintakulttuuri edistää kestävästä hyvinvointia, osallisuutta ja monimuotoista vuorovaikutusta. Toimintakulttuuria kehitetään yhteistyössä lukion opiskelijoiden, henkilöstön, opetusharjoittelijoiden, huoltajien sekä eri sidosryhmien kanssa.

Viikin normaalikoulun opiskelijakunta on mukana lukion toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Opiskelijakuntaa kuullaan säännöllisesti, ja opiskelijakunnalla on mahdollisuus vaikuttaa lukuvuosisuunnitelman sisältöön. Opiskelijoille tarjotaan esimerkiksi mahdollisuus osallistua koulun erilaisiin työryhmiin ja tulla kuulluksi johtoryhmässä. Opiskelijakuntaa edustaa vaaleilla valittu opiskelijakunnan hallitus.

Helsingin yliopiston harjoittelukouluna Viikin normaalikoulu osallistuu opetuksen, opetussuunnitelmatyön ja opetusharjoittelun ohjauksen kehittämiseen läheisessä yhteistyössä muiden harjoittelukoulujen ja yliopistojen sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. Koulu osallistuu kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja arviointiin.

## 3.5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

## 3.6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

Lukion opintotarjontaa suunniteltaessa voidaan opintojaksoihin yhdistää kansainvälisyys- ja työelämäosaamisen osioita sekä korkeakouluopintoihin tutustumista. Paikallisessa opetussuunnitelmassa konkretisoidaan yhteistyön tavoitteet ja muodot sekä päätetään yhteistyötahoista. Jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksia vahvistetaan lukion toimintakulttuurissa, laaja-alaisen osaamisen toteutuksissa ja kaikkien oppiaineiden opinnoissa.

## **Korkeakoulu yhteistyö**

*Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa.* (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.)

*Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa.* (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakkoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Korkeakouluopintoihin tutustumisen konkreettiset muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

[Viikin normaalikoulussa tehdään runsaasti korkeakoulu yhteistyötä. Monipuolisen ohjauksen avulla lukiolaiset tutustuvat eri alojen ja eri korkeakoulujen jatko-opintomahdollisuuksiin. Lukiolaisille tarjotaan myös mahdollisuutta suorittaa yliopistokursseja osana lukio-opintojaan useissa oppiaineissa. Opiskelijan on mahdollista tehdä yksilöllisiä valintoja oppiaineiden valinnassa sekä kyseisten opintojen laajuudessa.](#)

Korkeakouluuhteudet näkyvät vahvasti Viikin normaalikoulun toimintakulttuurissa. Harjoittelukouluna Viikin normaalikoulussa on läpi lukuvuoden läsnä eri alojen opetusharjoittelijoita, joiden kautta lukiolaisille tarjoutuu mahdollisuus seurata eri alojen korkeakouluopiskelua käytännössä. Opetusharjoittelijoiden monipuolista osaamista ja kokemuksia voidaan hyödyntää opintojaksojen aikana. Viikin normaalikoulu tekee koulun arjessa ja juhlassa yhteistyötä alumniensa kanssa, mikä tutustuttaa lukiolaiset eri työ- ja uramahdollisuuksiin.

Ainekohtaisissa opetussuunnitelmissa määritellään tarkemmin muut korkeakouluuhteistyön muodot ja tavat.

## **Työelämävalmiudet**

*Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)*

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja reflektovat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelujen ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Lukio linjaa paikallisessa opetussuunnitelmassa yhteistyöstään työelämän, kuten yritysmaailman, julkisen sektorin ja kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Viiikin normaalikoulu tarjoaa opiskelijoille esimerkiksi yritysvierailuja, työelämään tutustumista tai työelämävierailuja. Yhteistyötä voidaan tehdä myös monenlaisten kolmannen sektorin toimijoiden, esimerkiksi kansalaisjärjestöjen ja sidosryhmien, kanssa. Tässä yhteistyössä pyritään hyödyntämään myös opiskelijoiden huoltajien ja opetusharjoittelijoiden asiantuntemusta ja mahdollisia kontakteja. Luontevia yhteistyökumppaneita julkisella sektorilla ovat Helsingin yliopisto ja muut korkeakoulut. Painopisteet ja yhteistyökumppanit voivat vaihtua vuosittain.

## **Kansainvälinen osaaminen**

*Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)*

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaalitekniikan avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kansainvälisen osaamisen painotukset ja lukion kansainvälisen toiminnan muodot päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Viiikin normaalikoulussa vierailee vuosittain paljon kansainvälisiä ryhmiä. Opiskelijoita pyritään osallistamaan vierailujen toteutuksessa. Näin opiskelijoilla on mahdollisuus kehittää kulttuurienvälisiä vuorovaikutustaitojaan ja kielitaitojaan. Vuosittain voidaan järjestää erilaisia kansainvälisiä opintomatkoja, joita kuvataan tarkemmin ainekohtaisissa opetussuunnitelmissa.

## 4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

### 4.1 Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka tulee syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempina yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietoisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetuksensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee sisältyä kuvaus siitä, miten siirtymävaiheen yhteistyötä toteutetaan perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, korkea-asteen koulutuksen sekä muiden koulutusta järjestävien tahojen kanssa. Korkea-asteen oppilaitosten kanssa tulee erikseen kehittää tapoja, jotka mahdollistavat opiskelijoille orientoivat opinnot korkea-asteella sekä vaihtoehtoiset väylät



hakeutua jatko-opintoihin. Lisäksi tulee kuvata, miten alueellista monialaista yhteistyötä toteutetaan työelämän, paikallisten työ- ja elinkeinopalvelujen, sosiaali- ja terveystoimen, nuorisotoimen sekä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan, miten ohjauksella varmistetaan opiskelijan mahdollisuus kehittää kansainvälisyys-, työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan.

Osaksi paikallista opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä.

Lukion ohjaussuunnitelman tulee sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako
- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

#### 1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
  - opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot

- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukio-koulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

[Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion ohjaussuunnitelma on esitetty liitteessä 6.](#)

## 4.2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa sekä edistää hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Lisäksi tavoitteena on antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen. Opiskelijalla on oikeus saada tukea riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oppimisvaikeudet voivat johtua esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksista, matemaattisista tai tarkkaavuu-den vaikeuksista, sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa

huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.

Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2 mom.). Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan edellä mainitulla tavalla.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 1 momentin mukaan tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopetus ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja ryhmänohjaajan tuen avulla sekä hyödyntämällä erilaisia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolain (714/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuollon

palvelujen tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisäajan antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien tarpeen arviointi
- tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- tuen toteuttaminen
- tuen toteutumisen seuranta ja arviointi
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

#### Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulussa

- lukion ensimmäisen lukuvuoden opiskelijoille tiedotetaan opintojen aikaisista tukitoimista lukuvuoden aloittavalla orientaatiojaksolla
- muiden vuosikurssien opiskelijoille kerrotaan yleisistä tukimuodoista lukuvuoden alussa ryhmänohjaajan tapaamisissa
- huoltajia informoidaan oppimiseen ja opiskeluun liittyvistä tukitoimista sekä opiskelijoiden oikeudesta saada tukea
- aineenopettajat, ryhmänohjaajat ja opinto-ohjaaja muistuttavat lukuvuoden aikana opiskelijoita tuen mahdollisuuksista.

Opiskelijoita kannustetaan olemaan itse aktiivisia, jos lukioaikana ilmenee tuen tarvetta oppimisessa tai tarvetta koetilanteiden erityisjärjestelyihin. Opiskelijat voivat näissä asioissa kääntyä aineenopettajan lisäksi ryhmänohjaajan, opinto-ohjaajan tai erityisopettajan puoleen. Opiskelijalle, jolla on tuen tarvetta, laaditaan henkilökohtainen opintosuunnitelma, kun tuen tarve ilmenee. Tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti ja tuen opintosuunnitelmaa päivitetään vastaamaan arvioitua tuen tarvetta. Myös erityisjärjestelyjen tarpeellisuutta ja toimivuutta arvioidaan ja tulos päivitetään tuen osalta opintosuunnitelmaan. Käytänteet kuvataan tarkemmin ohjaussuunnitelmassa (liite 6).

## 4.3 Opiskeluhuolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain (714/2018) mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) käsitettä opiskeluhoolto.

Lukion opiskeluhoollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhoiltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhoilto. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 ja 3 §.)

Lukion opiskeluhoollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoilto sekä opiskeluhoollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoilto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää, lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhoiltoista ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhoollon palveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 9 [muutettu lailla 1409/2014] ja 11 §.)

Opiskeluhoiltoa toteutetaan monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoiltoissa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhoollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhoilto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhoilto- ja palveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluhoollon hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3, 4 ja 9 §; lukiolaki 714/2018, 33 §.)

### **4.3.1 Opiskeluhoollon keskeiset periaatteet**

Näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhoollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhoollon tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhoilto- ja suunnitelman laatimisesta (lukiolaki 714/2018, 32 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]).

#### **Yhteisöllinen opiskeluhoilto**

Opiskeluhoiltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä opiskeluhoilto. Opiskeluhoilto on osa lukion toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluhoollon hyvinvointia sekä opiskeluhoollon terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3 ja 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla

tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa (lukiolaki 714/2018, 33 §; oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 18 §). Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lukiolain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (lukiolaki 714/2018, 40 §). Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämässä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa lukion toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa lukion toiminnassa.

### **Yksilökohtainen opiskeluhoolto**

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhoollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhoolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 5 §).

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhoolltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhooltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhoollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 11 ja 18 §.)

### **Opiskeluhooltoryhmät monialaisessa yhteistyössä**

Opiskeluhoollon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhooltoryhmien toiminta on osa opiskeluhoollon kokonaisuutta. Opiskeluhooltoryhmiä ovat 1) opiskeluhoollon ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhooltoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016].)

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluhoollon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhooltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä sekä opiskeluterveydenhuollon palveluja ja psykologi- ja kuraattoripalveluja

edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa koulutuksenjärjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitoryhmän sijasta edellä kuvattuja tehtäviä voi hoitaa opetuksen järjestäjän nimeämä muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 14 § [muutettu lailla 1501/2016]).

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan tai, ellei opiskelijalla poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 19 §).

### **4.3.2 Opiskeluhuollon suunnitelmat ja niiden laatiminen**

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhoitoa koskeva osuus, 2) paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhuollosta sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 12 ja 13 § [muutettu lailla 1501/2016]; lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013]; lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §.)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 12 § [muutettu lailla 1292/2013].)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon, kun valmistellaan paikallisen opetussuunnitelman opiskeluhoitoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhoitosuunnitelmia.

### **Opiskeluhoito opetussuunnitelmassa**

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan käytännön tasolla lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyjen asioiden toteutus, opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä linjaukset oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseksi.

Paikallinen opetussuunnitelma tulee opiskeluhoillon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §; terveydenhuoltolaki 1326/2013, 17 §). Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa (lukiolaki 714/2018, 32 §).

Osa oppilaitoskohtaiseen opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyvistä asioista on tarkoituksenmukaista kuvata yhdenmukaisesti kaikissa koulutuksen järjestäjän oppilaitoksissa siten, että niitä täsmennetään ja täydennetään oppilaitoskohtaisesti. Tämä tukee oppilas- ja opiskeluhoitolaissa (1287/2013) mainittua opiskeluhoillon palvelujen yhdenvertaista laatua ja saatavuutta.

### **Oppilaitoskohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laadinta**

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoillon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä oppilaitoksen ja opiskeluhoillon henkilöstön sekä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016].) Suunnitelmaa laadittaessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Oppilaitoksen opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan seuraavat asiat:

#### **1. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut**

Opiskeluhoitosuunnitelmassa esitetään arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Opiskeluhoillon kokonaistarve ja käytettävissä olevien opiskeluhoitopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arviossa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä ja seurantatietoja, opiskeluhoilossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja erityisesti opiskelijoilta saatavaa tietoa.



Opiskeluhooltohuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio oppilaitoksen käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista, joita ovat opiskeluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Lisäksi suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluhoollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako, palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä palveluista tiedottaminen ja niihin ohjaaminen
- opiskeluhoollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin opiskelijoihin, oppilaitosyhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä opiskeluhoollon kehittämiseen ja seurantaan.

## **2. Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat**

Oppilaitoksen opiskeluhooltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen opiskeluhoollon järjestäminen opiskelijan ja opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- toimenpiteet yhteisöllisyyden edistämiseksi oppilaitosyhteisössä
- toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet opiskelijoiden osallisuuden vahvistamiseksi
- yhteistyö ja toimenpiteet huoltajien yhteistyön ja osallisuuden vahvistamiseksi
- oppilaitoskohtaisen opiskeluhooltoryhmän tai muun tehtävään soveltuvan monialaisen ryhmän toimintatavat ja käytännöt
- opiskeluhoollon kokonaisuudesta tiedottaminen
- yhteistyö nuorisotoimen, lastensuojelun ja poliisin sekä muiden opiskeluhoollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa
- terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välinen yhteistyö
- opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- toimenpiteet esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi opiskeluympäristössä
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen
- yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisyys- ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä sekä uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

### ***a) Suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä***

Opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016]). Suunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon sekä opiskelijoiden keskinäiset että opiskelijoiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet oppilaitoksessa.

Suunnitelman tulee sisältää seuraavat kuvaukset:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja niihin puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

### ***b) Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa***

Opiskeluhoitosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa. Suunnitelmassa otetaan huomioon myös toimintavalmiudet ylioppilastutkinnon kokeiden aikana mahdollisesti tapahtuvassa äkillisessä uhka- ja vaaratilanteessa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset, kuten pelastussuunnitelma (pelastuslaki 379/2011, 15 §; valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 407/2011, 1 ja 2 §).

Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako erilaisissa kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, opiskelijoille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

### **3. Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestäminen**

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttamistavat ja yhteistyö opiskelijan terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseksi ja seuraamiseksi sekä tarvittavien yksilöllisten tukitoimien järjestämiseksi.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestäminen, keskinäinen työn- ja vastuunjako sekä palvelujen järjestämisessä tarvittava yhteistyö
- monialaisen asiantuntijaryhmän toimintatapojen ja käytäntöjen sopiminen sekä yksilöllisten tukitoimien järjestämisen periaatteet

- opiskeluhuollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa
- opiskeluhoitokertomuksen laatiminen ja säilytys
- sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestämiseen liittyvä yhteistyö oppilaitoksessa
- opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalveluiden järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi
- tarvittava yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa (esimerkiksi erikoissairaanhoito, sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotoimi).

#### **4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa**

Opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa.

Suunnitelmassa kuvataan

- opiskelijan ja huoltajan osallisuus ja yhteistyö opiskeluhuollon suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioimisessa
- opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annettava tieto yksittäisen opiskelijan asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä
- opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhuollon asiakkaana ja suostumuksen hakeminen opiskelijalta ja tarvittaessa tämän huoltajalta yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa
- käytänteet opiskelijan toiveiden huomioimisessa häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä
- käytänteet opiskelijan kehitystason ja edun toteutumisen arvioimiseksi opiskeluhuollon henkilöstöön kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön toimesta
- menettelytavat yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä monialaisessa asiantuntijaryhmässä.

#### **5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen**

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 26 §).

Opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraukseksi (omavalvonta).

Suunnitelmassa esitetään

- seurattavat asiat
- tietojen kokoamiseksi käytettävät menetelmät, seurannan aikataulu sekä vastuussa oleva taho
- seurantatietojen käsittely ja niiden hyödyntäminen opiskeluhuollon kehittämisessä
- seurannan keskeisistä tuloksista tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyökumppaneille.

## 4.4 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpito-seuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismenettelyt, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä
- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille

- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

[Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion kurinpitosuunnitelma on liitteessä 8.](#)

## 4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuurista otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja meta-kielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

### Saamelaiset ja saamenkieliset

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio-opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyn alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitetun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole

ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saame vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyteen. Opetus tukee myös saamelaiden yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaiden oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille.

Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

## **Romanit**

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän omalunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

## **Viittomakieliset**

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen

tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittomakielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viittomakieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

### **Muut monikieliset opiskelijat**

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kursseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestet-  
tävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulussa suomi toisena kielenä -opetus toteutetaan eriytettynä  
vastaavien äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän opintojaksojen yhteydessä. Suomi toisena kielenä -  
opintojaksot toteutetaan, mikäli ryhmäkoko on riittävä.



# 5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi

## 5.1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

*Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)*

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää:

- Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiinsa, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua.
- Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

## 5.2 Opintojakson arviointi

*Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)*

*Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)*

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päättyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa.

[Viikin normaalikoulussa arvioinnin menetelmiä ja käytänteitä kuvaillaan tarkemmin ainekohtaisissa osioissa.](#)

[Opiskelijoille jaettavassa opinto-oppaassa kuvataan tarkemmin opintojaksojen suorittamiseen liittyvät käytännöt, kuten arvioitujen opintosuoritusten Wilma-merkinnät, poissaolojen vaikutus ja opintojakson hylkäämisen perusteet. Perustelluista syistä käytänteistä voidaan poiketa opiskelijan eduksi opettajan harkinnan mukaan.](#)

### 5.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

*Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohdallaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)*

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun

ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksytyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

Viihin normaalikoulussa koulukohtaisesta soveltavasta opintojaksosta voidaan antaa ainekohtaisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä. Opintojaksojen suorituksiin liittyvät merkinnät ovat seuraavat:

S=hyväksytysti suoritettu

H=hylätty

K=osallistunut opetukseen, mutta opintojakson suoritus edellyttää täydentämistä

Opiskelijan tulee suorittaa täydennettäväksi määrätty opintojakso (K) loppuun viimeistään seuraavan lukuvuoden elokuun uusintakuulustelussa. Käytänneestä voidaan poiketa opettajan harkinnan mukaan perustellusta syystä.

Viihin normaalikoulussa hyväksytyin opintojakson arvosanaa (5-10) voi korottaa kerran uusintakuulustelussa, joka järjestetään kahdesti lukuvuodessa. Opintojakson arvosanaksi merkitään suorituksista parempi.

## 5.2.2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot

*Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)*

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytty arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Viikin normaalikoulussa opiskelija voi perustellusta syystä sopia opintojakson suorittamisesta kokonaan tai osittain itsenäisesti. Sopimus itsenäisestä suorittamisesta tehdään rehtorin ja opintojakson opettajan kanssa. Opintojakson ohjattu itsenäinen suorittaminen määritellään tarkemmin ainekohtaisessa opetussuunnitelmassa.

### 5.2.3 Suullisen kielitaidon arviointi

*Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)*

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

### 5.2.4 Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

*Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä. Koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.)*

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

Viikin normaalikoulussa huoltaja voi seurata opiskelijan opintojen edistymistä Wilman kautta. Lukiossa korostetaan opiskelijan oman roolin tärkeyttä opiskelupolun suunnittelijana ja toteuttajana sekä oppimisen edistymisen arvioijana. Opiskelijan opintojen etenemistä seurataan säännöllisesti ohjaussuunnitelman mukaisesti sekä siitä annetaan riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen.

### 5.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

*Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut 11 §:ssä tarkoitetut opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.)*

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettut opinnot vastaavat, ylempää vai alemmaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailta suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2-oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2-oppimäärän opintojaksoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiäärän mukaisesti suoritettut opinnot luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2-oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2-opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiäärän opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiäärästä, mutta ei molemmista.

[Viikin normaalikoulussa opintojen hyväksilukemisesta päättävät kyseisen aineen opettaja ja rehtori.](#)

## 5.2.6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

## 5.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

*Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut*

tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisesti ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen moduuli luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemissa pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemissa pakollisia ja valinnaisia opintoja,	joista voi olla hylättyjä opintoja enintään
2–5 opintopistettä	0 opintopistettä
6–11 opintopistettä	2 opintopistettä
12–17 opintopistettä	4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän	6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimäärästä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi

opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

[Viikin normaalikoulun koulukohtaisten opintojen arviointikäytänteet määritellään ainekohtaisissa opetussuunnitelmissa.](#)

## 5.4 Lukion oppimäärän suoritus

*Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä – . (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)*

*Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämänskatsomustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät)-sekä opinto-ohjausta. – – Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä teemaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)*

*Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)*

*Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoriteksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)*

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

*Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos:*

- *opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot;*
- *lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta;*



- *se on perusteltua opiskelijan sairauteen, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)*

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täyttyttävä.

## **5.5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja opimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus**

*– – [O]piskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)*

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

*[Lukio]laissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:*

- *opiskelijaksi ottamista*
- *23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoi-  
keuden päättymistä*
- *suoritettujen opintojen hyväksi lukemista*
- *opiskelun poikkeavaa järjestämistä*
- *oikeutta saada uskonnon tai elämänkatsomustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)*

*[Lukiolain] 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)*

*Jollei [lukio]laissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)*

*Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)*

*Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)*

## 5.6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

*Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutuksen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)*

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

- Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta.
- Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
- Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä

S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppi määrä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: "Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä."

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä "uskonto/elämäkatsomustieto" erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä eritely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielillä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja-kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

## 5.7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojakoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

## 6 Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

### 6.1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestäväen elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivarantoaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja

kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan op-  
pimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja koke-  
muksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työ-  
elämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia  
mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

## 6.2 Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet  
muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on ku-  
vattu alla olevassa kuviossa.

### Laaja-alainen osaaminen lukiossa

#LOPS2021

#### Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävä tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyys-  
valmiudet



Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulu-  
tuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys ra-  
kentuu oppiaineissa määritellystä tiedonalakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen  
tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvami-  
seen, kestävä tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysval-  
miuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaa-  
misen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opin-  
noissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista.

Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

## **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus, uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

### **Vuorovaikutusosaaminen**

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelämällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnassa sekä ratkaisujen etsimisessä. Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon



luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitukseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämänalueilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestävään suuntaan. Opiskelija reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestävä toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestävä elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

Viikin normaalikoulussa opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäisriippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovittava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamistaan ja monilukutaitoaan hyödyntämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tunteestaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

## 6.3 Äidinkieli ja kirjallisuus

### Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, meta-kielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuuri-laitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä kou-luyhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opis-kelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri op-pimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

### **Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa**

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiai-nerajat ylittävänä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansa-lais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kie-len, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmär-rystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestäväen tulevaisuuden ra-kentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriitti-seen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen mo-ninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ym-märtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuus-den opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa väli-neitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vah-vuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämänhallinnan taitoja: vuorovaikutus- ja teks-titaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

#### **6.3.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä**

## **Oppimäärän erityinen tehtävä**

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

## **Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet**

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja

- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

#### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

### **Arviointi**

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

### *Tekstien tulkitseminen*

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

### *Tekstien tuottaminen*

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

## **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Oppiaineen korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä toteutetaan tekemällä ja vastaanottamalla asiantuntija- ja kulttuurivierailuja.

Työelämäyhteistyö painottuu moduulissa ÄI9 Vuorovaikutus 3, jonka tavoitteisiin kuuluvat jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot.

## **Kielitietoisuus oppiaineessa**

Kielitietoisuus painottuu oppiaineen kaikissa moduuleissa oppimisen välineenä ja kohteena. Kieli- ja tekstitietoisuuden sisältöjä opiskellaan etenkin moduulissa ÄI2 Kieli ja tekstitietoisuus. Oppiaineessa syvennetään kielen eri rekisterien hallintaa osana yleissivistystä, ja opiskelijan monikielisyyttä tuetaan.

## **Opintojaksojen suorittamisjärjestys ja ohjeet itsenäisiin suorituksiin**

1. vuosi moduulit 1; 2+3; 4
2. vuosi moduulit 5; 6+7; 8 (9)
3. vuosi moduulit 10; 11 (9)

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **ÄI01 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**

#### **ÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso painottuu hyvinvointiosaaminen. Opiskelija harjoittaa tekstin ymmärtämisen ja tuottamisen taitoja osana omia opiskelutaitoja sekä laajemmin kansalaistaitoja. Monitieteinen ja luova osaaminen näkyy siten, että opintojaksossa harjaannutaan tiedonalan käsitteiden käyttöön sekä erilajisten tekstien tuottamiseen. Yhdessä kirjoittaminen sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen kehittävät vuorovaikutusosaamista.

#### **Arviointi**

Moduulin arviointi muodostuu suullisten ja kirjallisten osasuoritusten arvioinnista. Vuorovaikutustaidot ovat sekä työ- että arviointitapa sekä arvioinnin kohde.

## **ÄI0203 Kieli ja vuorovaikutus (2 op)**

### **ÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsite, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

### **ÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**



### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

### **Opintojakson tavoitteet**

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta
- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Moduulit ÄI2 ja ÄI3 muodostavat opintojakson Kieli ja vuorovaikutus. Opintojaksossa korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen osana kielen merkityksen, kielipolitiikan ja kieli-identiteetin opiskelua. Vuorovaikutusosaaminen näkyy erityisesti kielen tilanteisen vaihtelun tarkasteluna. Omien vuorovaikutustaitojen kehittäminen on osa hyvinvointiosaamista. Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyvät opintojakson sisällöissä. Opintojaksossa syvennetään käsitystä kielen vallasta sekä merkityksestä osana sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi muodostuu suullisten ja kirjallisten osasuoritusten arvioinnista.

## **ÄI04 Kirjallisuus 1 (2 op)**

### **ÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa elämyksellinen lukeminen ja kirjoittaminen sekä luova ilmaisu kehittävät sekä hyvinvointiosaamista että luovaa osaamista.

#### **Arviointi**

Opintojakson arviointi muodostuu suullisten ja kirjallisten osasuoritusten arvioinnista.

### **ÄI05 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

#### **ÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Medialukutaidon ja vaikuttamisen keinojen tuntemuksen syventäminen kehittää yhteiskunnallista osaamista. Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyvät opintojakson sisällöissä sekä sananvapauden, mediaetiikan ja kielen vallan ja vastuun tarkastelussa.

### Arviointi

Opintojakson arviointi muodostuu suullisten ja kirjallisten osasuoritusten arvioinnista.

## ÄI0607 Kirjoittaminen ja puheviestintä (2 op)

### ÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin
- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

#### Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

### ÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

#### Keskeiset sisällöt

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

### Opintojakson tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin

- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Moduulit ÄI6 ja ÄI7 muodostavat opintojakson. Opintojaksossa opiskellaan tekstien rakenteita, kohdentamista sekä esitys- ja ilmaisutapoja, joita sovelletaan niin kirjallisiin kuin suullisiin teksteihin. Kirjoittamisen ja esiintymisen taidot tukevat yhteiskunnallista osaamista ja osallisuutta. Kurssin sisällöt tukevat monipuolisesti vuorovaikutusosaamisen kehittymistä.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi muodostuu suullisten ja kirjallisten osasuoritusten arvioinnista.

## **ÄI08 Kirjallisuus 2 (2 op)**

### **ÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

#### *Keskeiset sisällöt*

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksoon keskeisesti kuuluva tekstien tutkiminen osana eri konteksteja kehittää globaali- ja kulttuuriosaamista.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi muodostuu suullisten ja kirjallisten osasuoritusten arvioinnista.

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

## ÄI09 Vuorovaikutus 3 (2 op)

### ÄI9 Vuorovaikutus 3 (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

#### Keskeiset sisällöt

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

#### Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa syvennetään jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja, jotka tukevat opiskelijan vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista.

#### Arviointi

Opintojakson arviointi muodostuu suullisten ja kirjallisten osasuoritusten arvioinnista. Opintojakson arviointi painottuu suullisiin tehtäviin.

## ÄI10 Kirjoittaminen 2 (2 op)

### ÄI10 Kirjoittaminen 2 (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

2

#### Keskeiset sisällöt

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa

## Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen näkyvät opintojaksossa eri aihealueita käsittelevien aineistojen ja kirjoitustehtävien aiheissa ja sisällöissä sekä työskentelytyövoissa.

## Arviointi

Opintojakson arviointi muodostuu pääosin kirjallisten osasuoritusten arvioinnista. Niistä saadun palautteen ja itsearvioinnin avulla opiskelija pystyy arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa tulevaan ylioppilaskokeeseen.

## ÄI11 Tekstien tulkinta 2 (2 op)

### ÄI11 Tekstien tulkinta 2 (2 op)

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

## Laaja-alainen osaaminen

Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon syventäminen harjaannuttaa monitieteistä ja luovaa osaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista sekä yhteiskunnallista osaamista.

## Arviointi

Opintojakson arviointi muodostuu pääosin kirjallisten osasuoritusten arvioinnista. Niistä saadun palautteen ja itsearvioinnin avulla opiskelija pystyy arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa tulevaan ylioppilaskokeeseen.

## KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

## ÄI12 Luova kirjoittaminen (2 op)

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa rohkeasti etsiä omaa ominaislaatuaan kirjoittajana
- saa tukea ja ohjausta kirjoittamisharrastukseensa
- saa teksteistään palautetta sekä opettajalta että muilta kurssilaisilta
- oppii hyödyntämään saamaansa palautetta oman tekstin ja sen pyrkimyksen ehdoilla.

*Keskeiset sisällöt*

- kirjoitetaan monenlaisia pääasiassa kaunokirjallisia tekstejä
- tekstejä käsitellään yhdessä, ja annetun palautteen pohjalta kirjoittaja voi muokata ja hioa tekstejään ja siten kehittää ilmaisuaan
- syntyneitä tekstejä julkaistaan sovitulla tavalla.

Opintojakson alussa sovitaan osallistumisen määrä ja tehtävät työt, jotka vaikuttavat kurssin läpäisemiseen.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso tukee opiskelijan monitieteistä ja luovaa osaamista, vuorovaikutusosaamista sekä hyvinvointiosaamista.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## **ÄI13 Lukupiiri (2 op)**

*Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa tuntea kirjallisuusharrastuksen tuomaa iloa ja ottaa vastaan älyllisiä haasteita
- saa monenlaisia lukuelämyksiä erilaisista teoksista
- saa eväitä ihmisen, ihmisyhteisöjen ja elämän ymmärtämiseen
- kehittyy kirjallisuuden lukijana, tarkastelijana ja tulkitsijana
- kehittyy kirjallisuuskeskustelijana.

*Keskeiset sisällöt*

- erilaisia kaunokirjallisia ja muita tekstejä
- tekstien tarkastelua lukemalla ja keskustelemalla sekä muilla ryhmän valitsemissa tavoilla

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso tukee opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista, vuorovaikutusosaamista sekä hyvinvointiosaamista.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## ÄI14 Draama ja teatteri tutuksi (2 op)

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja rohkaistuu monipuolisessa ilmaisussa
- harjaantuu kehittämään omia ilmaisullisia perusvalmiuksia draaman ja muun luovan toiminnan alueilla
- vahvistaa teatteritaiteen ymmärrystään.

### *Keskeiset sisällöt*

- tutustutaan ilmaisun eri alueisiin, kuten keskittymis-, liike -, ele-, mimiikka- ja improvisointiharjoituksiin
- tutustutaan teatteriin ja sen eri ammattilaisiin, teatterin tekemiseen ja produktion valmistamiseen
- vierailaan teatterissa.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso tukee opiskelijan vuorovaikutusosaamista, hyvinvointiosaamista, yhteiskunnallista osaamista sekä globaali- ja kulttuuriosaamista.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## **6.3.2 Ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärä**

### **Oppimäärän erityinen tehtävä**

Ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärä on saman laajuinen kuin suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä, ja myös tavoitteet ja sisältö ovat suurelta osin samanlaiset lukuun ottamatta joitakin kielikohdaisista ja kulttuurisista tekijöistä johtuvia poikkeuksia. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine nähdään kehitysprosessina, joka antaa elämäntaitoja. Oppiaine edistää myös opiskelijan identiteetin rakentamista ja syventää opiskelijan historia- ja kulttuuritietoisuutta.

Oppimäärällä on keskeinen kulttuuria ylläpitävä ja identiteettiä luova tehtävä Suomen ruotsinkielisissä lukioissa. Ruotsin kielen ja kirjallisuuden opetuksella tuetaan jatkuvasti opiskelijan kielitietoisuutta ja kielenkäyttöä lukiossa sekä edistetään monikielisuuden käyttöä voimavarana. Opetuksessa on otettava huomioon opiskelijoiden vaihteleva kieli- ja kulttuuritausta. Opetuksessa ruotsin kieltä ja kirjallisuutta tarkastellaan pohjoismaiseen kontekstiin nähden.

Oppimäärän tehtävänä on syventää opiskelijan ruotsin kielen tuntemusta ja taitoa sekä vahvistaa opiskelijan osaamista erityisesti ruotsin kielen kulttuurista ja kirjallisuudesta Suomessa. Ruotsin kieli on sekä oppimisen kohde että väline kaikissa oppiaineissa. Opetus lisää opiskelijan tietoisuutta hyvän kielellisen osaamisen merkityksestä myös jatko-opintojen kannalta. Opetuksessa yhdistyvät eri osa-



alueet: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, teksti, kirjallisuus, draama ja mediataidot. Eri osa-alueisiin kuuluvat tiedot ja taidot ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikissa moduuleissa kehitetään teksti-, vuorovaikutus- ja kirjoitustaitoja sekä luetaan ja käsitellään kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin moduulin näkökulmasta. Moduulien keskeiseen sisältöön kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

## **Ruotsin kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet**

Ruotsin kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä, niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet sekä osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan sekä antaa ja ottaa vastaan palautetta ja hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

### **Arviointi**

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Ruotsin kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana, tekstien tuottajana ja tulkitsejana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

### *Vuorovaikutusosaaminen*

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

### *Tekstien tulkitseminen*

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

### *Tekstien tuottaminen*

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen

- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

#### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **MO1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **MO2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsitelmä, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet

### **MO3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteettistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

### **MO4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja
- suomenruotsalainen kirjallisuus osana pohjoismaista kirjallisuutta

### **MO5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

## **MO6 Kirjoittaminen 1 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin
- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

## **MO7 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

### *Keskeiset sisällöt*

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

## **MO8 Kirjallisuus 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

### *Keskeiset sisällöt*

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmista

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **MO9 Vuorovaikutus 3 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden ja niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä

- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

### **MO10 Kirjoittaminen 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa

### **MO11 Tekstien tulkinta 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

## **6.3.3 Saamen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä**

### **Oppimäärän erityinen tehtävä**

Saamen kieli ja kirjallisuus -oppimääränä voidaan opettaa Suomessa puhuttuja saamen kieliä: inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea. Oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan saamen kielen taitoa, saamenkielisen kirjallisuuden ja saamelaisen kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja

kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Saamen kieli on sekä oppimisen kohde että mahdollisesti myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa saamen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Saamen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana perehdytään vähintään kuuteen kokonaisteokseen, jotka voivat sisältää kauno- ja tietokirjallisuutta, elokuvia, teatteriesityksiä, kuunnelmia sekä muita monimuotoisia tekstejä.

## **Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet**

Saamen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

1. kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
2. kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
3. osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa



- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

#### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen sekä ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

#### **Arviointi**

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Saamen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään saamen kielen puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

### *Tekstien tulkitseminen*

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien, analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

### *Tekstien tuottaminen*

- yleiskielen hallinta
- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisun keinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon hallinta, saamen kielten kokonaisuuden hahmottaminen
- oman asemansa ymmärtäminen saamen kielen säilyttäjänä

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **ÄIS1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **ÄIS2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan

- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

### **ÄIS3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

### **ÄIS4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja lauluperinne

- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

### **ÄIS5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä sekä analysoimaan niiden ilmaisu- tapoja ja vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

### **ÄIS6 Kirjoittaminen 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajausta sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

### **ÄIS7 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

### *Keskeiset sisällöt*

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

## **ÄIS8 Kirjallisuus 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

### *Keskeiset sisällöt*

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamelaisen kirjallisuuden aikakausien keskeisiä piirteitä
- saamenkielinen, saamelaisten tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **ÄIS9 Vuorovaikutus 3 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta

- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- saamenkielisen puheenvuoron rakentamisen, esiintymisen ja ryhmäviestinnän taidot sekä kasvokkain että digitaalisissa ympäristöissä

### **ÄIS10 Kirjoittaminen 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa

### **ÄIS11 Tekstien tulkinta 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

## 6.3.4 Romanikieli ja kirjallisuus -oppimäärä

### Oppimäärän erityinen tehtävä

Romanikieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan romanikielen taitoa, romanikielisen kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Romanikieli on sekä oppimisen kohde että mahdollisesti myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa romanikielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Romanikielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana perehdytään vähintään kuuteen kokonaisteokseen, jotka voivat sisältää kauno- ja tietokirjallisuutta, elokuvia, teatteriesityksiä, kuunnelmia sekä muita monimuotoisia tekstejä.

### Romanikielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet

Romanikielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

#### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

1. kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
2. kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
3. osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituseriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin sekä ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

## **Arviointi**

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Romanikielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.



Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

#### *Tekstien tulkitseminen*

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien, analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

#### *Tekstien tuottaminen*

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisun keinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

#### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon hallinta, romanikielten kokonaisuuden hahmottaminen
- oman asemansa ymmärtäminen Suomen romanikielen säilyttäjänä

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **ÄIR1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi

- intertekstuaalisuus, tekstin moniäänisyys
- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **ÄIR2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää Suomen romanikielen aseman muualla käytettyjen romanikielen murteiden ja maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitys

### **ÄIR3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

### **ÄIR4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja

- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanikielistä, romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, romanien lauluperinne ja myyttiset kertomukset
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, musiikin, kuunnelman ja elokuvan kerronta
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

### **ÄIR5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä sekä analysoimaan niiden ilmaisu- ja vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

### **ÄIR6 Kirjoittaminen 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta

- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

### **ÄIR7 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

#### *Keskeiset sisällöt*

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

### **ÄIR8 Kirjallisuus 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

#### *Keskeiset sisällöt*

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

## ÄIR9 Vuorovaikutus 3 (2 op)

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- romanikielisen puheenvuoron rakentamisen, esiintymisen ja ryhmäviestinnän taidot sekä kasvokkain että digitaalisissa ympäristöissä

## ÄIR10 Kirjoittaminen 2 (2 op)

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa

## ÄIR11 Tekstien tulkinta 2 (2 op)

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

### **6.3.5 Viittomakieli ja kirjallisuus -oppimäärä**

#### **Oppimäärän erityinen tehtävä**

Viittomakieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan viittomakielen taitoa, viittomakielisen kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Opiskelussa otetaan huomioon suomalaisen ja suomenruotsalaisen viittomakielen asema Suomen vähemmistökielinä. Viittomakieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa viittomakielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Viittomakielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteoksiin perehtyminen ja laajojen tekstien tuottaminen. Pakollisten opintojen aikana perehdytään vähintään kuuteen kokonaisteokseen, jotka voivat sisältää kauno- ja tietokirjallisuutta, elokuvia, teatteriesityksiä sekä muita monimuotoisia tekstejä.

#### **Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet**

Viittomakielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

##### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

##### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta sekä viitottuja ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa viittomakielen ja sen normien hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojään viittomakielen rakenteista, sana- ja viittomavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu viittomakieliseen kulttuuriperintöön sekä ymmärtää oman asemansa viittomakielen säilyttäjänä.

## **Arviointi**

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Viittomakielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään viittomakielen käyttäjänä sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määritellyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, viitotut ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

#### *Tekstien tulkitseminen*

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

#### *Tekstien tuottaminen*

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisun keinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

#### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **ÄIV1 Tekstien tulkinta ja tekstien tuottaminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia viitottuja tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu viitottujen tekstien tuottajana ja hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita viitottuja tekstejä oman tuottamisen pohjana



- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstin kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä viitottujen tekstien pohjalta tuottaminen, referointi ja kommentointi
- tekstin moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **ÄIV2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää suomalaisen ja suomenruotsalaisen viittomakielen aseman maailman viittomakielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- viittomakieli ja identiteetti, yksi- ja monikielisyys, kielipolitiikka, kielenohjailun periaatteet, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsitelmä, tekstilajin käsite

### **ÄIV3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen

- vuorovaikutustilanteiden analyysi, vuorovaikutuksen rakentuminen, vuorottelu, merkitysneuvottelu, viittomakieli ja nonverbaalinen viestintä sekä roolit, jännitteet ja koheesio ryhmäviestinnässä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

#### **ÄIV4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa vastaanottamisen tapojaan
- tuntee viittomakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan käsitellä tekstejä ja taitoaan analysoida ja tulkita viittomakielisten tuottamaa tai viittomakielisistä kertovaa kirjallisuutta huomioiden globaalit ulottuvuudet
- oppii tuntemaan viittomakielisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

##### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä ja tekstien käsittelemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen vastaanottaminen ja tuottaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus sekä kertomuksen rakenne kauno- ja tietokirjallisuudessa
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan, pelien tai sarjojen kerronta
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

#### **ÄIV5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia viitottuja tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoidaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta, myös viittomakielisen kulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

##### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet

- kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

## **ÄIV6 Tekstien tuottaminen 1 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu tekstin tuottajana ja syventää tekstin tuottamisen prosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin
- osaa käyttää muita viittomakielisiä tekstejä oman tekstin tuottamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

### *Keskeiset sisällöt*

- tekstien tuottaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien tuottaminen viitotun tekstin pohjalta, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

## **ÄIV7 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyään ymmärtää ja analysoida viittomakielisen vuorovaikutuksen haasteita sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa viitottuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä.

### *Keskeiset sisällöt*

- viittomakielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- viitotun puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- vuorovaikutustilanteiden analysointi ja arviointi

## **ÄIV8 Kirjallisuus 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viittomakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista viitottua, viittomakielisten tuottamaa sekä viittomakielisistä kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta.

### *Keskeiset sisällöt*

- viitottu, viittomakielisten tuottama ja viittomakielisistä kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä
- viittomakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **ÄIV9 Vuorovaikutus 3 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- viitotun viestinnän ja vuorovaikutuksen kulttuurisia ja tilanteisia piirteitä, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä

### **ÄIV10 Tekstien tuottaminen 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä

- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuolto

## ÄIV11 Tekstien tulkinta 2 (2 op)

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

### *Keskeiset sisällöt*

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analysointi ja tulkinan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

## 6.3.6 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

### **Oppimäärän erityinen tehtävä**

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kielen ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisyyden kehittymistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa moduuleissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

### **Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet**

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa.

#### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessä
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

#### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kieli-  
muodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

### *Kielitietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivaroa
- syventää tietojansa kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi.

### **Arviointi**

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettavat moduulit luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määritellyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

#### *Tekstien tulkitseminen*

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

#### *Tekstien tuottaminen*

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

#### *Kielitietoisuuden kehittyminen*

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **S21 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**



### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.

### *Keskeiset sisällöt*

- pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen
- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto
- kielen- ja tekstinhuoltoa
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

## **S22 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan
- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle
- oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämisessä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.

### *Keskeiset sisällöt*

- suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen reperтуаari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet
- eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot
- opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat

## **S23 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana
- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteettistä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekulttuurien näkökulmasta
- oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen
- kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot
- tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio

### **S24 Kirjallisuus 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä
- kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista
- kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- eläytyvää ja analyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta
- kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna

### **S25 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana

- oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- oppii perustelemaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- perustelemisen harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot
- kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli
- yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos

### **S26 Kirjoittaminen 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä
- oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaaminen ja näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot
- sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys
- asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet

### **S27 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja
- lisää viestintärohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa
- hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta
- oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.

### *Keskeiset sisällöt*

- kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen
- yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa
- esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen

## **S28 Kirjallisuus 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan
- kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

### *Keskeiset sisällöt*

- Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta
- eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman näkökulmasta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **S29 Vuorovaikutus 3 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista
- syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

### *Keskeiset sisällöt*

- kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö

- vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

## **S210 Kirjoittaminen 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä
- kehittää omaäänistä kirjoittamista
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä
- syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta
- osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.

### *Keskeiset sisällöt*

- aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi
- omaäänisten tekstien tuottaminen
- tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa
- luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen
- ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

## **S211 Tekstien tulkinta 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa.

### *Keskeiset sisällöt*

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta
- analyysin ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- runokokoelma tai näytelmäteksti

## **6.3.7 Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä**

## **Oppimäärän erityinen tehtävä**

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole ruotsi, suomi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä soveltuu opiskelijalle, mikäli hänen ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan kielitaito ei opettajien arvion mukaan anna edellytyksiä ruotsin kielen ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii ruotsia ruotsinkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen ruotsin kielen taito oman äidinkielen rinnalle. Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun ruotsin kielen osaamiseen. Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen ruotsin kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää ja kehittää opiskelijan monikielistä identiteettiä, ruotsin kielen tietoja ja taitoja, vuorovaikutustaitoja ja luku- ja kirjoitustaitoa, myös monilukutaidon näkökulmasta, sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan kulttuuri- ja kielitietoisuutta sekä ymmärrystä kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteiskunnalle kokonaisuutena.

Ruotsin kieli on sekä opetuksen kohde että väline muissa oppiaineissa. Kieli- ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on keskeistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta. Pakollisten moduulien aikana opiskelija lukee vähintään neljä kokonaista teosta.

Opetuksessa ohjataan pohtimaan hyvän kielitaidon merkitystä jatko-opintojen kannalta ja tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa ruotsin kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

### **Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet**

Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittymiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja laajentaa vuorovaikutusosaamistaan siten, että pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen yksin ja ryhmässä sekä pystyy analysoimaan, arvioimaan ja kehittämään omaa vuorovaikutusosaamistaan
- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita sekä vuorovaikutusvalmiuksia ja vuorovaikutustilanteiden etiikkaa.

### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä syventää käsitystään kirjoitetusta kielestä ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden elämyksellisen ja kokemuksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa tuottaa ja hyödyntää monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

### *Kielitietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja eri tiedonalojen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille
- syventää tietojään kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

## **Arviointi**

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleista. Ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettavat moduulit luetaan hyväksi täysimääräisesti ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduuleihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulin arvosanaksi. Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -moduulit korvaavat ruotsin kielen ja kirjallisuuden moduulit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten moduulien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määritellyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälteenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin väliinään voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

#### *Tekstien tulkitseminen*

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon arvioinnin taidot

#### *Tekstien tuottaminen*

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen



### *Kielitietoisuuden kehittyminen*

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **SV21 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan ja kehittyy kirjoittajana
- käyttää erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- vahvistaa käsitystään itsestään tekstin tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstin, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

### **SV22 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon ja tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitteisyys
- opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenhuolto

### **SV23 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteettistä
- oppii viestimään ryhmässä sekä havainnoimaan, ymmärtämään ja analysoimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analysointi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

### **SV24 Kirjallisuus 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan sekä kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla ruotsinkielistä kaunokirjallisuutta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä, erilaisia tapoja lukea ja kokea kirjallisuutta, lukeminen ja kirjoittaminen eri tarkoituksia ja elämyksiä varten
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä ja muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- suomenruotsalainen kirjallisuus osana pohjoismaista kirjallisuutta
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna

## **SV25 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden muotoja ja ilmaisutapoja
- oppii tarkastelemaan erilaisia vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja ja hankkii niihin liittyviä tietoja ja taitoja
- osaa tarkastella kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana.

### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista
- yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos

## **SV26 Kirjoittaminen 1 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin
- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittaminen prosessina: aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- sidosteisuus, asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

## **SV27 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kuullun ymmärtämisen ja kuuntelemisen taitoja ja strategioita sekä kehittää taito-  
aan analysoida erilaisia vuorovaikutustilanteita
- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaali-  
sissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoimi-  
nen
- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä ja audiovisuaalisena tekstinä;  
kohdentamisen, kontaktin ja havainnollistamisen taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

### **SV28 Kirjallisuus 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös  
osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin  
ja osaa arvioida niiden merkitystä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- suomalainen kirjallisuus osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kult-  
tuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä  
arvo- ja aatemaailman näkökulmasta
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **SV29 Vuorovaikutus 3 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia ja toimia rakentavasti  
ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaiku-  
tuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta

- syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista
- syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kuuntelemisen ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen taitojen monipuolistaminen
- opiskelussa ja vuorovaikutuksessa tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

### **SV210 Kirjoittaminen 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta ja taitoaan valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopiva kielimuoto
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu
- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuolto
- ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

### **SV211 Tekstien tulkinta 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- erilaisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinta tarkoituksenmukaisia käsitteitä hyödyntäen
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- runokokoelma tai näytelmäteksti sekä kulttuuri- ja mediailmiöt

### **6.3.8 Suomi saamenkielisille -oppimäärä**

Lukioissa voidaan opettaa saamen kieltä ja kirjallisuutta äidinkielenä. Myös muiden aineiden opetus ja opiskelu voi kokonaan tai osittain olla saamenkielistä. Opiskelija voi silloin valita, opiskeleeko hän suomea suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan vai suomi saamenkielisille -oppimäärän mukaan. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kaksikielisyyteen kasvamista ja luoda edellytyksiä sille, että opiskelija voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä suomen- ja saamenkielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoama tuki opiskelijoiden suomen kielen kehittymiselle.

### **6.3.9 Ruotsi saamenkielisille -oppimäärä**

Ruotsinkielisissä lukioissa voidaan opettaa saamen kieltä ja kirjallisuutta äidinkielenä. Myös muiden aineiden opetus ja opiskelu voi kokonaan tai osittain olla saamenkielistä. Opiskelija voi silloin valita, opiskeleeko hän ruotsia ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan vai ruotsi saamenkielisille -oppimäärän mukaan. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kaksikielisyyteen kasvamista ja luoda edellytyksiä sille, että opiskelija voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä ruotsin- ja saamenkielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoama tuki opiskelijoiden ruotsin kielen kehittymiselle.

### **6.3.10 Suomi viittomakielisille -oppimäärä**

Suomi viittomakielisille -oppimäärä on tarkoitettu niille opiskelijoille, jotka opiskelevat viittomakieltä ja kirjallisuutta suomenkielisissä lukioissa. Opetuksen tavoitteena on opiskelijan kaksikielisyyteen kasvamisen tukeminen ja edellytysten luominen sille, että opiskelija voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä suomen- ja viittomakielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään suomen kieli ja kirjallisuus- tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Tekstit ja kirjallisuus valitaan siten, että ne tuovat esille viittomakielisen yhteisön sekä sen historian, kulttuurin ja perinteet. Paikallisessa opetussuunnitelmassa painotetaan viittomakielisen opiskelijan yksilöllisiä tarpeita. Arviointi määräytyy sen mukaan, kumman oppimäärän pohjalta suomi viittomakielisille -oppimäärä on laadittu. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoama tuki opiskelijoiden suomen kielen kehittymiselle.

### **6.3.11 Ruotsi viittomakielisille -oppimäärä**

Ruotsi viittomakielisille -oppimäärä on tarkoitettu niille opiskelijoille, jotka opiskelevat viittomakieltä ja kirjallisuutta ruotsinkielisissä lukioissa. Opetuksen tavoitteena on opiskelijan kaksikielisyyteen kasvamisen tukeminen ja edellytysten luominen sille, että opiskelija voi saavuttaa jatko-opinnoissa vaadittavan kielitaidon molemmilla kielillä sekä toimia tasavertaisena jäsenenä ruotsin- ja viittomakielisessä yhteisössä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan ja opetuksen tavoitetaso määritellään ruotsin kieli ja kirjallisuus- tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää soveltaen. Tekstit ja kirjallisuus valitaan siten, että ne tuovat esille viittomakielisen yhteisön sekä sen historian, kulttuurin ja perinteet. Opetussuunnitelmassa painotetaan viittomakielisen opiskelijan yksilöllisiä tarpeita. Arviointi määräytyy sen mukaan, kumman oppimäärän pohjalta ruotsi viittomakielisille -oppimäärä on laadittu. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoama tuki opiskelijoiden ruotsin kielen kehittymiselle.

### **6.3.12 Muu opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärä**

Lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielenä voidaan opettaa suomen, ruotsin, saamen, romani-kielen ja viittomakielen lisäksi myös muuta koulutuksen järjestäjän tarjoamaa ja opiskelijan valitsemaa opiskelijan äidinkieltä. Tällöin mainittua äidinkieltä opetetaan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 määritellyllä tuntimäärällä äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan kielikohtaisesti suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärään laadittuja lukion opetussuunnitelman perusteita soveltaen. Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden kielellinen ja kulttuurinen tausta sekä ympäristön tarjoama tuki opiskelijan äidinkielen kehittymiselle.

## 6.4 Toinen kotimainen kieli

### 6.4.1 Ruotsi

#### Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelija ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

#### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.



Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentamista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmenevät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimaan ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taide- muotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestävämmät kulutustottumukset, ovat yksilön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon

hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

**Globaali- ja kulttuuriosaamisen** osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

## **Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet**

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus*

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

### *Opiskelutaidot*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

### *Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot*

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

<b>Kieli ja oppimäärä</b>	<b>Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</b>	<b>Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</b>	<b>Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</b>
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

## Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehukseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

### **Suullisen kielitaidon arviointi**

*Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)*

*Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)*

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen ruotsin oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

### **Korkeakouluysteistyö**

Opintojaksojen aikana pyritään rakentamaan yhteyksiä lukion ulkopuolelle korkeakoulu- ja työelämäyhteistyön kautta. Opiskelija tulee tietoiseksi monipuolisen kielitaidon merkityksestä työelämässä.

### **Opintojaksojen suorittaminen**

Opintojaksot tulee pääsääntöisesti suorittaa numerojärjestyksessä. Opintojakso voidaan suorittaa itsenäisesti perustellusta syystä opetussuunnitelman yleisten arviointiohjeiden mukaisesti. Opintojakson itsenäinen suorittaminen edellyttää hyviä tietoja aineen edeltäviltä kursseilta. Seuraavia

opintojaksoja ei pääsääntöisesti voi suorittaa itsenäisesti: Valtakunnalliset valinnaiset opinnot, Koulu-kohtaiset valinnaiset opinnot sekä opintojaksot RUA1, RUA2, RUB11, RUB12 ja RUB19.

Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän opintojaksoja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat opintojaksot voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän valinnaisiksi opinnoiksi.

#### **6.4.1.1 Ruotsi, A-oppimäärä**

### **PAKOLLISET OPINNOT**

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehittymisestään ruotsin kielen oppijana ja osajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon ruotsin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

### **RUA0102 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen sekä ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen (4 op)**

#### **RUA1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)**

Moduulin tehtävänä on avata lukion ruotsin kielen opiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Moduuli totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa ruotsin kieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään ruotsin kielen taitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä
- soveltaa ja kehittää kielenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.1 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja B1.2 (taito tuottaa tekstejä).

### *Keskeiset sisällöt*

- vertailua äidinkieleen ja muihin kieliin ruotsin näkökulmasta
- tavoitteiden asettelu lukion A-ruotsin opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen ruotsin kielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

## **RUA2 Ruotsin kieli ja vuorovaikutusosaaminen (3 op)**

Moduulin tehtävänä on tarkastella ruotsin kieltä lähiympäristöstä käsin Suomessa laajentaen näkökulmaa Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin sekä globaalille tasolle. Tehtävänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävään toimintaan kaikessa viestinnässä. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena. Moduulissa harjaannutetaan vuorovaikutusta kieli- ja kulttuurirajoja ylittävissä tilanteissa.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittelee kielenkäyttöä monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan ruotsin kielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

### *Keskeiset sisällöt*

- pohjoismaiset ja kansainväliset suhteet arjessa ja lähiympäristössä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- erilaiset ruotsin puhujat autenttisissa ympäristöissä, puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- ruotsin kielen äänneiden muodostuminen ja puheen tuottaminen, ruotsin eri variantit ja vertailua muihin kieliin

- viestintätyylit eri medioissa

### Opintojakson tavoitteet

Opintojakson aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään ruotsin kielen oppijana ja osaajana. Opiskelija tarkastelee kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta sekä yhteisön näkökulmasta että omasta näkökulmastaan. Kieliprofiilissaan opiskelija arvioi itseään kielen käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuu hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen. Opiskelijan omaa kielidentiteettiä ja suullista vuorovaikutusta vahvistetaan sekä opitaan tunnistamaan eri medioiden viestintätyylejä. Monitieteistä ja luovaa osaamista kehitetään opiskelustrategioiden ja vuorovaikutustaitojen avulla ja samalla vahvistetaan kielellistä itsetuntoa. Globaali- ja kulttuuriosaamista edistetään syventämällä kielitietoisuutta.

### Arviointi

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

## RUA03 Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)

### RUA3 Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä tarkastelemalla suomenruotsalaisia, ruotsalaisia sekä muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä sekä yksilön ja yhteisön arvojen moninaisuutta. Kulttuurin ja taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä omia kiinnostuksen kohteita. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä itselle tärkeistä kulttuuriaiheista tai -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- luova toiminta
- pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa syvennetään globaali- ja kulttuuriosaamista tutustumalla pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin.

### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

## **RUA04 Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)**

### **RUA4 Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)**

Moduulissa kehitetään opiskelijan ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Moduulissa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista ruotsin kielellä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi
- kehittää taitoaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta
- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen. Opiskelija oppii ilmaisemaan mielipiteensä ja argumentoimaan sekä käyttämään kieltä vaikuttamisen välineenä. Yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen (esimerkiksi ihmisoikeudet) painottuvat opintojakson sisällöissä.

### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.



## RUA05 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

### RUA5 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, sekä vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

#### Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

#### Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen. Opiskelija harjoittelee erilaisia lukustrategioita ja tiivistämistä. Eettisyys ja ympäristöosaaminen (esimerkiksi kestävä tulevaisuuden rakentaminen) painottuvat opintojakson sisällöissä.

#### Arviointi

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

## RUA06 Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

### RUA6 Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

Moduulin tehtävä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Moduulissa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa ruotsin kielellä erityisesti pohjoismaisessa kontekstissa. Moduulissa käsitellään asioita, jotka liittyvät itsenäistyvän nuoren elämänpiiriin.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään ruotsiksi myös muodollisissa asiayhteyksissä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ruotsin kielen rooli jatkossa opiskelijan elämässä ja kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- pohjoismaiset yhteisöt tai yritykset työnantajina (vapaaehtoistoiminta, kansalaisjärjestöt)
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen (muun muassa opiskeluun ja työntekoon liittyvät tilanteet). Pohjoismainen vapaaehtoistyö ja kansalaisjärjestötyö ovat esimerkkejä yhteiskunnallisen osaamisen teemoista.

#### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

### **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyjä aiheita kerrataan ja täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

#### **RUA07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)**

##### **RUA7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)**

Moduulin tehtävä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin ruotsin kielellä. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta moduulissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä. Moduulissa pyritään hyödyntämään yhteistyökontakteja ruotsinkielisten tai pohjoismaisten koulujen kanssa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hakee aiheeseen liittyvää tietoa ja laajentaa ilmaisuvarastoaan
- osallistuu myös laajempiin suullisiin ja kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin

- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi.

#### *Keskeiset sisällöt*

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu yhteiskunnallinen osaaminen, kuten eettisyys, sananvapaus ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä. Kestävä kehitys ja elämäntapa ovat esimerkkejä eettisyyden ja ympäristöosaamisen teemoista.

#### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

### **RUA08 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)**

#### **RUA8 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)**

Moduulin tehtävä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan pohjoismaiseen ja kansainväliseen toimijuuteen, ja tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja sen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- puhumisen eri piirteet
- ruotsin puhujien taustojen tai äidinkielten vaikutus puhetilanteissa
- dialogisuus

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen, kuten vuorovaikutustilanteet ja dialogin rakentaminen. Opiskelijan kielitietoisuutta ja taitoa rakentavaan viestintään vahvistetaan.

## **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **RUA09 Kohti yo-kirjoituksia (2 op)**

#### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Opintojakson aikana harjoitellaan systemaattisesti ylioppilaskokeen eri osioita: kuullunymmärtämistä, luetunymmärtämistä, sanastoa ja rakenteita sekä kirjoitustehtäviä. Lisäksi kerrataan keskeinen kielioppi.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa kertautuvat aikaisempien opintojaksojen laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

#### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

Opintojakso arvostellaan suoritusmerkinnällä hyväksytty/hylätty.

### **RUA10 Ruotsiin (2 op)**

#### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Opintojakson aikana tehdään opintomatka Ruotsiin / ruotsalaiseen ystävyyskouluun ja/tai toimitaan itse isäntinä ruotsalaisille vieraille. Opintojaksoon voi liittyä projektityön valmistelua ja matkaraportointia, erilaisia tutustumiskäyntejä sekä ryhmätöitä. Opintojakso on tarkoitettu sekä A- että B-ruotsin lukijoille, lähinnä abiturienteille.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa kertautuvat aikaisempien opintojaksojen laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

#### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

Opintojakso arvostellaan suoritusmerkinnällä hyväksytty/hylätty.

### 6.4.1.2 Ruotsi, B1-oppimäärä

#### PAKOLLISET OPINNOT

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään ruotsin kielen oppijana ja osajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielten, käyttäjänä, osajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–5 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

#### **RUB0102 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen sekä ruotsin kieli arjessani (4 op)**

##### **RUB11 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)**

Moduulin tehtävä on johdattaa ja motivoida opiskelijaa lukion toisen kotimaisen kielen opintoihin ja kasvattaa opiskelijan tietoisuutta omasta kieli- ja kulttuuritaustastaan vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa. Moduulin tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ruotsin kielen taustasta, historiasta ja asemasta Suomessa sekä ohjata opiskelijaa löytämään ruotsin kielen vaikutuksesta kertovia kielellisiä ja kulttuurisia piirteitä omasta arjesta ja yhteiskunnasta.

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää

- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja
- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn-taitotasoon B1.1.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen

### **RUB12 Ruotsin kieli arjessani (3 op)**

Moduulin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa käyttämään ruotsia rohkeasti ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan eri tilanteissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen

### **Opintojakson tavoitteet**

Opintojakson aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään ruotsin kielen oppijana ja osaajana. Opiskelija tarkastelee kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta sekä yhteisön näkökulmasta että omasta näkökulmastaan. Kieliprofiilissaan opiskelija arvioi itseään kielen käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu hyvinvointiosaaminen (muun muassa yksilön ja yhteisön hyvinvointi) ja vuorovaikutusosaaminen. Opiskelijan omaa kieli-identiteettiä ja suullista vuorovaikutusta vahvistetaan sekä opitaan kertomaan arkipäivän tilanteista eri viestintäkanavia käyttäen. Monitieteistä ja luovaa osaamista kehitetään opiskelustrategioiden ja vuorovaikutustaitojen avulla. Globaali- ja kulttuuri-osaamista edistetään syventämällä kielitietoisuutta.

### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojaksoneuvo tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytkeytyvä osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

## **RUB03 Kulttuuri ja mediat (2 op)**

### **RUB13 Kulttuuri ja mediat (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja ruotsinkielisiä medioita hyödyntäen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä
- tuntee ruotsinkielisiä medioita
- osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa
- pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu monitieteinen ja luova osaaminen (esimerkiksi opiskelijan monilukutaidon vahvistaminen). Yhteiskunnallista osaamista kehitetään tutustumalla ruotsinkielisiin medioihin. Globaali- ja kulttuuriosaamista edistetään syventämällä tietoisuutta suomenruotsalaisista ja pohjoismaisista kulttuuri-ilmiöistä.

#### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojaksoneuvo tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytkeytyvä osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

## **RUB04 Ympäristömme (2 op)**

### **RUB14 Ympäristömme (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja hyödyntäen erilaisia oppimisympäristöjä. Opiskelija tutustuu moduulissa erilaisiin tekstityyppeihin.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia
- harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu
- pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.

*Keskeiset sisällöt*

- kulttuurinen moninaisuus
- erilaiset elinympäristöt
- ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu monitieteinen ja luova osaaminen (esimerkiksi monilukutaito digiajassa). Opintojaksoon kuuluu myös yhteiskunnalliseen osaamiseen sekä globaali- ja kulttuuriosaamiseen liittyviä teemoja.

### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

## **RUB05 Opiskelu- ja työelämä (2 op)**

### **RUB15 Opiskelu- ja työelämä (2 op)**

Moduulin tehtävänä on, että opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä ja tutustuu pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen
- pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.

*Keskeiset sisällöt*

- opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- tulevaisuuden suunnitelmat
- vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- erilaisten hakemusten laatiminen



## Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuu hyvinvointiosaaminen (muun muassa huolenpito itsestä ja muista) ja vuorovaikutusosaaminen. Opiskelijan kielitietoisuutta ja taitoa rakentavaan viestintään vahvistetaan. Yhteiskunnallista osaamista opintojaksossa edustavat työelämävalmiudet ja yrittäjämäiseen asenteseen ohjaaminen.

### Arviointi

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Valinnaisissa opinnoissa kerrataan oppimäärän pakollisissa moduuleissa käsitellyjä aihepiirejä tai täydennetään niitä opiskelijoiden mielenkiinnon ja tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

### RUB06 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

#### RUB16 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan taitoa tuottaa ruotsin kieltä suullisesti, ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja rakentaa dialogia. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

#### *Tavoitteena*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vankentaa puhumisen sujuvuutta
- tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen
- tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen
- puhumisen eri piirteet
- aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuu vuorovaikutusosaaminen, kuten vuorovaikutustilanteet ja dialogin rakentaminen. Opiskelijan kielitietoisuutta ja taitoa rakentavaan viestintään vahvistetaan.

### Arviointi

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

## **RUB07 Kestävä elämäntapa (2 op)**

### **RUB17 Kestävä elämäntapa (2 op)**

Moduulin tehtävänä on syventää oppimäärän pakollisten moduulien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille
- laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä
- tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta
- eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu yhteiskunnallinen osaaminen, kuten eettisyys, sananvapaus ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä. Kestävä kehitys ja elämäntapa ovat esimerkkejä eettisyyden ja ympäristöosaamisen teemoista.

#### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **RUB08 Kohti yo-kirjoituksia (2 op)**

#### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Opintojakson aikana harjoitellaan systemaattisesti ylioppilaskokeen eri osioita: kuullunymmärtämistä, luetunymmärtämistä, sanastoa ja rakenteita sekä kirjoitustehtäviä. Lisäksi kerrataan keskeinen kielioppi.

## **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa kertautuvat aikaisempien opintojaksojen laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä hyväksytty/hylätty.

## **RUB09 Tukea ja kertausta (2 op)**

### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Opintojakso on ensisijaisesti tarkoitettu lukio-opiskelunsa aloittaneille opiskelijoille, jotka ovat suorittaneet opintojakson 1–2 (RUB0102) välttävin tiedoin. Opintojakson aikana kerrataan keskeisiä rakenteita ja sanastoa sekä parannetaan kielenopiskelun valmiuksia lukiossa. Aihepiirit liittyvät esimerkiksi kouluun, vapaa-aikaan ja nuorten elämään. Opintojakso suoritetaan opintojakson 1–2 jälkeen.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu hyvinvointiosaaminen (muun muassa yksilön ja yhteisön hyvinvointi) ja vuorovaikutusosaaminen. Opiskelijan omaa kieli-identiteettiä ja suullista vuorovaikutusta vahvistetaan sekä opitaan kertomaan arkipäivän tilanteista eri viestintäkanavia käyttäen. Monitieteistä ja luovaa osaamista kehitetään opiskelustrategioiden ja vuorovaikutustaitojen avulla. Globaali- ja kulttuuri-osaamista edistetään syventämällä kielitietoisuutta.

### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä, mutta sen suorituksilla voi korottaa opintojaksojen 1–2 arvosanaa.

## **RUB10 Ruotsiin! (2 op)**

### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Opintojakson aikana tehdään opintomatka Ruotsiin / ruotsalaiseen ystävyyskouluun ja/tai toimitaan itse isäntinä ruotsalaisille vieraille. Opintojaksoon voi liittyä projektityön valmistelua ja matkaraportointia, erilaisia tutustumiskäyntejä sekä ryhmätöitä. Opintojakso on tarkoitettu sekä A- että B-ruotsin lukijoille, lähinnä abiturienteille.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa kertautuvat aikaisempien opintojaksojen laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

## Arviointi

Arviointi tapahtuu luvun 6.4.1 mukaisesti. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstien tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet huomioidaan osana arviointia. Opintojakso arvostellaan suoritusmerkinnällä hyväksyty/hylätty.

### 6.4.1.3 Ruotsi, B3-oppimäärä

*Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 29 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta B3-kielenä. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 13 § 2 mom.)*

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opintojen aikana varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiliaan.

### RUB31 Perustason alkeet 1 (2 op)

Moduulin tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa ruotsin kieltä ja kulttuuria kohtaan. Moduulissa tutustutaan ruotsinkieliseen kulttuuriympäristöön Suomessa ja Pohjoismaissa. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan aktiivisesti, monenlaisia vähäistä kielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ruotsin kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin ja hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella ruotsin kieltä
- hahmottaa ruotsin kielen aseman Suomessa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

#### **RUB32 Perustason alkeet 2 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan vuorovaikutustilanteissa sekä hyödyntämään ruotsin kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin. Moduulissa tutustutaan suomenruotsalaiseen, ruotsalaiseen ja pohjoismaiseen kulttuuri- ja yleistietoon.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- vuorovaikutustilanteet arjessa
- erilaiset asiointitilanteet

#### **RUB33 Perustason alkeet 3 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä ruotsin kielen opinnoissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- nuorten elämä ja ihmissuhteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

#### **RUB34 Perustaso 1 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään ruotsin kieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa tutustutaan erilaisiin elämäntilanteisiin ja elinympäristöihin Pohjoismaissa ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä ruotsiksi.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- erilaiset ruotsin puhujat
- tutustuminen Suomeen ruotsiksi
- suomalaiset tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

### **RUB35 Perustaso 2 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista ruotsiksi tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

### **RUB36 Perustaso 3 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija keskeisten pohjoismaisten kulttuuri-ilmiöiden ja ruotsinkielisten medioiden pariin. Moduulissa harjaannutetaan opiskelijaa käyttämään rohkeasti ruotsin kieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaihteita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman ruotsinkielisen tuotoksen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- ajankohtaiset aiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

### **RUB37 Perustaso 4 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa. Moduulissa selvitetään, millaista ruotsin kielen taitoa vaaditaan jatkossa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- lukio-opinnot, mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

### **RUB38 Perustaso 5 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan eri tasoisia ja pituisia tekstejä oman kielitaitonsa mukaisesti. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa ruotsin kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja taitotason A2.1 (taito tuottaa tekstejä) tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ajankohtaiset aiheet
- ruotsinkieliset mediat
- lähdekritiikki

#### **6.4.1.4 Ruotsi, äidinkielenomainen oppimäärä**

Äidinkielenomaisen ruotsin kielen opetuksen tavoitteena on tarjota kaksikielisille suomenkielistä luukiota käyville opiskelijoille mahdollisuus kehittää edelleen sekä ruotsin että suomen kielen taitojaan ja vahvistaa omaa kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Moduulit on jäsennetty samojen teemojen alle kuin A-oppimäärän mukaisessa opetuksessa.

### **PAKOLLISET OPINNOT**

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielenopiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja luo vahvan pohjan jatkuvalle kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään ruotsin kielen oppijana ja osajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielten, käyttäjänä, osajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa syvennetään opiskelijan taitoa tarkastella ja käyttää kieltä kriittisesti tiedon hankkimiseen, työstämiseen ja jakamiseen.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

### **RUÄ1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetti (1 op)**

Moduulin tehtävänä on avata lukion ruotsin kielen opiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja ja vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä ja ymmärtää kaksikielisyyden merkityksen omalle identiteetilleen
- ymmärtää keskeiset kielelliset käsitteet ja sen, miten kieli rakentuu
- syventää ymmärrystään eri tekstilajeista ja monilukutaidosta
- kehittää kielenoppimisstrategioitaan
- kehittää valmiuksiaan eritellä puhutun ja kirjoitetun kielen vivahteita
- syventää taitoaan analysoida ja kehittää itse- ja vertaisarvioinnin taitojaan oppimisen tukena
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.2.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen
- selkeiden ja realististen tavoitteiden asettaminen äidinkielenomaisen ruotsin opinnoille
- keskeiset tekstilajit, monilukutaito
- kielen eri rekisterit (puhekieli, kirjakieli, murteet ja slangit)
- kaksikielisyys ja monikielisyys voimavarana

### **RUÄ2 Kieli ja vuorovaikutus (3 op)**

Moduulissa ohjataan opiskelijaa syventämään taitoaan toimia tarkoituksenmukaisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija tarkastelee, mikä vaikutus kielellä ja kielitaidolla on erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eettisellä tasolla. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisumuotoja



- kehittää taitoaan antaa ja vastaanottaa palautetta sekä arvioida omaa puhe- ja kirjoitustaitoaan
- kehittää kielellistä itsetuntoaan ja empatiataitojaan vuorovaikutustilanteissa
- syventää ymmärrystään sosiaalisista verkostoista eri ympäristöissä
- kehittää tiedonhankinnan taitojaan
- syventää tietoaan ruotsin kielen asemasta kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- suulliset ja kirjalliset vuorovaikutusstrategiat
- tekstikokonaisuuden rakentuminen: tavoite, kohderyhmä, sisältö, rakenne, ilmaisutapa ja näkökulma; kirjoitusprosessi
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen, yhteys hyvinvointiin ja itsetuntoon
- itse- ja vertaisarviointi
- eettinen ajattelu

### **RUÄ3 Kieli ja kulttuuri (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan käsitystä kielen ja kulttuurin merkityksestä omalle identiteetille ja yhteiskunnalle. Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan monilukutaitoa ja ruotsinkielisen kulttuurin ja taidemuotojen tuntemusta, myös muissa Pohjoismaissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tuntemustaan ruotsin kielen rakenteista ja ilmaisutavoista
- kehittää taitoaan tehdä omia tulkintoja eri aihepiirien teksteistä
- ymmärtää kielen ja eri taidemuotojen merkityksen yhteiskunnalle, yhteisölle ja yksilölle
- lukee, analysoi ja tuottaa erilaisia tekstejä itseään kiinnostavista aiheista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kielen, kulttuurin ja kirjallisuuden merkitys oman kaksikielisen identiteetin rakentumiselle
- kielen vivahteet ja tyyli, kieli esteettisenä ilmaisukeinona
- eri taidemuotojen kieli

### **RUÄ4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (2 op)**

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan eri medioiden tuntemusta, kriittistä lukutaitoa sekä taitoa tuottaa tekstejä näiden perusteella. Moduulissa tarkastellaan demokratian, osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden yhteyttä kieleen, kulttuuriin ja katsomuksiin kansallisesta, pohjoismaisesta ja globaalista näkökulmasta.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hyödyntää medioissa esillä olevia aiheita ja tekstilajeja ruotsiksi
- syventää taitoaan tarkastella ja arvioida erilaisia tekstejä sekä taitoaan ymmärtää niiden välittämiä merkityksiä
- syventää taitoaan arvioida ja ilmaista mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä
- syventää taitoaan osallistua keskusteluun yhteiskunnallisista aiheista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- yksilön ja yhteisön vastuut ja vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnassa
- pohjoismainen hyvinvointivaltio ja sen historia, hyvinvointivaltion kehitysnäkymät
- sananvapaus, sensuuri, lähdekriittisyys, tekijänoikeudet
- ihmisoikeuskysymykset

### **RUÄ5 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)**

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa häntä kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Opiskelija syventää taitoaan välittää tietoa ja argumentoida tieteelle ominaisilla käsitteillä ja tulkintatavoilla, myös digitaalisissa ympäristöissä. Opiskelija kehittää ongelmanratkaisutaitojaan koskien tulevaisuuden haasteita ja syventää taitojaan toimia ympäristötietoisesti ja eettisesti kestävästi.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan etsiä, analysoida, tulkita ja esittää tieteellistä informaatiota
- argumentoi tieteellisistä aiheista
- pohtii tapoja osallistua kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kestävää kehitystä edistävät innovaatiot yksilön tasolla ja globaalisti
- argumentaatiotekniikka
- digitaaliset ympäristöt ja tieteelliset tekstilajit

### **RUÄ6 Jatko-opinnot ja työelämä (2 op)**

Moduulissa opiskelija syventää tietouttaan jatko-opiskelumahdollisuuksista ja työelämästä sekä kehittää jatkuvan oppimisen valmiuksiaan. Moduulissa käsitellään itsenäistyvän nuoren elämänpiiriin liittyviä asioita.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietämystään jatko-opinnoista ja työelämästä
- vahvistaa taitoaan ilmaista itseään muodollisissa yhteyksissä
- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa muodollisia tekstejä
- kehittää luovaa ajatteluaan sekä yhteistyö- ja neuvottelutaitojaan

- osaa etsiä ja hyödyntää viranomaisinformaatiota.

#### *Keskeiset sisällöt*

- koulutus, ammatit ja elinkeinoelämä opiskelijan omasta ja yhteiskunnan näkökulmasta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- opiskelu, työ ja aikuisuus sekä niihin liittyvät vuorovaikutustilanteet ja tekstit
- tiimityöskentely, yrittäjyys, innovaatiot

### **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyjä aiheita kerrataan ja täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

#### **RUÄ7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)**

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tietoa globaaleista ympäristökysymyksistä ja eettisestä toiminnasta sekä kestävien valintojen tekemisestä arkielämässä. Moduulissa hyödynnetään ruotsinkielisiä tai pohjoismaisia yhteistyökontakteja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osallistuu vaativampiin suullisiin ja kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin
- syventää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos
- eettinen ajattelu
- kestävä kehitys edistävät innovaatiot

#### **RUÄ8 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)**

Moduulin tehtävä on harjaannuttaa opiskelijaa abstraktiotasoltaan vaativampaan suullisen vuorovaikutukseen sekä tarjota jatkuvan oppimisen välineitä opiskelijan oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomiointamista vuorovaikutustilanteessa. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietämystään tekijöistä, jotka vaikuttavat suulliseen vuorovaikutukseen
- vahvistaa taitoaan ymmärtää puhutun ruotsin kielellisiä variantteja
- syventää taitoaan rakentaa dialogia ja argumentoida sekä taitoaan ilmaista itseään ja kommunikoida tavoitteellisesti ryhmässä
- tuottaa valmistelua edellyttävän laajan suullisen tuotoksen valitsemastaan aiheesta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kielelliset piirteet vuorovaikutustilanteissa
- menettelytavat erilaisissa keskustelutilanteissa, kuten neuvottelussa, kokouksessa ja väittelystä
- dialogisuus

### **6.4.1 Suomi (Finska)**

#### **Oppiaineen tehtävä**

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli suomi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielen ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Toisen kotimaisen kielen suomen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisuformojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Suomen kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan suomen kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

#### **Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa**

Toisen kotimaisen kielen suomen opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentamista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmenevät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimaan ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen suomen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai

vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen suomen opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestävämmät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

**Globaali- ja kulttuuriosaamisen** osalta toisen kotimaisen kielen suomen opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monikeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat suomalaisen kulttuuriperinnön tunte-  
musta ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

## Suomen opetuksen yleiset tavoitteet

Suomen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus*

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu suomen kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa suomen kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään suomea puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää suomen kielen merkityksen kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

### *Opiskelutaidot*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

### *Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot*

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään suomen kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista suomenkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

<b>Kieli ja oppimäärä</b>	<b>Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</b>	<b>Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</b>	<b>Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)</b>
A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B1.2 (A2.2)
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1

### **Arviointi**

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä suomessa on tukea opiskelijan kehittymistä suomen kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvien osien eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen suomen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen kielten taitotasoasteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

### ***Suullisen kielitaidon arviointi***

*Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)*

*Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutuksen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)*

Toisen kotimaisen kielen suomen pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen suomen A-oppimäärän moduulin 8, B1-oppimäärän moduulin 6 sekä äidinkielenomaisen suomen oppimäärän moduulin 8 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

B3-oppimäärän osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan suomen kielelle ja asianomaiselle oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.



### 6.4.1.1 Suomi, A-oppimäärä

#### PAKOLLISET OPINNOT

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan suomesta kansalliskielenä sekä omasta kehitymisestään suomen kielen oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä moduulin sisältöihin kytkeytyvissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon suomen kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien moduulien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

#### **FINA1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)**

Moduulin tehtävänä on avata lukion kielten opiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Tehtävänä on kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja.

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu käyttämään kieltä
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- syventää kieltenopiskelustrategioitaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun välineitä

- pystyy suhteuttamaan suomen kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.1 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja B1.2 (taito tuottaa tekstejä).

#### *Keskeiset sisällöt*

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- selkeiden ja realististen tavoitteiden asettelu suomen opiskelulle
- laaja tekstikäsitys ja suomen kielen opiskelun kannalta oleellisia tekstilajeja sekä erilaisten tekstien analysointiin, tulkintaan ja tuottamiseen tarvittavia strategioita
- kieli ja identiteetti, opiskelijan kielellinen repertuaari, kaksikielisyys, monikielisyys, eri kielten ja kielimuotojen suhde

### **FINA2 Ympäristö ja vuorovaikutus (3 op)**

Moduulin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa käyttämään kieltä rohkeasti sekä kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan toimien eettisesti eri ympäristöissä ja sosiaalisissa tilanteissa. Tehtävänä on tarkastella, mikä vaikutus kielellä ja kielitaidolla on erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eettisellä tasolla. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa suullista ja kirjallista osaamistaan ja taitoaan toimia vuorovaikutuksessa toisten kanssa sekä vahvistaa kielellistä itsetuntoaan
- syventää kielen rakenteiden hallintaa
- käyttää kieltä aktiivisesti erilaisissa autenttisissa kielenkäyttötilanteissa
- pystyy antamaan ja ottamaan vastaan rakentavaa palautetta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- suulliset ja kirjalliset vuorovaikutusstrategiat
- kielen variantit ja suomen yleiskielen merkitys
- tilanteet ja toiminta arjessa ja lähiympäristössä
- itse- ja vertaisarviointi
- eettiset pelisäännöt vuorovaikutuksessa
- vuorovaikutuksen merkitys hyvinvoinnille ja itsetunnolle
- opiskeluun ja arkeen liittyvät tekstilajit sekä näiden tehtävät ja yhdistelmät

### **FINA3 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)**

Moduulin tehtävänä on, että opiskelija syventää taitojaan analysoida ja tulkita erilaisia tekstejä ja hakee tietoa lähdekriittisesti kiinnittäen huomiota lähteen luotettavuuteen. Tehtävänä on kehittää opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä, etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja tulevaisuuden haasteisiin liittyviin ongelmiin yksin ja ryhmässä. Tehtävänä on myös kehittää ympäristöosaamista.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa ja syventää lukutaitoaan suomeksi ja oppii käyttämään eri tilanteissa tarkoituksenmukaisia lukustrategioita
- harjaannuttaa taitojaan tulkita löytämäänsä tietoa ja esittää sitä edelleen sekä harjaannuttaa erilaisten tekstien tiivistämisen taitojaan
- pystyy osallistumaan aktiivisesti keskusteluihin
- kehittää taitoaan argumentoida ja muotoilla mielipiteitä.

### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- omaa ja globaalia kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot
- kieli tieteellisen tiedon hankinnan, analysoinnin, tulkinnan, jakamisen ja esittämisen työkaluna
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- yleistajuiset tieteelliset tekstit, tieteellisen tekstin piirteet

## **FINA4 Mediat ja yhteiskunta (2 op)**

Moduulin tehtävänä on kehittää opiskelijan monilukutaitoa sekä syventää mediaosaamista ja taitoja tarkastella ja hyödyntää kriittisesti erilaisia medioita ja tekstejä, joita myös tuotetaan. Moduulissa tarkastellaan osallisuutta, aktiivista kansalaisuutta ja demokratian rakentumista kielellisestä, kulttuurisesta ja katsomuksellisesta näkökulmasta kansallisesti ja globaalisti.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin
- kehittää taitoaan tarkastella kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja erottaa mielipide ja fakta toisistaan sekä ymmärtää erilaisten tekstien arvopainotukset
- kehittää taitoaan ilmaista, muotoilla ja perustella mielipiteitään suullisesti ja kirjallisesti sekä taitoaan viestiä tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- media- ja lähdekritiikki, sensuuri, sananvapaus, tiedonhankinta, tekijänoikeudet ja plagiointi
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- kansalaisaktiivisuus yksin ja ryhmässä
- mediassa käytetty kieli ajankohtais- ja asiakysymyksissä

## **FINA5 Koulutus ja työelämä (2 op)**

Moduulin tehtävänä on tutustuttaa opiskelija erilaisiin opiskelumahdollisuuksiin ja työelämään sekä syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Tehtävänä on auttaa opiskelijaa valmistautumaan jatko-opintoihin, vahvistamaan arjen hallintataitoja ja kehittämään jatkuvan oppimisen valmiuksiaan.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa muodollisia tekstejä sekä ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä
- rohkaistuu käyttämään suomea erilaisissa opiskeluun ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- vahvistaa taitoaan käsitellä opiskelu- ja työelämään liittyviä aihepiirejä
- kehittää taitoaan ajatella luovasti, neuvotella ja tehdä yhteistyötä
- pystyy hakemaan ja hyödyntämään viranomaistietoja.

### *Keskeiset sisällöt*

- koulutus, työ ja elinkeinoelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- tiimityöskentely, yritystoiminta ja innovaatiot
- opintoihin, työelämään ja itsenäistyvän nuoren elämään liittyvät vuorovaikutustilanteet sekä aihepiiriin liittyvät erilaiset tekstit

## **FINA6 Kieli ja kulttuuri (2 op)**

Moduulin tehtävä on kehittää ja syventää opiskelijan tietämystä suomenkielisestä kulttuurista, kirjallisuudesta ja eri taidemuodoista sekä rohkaista opiskelijaa osallistumaan erilaisiin kirjallisiin tai kulttuurielämyksiin. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan ymmärrystä kirjallisuuden ja taiteen merkityksestä suomalaiselle yhteiskunnalle sekä laajentaa hänen ymmärrystään luovasta kielenkäytöstä.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää suomen kielen rakenteisiin ja ilmaisuihin liittyvää osaamistaan, erityisesti kaunokirjallisuuteen liittyen
- kehittää ymmärrystään suomenkielisen kirjallisuuden ja kulttuurin välittämistä arvoista sekä ymmärtää kirjallisuuden, kulttuurin ja taiteen merkityksen yhteiskunnalle, yhteisölle ja yksilölle
- tutustuu eri kaunokirjallisiin ja ei-fiktiivisiin kirjallisuudenlajeihin sekä näille tyypillisiin ilmaisumuotoihin
- kehittää taitojaan analysoida ja tulkita eri tieto- ja kaunokirjallisia tekstejä
- laajentaa ja kehittää taitoaan lukea suomen kielellä.

### *Keskeiset sisällöt*

- kielen, kulttuurin ja kirjallisuuden merkitys identiteetin rakentumiselle
- sävy ja tyyli, kieli esteettisen ilmaisun välineenä
- sanataide
- suomenkielisen kaunokirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

### **FINA7 Viesti kirjoittaen (2 op)**

Moduulin tehtävä on auttaa opiskelijaa syventämään eri tekstilajien tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Moduulin tehtävä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua vaativampiin globaaleista ja ajankohtaisista kysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omista mielenkiinnon kohteista ja tarpeista käsin.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan valita oma näkökulmansa, käsitellä eri aiheita, valita lähteet ja löytää oma tapansa ilmaista itseään
- kehittää taitoaan rakentaa loogisesti eteneviä tekstikokonaisuuksia ottaen huomioon tekstin kohderyhmän
- etsiä itseään kiinnostavia tekstejä ja käyttää niitä edelleen vuorovaikutustilanteen pohjana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittamisen prosessi; yhdessä kirjoittaminen ja tekstien kokoaminen, kirjoitusvastuiden jakaminen sekä tekstien jakaminen
- oikeakielisyys
- mediatekstit
- globaali vastuu
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

### **FINA8 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)**

Moduulin tehtävä on harjaannuttaa ja syventää opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan ymmärrystä suullisen kielitaidon merkityksestä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- kehittää taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- puhumisen eri piirteet sekä kielelliset käytänteet ja ominaispiirteet
- neuvottelu, kokous, väittely, keskustelu ja erityyppinen esiintyminen sekä niissä käytetyt nettelytavat
- dialogisuus

#### 6.4.1.2 Suomi, äidinkielenomainen oppimäärä

Äidinkielenomaisen suomen kielen opetuksen tavoitteena on tarjota kaksikielisille ruotsinkielistä lu-kiota käyville opiskelijoille mahdollisuus kehittää edelleen suomen kielen taitojaan ja vahvistaa omaa monimuotoista kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Lähtökohtana on opiskelijan useammasta äidinkielestä koostuva osaaminen. Moduulit on jäsennetty samojen teemojen alle kuin A-oppimäärän mukaisessa opetuksessa.

#### PAKOLLISET OPINNOT

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan suomesta kansalliskielenä sekä omasta kehitymisestään suomen kielen oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä moduulin sisältöihin kytkeytyvissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien moduulien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

#### FIM1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)

Moduulin tehtävänä on avata lukion kielten opiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Tehtävänä on kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä ja ymmärtää monikielisuuden merkityksen omalle identiteetille
- ymmärtää keskeiset kielelliset käsitteet ja sen, miten kieli rakentuu, sekä kehittää taitoaan tunnistaa suullisen ja kirjallisen kielen eri vivahteita
- syventää ymmärrystään kielestä ja monimuotoisista teksteistä
- kehittää kieltenopiskelustrategioitaan
- soveltaa ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- pystyy suhteuttamaan suomen kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.2.

### *Keskeiset sisällöt*

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- selkeiden ja realististen tavoitteiden asettelu suomen opiskelulle
- laaja tekstikäsitys ja suomen kielen opiskelun kannalta oleellisia tekstilajeja sekä erilaisten tekstien analysointiin, tulkintaan ja tuottamiseen tarvittavia strategioita
- puhekieli, kirjoitettu kieli, murteet ja slangit
- kaksikielisyys ja monikielisyys voimavarana

### **FIM2 Ympäristö ja vuorovaikutus (3 op)**

Moduulin tehtävä on ohjata opiskelijaa syventämään taitoaan toimia tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä toimimaan eettisesti erilaisissa ympäristöissä ja sosiaalisissa tilanteissa. Tehtävänä on tarkastella, mikä vaikutus kielellä ja kielitaidolla on erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eettisellä tasolla. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisumuotoja
- kehittää taitoaan antaa ja vastaanottaa palautetta sekä arvioida omaa puhe- ja kirjoitustaitoaan
- kehittää kielellistä itsetuntoaan ja taitoaan ottaa huomioon muut osapuolet vuorovaikutustilanteessa
- syventää ymmärrystään sosiaalisista verkostoista ja eri ympäristöissä toimimisesta
- osaa hakea, koota ja antaa itseään koskevaa informaatiota.

### *Keskeiset sisällöt*

- suulliset ja kirjalliset vuorovaikutusstrategiat
- tekstikokonaisuuden rakentaminen: tavoitteen asettelu, konteksti, sisältö, rakenne ja näkökulma; kirjoittaminen prosessina
- vuorovaikutuksen merkitys hyvinvoinnille ja itsetunnolle

- eettiset pelisäännöt vuorovaikutuksessa
- itse- ja vertaisarviointi

### **FIM3 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)**

Moduulin tehtävänä on, että opiskelija vahvistaa taitojaan hakea, analysoida, tulkita ja esittää luotettavaa tietoa. Opiskelija syventää tieteellisen tiedon jakamisen taitojaan digitaalisissa ja muissa ympäristöissä sekä taitoaan argumentoida. Tehtävänä on kehittää opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä, etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja tulevaisuuden haasteisiin liittyviin ongelmiin yksin ja ryhmässä. Tehtävänä on myös kehittää ympäristöosaamista.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa ja syventää lukutaitoaan suomeksi ja oppii käyttämään eri tilanteissa tarkoituksenmukaisia lukustrategioita
- harjaannuttaa taitojaan hankkia, analysoida, tulkita ja esittää tieteellistä tietoa sekä taitojaan tiivistää erilaisia tekstejä ja haettua tietoa
- pystyy argumentoimaan tieteellisistä aiheista
- kehittää kestävään kehitykseen liittyvää osaamistaan.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- omaa ja globaalia kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot
- argumentaatiotekniikka
- tieteellisiin teksteihin perustuva suullinen ja kirjallinen tuottaminen
- yleistajuiset tieteelliset tekstit, tieteellisen tekstin piirteet

### **FIM4 Mediat ja yhteiskunta (2 op)**

Moduulin tehtävänä on laajentaa opiskelijan mediaosaamista ja taitoja tarkastella ja hyödyntää kriittisesti erilaisia medioita ja tekstejä, joita myös tuotetaan. Moduulissa tarkastellaan demokratian rakentumista, osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta kielellisestä, kulttuurisesta ja katsomuksellisesta näkökulmasta kansallisesti ja globaalisti.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan käyttää ja lukea kriittisesti lähdemateriaaleja, erityisesti mediatekstejä
- pystyy perustelemaan näkökulmiaan monipuolisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- pystyy tarkastelemaan ja arvioimaan erilaisia tekstejä ja ymmärtämään niiden välittämät arvopainotukset
- kehittää taitoaan erottaa mielipide ja fakta toisistaan
- syventää taitoaan ymmärtää yhteiskunnallisista aiheista käytäviä keskusteluita sekä osallistumaan niihin.



### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, lähdekritiikki, tiedonhankinta, mediakritiikki, tekijänoikeudet ja plagiointi
- kansalaisaktiivisuus yksin ja ryhmässä
- ihmisoikeudet
- vaikuttamisen ja kantaa ottamisen kielelliset strategiat
- kantaa ottavat ja argumentoivat tekstit

### **FIM5 Koulutus ja työelämä (2 op)**

Moduulin tehtävänä on tutustuttaa opiskelija erilaisiin opiskelumahdollisuuksiin ja työelämään sekä syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Tehtävänä on auttaa opiskelijaa valmistautumaan jatko-opintoihin, vahvistamaan arjen hallintataitojaan ja kehittämään jatkuvan oppimisen valmiuksiaan.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää opiskelu- ja työelämään liittyvää osaamistaan
- vahvistaa taitojaan ilmaista itseään muodollisemmissa yhteyksissä
- syventää taitojaan tulkita ja tuottaa muodollisia tekstejä
- kehittää taitoaan ajatella luovasti, neuvotella ja tehdä yhteistyötä
- pystyy hakemaan ja hyödyntämään viranomaistietoja.

### *Keskeiset sisällöt*

- koulutus, työ, elinkeinoelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- opintoihin, työelämään ja itsenäistyvän nuoren elämään liittyvät vuorovaikutustilanteet sekä aihepiiriin liittyvät erilaiset tekstit
- tiimityöskentely, yritystoiminta ja innovaatiot

### **FIM6 Kieli ja kulttuuri (2 op)**

Moduulin tehtävä on vahvistaa opiskelijan käsitystä kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin merkityksestä omalle identiteetille ja yhteiskunnalle. Tehtävänä on kehittää ja syventää opiskelijan tietämystä ja ymmärrystä suomenkielisestä kirjallisuudesta, kulttuurista ja eri taidemuodoista.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää suomen kielen rakenteisiin ja ilmaisuihin liittyvää osaamistaan, erityisesti kaunokirjallisuuteen liittyen
- kehittää taitoaan analysoida ja tulkita erilaisia tekstejä ja ymmärtää kirjallisuuden, kulttuurin ja taiteen merkityksen yhteiskunnalle, yhteisölle ja yksilölle
- tutustuu eri kaunokirjallisiin ja ei-fiktiivisiin kirjallisuudenlajeihin sekä näille tyypillisiin ilmaisumuotoihin

- laajentaa ja kehittää taitoaan lukea suomen kielellä, erityisesti kaunokirjallisia tekstejä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kielen, kulttuurin ja kirjallisuuden merkitys identiteetin rakentumiselle
- sävy ja tyyli, kieli esteettisen ilmaisun välineenä
- sanataide
- suomenkielisen kaunokirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja

### **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

#### **FIM7 Viesti kirjoittaen (2 op)**

Moduulin tehtävä on auttaa opiskelijaa syventämään eri tekstilajien tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja. Moduulin tehtävä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja taitoa osallistua vaativampiin globaaleista ja ajankohtaisista kysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omista mielenkiinnon kohteista ja tarpeista käsin.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan valita oma näkökulmansa, käsitellä eri aiheita, valita lähteet ja löytää oma tapansa ilmaista itseään
- kehittää taitoaan rakentaa loogisesti eteneviä tekstikokonaisuuksia ottaen huomioon tekstin kohderyhmän
- vahvistaa taitoaan tuottaa tekstejä ajankohtaisista aiheista
- etsiä itseään kiinnostavia tekstejä ja käyttää niitä edelleen niistä käytävien suullisten tai kirjallisten keskustelujen pohjana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittamisprosessi; yhdessä kirjoittaminen ja tekstien kokoaminen, kirjoitusvastuiden jakaminen sekä tekstien jakaminen
- kirjoittaminen lähdemateriaalin pohjalta
- oikeakielisyys
- mediatekstien analysointi ja tuottaminen
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

#### **FIM8 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)**

Moduulin tehtävä on syventää ja harjaannuttaa opiskelijan suullista kielitaitoa sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on vahvistaa

opiskelijan ymmärrystä suullisen kielitaidon merkityksestä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- syventää suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- kehittää taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- puhumisen eri piirteet sekä kielelliset käytänteet ja ominaispiirteet
- neuvottelu, kokous, väittely, keskustelu ja erityyppinen esiintyminen sekä niissä käytetyt nettelytavat
- dialogisuus

### **6.4.1.3 Suomi, B1-oppimäärä**

#### **PAKOLLISET OPINNOT**

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalle kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan suomesta kansalliskielenä sekä omasta kehitymisestään suomen kielen oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielten, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–5 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon suomen kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien moduulien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

### **FINB11 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)**

Moduulin tehtävänä on avata lukion kielten opiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Tehtävänä on kehittää opiskelijan motivaatiota opiskella suomea sekä kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu käyttämään kieltä
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttää itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- syventää kielenopiskelustrategioitaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun välineitä
- pystyy suhteuttamaan suomen kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.

#### *Keskeiset sisällöt*

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- selkeiden ja realististen tavoitteiden asettelu suomen opiskelulle
- laaja tekstikäsitys ja suomen kielen opiskelun kannalta oleellisia tekstilajeja sekä erilaisten tekstien analysointiin, tulkintaan ja tuottamiseen tarvittavia strategioita
- kieli ja identiteetti, opiskelijan kielellinen repertuaari, kaksikielisyys, monikielisyys, eri kielten ja kielimuotojen suhde

### **FINB12 Ympäristö ja vuorovaikutus (3 op)**

Moduulin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa käyttämään kieltä rohkeasti sekä kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan toimien eettisesti eri ympäristöissä ja sosiaalisissa tilanteissa. Tehtävänä on tarkastella, mikä vaikutus kielellä ja kielitaidolla on erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eettisellä tasolla. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää suullisia ja kirjallisia vuorovaikutusstrategioita
- syventää taitoaan lukea, keskustella aktiivisesti ja kuunnella toisia
- käyttää kieltä aktiivisesti erilaisissa tilanteissa vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- pystyy antamaan ja ottamaan vastaan rakentavaa palautetta.

### *Keskeiset sisällöt*

- vuorovaikutustilanteet ja toiminta arjessa ja lähiympäristössä
- itse- ja vertaisarviointi
- eettiset pelisäännöt vuorovaikutuksessa
- ihmissuhteisiin ja hyvinvointiin liittyvät aihepiirit
- luontoon, ympäristöön ja turismiin liittyvät tekstit

### **FINB13 Media, yhteiskunta ja kestävä tulevaisuus (2 op)**

Moduulin tehtävänä on, että opiskelija syventää taitojaan analysoida ja tulkita monimuotoisia tekstejä sekä hakee tietoa lähdekriittisesti ja hyödyntää hankkimaansa tietoa. Opiskelija kehittää tietämystään eri tekstilajeista, näkökulmana erityisesti media, yhteiskunta ja kestävä tulevaisuus. Tehtävänä on kehittää opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä, etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja tulevaisuuden haasteisiin liittyviin ongelmiin yksin ja ryhmässä.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitoaan lukea suomeksi ja oppii käyttämään eri tilanteissa tarkoituksenmukaisia lukustrategioita
- analysoi ja tuottaa tekstejä kiinnittäen huomiota eri tekstilajeille ominaisiin kielellisiin piirteisiin
- kehittää taitoaan hakea tietoa yksin ja ryhmässä, esitellä erilaisia tekstejä ja hankkimaansa tietoa sekä keskustella tämän pohjalta
- harjoittelee erilaisten tekstien tiivistämistä
- kehittää taitoaan ilmaista omia mielipiteitään vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

### *Keskeiset sisällöt*

- media- ja lähdekritiikki, sensuuri, sananvapaus, tiedonhankinta, tekijänoikeudet ja plagiointi
- kieli tiedon hankinnan, analysoinnin, tulkinnan, jakamisen ja esittämisen työkaluna
- kansalaisaktiivisuus yksin ja ryhmässä
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot sekä erilaiset tulevaisuudenvisiot
- tekniikkaa, yhteiskuntaa ja kestävää kehitystä käsittelevät tekstit

### **FINB14 Koulutus ja työelämä (2 op)**

Moduulin tehtävänä on tutustuttaa opiskelija erilaisiin opiskelumahdollisuuksiin ja työelämään sekä syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Tehtävänä on auttaa opiskelijaa valmistautumaan jatko-opintoihin, vahvistamaan arjen hallintataitoja ja kehittämään jatkuvan oppimisen valmiuksiaan.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa lyhyitä muodollisia tekstejä sekä ilmaista itseään muodollisemmissa asiayhteyksissä
- rohkaistuu käyttämään suomea erilaisissa opiskeluun ja työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- vahvistaa taitoaan käsitellä opiskelu- ja työelämään liittyviä aihepiirejä
- kehittää taitoaan ajatella luovasti, neuvotella ja tehdä yhteistyötä
- syventää tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä jatko-opinto- ja urasuunnitelmille
- pystyy hakemaan ja hyödyntämään viranomaistietoja.

#### *Keskeiset sisällöt*

- koulutus, työ ja elinkeinoelämä opiskelijan näkökulmasta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- tiimityöskentely, yritystoiminta ja innovaatiot
- opintoihin, työelämään ja itsenäistyvän nuoren elämään liittyvät vuorovaikutustilanteet sekä aihepiiriin liittyvät erilaiset tekstit

### **FINB15 Kieli ja kulttuuri (2 op)**

Moduulin tehtävä on kehittää ja syventää opiskelijan tietämystä suomenkielisestä kulttuurista, kirjallisuudesta ja eri taidemuodoista sekä rohkaista opiskelijaa osallistumaan erilaisiin kirjallisiin tai kulttuurielämyksiin. Tehtävänä on syventää opiskelijan ymmärrystä kielen, kirjallisuuden ja taiteen merkityksestä suomalaiselle yhteiskunnalle sekä laajentaa hänen ymmärrystään luovasta kielenkäytöstä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää suomen kielen rakenteisiin ja ilmaisuihin liittyvää osaamistaan, erityisesti kaunokirjallisuuteen liittyen
- syventää ymmärrystään kirjallisuuden ja taiteen välittämistä arvoista sekä ymmärtää niiden merkityksen yhteiskunnalle, yhteisölle ja yksilölle
- tutustuu erilaisiin tieto- ja kaunokirjallisiin teksteihin ja kehittää taitoaan ymmärtää, analysoida ja tulkita niiden eri ilmaisumuotoja
- laajentaa ja kehittää taitoaan lukea suomen kielellä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kielen, kulttuurin ja kirjallisuuden merkitys identiteetin rakentumiselle
- sävy ja tyyli, kieli esteettisen ilmaisun välineenä
- suomenkielisen kaunokirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja

### **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Valinnaisissa opinnoissa kerrataan oppimäärän pakollisissa moduuleissa käsiteltyjä

aihepiirejä tai täydennetään niitä opiskelijoiden mielenkiinnon ja tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

### **FINB16 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)**

Moduulin tehtävä on harjaannuttaa ja syventää opiskelijan suullista kielitaitoa sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan ymmärrystä suullisen kielitaidon merkityksestä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- kehittää suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- kehittää taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- puhumisen eri piirteet sekä kielelliset käytänteet ja ominaispiirteet
- dialogisuus
- kulttuurisidonnaiset, erityisesti suomen kielen suulliseen vuorovaikutukseen liittyvät piirteet
- autenttinen kielenkäyttö ja autenttiset kielenkäyttöympäristöt

### **FINB17 Viesti kirjoittaen (2 op)**

Moduulin tehtävä on auttaa opiskelijaa syventämään eri tekstilajien tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja. Moduulin tehtävä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja taitoa osallistua globaaleista ja ajankohtaisista kysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omista mielenkiinnon kohteista ja tarpeista käsin.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan valita oma näkökulmansa, käsitellä eri aiheita, valita lähteet, ajatella itsenäisesti ja löytää oma tapansa ilmaista itseään
- kehittää taitoaan rakentaa loogisesti eteneviä tekstikokonaisuuksia ottaen huomioon tekstin kohderyhmän
- kehittää taitojaan käsitellä ajankohtaisia aiheita
- etsii itseään kiinnostavia tekstejä ja hyödyntää niitä edelleen vuorovaikutuksen pohjana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittamisen prosessi; yhdessä kirjoittaminen ja tekstien kokoaminen, kirjoitusvastuiden jakaminen sekä tekstien jakaminen
- oikeakielisyys

- globaali vastuu
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

#### **6.4.1.4 Suomi, B3-oppimäärä**

*Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 29 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta B3-kielenä. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 13 § 2 mom.)*

### **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opintojen aikana varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

#### **FINB31 Perustason alkeet 1 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa suomen kieltä ja kulttuuria kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan aktiivisesti, monenlaisia vähäistä kielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa suomen kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin ja hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa suomen kielen aseman Suomessa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset



### **FINB32 Perustason alkeet 2 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan vuorovaikutustilanteissa sekä hyödyntämään suomen kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin. Moduulissa opiskelija laajentaa yleistietoaan Suomesta ja suomalaisesta kulttuurista.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- vuorovaikutustilanteet arjessa
- vuorovaikutus erilaisissa asiointitilanteissa

### **FINB33 Perustason alkeet 3 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä suomen kielen opinnoissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asioimistilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- lukion arki

### **FINB34 Perustaso 1 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään suomen kieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa tutustutaan erilaisiin elämäntilanteisiin ja elinympäristöihin Suomessa ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä suomeksi.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- suomen kielen maantieteellinen levinneisyys, suomen eri variantit
- suomen kieli Suomessa opiskelijan näkökulmasta
- suomalaiset tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

### **FINB35 Perustaso 2 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista tuntemuksiaan ja mielipiteitään suomeksi. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

### **FINB36 Perustaso 3 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija keskeisten suomenkielisten kulttuuri-ilmiöiden ja medioiden pariin. Moduulissa harjaannutetaan opiskelijaa käyttämään rohkeasti suomen kieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman suomenkielisen tuotoksen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- suomalaiset kulttuuri-ilmiöt
- ajankohtaiset aiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

### **FINB37 Perustaso 4 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella suomen kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa. Moduulissa selvitetään, millaista suomen kielen taitoa vaaditaan jatkossa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1–A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- lukio-opinnot, mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

### **FINB38 Perustaso 5 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan eri tasoisia ja pituisia tekstejä oman kielitaitonsa mukaisesti. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia

strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa suomen kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ajankohtaiset aiheet
- suomenkieliset mediat
- lähdekritiikki

## 6.5 Vieraat kielet

### Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Vieraat kielet ovat osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäättään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Vieraiden kielten opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Vieraiden kielten opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan kunkin opiskeltavan kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielystä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Vieraan kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, jonka ulottuvuuksia, kuten sosiolingvistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa. Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Vieraiden kielten opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä

ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Vieraiden kielten opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kieliaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia kieliä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Vieraiden kielten opiskelu ja osaaminen avaa mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä ja tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Vieraiden kielten opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia ja eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Kieliopinnot mahdollistavat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Kieliopinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja kestäättömät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään vastuuntuntoaan sekä taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

**Globaali- ja kulttuuriosaamisen** osalta vieraiden kielten opetuksessa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja

yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys kielitaidon käyttökelpoisuudesta kansainvälisessä yhteistyössä ja globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

## Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus*

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kielenkäyttäjänä globaalissa maailmassa, jossa tavoitteena ei ole esimerkillisen äidinkielen kielenkäyttäjän tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

### *Opiskelutaidot*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

### *Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot*

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista kohdekielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)

	<i>taitotasota- voitteet</i>		
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Aasian ja Afrikan kielet, A- oppimäärä	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)	A2.2–B1.1 (A2.1)
Muut kielet, A-oppimäärä	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)
Englanti, B1-oppimäärä	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet, B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1(A1.3)	B1.1 (A1.3)
Englanti, B2-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet, B2-oppimäärä	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Englanti, B3-oppimäärä	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet, B3-oppimäärä	A2.1	A2.1	A2.1

## Arviointi

Arvioinnin tehtävä vieraissa kielissä on tukea opiskelijan kehittymistä vieraalla kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvien osien eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää vieraan kielen taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansainvälisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä, jotka on linkitetty eurooppalaisen viitekehyksen kuusiportaiseen taitotasosteikkoon.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

### ***Suullisen kielitaidon arviointi***

*Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)*

*Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutuksen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)*

Vieraiden kielten pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan vieraiden kielten A-oppimäärän moduulin 8 ja B1-oppimäärän moduulin 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisesta kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisistä moduuleista koostuvien opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.



Latinan kieltä lukuun ottamatta B2- ja B3-oppimäärien osalta opiskelijan suullista kielitaitoa arvioidaan Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle lukion opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten.

Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

## **Koodit**

Vieraiden kielten opintojen koodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja moduulinumeroiden mukaan. Vieraista kielistä käytetään seuraavia kirjaintunnuksia.

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

AR = arabian kieli

KX = muu kieli

Lukion opetussuunnitelman perusteissa vieraiden kielten kirjaintunnuksena käytetään tunnusta VK lukuun ottamatta englannin, saamen ja latinan kieltä. Aasian ja Afrikan kielistä lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään kirjaintunnistetta VKAA. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näiden tunnusten tilalla käytetään kullekin kielelle määriteltyjä, yllä lueteltuja kirjaintunnuksia.

### **6.5.1 Vieraat kielet, Englanti, A-oppimäärä**

#### **PAKOLLISET OPINNOT**

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalle kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii ensimmäisen moduulin yhteydessä henkilökohtaisen kieliprofiilinsa, jota työtetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan englannin kielestä lingua francana sekä omasta kehittymisestään englannin oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon englannin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Työelämä- ja korkeakoulu yhteistyö korostuu erityisesti opintojaksossa ENA06, jossa opiskelijaa ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä. Kaikissa opintojaksoissa harjoitetaan työelämässä ja jatko-opinnoissa tärkeitä rakentavan vuorovaikutuksen taitoja sekä kykyä toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Lisäksi englannin ja maantieteen integroidulla opintojaksolla IN04 opiskelijat tutustuvat opiskeluun ja työntekoon kansainvälisessä ympäristössä.

## **ENA0102 Opiskelutaidot, kieli-identiteetti ja englantia globaalina kielenä (4 op)** **ENA1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)**

Moduulin tehtävänä on avata lukion kieltenopiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Moduuli totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa kohdekieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttäen itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kieltenopiskelustrategioitaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kieltenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.

### *Keskeiset sisällöt*

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen
- tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

### **ENA2 Englanti globaalina kielenä (3 op)**

Moduulin tehtävänä on tarkastella englannin kielen aseman kehittymistä lingua francana globaaleissa konteksteissa ja vuorovaikutustilanteissa, joissa englanti ei välttämättä ole kenenkään äidinkieli. Tehtävänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävään toimintaan kaikessa viestinnässä. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

### *Keskeiset sisällöt*

- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- äänneiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; englannin variantteja ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyyli erilaisissa medioissa

### **Opintojakson tavoitteet**

Opintojakson tavoitteet ja sisällöt muodostuvat moduulien ENA1 ja ENA2 tavoitteista ja sisällöistä.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa ENA0102 korostuu osa-alue hyvinvointiosaaminen. Opiskelijat keskittyvät omien vahvuksiensa ja kehittämiskohteidensa kartoittamiseen sekä työstävät omaa kieliprofiiliaan.

Vuorovaikutusosaamista kehitetään erilaisten suullisten ja kirjallisten harjoitusten avulla sekä kielidentiteettiä pohtimalla. Opintojakson sisällöt vahvistavat opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista.

### **Arviointi**

Moduulit ENA1 ja ENA2 muodostavat opintojakson, joka arvioidaan yhtenä kokonaisuutena. Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä arvioitavista suorituksista neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana.

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat:

- kieliprofiilin työstäminen
- kielenopiskelutaidot (tavoitteiden asettaminen, kielenoppimisstrategiat)
- työskentely erilaisten teksti- ja tyyllilajien parissa
- vuorovaikutustaitojen kehittäminen
- englannin varianttien ymmärtäminen, englannin rooli lingua francana
- erilaiset kirjalliset ja suulliset tuotokset.

## **ENA03 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)**

### **ENA3 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)**

Moduulin tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä. Moduulissa tarkastellaan kielten ja kulttuurien moninaisuutta sekä arvoja ja merkityksiä, jotka välittyvät kulttuurin kautta yksilölle ja yhteisölle. Taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä elämämpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu osa-alue monitieteinen ja luova osaaminen. Opiskelijat kehittävät kykyään reflektoida omaa oppimistaan ja harjoittelevat erilaisia opiskelustrategioita. Lisäksi keskitytään osa-alueisiin yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Opiskelijat pohtivat taiteiden ja kulttuurin vaikuttavuutta yhteiskunnassa, kulttuurien moninaisuutta ja niihin liittyviä arvoja.

#### **Arviointi**

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä arvioitavista suorituksista neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana.

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat:

- erilaisten tekstilajien ymmärtäminen ja tulkinta
- suullinen ja kirjallinen tuottaminen erilaisista kulttuuri-ilmiöistä
- oman kielenoppimisen reflektointi.

## ENA04 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)

### ENA4 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)

Moduulin tehtävänä on kehittää ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Moduulissa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista englannin kielellä kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat osa-alueet yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Opiskelijat pohtivat aktiivista kansalaisuutta, ihmisoikeuskysymyksiä, demokratian toimintaa sekä median vaikutusta yhteiskunnassa. Monitieteistä ja luovaa osaamista harjoitetaan erilaisia tietolähteitä hyödyntäen.

#### **Arviointi**

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä arvioitavista suorituksista neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana.

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat:

- mielipiteen ilmaiseminen sekä argumentointi suullisesti ja kirjallisesti yhteiskunnallisista kysymyksistä
- neuvottelemisen ja vaikuttamisen taidot
- median hyödyntäminen ja lähdekriittisyys
- erilaisten suullisten ja kirjallisten tekstien tuottaminen muun muassa tietolähteitä hyödyntäen.

## ENA05 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

## ENA5 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, ja vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan raportoida jäsennellisesti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

### Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat osa-alueet yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Opiskelijat pohtivat kestävää tulevaisuutta, innovaatioita ja lähdekriittisyyden merkitystä sekä kehittävät kykyään ratkaista monimutkaisia ongelmia. Monitieteistä ja luovaa osaamista kehitetään vahvistamalla lukustrategioita, jotka auttavat englanninkielisten tieteellisten tekstien tulkintaa.

### Arviointi

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä arvioitavista suorituksista neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana.

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat:

- eri tieteenalojen tekstien ymmärtäminen ja tulkinta
- lukustrategioiden kehittäminen ja tiivistämisen taidot
- kyky neuvotella ja pohtia ratkaisuja monimutkaisiin ongelmiin
- erilaiset kirjalliset ja suulliset tuotokset yksin ja yhteistyössä muiden kanssa.

## ENA06 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

### ENA6 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Moduulissa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

### *Keskeiset sisällöt*

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat osa-alueet yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen.

Opiskelijat pohtivat jatko-opinto- ja urasuunnitelmiaan, talouden hallintaa sekä täydentävät kieliprofiiliaan tulevaisuuden tarpeita varten. Monitieteistä ja luovaa osaamista kehitetään vahvistamalla jatko-opintoihin ja urasuunnitelmiin liittyvien tekstilajien hallintaa.

### **Arviointi**

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä arvioitavista suorituksista neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana.

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat:

- työelämään ja jatko-opintoihin liittyvä suullinen ja kirjallinen tuottaminen
- vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot
- kyky ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä
- kieliprofiilin täydentäminen ja oman kielitaidon arviointi tulevaisuuden tarpeita varten.

### **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

### **ENA07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)**

#### **ENA7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)**

Moduulin tehtävänä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Näkökulmia tarkastellaan

opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta moduulissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai neuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu osa-alue monitieteellinen ja luova osaaminen. Opintojaksolla harjoitellaan erityisesti tiedonhakua ja syy- ja seuraussuhteiden analysointia sekä lähdekriittisyyttä. Eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen korostuvat pohdittaessa globaaleja ympäristökysymyksiä ja arvolähtöistä eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi.

#### **Arviointi**

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä arvioitavista suorituksista neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana.

Opintojakson arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat:

- mielipiteen ilmaisu ja oman kannan argumentointi suullisesti ja kirjallisesti globaaleista ympäristökysymyksistä sekä kestävään elämäntapaan liittyvistä aiheista
- lähdekriittisyyden ja tiedonhakutaitojen vahvistaminen
- laajemmissa suullisissa tai kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen.

### **ENA08 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)**

#### **ENA8 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)**

Moduulin tehtävänä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan kansainväliseen toimijuuteen, sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä



- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- puhumisen eri piirteet
- englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat osa-alueet hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen. Opiskelija kehittää tunne- ja empatiataitojaan, rakentavaa viestintää erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa sekä kansainvälisyysvalmiuksiaan. Lisäksi pohditaan kulttuurisen moninaisuuden liittyviä kysymyksiä.

#### **Arviointi**

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä arvioitavista näytöistä neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana. Arvioinnissa korostuu aktiivinen osallistuminen erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoitteluun.

Arviointi perustuu sekä opintojakson aikana annettuihin näyttöihin että Opetushallituksen tuottamaan suulliseen kokeeseen. Suullisen kielitaidon koe arvioidaan käyttäen arvosana-asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **ENA09 Valmistaudu yo-kokeeseen 1 (2 op)**

Opintojaksolla syvennetään taitoa tulkita vaativia, eri tarkoituksiin tuotettuja puhuttuja tai kirjoitettuja tekstejä, jotka käsittelevät ajankohtaisia aiheita. Sana- ja ilmaisuvarasto laajennetaan käsittelemällä uusia aihepiirejä. Kielen rakenteiden kertaaminen sekä monipuolinen päättökokeeseen valmistautuminen alkaa. Opintojakson aikana tehdään yo-kokeeseen valmistavia tehtäviä, joista saatu palaute tukee yo-kirjoituksiin valmistautumista.

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä
- kehittää taitoaan ilmaista itseään kirjallisesti
- syventää rakenteiden ja sanaston hallintaa
- harjoittelee erilaisia yo-kokeen tehtävyytyyppejä.

### *Keskeiset sisällöt*

- ajankohtaisia aiheita meiltä ja maailmalta
- erilaiset kulttuurit ja maailmankuvat
- yo-kokeeseen valmistautuminen

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat osa-alueet globaali- ja kulttuuriosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Opiskelijat kehittävät rakentavaa viestintää ja monilukutaitoa digijasssa. Lisäksi kehitetään kansainvälisyysvalmiuksia ja pohditaan eettistä toimijuutta globaalissa mediamaailmassa.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Palautteen antaminen kohdistuu opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä arvioitavista suorituksista neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana.

## **ENA10 Valmistaudu yo-kokeeseen 2 (2 op)**

Opintojakso valmistaa monipuolisesti ylioppilaskokeeseen ja oman osaamisen esille tuomiseen. Opiskelijan taitoja syvennetään ja vahvistetaan kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Eri aihepiireihin liittyvää sana- ja ilmaisuvarastoa laajennetaan. Aiemmissa opintojaksoissa käsiteltyjen rakenteiden hallintaa vahvistetaan.

Opintojakson aikana tehdään yo-kokeeseen valmistavia tehtäviä, joista saatu palaute tukee yo-kirjoituksiin valmistautumista.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää taitoaan ilmaista itseään kirjallisesti
- kehittää taitoaan tulkita vaativaa kirjoitettua ja puhuttua kieltä
- valmistautuu yo-kokeeseen.

### *Keskeiset sisällöt*

- monipuolinen valmistautuminen yo-kokeeseen

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat osa-alueet globaali- ja kulttuuriosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Opiskelijat harjoittelevat rakentavaa kirjallista viestintää ja monilukutaitoa digijasssa. Lisäksi he kehittävät taitoa löytää, tulkita ja tuottaa tekstejä vaativuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Palautteen antaminen kohdistuu opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä arvioitavista suorituksista neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana.

## ENA11 Opintomatka Englantiin (2 op)

Opintojaksolla tehdään opintomatka Englantiin. Matkalla teemme erilaisia opintokäyntejä, joiden sisältö liittyy erityisesti kaupunkimaantieteeseen, mutta myös muihin oppiaineisiin. Liikumme Lontoon erilaisilla sosioekonomisilla alueilla ja tutustumme brittiläiseen yhteiskuntaan. Osallistujat esittelevät vierailukohteita ja valitsevat liikennereitit ja -välineet.

Opintojakso jakautuu kolmeen osaan: 1) oman projektityön ja matkan suunnittelu, 2) opintomatka, 3) oman projektityön esittely. Oppilaat kustantavat opintomatkinsa itse.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on

- opiskella uudenaikaisessa oppimisympäristössä
- syventää käsitystä yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta
- tarkastella maailmaa muuttavana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä
- tukea globaali- ja kulttuurisosaamisen kehittymistä
- antaa kansainvälisyysvalmiuksia ja avartaa maailmankuvaa
- luoda yhteyksiä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään
- harjoitella erilaisia vuorovaikutustilanteita autenttisessa ympäristössä.

### *Keskeiset sisällöt*

- perehtyminen monikulttuurisen suurkaupungin erityispiirteisiin
- kulttuurimaantieteen peruskäsitteiden ja kulttuurien moninaisuuden tarkastelu
- matkustuksen liittyvä kirjallinen ja suullinen vuorovaikutus

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat seuraavat laaja-alaisen osaamisen alueet:

- Globaali- ja kulttuuriosaaminen: opiskelija tunnistaa ja reflektoi maan kulttuuriperintöä, yhteiskunnan moninaisuutta sekä arvoja ja ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä, joiden pohjalta kulttuuri ja alueellinen identiteetti rakentuvat. Lisäksi opiskelija rakentaa omia kansainvälisyysvalmiuksiaan ja tulevaisuuden taitojaan.
- Vuorovaikutusosaaminen: kieli- ja kulttuurirajat ylittävä vuorovaikutus, rakentava vuorovaikutus.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Palautteenanto kohdistuu opintojakson tavoitteiden ja sisältöjen hallintaan. Opintojaksoon liittyvistä suorituksista neuvotellaan opintojakson alussa ja sen aikana.

## 6.5.2 Vieraat kielet, A-oppimäärä

### PAKOLLISET OPINNOT

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään kohdekielen oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

### Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö

Viikin normaalikoulu tekee mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä sekä suomalaisten että ulkomaisten yliopistojen kanssa muun muassa aineenopettajaharjoittelussa. Tämän lisäksi koulumme pyrkii hyödyntämään kansainvälisiä vierailijaryhmiä, jotka edustavat eri oppilaitoksia ja yrityksiä ympäri maailman. Näin opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella työelämätaitoja kansainvälisessä ympäristössä.

Vuorovaikutus lukiolaisten ja opetusharjoittelijoiden välillä mahdollistaa luontevan yhteistyön korkeakoulujen ja lukion opiskelijoiden välillä. Korkeakoulu-yhteistyötä opetuksessa edustavat koulumme arjessa aineenopettajaharjoittelijat, jotka tuovat uusinta tutkimustietoa omalta tieteenalaltaan.

### **RAA01/SAA01 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)**

#### **VKA1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)**

Moduulin tehtävänä on avata lukion kieltenopiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Moduuli totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa kohdekieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon (ks. taulukko).

#### *Keskeiset sisällöt*

- kohdekieli porttina sukulaiskielen oppimiseen ja osaamiseen
- tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiinsa tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen

#### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

### **RAA02/SAA02 Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen (3 op)** **VKA2 Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen (3 op)**

Moduulin tehtävänä on tarkastella kohdekieltä globaalisuuden näkökulmasta. Tehtävänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävässä toimintaan kaikessa viestinnässä. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena. Moduulissa harjaannutetaan vuorovaikutusta kieli- ja kulttuurirajoja ylittävissä tilanteissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan

- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit erilaisissa medioissa

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- Hyvinvointiosaaminen
- Vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

### **RAA03/SAA03 Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)**

#### **VKA3 Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)**

Moduulin tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä. Moduulissa tarkastellaan kielten ja kulttuurien moninaisuutta sekä arvoja ja merkityksiä, jotka välittyvät kulttuurin kautta yksilölle ja yhteisölle. Taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä elämänpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

## Laaja-alainen osaaminen

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

## Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## RAA04/SA04 Kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)

### VKA4 Kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)

Moduulin tehtävänä on kehittää ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Moduulissa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista kohdekielellä kielellisesti, kulttuuri- ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

### Keskeiset sisällöt

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

## Laaja-alainen osaaminen

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

## Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## RAA05/SAA05 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

### VKA5 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, ja vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

#### Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

#### Laaja-alainen osaaminen

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen

#### Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoaasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## RAA06/SAA06 Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

### VKA6 Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Moduulissa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa



- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen

#### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-alueita. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

### **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

#### **RAA07/SAA07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)**

#### **VKA7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)**

Moduulin tehtävänä on valmistaa opiskelija maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua keskusteluihin globaaleista ympäristökysymyksistä. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta moduulissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä

- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

### Laaja-alainen osaaminen

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen

### Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## RAA08/SAA08 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

### VKA8 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)

Moduulin tehtävänä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan kansainväliseen toimijuuteen, sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

#### Keskeiset sisällöt

- puhumisen eri piirteet
- kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

### Laaja-alainen osaaminen

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen

### Arviointi

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat opintojakson tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan, painopisteenä suullinen tuottaminen ja osallistuminen erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoitteluun.

Arviointi perustuu sekä opintojakson aikana annettuihin näyttöihin että Opetushallituksen tuottamaan suulliseen kokeeseen. Suullisen kielitaidon koe arvioidaan asteikolla 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **RAA09/SAA09 Pakoillanne, valmiit, NYT! (2 op)**

*Tavoitteet*

*Keskeiset sisällöt*

Opintojakson aikana harjoitellaan päättötutkinnon kaikkia osa-alueita opiskelijoiden tarpeiden ja toiveiden mukaan sekä kerrataan kieliopin keskeisiä kohtia.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

### **RAA10/SAA10 Hyvää matkaa! (2 op)**

*Tavoitteet*

*Keskeiset sisällöt*

Koe kieli ja kulttuuri autenttista ympäristössä. Vaihto-ohjelma tai opintomatka kohdemaahan siihen liittyvine ennako- ja purkutehtävineen.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

### **RAA11/SAA11 Kansainvälinen kielitutkinto (2 op)**

## Tavoitteet

### Keskeiset sisällöt

Opintojakso valmistaa suorittamaan kansainvälisen kielitutkinnon. Tutkinto soveltuu jokaiselle, joka tarvitsee diplomin kielitaidostaan ammattia tai opintoja varten. Ylimpien tasojen menestyksellinen suorittaminen on samalla reitti jatko-opintoihin Saksaan/Ranskaan.

### Laaja-alainen osaaminen

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### Arviointi

Suoritusmerkintä.

## 6.5.3 Vieraat kielet, B1-oppimäärä

Lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan on mahdollista opiskella vierasta kieltä myös B1-oppimääränä, mikäli asetuksen mukaiset edellytykset A-kielen opiskelusta sekä toisen kotimaisen kielen opiskelusta täyttyvät. Vieraan kielen B1-oppimäärän opetussuunnitelma laaditaan paikallisesti toisen kotimaisen kielen B1-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

## 6.5.4 Vieraat kielet, B2-oppimäärä

### Vieraan kielen B2-oppimäärän erityinen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeensä osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitteilyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Todistus suullisesta kielitaidosta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Viikin normaalikoulu tekee mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä sekä suomalaisten että ulkomaisten yliopistojen kanssa muun muassa aineenopettajaharjoittelussa. Tämän lisäksi koulumme pyrkii hyödyntämään kansainvälisiä vierailijaryhmiä, jotka edustavat eri oppilaitoksia ja yrityksiä ympäri maailman. Näin opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella työelämätaitoja kansainvälisessä ympäristössä.

Vuorovaikutus lukiolaisten ja opetusharjoittelijoiden välillä mahdollistaa luontevan yhteistyön korkeakoulujen ja lukion opiskelijoiden välillä. Korkeakoulu-yhteistyötä opetuksessa edustavat koulumme arjessa aineenopettajaharjoittelijat, jotka tuovat uusinta tutkimustietoa omalta tieteenalaltaan.

## **EAB201/RAB201/SAB201 Perustason alkeet 3 (2 op)**

### **VKB21 Perustason alkeet 3 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

## Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## EAB202/RAB202/SAB202 Perustaso 1 (2 op)

### VKB22 Perustaso 1 (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

#### Keskeiset sisällöt

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

#### Laaja-alainen osaaminen

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen

## Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## EAB203/RAB203/SAB203 Perustaso 2 (2 op)

### VKB23 Perustaso 2 (2 op)

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys

- eri elämänvaiheet

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- hyvinvointiosaaminen

### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB204/RAB204/SAB204 Perustaso 3 (2 op)**

### **VKB24 Perustaso 3 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuri-aiheita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen

### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB205/RAB205/SAB205 Perustaso 4 (2 op)**

### **VKB25 Perustaso 4 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB206/RAB206/SAB206 Perustaso 5 (2 op)**

### **VKB26 Perustaso 5 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen

### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen



opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB207/RAB207/SAB207 Perustason jatko 1 (2 op)**

### **VKB27 Perustason jatko 1 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa vahvistamaan perustason tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- erilaiset asuinympäristöt
- kestävä elämäntapa

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen

#### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB208/RAB208/SAB208 Perustason jatko 2 (2 op)**

### **VKB28 Perustason jatko 2 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason kielitaidosta. Moduulin aikana vahvistetaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen opintojakson arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **EAB209/RAB209/SAB209 Viesti puhuen ja kirjoittaen (2 op)**

#### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Opintojaksolla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

### **EAB210/RAB210/SAB210 Paikoillanne, valmiit, NYT! (2 op)**

#### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Opintojakson aikana harjoitellaan päättötutkinnon kaikkia osa-alueita opiskelijoiden tarpeiden ja toiveiden mukaan sekä kerrataan kieliopin keskeisiä kohtia.

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

### **EAB211/RAB211/SAB211 Hyvää matkaa! (2 op)**

### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Koe kieli ja kulttuuri autenttiossa ympäristössä. Vaihto-ohjelma tai opintomatka kohdemaan siihen liittyvine ennakko- ja purkutehtävineen.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

## **RAB212/SAB212 Kansainvälinen kielitutkinto (2 op)**

### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Opintojakso valmistaa suorittamaan kansainvälisen kielitutkinnon. Tutkinto soveltuu jokaiselle, joka tarvitsee diplomin kielitaidostaan ammattia tai opintoja varten. Ylimpien tasojen menestyksellinen suorittaminen on samalla reitti jatko-opintoihin Saksaan/Ranskaan. Suoritusmerkintä.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

## **6.5.5 Vieraat kielet, B3-oppimäärä**

### **Vieraan kielen B3-oppimäärän erityinen tehtävä**

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kielenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös

mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Viikin normaalikoulu tekee mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä ulkomaisten yliopistojen kanssa muun muassa aineenopettajaharjoittelussa sekä Helsingin yliopiston ainelaitoksien kanssa.

Luonteva osa korkeakoulu yhteistyötä on myös tarjota aineenopettajaharjoittelijoille mahdollisuus liittää osaksi opetusta kokemuksia vieraiden kielten eri osa-alueiden opiskelusta ja niiden yhteyksistä yhteiskuntaan. Samalla he myös tuovat opetukseen uusinta tutkittua tietoa omalta tieteenalaltaan.

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitteilyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiliaan.

### **EAB301/RAB301/SAB301 Perustason alkeet 1 (2 op)**

#### **VKB31 Perustason alkeet 1 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa uutta kieltä ja kulttuureja kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan kohdekielellä aktiivisesti, monenlaisia alkeiskielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat

- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

### Laaja-alainen osaaminen

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## EAB302/RAB302/SAB302 Perustason alkeet 2 (2 op)

### VKB32 Perustason alkeet 2 (2 op)

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa vuorovaikutustilanteissa ja hyödyntämään kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin, myös maailmankuvan laajentamiseksi.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### Keskeiset sisällöt

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

### Laaja-alainen osaaminen

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## EAB303/RAB303/SAB303 Perustason alkeet 3 (2 op)

### VKB33 Perustason alkeet 3 (2 op)

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa. Tarvittaessa huomiota kiinnitetään B2-oppimäärää peruskoulun puolella opiskelleen opiskelijan opintojen aloittamiseen.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset

### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB304/RAB304/SAB304 Perustaso 1 (2 op)**

### **VKB34 Perustaso 1 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen

### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen

moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB305/RAB305/SAB305 Perustaso 2 (2 op)**

### **VKB35 Perustaso 2 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- hyvinvointiosaaminen

#### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB306/RAB306/SAB306 Perustaso 3 (2 op)**

### **VKB36 Perustaso 3 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuri-aiheita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen

- globaali- ja kulttuuriosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen

### Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB307/RAB307/SAB307 Perustaso 4 (2 op)**

### **VKB37 Perustaso 4 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### Arviointi

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB308/RAB308/SAB308 Perustaso 5 (2 op)**

### **VKB38 Perustaso 5 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.



### *Keskeiset sisällöt*

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen

### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-aluetta. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **EAB309/RAB309/SAB309 Perustason jatko 1 (2 op)**

#### **VKB27 Perustason jatko 1 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa vahvistamaan perustason tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- erilaiset asuin ympäristöt
- kestävä elämäntapa

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen

### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen

moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-alueita. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB310/RAB310/SAB310 Perustason jatko 2 (2 op)**

### **VKB28 Perustason jatko 2 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason kielitaidosta. Moduulin aikana vahvistetaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin
- kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Vieraiden kielten arviointi perustuu eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikon neljään osa-alueeseen: suullinen ja kirjallinen tuottaminen sekä kuullun- ja luetunymmärtäminen. Jokaisen moduulin arvioinnissa huomioidaan nämä neljä kielitaidon osa-alueita. Arviointia toteutetaan eri tavoin, formatiivisesti ja summatiivisesti.

## **EAB311/RAB311/SAB311 Viesti puhuen ja kirjoittaen (2 op)**

Opintojaksolla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

## **EAB312/RAB312/SAB312 Paikoillanne, valmiit, NYT! (2 op)**

Opintojakson aikana harjoitellaan päättötutkinnon kaikkia osa-alueita opiskelijoiden tarpeiden ja toiveiden mukaan sekä kerrataan kieliopin keskeisiä kohtia.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

### **EAB313/RAB313/SAB313 Hyvää matkaa! (2 op)**

Koe kieli ja kulttuuri autenttisisessa ympäristössä. Vaihto-ohjelma tai opintomatka kohdemaahan siihen liittyvine ennako- ja purkutehtävineen.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

### **RAB314/SAB314 Kansainvälinen kielitutkinto (2 op)**

Opintojakso valmistaa suorittamaan kansainvälisen kielitutkinnon. Tutkinto soveltuu jokaiselle, joka tarvitsee diplomin kielitaidostaan ammattia tai opintoja varten. Ylimpien tasojen menestyksellinen suorittaminen on samalla reitti jatko-opintoihin Saksaan/Ranskaan.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

#### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

### **6.5.6 Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, A-oppimäärä**

Aasian ja Afrikan kielillä tarkoitetaan maailman valtakieliä, kuten japania, kiinaa ja arabiaa, joissa käytetään monenlaisia kirjoitusjärjestelmiä.

Aasian ja Afrikan kielten A-oppimäärän opetussuunnitelma laaditaan paikallisesti muiden vieraiden kielten A-oppimäärän opetussuunnitelman perusteita soveltaen.

### 6.5.7 Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä

Aasian ja Afrikan kielillä tarkoitetaan maailman valtakieliä, kuten japania, kiinaa ja arabiaa, joissa käytetään monenlaisia kirjoitusjärjestelmiä.

#### Aasian ja Afrikan kielten B3-oppimäärän erityinen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaa- mista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä. Opetus auttaa opiskelijaa muodostamaan käsi- tyksen kohdekielen eurooppalaisista kielistä poikkeavista erityispiirteistä sekä kehittymään kohdekielen kirjoitusmerkistön hallinnassa.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suullisen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tieteen- ja tiedonaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

#### VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovai- kutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitte- lyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, te- atteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhtey- dessä laatimaansa kieliprofiliaan.

#### VKAAB31 Perustason alkeet 1 (2 op)

Moduulin tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa uutta kieltä ja kulttuureja kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan koh- dekielellä aktiivisesti, monenlaisia alkeiskielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin ja hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- tutustuu vähitellen kirjaimistoon ja kirjoitusmerkkeihin ja harjoittelee niiden tunnistamista ja lukemista
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

*Keskeiset sisällöt*

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

### **VKAAB32 Perustason alkeet 2 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa vuorovaikutustilanteissa ja hyödyntämään kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin, myös maailmankuvan laajentamiseksi.

*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 (puhuttu kieli) ja A1.1 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti
- harjoittelee kirjoittamaan lisää
- tutustuu mahdollisuuksien mukaan siihen, kuinka kieltä kirjoitetaan digitaalisilla työvälineillä.

*Keskeiset sisällöt*

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

### **VKAAB33 Perustason alkeet 3 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä kohdekielen opinnoissa.

*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 (puhuttu kieli) ja A1.1 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti
- harjoittelee kirjoittamista ja omien lyhyiden tekstien tuottamista turvautuen tarpeen mukaan digitaalisiin työvälineisiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet (arjessa), tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu.

#### **VKAAB34 Perustaso 1 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään kohdekieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 (puhuttu kieli) ja A1.1 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti
- kehittää kirjoitustaitoaan
- oppii hyödyntämään perinteisiä ja digitaalisia sanakirjoja ja sanastoja.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua.

#### **VKAAB35 Perustaso 2 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 (puhuttu kieli) ja A1.2 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet.

#### **VKAAB36 Perustaso 3 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijat kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään kohdekieltä itselle kiinnostavia kulttuuri-aiheita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman kohdekielisen tuotoksen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 (puhuttu kieli) ja A1.2 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti
- jatkaa omien tekstien tuottamista sekä käsin kirjoittaen että digitaalisia työvälineitä hyödyntäen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella.

### **VKAAB37 Perustaso 4 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa kielenkäyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 (puhuttu kieli) ja A1.3 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat.

### **VKAAB38 Perustaso 5 (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 (puhuttu kieli) ja A1.3 (kirjoitettu kieli) tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat

## **6.5.8 Vieraat kielet, saame, A-oppimäärä**

Saame vieraana kielenä -opetusta voidaan antaa Suomessa puhutuissa saamen kielissä, pohjoissaamessa, inarinsaamessa ja koltansaamessa. Nämä perusteet ovat kaikille kolmelle saamen kielelle yhteiset, ja näiden pohjalta laaditaan paikallisesti sovellus kuhunkin saamen kieleen.

## **Opetuksen tavoitteet**

Saamen kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyy saamen kielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin paikallisissa, kansallisissa, pohjoismaisissa kuin koko pohjoiskalottialueen yhteisöissä
- vahvistaa tietämystään saamen kielistä ja saamelaiskulttuureista sekä ymmärtää niiden merkityksen alkuperäiskansan kielinä ja kulttuureina
- hahmottaa niitä haasteita ja mahdollisuuksia, joita pienen puhujamäärän kieltä opiskeleva kohtaa, ja pyrkii oma-aloitteiseen kielijäsenyyteen.

## **PAKOLLISET OPINNOT**

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalle kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Moduulien 1–2 aikana opiskelija tarkastelee omaa kehittymistään saamen oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielten, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon saamen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasot lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opinnoissa painottuvana näkökulmana ovat saamelaisen elämänmuodon keskeiset piirteet sekä saamelaisen henkinen ja aineellinen kulttuuriperintö. Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajan-kohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä.

Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

### **SMA1 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen (1 op)**



Moduulin tehtävänä on kehittää opiskelijan kieli-identiteettiä sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista. Tehtävänä on ohjata opiskelijaa tavoitteellisessa kielen opiskelussa, jossa kohdekieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on tukea opiskelijan saamen kielen opiskelutaitoja ja mahdollistaa kieliopinnoissa onnistuminen sekä opintojen pitkäjänteinen jatkaminen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä
- soveltaa ja kehittää saamen kielen opiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan saamen kielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.2.

#### *Keskeiset sisällöt*

- saamen kieli porttina sukulaiskielten oppimiseen ja osaamiseen
- tavoitteiden asettelu saamen kielen opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen saamen kielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen

### **SMA2 Saamen kieli maailmalla ja vuorovaikutusosaaminen (3 op)**

Moduulin tehtävänä on tarkastella saamen kieltä sen käyttöalueen näkökulmasta ja pohtia eettistä toimijuutta kaikessa vuorovaikutuksessa. Moduulissa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena ja harjaannutetaan vuorovaikutusta kieli- ja kulttuurirajojen ylittävissä tilanteissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan saamen kielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset; ääntäminen
- viestintätyylit erilaisissa medioissa

### **SMA3 Saamen kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2 op)**

Moduulin tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä. Moduulissa tarkastellaan saamen kielten ja kulttuurien moninaisuutta sekä arvoja ja merkityksiä, jotka välittyvät kulttuurin kautta yksilölle ja yhteisölle. Taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä elämänpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää omakohtainen laajahko luovan ilmaisun tuotos.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä itselle tärkeitä kulttuuriaiheista tai -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- luova toiminta
- saamelaiset taiteenalat
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

### **SMA4 Saamen kieli vaikuttamisen välineenä (2 op)**

Moduulin tehtävänä on kehittää opiskelijan monilukutaitoa, tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa. Moduulissa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista saamen kielellä kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

### **SMA5 Kestävä tulevaisuus arktisella alueella (2 op)**

Moduulin tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, sekä vahvistaa tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja. Tehtävänä

on myös vahvistaa taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ihmisen ja luonnon suhde
- muuttuva elin- ja työympäristö sekä saamelaiset elinkeinot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, tieteellisen tekstin piirteet

### **SMA6 Saamen kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2 op)**

Moduulin tehtävänä on syventää käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Moduulissa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu saamen kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovai-  
kutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

### **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

### **SMA7 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2 op)**

Moduulin tehtävänä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua keskusteluihin ympäristökysymyksistä. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta

elinpiiristä käsin, mutta modulissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

### **SMA8 Viesti ja vaikuta puhuen (2 op)**

Moduulin tehtävänä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan kansainväliseen toimijuuteen, sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan neuvottelutaitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Moduuliin sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- kehittää taitoaan rakentaa dialogia
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

#### *Keskeiset sisällöt*

- puhumisen eri piirteet
- saamen kielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

## **6.5.9 Vieraat kielet, saame, B2-oppimäärä**

### **Saamen kielen B2-oppimäärän erityinen tehtävä**

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion

jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaimista saamen kielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suullisen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Jos ryhmässä on saamelaistaustaisia opiskelijoita, kartoitetaan erityisesti opintojen alkuvaiheessa heidän saamen kielen tai murteen taitojaan, tavoitteitaan ja mahdollisuuksiaan saada tukea opinnoilleen lähiympäristöstä.

### **Opetuksen tavoitteet**

Saamen kielen B2-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyy saamen kielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin paikallisissa, kansallisissa, pohjoismaisissa kuin koko pohjoiskalottialueen yhteisöissä
- vahvistaa tietämystään saamen kielistä ja saamelaiskulttuureista ja ymmärtää niiden merkityksen alkuperäiskansan kielenä ja kulttuureina
- hahmottaa niitä haasteita ja mahdollisuuksia, joita pienen puhujamäärän kieltä opiskeleva kohtaa, ja pyrkii oma-aloitteiseen kielijäsenyyteen.

### **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovai-  
kutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitte-  
lyyn. Painottuvana näkökulmana ovat saamelaisen elämänmuodon keskeiset piirteet.

Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä tarinoita, kertomuksia, joiku/le'udd-perin-  
nettä, duodji- eli saamelaista käsityöperinnettä, kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvatai-  
detta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Todistus suullisen kielitaidon osaamisesta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhtey-  
dessä laatimaansa kieliprofiliaan.

### **SMB21 Kohtaamisia saamelaisalueella (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä saamen kielen opinnoissa. Tarvittaessa huomiota kiinnitetään B2-oppimäärää peruskoulun puolella opiskelleiden opiskelijoiden opintojen aloittamiseen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

### **SMB22 Sápmi – Saamenmaa (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään saamen kieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- saamelaisten asuma-alue ja historia
- saamelaiset edustuselimet ja järjestöt
- saamen kielten maantieteellinen levinneisyys, variantit
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

### **SMB23 Arki ja hyvinvointi (2 op)**

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

### **SMB24 Saamelainen kulttuuri (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija saamen kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään saamen kieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaiheita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman saamenkielisen tuotoksen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- historiallisesti keskeiset ja ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

### **SMB25 Opiskelu, työ ja tulevaisuus (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa saamen kielen käyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat
- saamelaiset elinkeinot

### **SMB26 Saamelainen luontotieto (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa lukemaan ja tulkitsemaan oman kielitaitonsa mukaisesti eri tasoisia ja pituisia tekstejä. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ihmisen ja luonnon suhde
- ilmasto ja muuttuva elinympäristö
- luonto, maasto, lumi
- saamenkieliset mediat

### **SMB27 Kestävä elämäntapa (2 op)**

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa vahvistamaan perustason tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoja.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- erilaiset asuin ympäristöt
- saamelaisuus muuttuvassa maailmassa

### **SMB28 Kansainvälinen toiminta (2 op)**

Moduulin tehtävänä on auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason kielitaidosta. Moduulin aikana vahvistetaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö
- vapaaehtois- ja järjestötoiminta
- arktisen alueen yhteistyö
- kansalliset saamen kielitaitovaatimukset

## **6.5.10 Vieraat kielet, saame, B3-oppimäärä**

### **Saamen kielen B3-oppimäärän erityinen tehtävä**

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeensä osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosuamista saamen kielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suullisen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.



Jos ryhmässä on saamelaistaustaisia opiskelijoita, kartoitetaan erityisesti opintojen alkuvaiheessa heidän saamen kielen tai murteen taitojaan, tavoitteitaan ja mahdollisuuksiaan saada tukea opinnoilleen lähiympäristöstä.

## **Opetuksen tavoitteet**

Saamen kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyy saamen kielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin paikallisissa, kansallisissa, pohjoismaisissa kuin koko pohjoiskalottialueen yhteisöissä
- vahvistaa tietämystään saamen kielistä ja saamelaiskulttuureista ja ymmärtää niiden merkityksen alkuperäiskansan kielinä ja kulttuureina
- hahmottaa niitä haasteita ja mahdollisuuksia, joita pienen puhujamäärän kieltä opiskeleva kohtaa, ja pyrkii oma-aloitteiseen kielijäsenyyteen.

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsitteilyyn. Painottuvana näkökulmana ovat saamelaisen elämänmuodon keskeiset piirteet.

Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä tarinoita, kertomuksia, joiku/le'udd-perinnettä, duodji- eli saamelaista käsityöperinnettä, kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

### **SMB31 Tutustutaan toisiimme ja saamen kieleen (2 op)**

Moduulin tehtävänä on motivoida pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kielenopiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan mielenkiintoa saamen kieltä ja kulttuuria kohtaan. Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan saamen kielellä aktiivisesti, monenlaisia vähäistä kielitaitoa kompensoivia vuorovaikutusstrategioita käyttäen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin ja hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä

- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy toimimaan kielellä taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

### **SMB32 Arki ja asiointitilanteet (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa käyttämään vähäistäkin kielitaitoa vuorovaikutustilanteissa ja hyödyntämään kieltä väylänä omien mielenkiinnon kohteiden pariin, myös maailmankuvan laajentamiseksi.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

### **SMB33 Kohtaamisia saamelaisalueella (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaisnäkemys perustason alkeisvaiheesta ja edistymisestä saamen kielen opinnoissa. Tarvittaessa huomiota kiinnitetään B2-oppimäärää peruskoulun puolella opiskelleiden opiskelijoiden opintojen aloittamiseen.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu

### **SMB34 Sápmi – Saamenmaa (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelijaa hyödyntämään saamen kieltä tiedonhankinnan välineenä. Moduulissa vahvistetaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksia ja rohkaistaan opiskelijaa toimimaan oman kulttuurinsa lähettiläänä.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- saamelaisten asuma-alue ja historia
- saamelaiset edustuselimet ja järjestöt
- saamen kielten maantieteellinen levinneisyys, variantit
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

## **SMB35 Arki ja hyvinvointi (2 op)**

Moduulin tehtävänä on tarjota opiskelijalle välineitä ilmaista kohdekielellä tuntemuksiaan ja mielipiteitään. Moduulissa harjoitellaan vuorovaikutuksen ylläpitoa ja aktiivisen kuuntelun taitoa.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

## **SMB36 Saamelainen kulttuuri (2 op)**

Moduulin tehtävänä on ohjata opiskelija saamen kielialueen kulttuurisesti ja historiallisesti keskeisten aiheiden pariin. Moduulissa rohkaistaan opiskelijaa käyttämään saamen kieltä itselle kiinnostavia kulttuuriaihteita tutkiessa. Moduulin aikana opiskelija tekee oman saamenkielisen tuotoksen.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- historiallisesti keskeiset ja ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

## **SMB37 Opiskelu, työ ja tulevaisuus (2 op)**

Moduulin tehtävänä on vahvistaa opiskelijan itsetuntoa saamen kielen käyttäjänä tarjoamalla mahdollisuuksia pohtia ja harjoitella kieltä erilaisissa jatko-opintoihin ja työelämään liittyvissä tilanteissa.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat
- saamelaiset elinkeinot

### **SMB38 Saamelainen luontotieto (2 op)**

Moduulin tehtävänä on rohkaista opiskelijaa tulkitsemaan eri tasoisia ja pituisia tekstejä omalla saamen kielen taidolla. Moduulissa vahvistetaan tekstien tulkitsemiseen tarvittavia strategioita ja syvennetään taitoa tuottaa kieltä vuorovaikutustilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon viestin vastaanottaja.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- ihmisen ja luonnon suhde
- ilmasto ja muuttuva elinympäristö
- luonto, maasto, lumi
- saamenkieliset mediat

## **6.5.11 Vieraat kielet, latina, B2-oppimäärä**

### **Opetuksen tavoitteet**

Latinan kielen B2-oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- ymmärtää latinan kielen merkityksen kulttuurissa ja tieteissä
- ymmärtää latinan kielen vaikutuksen eurooppalaisten kielten kehitykseen
- oppii tuntemaan kreikkalais-roomalaisen maailman historiaa, kulttuuria ja mytologiaa sekä tekee huomioita niiden vaikutuksesta eurooppalaiseen ja suomalaiseen kulttuuriin
- osaa kohtalaisen hyvin sanastoa ja muoto- ja lauseopin rakenteita sekä yleisiä idiomaattisia ilmaisuja
- ymmärtää apuvälineitä käyttäen helpohkoa autenttista tekstiä, osaa hankkia uutta tietoa tutuista aiheista ja osaa jonkin verran päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä niiden kieliasusta ja asiayhteydestä.

### **Arviointi**

Opiskelijan kielen osaamista arvioidaan latinan kielen erityisten tavoitteiden mukaan sekä soveltuvin osin vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden mukaan. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää ottaen huomioon latinan kielen erityispiirteet ja käyttöalueen rajallisuus. Opintojen

aikana annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia.

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Latinan B2-oppimäärässä laajennetaan muoto-opin tuntemusta ja opiskellaan pääpiirteitä sijamuotojen, aikamuotojen ja modusten käytöstä sekä lauseenvastikkeista. Perusopetuksessa vakiintuneita hyviä ääntämistottumuksia pidetään yllä.

Opiskelijaa ohjataan vertaamaan antiikin ajan erilaisia ilmiöitä nykyajan vastaaviin ilmiöihin sekä tekemään huomioita kreikkalais-roomalaisen kulttuurin vaikutuksista nykyisiin kulttuureihin ja latinan vaikutuksesta nykykieliin.

Opintojen aikana varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Monilukutaitoa edistetään käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa sekä kehittämällä latina-suomi-sanakirjan käyttötaitoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiliaan.

### **LAB21 Tietoa, taitoa ja taruperintöä (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa lauseopin osaamistaan
- harjaantuu lukemaan ja suomentamaan fiktiivisiä tekstejä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- antiikin vapaa-aika
- antiikin roomalaisnuorten kasvatus ja koulunkäynti
- antiikin kreikkalais-roomalainen jumaltarusto ja faabelit

### **LAB22 Rooman historian vaiheita (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää muoto- ja lauseopin tuntemustaan
- tutustuu pääpiirteittäin Rooman historiaan
- tutustuu etruskeihin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- Rooman varhaishistoria ja siihen liittyvät tarut
- Rooman historian käännekohdat
- Rooman kehittyminen maailmanvallaksi

- roomalainen aikakäsitys

### **LAB23 Merkittäviä roomalaisia (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- täydentää lauseopin osaamistaan
- hallitsee keskeisen muoto-opin
- syventää tietämystään roomalaisesta yhteiskunnasta
- tutustuu runomitoista heksametriin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- Rooman historian merkkihenkilöitä
- roomalaiset hyveet

### **LAB24 Kulttuuriperintömme (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään sijamuotojen käytöstä lauseessa
- monipuolistaa käsitystään antiikista periytyvästä kulttuurista
- tutustuu lyyrisiin runomittoihin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- antiikin kulttuurin eri alueet ja niiden merkitys kulttuuriperinnössämme
- antiikin tieteet ja taiteet

### **LAB25 Viestejä menneisyydestä (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hioo lauseopin (syntaksin) taitojaan
- tarkastelee elämän suuria kysymyksiä antiikin näkökulmasta autenttisten tekstikatkelmien pohjalta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- tekstit avaimena menneisyyden arkeen
- antiikin roomalaisten elämä ja suhtautuminen elämän eri ilmiöihin

### **LAB26 Latinaa kautta vuosisatojen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii muokattuja tekstejä ja helppoja autenttisia tekstinäytteitä

- nauttii latinan kielen moninaisuudesta kautta vuosisatojen ja ymmärtää latinan kielen arvon monenlaisen viestinnän välineenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- latinan kielen käyttöalueet myöhäisantiikista nykypäivään
- kristillinen ja humanistinen latina
- latinan lausuminen eri maissa
- Suomen latiniteetti

### **LAB27 Epiikkaa ja lyriikkaa (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu analysoimaan tekstejä kieliopillisesti ja sisällöllisesti
- vahvistaa taitojaan autenttisten tekstien lukemisessa
- syventää osaamistaan runomitoista ja runoilille tyypillisestä kielestä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- epiikan ja lyriikan mestareita ja heidän tuotantoaan

### **LAB28 Retoriikkaa ja filosofiaa (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu analysoimaan tekstejä kieliopillisesti ja sisällöllisesti
- vahvistaa taitojaan autenttisten tekstien lukemisessa
- tutustuu antiikin puhetautoon ja filosofiaan.

#### *Keskeiset sisällöt*

- antiikin puhujia ja filosofejia heidän henkilöhistoriansa ja kirjallisen tuotantonsa valossa

## **6.5.12 Vieraat kielet, latina, B3-oppimäärä**

### **Opetuksen tavoitteet**

Latinan kielen B3-oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- ymmärtää latinan kielen merkityksen kulttuurissa ja tieteissä
- ymmärtää latinan kielen vaikutuksen eurooppalaisten kielten kehitykseen
- oppii tuntemaan kreikkalais-roomalaisen maailman historiaa, kulttuuria ja mytologiaa sekä tekee huomioita niiden vaikutuksesta eurooppalaiseen ja suomalaiseen kulttuuriin
- osaa kohtalaisen hyvin perussanastoa ja keskeisiä muoto- ja lauseopin rakenteita sekä yleisiä idiomaattisia ilmauksia

- ymmärtää apuvälineitä käyttäen helppoa autenttista tekstiä, osaa poimia yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden perusteella.

## Arviointi

Opiskelijan kielen osaamista arvioidaan latinan kielen erityisten tavoitteiden mukaan sekä soveltuvin osin vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden mukaan. Kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää ottaen huomioon latinan kielen erityispiirteet ja käyttöalueen rajallisuus. Opintojen aikana annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Latinan B3-oppimäärässä opiskellaan keskeinen muoto-oppi sekä pääpiirteitä sijamuotojen, aikamuotojen ja modusten käytöstä sekä lauseenvastikkeista. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen. Opinnoissa huolehditaan tarvittaessa B2-oppimäärää peruskoulussa opiskelleen opiskelijan saumattomasta latinan opiskelun aloittamisesta lukiossa.

Opiskelijaa ohjataan vertaamaan antiikin ajan erilaisia ilmiöitä nykyajan vastaaviin ilmiöihin sekä tekemään huomioita kreikkalais-roomalaisen kulttuurin vaikutuksista nykyisiin kulttuureihin ja latinan vaikutuksesta nykykieliin.

Opintojen aikana varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Monilukutaitoa edistetään käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa sekä kehittämällä latina–suomi-sanakirjan käyttötaitoja.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

### LAB31 Ikkunat auki antiikkiin (2 op)

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kertomaan itsestään perusasioita latinaksi
- tutustuu kielen keskeisiin piirteisiin
- tutustuu antiikin kulttuuriin ja latinan kieleen nykyajan näkökulmasta
- ymmärtää latinan kielen aseman Euroopan kielten joukossa ja erityisesti romaanisissa kielissä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- Rooman valtakunnan latinan kielen vaiheet pääpiirteittäin
- antiikin ja nykypäivän Italiaa ja roomalaisia

### LAB32 Antiikin elämää (2 op)



### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kielitietoisuuttaan ja oppii käyttämään kieliopillisia käsitteitä
- oppii ymmärtämään kielen rakenteita ja lisää muoto-opin osaamistaan
- tutustuu pääpiirteittäin elämään antiikin aikaisessa kaupungissa.

### *Keskeiset sisällöt*

- yksityinen ja julkinen elämä antiikissa
- työnteko antiikissa
- orjuus

## **LAB33 Tietoa, taitoa ja taruperintöä (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa lauseopin osaamistaan
- harjaantuu lukemaan ja suomentamaan fiktiivisiä tekstejä.

### *Keskeiset sisällöt*

- antiikin vapaa-aika
- antiikin roomalaisnuorten kasvatus ja koulunkäynti
- antiikin kreikkalais-roomalainen jumaltarusto ja faabelit

## **LAB34 Rooman historian vaiheita (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää muoto- ja lauseopin tuntemustaan
- tutustuu pääpiirteittäin Rooman historiaan
- tutustuu etruskeihin.

### *Keskeiset sisällöt*

- Rooman varhaishistoria ja siihen liittyvät tarut
- Rooman historian käännekohdat
- Rooman kehittyminen maailmanvallaksi
- roomalainen aikakäsitys

## **LAB35 Merkittäviä roomalaisia (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- täydentää lauseopin osaamistaan
- hallitsee keskeisen muoto-opin
- syventää tietämystään roomalaisesta yhteiskunnasta

- tutustuu runomitoista heksametriin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- Rooman historian merkkihenkilöitä
- roomalaiset hyveet

### **LAB36 Kulttuuriperintömme (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään sijamuotojen käytöstä lauseessa
- monipuolistaa käsitystään antiikista periytyvästä kulttuurista
- tutustuu lyyrisiin runomittoihin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- antiikin kulttuurin eri alueet ja niiden merkitys kulttuuriperinnössämme
- antiikin tieteet ja taiteet

### **LAB37 Viestejä menneisyydestä (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hioo lauseopin (syntaksin) taitojaan
- tarkastelee elämän suuria kysymyksiä antiikin näkökulmasta autenttisten tekstikatkelmien pohjalta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- tekstit avaimena menneisyyden arkeen
- antiikin roomalaisten elämä ja suhtautuminen elämän eri ilmiöihin

### **LAB38 Latinaa kautta vuosisatojen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii muokattuja tekstejä ja helppoja autenttisia tekstinäytteitä
- nauttii latinan kielen moninaisuudesta kautta vuosisatojen ja ymmärtää latinan kielen arvon monenlaisen viestinnän välineenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- latinan kielen käyttöalueet myöhäisantiikista nykypäivään
- kristillinen ja humanistinen latina
- latinan lausuminen eri maissa
- Suomen latiniteetti

## 6.6 Matematiikka

### Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen nykyajan kulttuureissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla, kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyy hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä, hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustetaan opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista, eettisyyttä ja ympäristöosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan muun muassa **vuorovaikutusosaamista**. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee **globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

### Matematiikan opetuksen yleiset tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksimia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan sekä ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää, ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

## Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Arvioinnilla opiskelijaa autetaan kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

## Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

<b>Pitkän oppimäärän moduuli</b>	<b>Lyhyen oppimäärän moduuli</b>
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8

MAA8  
MAA9

MAB5  
MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Opiskelijalla on mahdollisuus osallistua Helsingin yliopiston matematiikan ja tilastotieteen osaston tai Aalto-yliopiston kursseille soveltuvin osin.

### **Kielitietoisuus oppiaineessa**

Jokainen matematiikan opettaja on myös opettamansa oppiaineen kielen opettaja, ja kieli on oppimisen tärkeä voimavara. Opintojaksoissa huomioidaan, että matematiikan oppimisen strategiat kuten luokittelu, vertailu, yleistäminen, syy–seuraus-ketjujen luominen ja hypoteesien luominen ovat perustaltaan kielellisiä. Matematiikan opetus ja opiskelu ovat luonteeltaan vuorovaikutteisia, ja matematiikan opetuksessa tuodaan esiin oppiaineen kielen ja kulttuurin erityispiirteet. Matematiikan kieli on luonteeltaan universaalia, ja se mahdollistaa perinteisten kielirajojen yli tapahtuvan yhteisymmärryksen löytämisen. Matematiikassa opiskelija voi osoittaa hyvää osaamista kielellisistä eroista huolimatta.

### **Opintojaksojen suorittamisjärjestys ja ohjeet itsenäisiin suorituksiin**

Suosittelaa, että opintojaksot suoritetaan numerojärjestyksessä. Opintojakso MAA11 Algoritmit ja lukuteoria voidaan suorittaa jo ensimmäisen vuosikurssin aikana. Opintojakso MAA14 Matematiikka-ohjelmistot haltuun suositellaan suoritettavaksi ensimmäisen vuosikurssin aikana. Pitkää matematiikkaa opiskeleville suositeltavia lyhyen matematiikan opintojaksoja ovat MAB6 Talousmatematiikan alkeet ja MAB9 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat.

Opintojaksojen itsenäisen suorittamisen osalta noudatetaan opetussuunnitelman yleisen osan linjasta.

## 6.6.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

### PAKOLLISET OPINNOT

#### MAY01 Luvut ja yhtälöt (2 op)

##### MAY1 Luvut ja yhtälöt (2 op)

###### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kertaat prosenttilaskennan periaatteet
- osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa
- syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan
- kertaat potenssin laskusäännöt
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet
- oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

###### *Keskeiset sisällöt*

- lukujoukot ja peruslaskutoimitukset
- luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo
- prosenttilaskenta
- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus
- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta
- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

#### Laaja-alainen osaaminen

##### Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikasta keskustelu yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa kehittää sosiaalisia taitoja, yhteistyökykyä ja yhdessä oppimisen taitoja. Opintojaksolla harjoitellaan matemaattisen ajattelun kielentämistä ja sen esittämistä sekä suullisesti että kirjallisesti.

##### Yhteiskunnallinen osaaminen

Prosenttilaskennan ja funktion käsitteen opiskelun yhteydessä opiskelija pohtii yhteiskunnallisia teemoja.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii tunnistamaan ja käyttämään omia vahvuuksiaan matematiikan opiskelussa sekä rakentaa identiteettiään matematiikan oppijana.

### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## 6.6.2 Matematiikan pitkä oppimäärä

### PAKOLLISET OPINNOT

#### MAA02 Funktiot ja yhtälöt 1 (3 op)

##### MAA2 Funktiot ja yhtälöt 1 (3 op)

###### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomien tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

###### *Keskeiset sisällöt*

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt

## Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikasta keskustelu yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa kehittää sosiaalisia taitoja, yhteistyökykyä ja yhdessä oppimisen taitoja. Opintojaksolla harjoitellaan matemaattisen ajattelun kielentämistä ja sen esittämistä sekä suullisesti että kirjallisesti.

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Ilmiöiden matemaattinen mallintaminen funktioiden avulla lisää ymmärrystä matematiikan yhteyksistä arkielämään ja muihin tieteenaloihin.

### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää epävarmuuden sietokykyään ja sinnikkyytään. Lisäksi opiskelija harjoittelee opiskelemaan matematiikkaa yhteistyössä muiden kanssa. Opiskelija harjoittelee hallitsemaan ajankäyttöään ja laajoja aihekokonaisuuksia.

## Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## MAA03 Geometria (2 op)

### MAA3 Geometria (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrasta tietoa sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

#### Keskeiset sisällöt

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria



- suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan taitoa esittää geometrisia konstruktioita toisille sekä suullisesti että kirjallisesti geometriaohjelmia hyödyntäen.

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla kytketään geometrian käsitteitä matematiikan historiaan ja globaaliin kulttuuriperintöön.

### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## MAA04 Analyttinen geometria ja vektorit (3 op)

### MAA4 Analyttinen geometria ja vektorit (3 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa  $|f(x)| = a$  tai  $|f(x)| = |g(x)|$  olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

#### Keskeiset sisällöt

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta

- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

## Laaja-alainen osaaminen

### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana harjaannutaan hahmottamaan maailmaa analyyttisesti ja mallintamaan sitä matematiikan keinoin. Opiskellaan lisää ongelmanratkaisukeinoja reaalimaailman tilanteisiin. Luodaan yhteyttä fysiikan ja matematiikan välille.

### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla kehitetään taitoa esittää geometrisia konstruktioita toisille sekä suullisesti että kirjallisesti geometriaohjelmia hyödyntäen.

### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## MAA05 Funktiot ja yhtälöt 2 (2 op)

### MAA5 Funktiot ja yhtälöt 2 (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmfunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä  $\sin f(x) = a$  tai  $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä  $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmfunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

#### Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen

- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

### Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana harjaannutaan mallintamaan erilaisia ilmiöitä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa välineitä, joiden avulla hän voi mallintaa ja tutkia esimerkiksi väestönkasvua tai luonnonvarojen käyttöön liittyviä kysymyksiä.

### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## MAA06 Derivaatta (3 op)

### MAA6 Derivaatta (3 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

#### Keskeiset sisällöt

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi

- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

### Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opitaan mallintamaan muutosnopeutta, jonka tutkiminen on tärkeää useilla tieteenaloilla.

Opiskellaan lisää ongelmanratkaisukeinoja reaali maailman tilanteisiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Määritetään optimaalisia tapoja rakentaa ja tuottaa esineitä niin, että materiaalien kulutus minimoituu.

### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## MAA07 Integraalilaskenta (2 op)

### MAA7 Integraalilaskenta (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

#### Keskeiset sisällöt

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- suorakaidesääntö
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

### Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii laskemaan pinta-aloja ja tilavuuksia integraalilaskennan ja numeeristen menetelmien keinoin ja siten mallintamaan entistä monimutkaisempia reaalimaailman ilmiöitä.

### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## MAA08 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)

### MAA8 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja
- osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä
- osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.

#### Keskeiset sisällöt

- keskiluvut ja keskihajonta
- korrelaatio ja lineaarinen regressio
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

### Laaja-alainen osaaminen

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii käyttämään ohjelmistoja tilastollisen tiedon käsittelyssä ja esittämisessä, mikä tukee työelämävalmiuksia ja ymmärrystä yhteiskuntajärjestelmän toiminnasta.

#### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla kehitetään taitoa esittää tilastotietoa ymmärrettävästi ja luotettavasti toisille sekä suullisesti että kirjallisesti ohjelmistoja hyödyntäen. Opiskelija kehittää erityisesti todennäköisyyslaskennassa täsmällistä matemaattista ilmaisua, mikä tukee opiskelijan viestintätaitojen kehittymistä.

#### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija oppii hahmottamaan satunnaisuuteen perustuvien ilmiöiden periaatteita. Opiskelija harjaantuu arvioimaan niiden uhkia ja mahdollisuuksia.

#### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## MAA09 Talousmatematiikka (1 op)

### MAA9 Talousmatematiikka (1 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

#### Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

#### Laaja-alainen osaaminen

##### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tutustuu malleihin, ohjelmistoihin ja tietolähteisiin, joita voi soveltaa oman talouden hallinnassa.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään talouden lainalaisuuksia ja soveltamaan niitä yhteiskunnan hyväksi.

Opiskelija kehittää valmiuksiaan toimia yrittäjänä.

### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### MAA10 3D-geometria (2 op)

#### MAA10 3D-geometria (2 op)

##### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa
- oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla
- vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä
- tutustuu kahden muuttujan funktioon
- osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

##### Keskeiset sisällöt

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa
- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- kulma avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

### Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana opitaan uudenlainen tapa hahmottaa kolmiulotteista maailmaa vektorien avulla ja mallintaa sitä matematiikan keinoin. Opiskellaan lisää ongelmanratkaisukeinoja reaali maailman tilanteisiin. Luodaan yhteyttä fysiikan ja matematiikan välille.

### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## **MAA11 Algoritmit ja lukuteoria (2 op)**

### **MAA11 Algoritmit ja lukuteoria (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- oppii toteuttamaan yksinkertaisia algoritmeja ohjelmoimalla
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto
- vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeeriseen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana luodaan yhteys matematiikan ja tietojenkäsittelytieteen välille.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Algoritmiperiaatteiden ymmärtäminen auttaa opiskelijaa hahmottamaan mediavaikuttamisen keinoja ja käyttämään omaa ymmärrystään niistä oman hyvinvointinsa ja yhteiskunnan hyväksi.



Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Algoritmiperiaatteiden ymmärtäminen parantaa mahdollisuuksia toimia eettisesti globaalissa media- ja teknologiamaailmassa.

### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma (2 op)

### MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

#### Keskeiset sisällöt

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

### Laaja-alainen osaaminen

#### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää omia vahvuuksiaan ja alkaa rakentaa niiden pohjalta omaa matemaattista identiteettiään.

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija vahvistaa käsitystään matematiikasta tieteenä. Hän saa jakaumista uusia välineitä tiedon käsittelyyn ja ymmärtämiseen.

## Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

### MAA13 Pitkän matematiikan ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso (2 op)

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaisnäemyksen lukion aikana opitusta matematiikasta
- oppii hallitsemaan entistä laajempia useisiin matematiikan osa-alueisiin liittyviä kokonaisuuksia
- tutustuu matematiikan valtakunnalliseen ylioppilaskokeeseen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- aiemmin opiskeltujen kurssien sisällöt
- kurssin sisällöstä ja painotuksista voidaan sopia opiskelijoiden kanssa

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla harjaannutaan matemaattisen ajattelun huolellisessa kielentämisessä ja erityisesti sen kirjallisessa esittämisessä.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija käyttää omia vahvuuksiaan matematiikan opiskelussa sekä vahvistaa identiteettiään matematiikan osaajana.

#### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kirjallisesti osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Formatiivista palautetta voidaan

antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään arviointiperusteista. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## **MAA14 Matematiikkaohjelmistot haltuun (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu matematiikan tunneilla käytettäviin geometria- ja CAS-laskentaohjelmistoihin
- tottuu käyttämään sovellusohjelmistoja luontevana osana matemaattisten ongelmien ratkaisua
- oppii kirjoittamaan sujuvasti hyviä sähköisiä ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin.

### *Keskeiset sisällöt*

- ohjelmistojen asetusten muuttaminen likimääräiseen tai täsmälliseen laskemiseen sopiviksi
- geometrinen piirtäminen ja mallikuvioiden piirtäminen geometriaohjelmistolla
- kolmiulotteinen koordinaatisto ja kappaleiden piirtäminen geometriaohjelmistolla
- yhtälöiden, yhtälöparien ja epäyhtälöiden ratkaiseminen ohjelmistojen avulla
- funktion kuvaajan piirtäminen ja analysoiminen geometriaohjelmiston avulla
- lukujonon havainnollistaminen geometriaohjelmistolla
- paloittain määritellyn funktion kuvaajan piirtäminen geometriaohjelmistolla

### **Laaja-alainen osaaminen**

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan matemaattista osaamista ja sinnikkyyttä.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## **MAA15 Matematiikan tiedeopinnot (2 op)**

Lukiolaisella on mahdollisuus opiskella Helsingin yliopiston matematiikan ja tilastotieteen osastolla lukio-opintojen ohessa matematiikan perusopintoja. Opiskelu toteutetaan Avoimen yliopiston lukio-yhteistyön kautta.

### *Tavoitteet*

Perusopinnoissa tutustutaan yleisimpiin matemaattisiin käsitteisiin, opetellaan matemaattista päättelyä sekä matematiikasta viestimistä.

### *Keskeiset sisällöt*

Soveltuvia perusopintoihin liittyviä kursseja ovat esimerkiksi Johdatus yliopistomatematiikkaan sekä Lineaarialgebra ja matriisilaskenta. Opetus koostuu luennoista ja harjoitustehtävistä sekä harjoitustehtävien tekemiseen tarjotusta ohjauksesta.

### Laaja-alainen osaaminen

Riippuu valitusta kurssista

### Arviointi

Suoritusmerkintä

## 6.6.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä

### PAKOLLISET OPINNOT

#### MAB02 Lausekkeet ja yhtälöt (2 op)

##### MAB2 Lausekkeet ja yhtälöt (2 op)

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostamaan lausekkeita ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa polynomi yhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

##### *Keskeiset sisällöt*

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

Matematiikasta keskustelu yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa kehittää sosiaalisia taitoja, yhteistyökykyä ja yhdessä oppimisen taitoja. Opintojaksolla harjoitellaan matemaattisen ajattelun kielentämistä ja sen esittämistä sekä suullisesti että kirjallisesti.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Ilmiöiden matemaattinen mallintaminen lausekkeiden, lukujonojen ja funktioiden avulla lisää ymmärrystä matematiikan yhteyksistä arkielämään ja muihin tieteenaloihin.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää epävarmuuden sietokykyään ja sinnikkyytään. Lisäksi opiskelija harjoittelee opiskelemaan matematiikkaa yhteistyössä muiden kanssa. Opiskelija harjoittelee hallitsemaan ajankäyttöään ja laajoja aihekokonaisuuksia.

### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## **MAB03 Geometria (2 op)**

### **MAB3 Geometria (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa

### **Laaja-alainen osaaminen**

Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan taitoa esittää geometrisia konstruktioita toisille sekä suullisesti että kirjallisesti geometriaohjelmia hyödyntäen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Opintojaksolla kytketään geometrian käsitteitä matematiikan historiaan ja globaaliin kulttuuriperintöön.

### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## **MAB04 Matemaattisia malleja (2 op)**

### **MAB4 Matemaattisia malleja (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta
- osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen
- ennusteet ja mallin hyvyys

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Monitieteinen ja luova osaaminen**

Opintojakson aikana harjaannutaan tutkimaan erilaisten mallien sopivuutta reaali maailman ilmiöiden kuvaamiseen.

#### **Eettisyys ja ympäristöosaaminen**

Opiskelija saa välineitä, joiden avulla hän voi tutkia esimerkiksi väestönkasvua tai luonnonvarojen käyttöön liittyviä kysymyksiä.

### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen

arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## **MAB05 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)**

### **MAB5 Tilastot ja todennäköisyys (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyyslaskennan malleja

#### **Laaja-alainen osaaminen**

##### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opiskelija oppii käyttämään ohjelmistoja tilastollisen tiedon käsittelyssä ja esittämisessä, mikä tukee työelämävalmiuksia ja ymmärrystä yhteiskuntajärjestelmän toiminnasta.

##### **Vuorovaikutusosaaminen**

Opintojaksolla kehitetään taitoa esittää tilastotietoa ymmärrettävästi ja luotettavasti toisille sekä suullisesti että kirjallisesti ohjelmistoja hyödyntäen. Opiskelija kehittää erityisesti todennäköisyyslaskennassa täsmällistä matemaattista ilmaisuja, mikä tukee opiskelijan viestintätaitojen kehittymistä.

##### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija oppii hahmottamaan satunnaisuuteen perustuvien ilmiöiden periaatteita. Opiskelija harjaantuu arvioimaan niiden uhkia ja mahdollisuuksia.

#### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti

valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## **MAB06 Talousmatematiikan alkeet (1 op)**

### **MAB6 Talousmatematiikan alkeet (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutat

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Opiskelija tutustuu malleihin, ohjelmistoihin ja tietolähteisiin, joita voi soveltaa oman talouden hallinnassa.

#### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Prosenttilaskennan ja indeksin käsitteiden opiskelun yhteydessä opiskelija pohtii yhteiskunnallisia teemoja.

#### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).



## MAB07 Talousmatematiikka (1 op)

### MAB7 Talousmatematiikka (1 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

#### Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

### Laaja-alainen osaaminen

#### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija tutustuu malleihin, joita voi soveltaa oman talouden hallinnassa.

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija oppii ymmärtämään talouden lainalaisuuksia ja soveltamaan niitä yhteiskunnan hyväksi.

Opiskelija kehittää valmiuksiaan toimia yrittäjänä.

#### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

### VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

## MAB08 Matemaattinen analyysi (2 op)

### MAB8 Matemaattinen analyysi (2 op)

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

### *Keskeiset sisällöt*

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä
- funktion muutosnopeuden määrittäminen ohjelmistojen avulla

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opitaan mallintamaan muutosnopeutta, jonka tutkiminen on tärkeää useilla tieteenaloilla.

Opiskellaan lisää ongelmanratkaisukeinoja reaali maailman tilanteisiin erilaisia ohjelmistoja hyödyntäen.

Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija kehittää epävarmuuden sietokykyään ja sinnikkyytään. Opiskelija harjoittelee hallitsemaan ajankäyttöään ja laajoja aihekokonaisuuksia.

### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## **MAB09 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat (2 op)**

### **MAB9 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina
- tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla

- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

#### *Keskeiset sisällöt*

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen lukutaitoa ja tapojaan käsitellä ja havainnollistaa niitä.

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opiskelija saa matemaattisia välineitä, joilla arvioida tutkimustulosten luotettavuutta sekä käsitellä ja ymmärtää tutkittua tietoa.

### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **MAB10 Lyhyen matematiikan ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaisnäemyksen lukion aikana opitusta matematiikasta
- oppii hallitsemaan entistä laajempia useisiin matematiikan osa-alueisiin liittyviä kokonaisuuksia
- tutustuu matematiikan valtakunnalliseen ylioppilaskokeeseen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- aiemmin opiskeltujen kurssien sisällöt
- kurssin sisällöstä ja painotuksista voidaan sopia opiskelijoiden kanssa

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla harjaannutaan matemaattisen ajattelun huolellisessa kielentämisessä ja erityisesti sen kirjallisessa esittämisessä.

#### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelija käyttää omia vahvuuksiaan matematiikan opiskelussa sekä vahvistaa identiteettiään matematiikan osaajana.

### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kirjallisesti osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakson alussa päätetään arviointiperusteista. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## **MAB11 Matematiikkaohjelmistot haltuun (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu matematiikan tunneilla käytettäviin geometria- ja CAS-laskentaohjelmistoihin
- tottuu käyttämään sovellusohjelmistoja luontevana osana matemaattisten ongelmien ratkaisua
- oppii kirjoittamaan sujuvasti hyviä sähköisiä ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin.

### *Keskeiset sisällöt*

- ohjelmistojen asetusten muuttaminen likimääräiseen tai täsmälliseen laskemiseen sopiviksi
- geometrinen piirtäminen ja mallikuvioiden piirtäminen geometriaohjelmistolla
- kolmiulotteinen koordinaatisto ja kappaleiden piirtäminen geometriaohjelmistolla
- yhtälöiden, yhtälöparien ja epäyhtälöiden ratkaiseminen ohjelmistojen avulla
- funktion kuvaajan piirtäminen ja analysoiminen geometriaohjelmiston avulla
- lukujonon havainnollistaminen geometriaohjelmistolla
- paloittain määritellyn funktion kuvaajan piirtäminen geometriaohjelmistolla

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### Hyvinvointiosaaminen

Opintojakson aikana vahvistetaan matemaattista osaamista ja sinnikkyyttä.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## MAB12 Pitkän matematiikan opintojakso MAA04

### MAA4 Analyttinen geometria ja vektorit (3 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa  $|f(x)| = a$  tai  $|f(x)| = |g(x)|$  olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

#### Keskeiset sisällöt

- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

#### Laaja-alainen osaaminen

##### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana harjaannutaan hahmottamaan maailmaa analyttisesti ja mallintamaan sitä matematiikan keinoin. Opiskellaan lisää ongelmanratkaisukeinoja reaalimaailman tilanteisiin. Luodaan yhteyttä fysiikan ja matematiikan välille.

##### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla kehitetään taitoa esittää geometrisia konstruktioita toisille sekä suullisesti että kirjallisesti geometriaohjelmia hyödyntäen.

##### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## MAB13 Pitkän matematiikan opintojakso MAA05

### MAA5 Funktiot ja yhtälöt 2 (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä  $\sin f(x) = a$  tai  $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä  $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

#### Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

#### Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojakson aikana harjaannutaan mallintamaan erilaisia ilmiöitä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opiskelija saa välineitä, joiden avulla hän voi mallintaa ja tutkia esimerkiksi väestönkasvua tai luonnonvarojen käyttöön liittyviä kysymyksiä.

#### Arviointi

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin.

Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista

arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## **MAB14 Pitkän matematiikan opintojakso MAA07**

### **MAA7 Integraalilaskenta (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- suorakaidesääntö
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opiskelija oppii laskemaan pinta-aloja ja tilavuuksia integraalilaskennan ja numeeristen menetelmien keinoin ja siten mallintamaan entistä monimutkaisempia reaali maailman ilmiöitä.

#### **Arviointi**

Opintojakson aikana opiskelijalle annetaan mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin. Opintojakson arviointi perustuu kokeessa osoitettuun osaamiseen, opintojakson aikana mahdollisesti valmistuneisiin tuotoksiin ja oppimistilanteissa osoitettuun aktiivisuuteen. Suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Opintojakson alussa päätetään eri arviointiperusteiden painotuksista ja voidaan myös sopia muista arviointiperusteista. Opintojaksolla on käytössä numeroarviointi (4–10).

## 6.7 Biologia

### Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehityksessä.

Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimusellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syventyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

**Vuorovaikutusosaamisen** osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.



Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

**Yhteiskunnallisen osaamisen** osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seurattessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Biologian opetus kehittää opiskelijan **ympäristöosaamista** ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestäväen tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa **eettisyyttä** vaativissa pohdinnoissa.

## **Biologian opetuksen yleiset tavoitteet**

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Biologinen tarkastelutapa*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisissa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

### *Biologiset ilmiöt ja prosessit*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen
- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

### *Biologiset taidot ja niiden soveltaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

### **Arviointi**

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista moduulikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Biologiassa korkeakoulu- ja työelämäyhteistyössä hyödynnetään erityisesti Helsingin yliopiston Viikin kampuksen tarjoamia monipuolisia mahdollisuuksia. Geenitekniikan työt -opintojakso toteutetaan kokonaan yhteistyössä Helsingin yliopiston biotieteiden laitoksen kanssa. Työelämä tietoutta syvennetään kaikilla opintojaksoilla muun muassa esittelemällä, miten ja missä biologista tietoa tuotetaan ja sovelletaan. Aineenopettajaharjoittelijoille tarjotaan mahdollisuus liittää osaksi opetusta kokemuksia biologian eri osa-alueiden opiskelusta ja tieteenalan yhteyksistä yhteiskuntaan. Näin myös he tuovat opetukseen uusinta tutkittua tietoa omalta tieteenalaltaan.

### **Kielitietoisuus oppiaineessa**

Biologiassa tutustutaan tieteenalan tapaan käyttää kieltä ja keskeisiä käsitteitä. Suomenkielisen materiaalin lisäksi opiskelussa hyödynnetään monikielistä, erityisesti englanninkielistä, materiaalia, mikä tukee opiskelijan monikielistä osaamista.

### **Opintojaksojen suorittamisjärjestys**

Moduuli BI04, Solu ja perinnöllisyys, suoritetaan vasta BI01:n jälkeen. Moduuli BI06, Biotekniikka ja sen sovellukset, suoritetaan vasta BI04:n jälkeen.

### Itsenäiset suoritukset

Itsenäisistä suorituksista sovitaan erikseen opintojakson opettajan kanssa.

## PAKOLLISET OPINNOT

### BI01 Elämä ja evoluutio (2 op)

#### BI1 Elämä ja evoluutio (2 op)

Moduulissa perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Keskeinen näkökulma moduulissa on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen. Moduulissa tutustutaan biologiseen tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteitä.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

#### Keskeiset sisällöt

##### Biologia tieteenä

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

##### Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

## Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso vahvistaa opiskelijan ympäristöosaamista, sillä evoluution ymmärtämisen kautta hahmottuu myös luonnon ainutlaatuisuuden ja monimuotoisuuden perusta. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Tämä tukee sekä kielitietoisuuden että monitieteisen osaamisen kehittymistä.

## Arviointi

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosana perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen.

## BI0203 Ympäristöekologia (2 op)

Moduulit BI2 Ekologian perusteet (1 op) ja BI3 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1 op) muodostavat yhden opintojakson (2 op), joka suoritetaan yhtenä kokonaisuutena.

### BI2 Ekologian perusteet (1 op)

Moduulissa tarkastellaan ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

#### Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus
- monimuotoisuuden merkitys

## **BI3 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1 op)**

Moduulin keskeisinä teemoina ovat ympäristöongelmat Suomessa ja muualla maailmassa. Moduulissa tutustutaan ekologiseen tutkimukseen ja sen soveltamiseen ekosysteemien ja monimuotoisuuden suojelussa.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyden kannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.

### *Keskeiset sisällöt*

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasainneiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

Kestävää tulevaisuutta kohti

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävä elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

### **Opintojakson tavoitteet**

Moduulien BI2 ja BI3 valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on rakentaa yhteyksiä perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen välille. Vahva luonnontieteellinen tietopohja antaa opiskelijalle valmiuksia tarkastella ajankohtaisia ympäristökysymyksiä, muodostaa perusteltuja näkemyksiä sekä edistää eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Moduulien BI2 ja BI3 muodostama opintojakso vahvistaa erityisesti opiskelijan globaalien ympäristöosaamisen ja eettisyyden kehittymistä. Perustiedot ekologiasta ja ympäristöosaamisen vahvistaminen antavat pohjan eettiselle pohdinnalle sekä valmiuksia tehdä perusteluja kestäviä valintoja omassa arkielämässään. Opintojakson ajankohtaisiin sisältöihin liittyvät keskustelut ja pohdinnat edistävät vuorovaikutusosaamista sekä yhteiskunnallisen osaamisen kehittymistä.

### **Arviointi**

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### BI04 Solu ja perinnöllisyys (2 op)

#### BI4 Solu ja perinnöllisyys (2 op)

Moduulissa tarkastellaan tumallisen solun rakennetta, toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Solujen toimintoja havainnollistetaan kokeellisella työskentelyllä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä solun perusrakenteet
- osaa selittää solujen keskeisiä toimintoja
- hallitsee periytymisen perusmekanismit ja osaa soveltaa niitä esimerkkien avulla
- osaa mikroskopoida erilaisia soluja ja tulkita solujen mikroskooppisia rakenteita
- osaa toteuttaa pienen kokeellisen työn.

#### *Keskeiset sisällöt*

Tumallisen solun rakenne ja toiminta

- solu tutkimuskohteena
- biomolekyylit
- eläin-, kasvi- ja sienisolun
- geenien ilmeneminen ja sen säätely
- fotosynteesi
- soluhengitys, käymisreaktiot

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja solun jakautuminen
- meioosi ja sukusolujen synty

Periytymisen perusteet

- geenimutaatioiden tuottamat uudet alleelit
- mendelistinen periytyminen
- kodominantti periytyminen, polygeeninen periytyminen, sukupuoleen sitoutunut periytyminen, periytymistavan päättelemisen sukupuusta

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakson sisällöt syventävät biologian osaamista. Opiskelijalle hahmottuu entistä monipuolisempi kuva biologian ja muiden luonnontieteiden yhteydestä toisiinsa, mikä edistää monitieteistä

osaamista ja luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Perinnöllisyyden perusteiden opiskelu antaa pohjan eettiselle pohdinnalle tukien myös opiskelijan kielitietoisuuden kehittymistä.

### **Arviointi**

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

## **BI05 Ihmisen biologia (2 op)**

### **BI5 Ihmisen biologia (2 op)**

Moduulissa perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot ja lisääntyminen. Moduulissa tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa nimetä ja tunnistaa tärkeimpien elinten ja elimistöjen rakenteet ja selittää niiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää, mitä homeostasia on, ja osaa kertoa esimerkkejä siihen vaikuttavista tekijöistä
- osaa kuvata elimistön viestintäjärjestelmiä ja selittää, kuinka eri osat viestivät keskenään
- osaa selittää elimistön kykyä aistia ympäristöä ja reagoida muutoksiin
- osaa selittää ja vertailla elimistön eri puolustusmekanismeja mikrobeja vastaan
- osaa kertoa ja perustella lisääntymisen keskeisimmät vaiheet hedelmöityksestä syntymään
- osaa toteuttaa pienimuotoisen, ihmisen elimistön toimintaa mittaavan kokeellisen työn ja esittää sen tulokset.

#### *Keskeiset sisällöt*

Solu, kudosis, elin

- solujen erilaistuminen kantasoluista ja syöpäsolut
- elinten muodostuminen eri kudostyypeistä

Elimistön säätely

- hermoston rakenne ja toiminta
- umpirauhaset ja hormonit

Aineenvaihdunta

- ruoansulatuselimistö
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö
- kuona-aineiden erityys

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimistö

Elimistön sopeutuminen ympäristöön

- iho ja lämmönsäätely
- aistit
- puolustusjärjestelmä

Lisääntyminen

- sukuelimet ja sukupuolen kehitys
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson aikana opiskelija perehtyy ihmisen elimistön rakenteeseen ja toimintaan, mikä vahvistaa erityisesti opiskelijan hyvinvointiosaamista ja monitieteistä osaamista. Sisältöjä käsiteltäessä tehdään havaintoja omasta kehosta ja reflektoidaan omien elämäntapojen vaikutusta kehon hyvinvointiin. Kehontoimintojen mittaamisessa ja tulosten analysoinnissa hyödynnetään muiden luonnontieteiden ja terveystiedon tietoja ja taitoja, mikä vahvistaa opiskelijan monitieteistä ajattelua. Opintojakso harjaannuttaa opiskelijaa suhtautumaan kriittisesti ja analyttisesti tiedotusvälineissä ja yhteiskunnassa opintojakson aihepiirejä käsittelevään keskusteluun.

### Arviointi

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

## BI06 Biotekniikka ja sen sovellukset (2 op)

### BI6 Biotekniikka ja sen sovellukset (2 op)

Moduulin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen sovellusten kehittämisessä niin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa kuin luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geenitekniikan ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Moduulissa esitellään uusimpia biotekniikan sovelluksia nopeasti kehittyvällä alalla.

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee eri mikrobien rakenteet ja ymmärtää niiden perustoiminnot
- osaa kertoa esimerkkejä siitä, miten mikrobeja voidaan hyödyntää biotekniikassa
- syventää tietoja nukleiinihapoista ja niiden ominaisuuksista sekä tietää, miten niitä voidaan hyödyntää geenitekniikassa
- osaa selittää esimerkkien avulla biotekniikan keskeisimpiä sovelluksia ja innovaatioita sekä perustella niiden merkityksen jalostuksessa, lääketieteessä, teollisuudessa sekä ympäristönsuojelussa
- osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeellisen työn.



## Keskeiset sisällöt

### Mikrobit

- mikrobien luokittelu
- bakteerien rakenne, muuntelu, antibioottiresistenssi
- virusten rakenne ja lisääntyminen
- mikrobien hyödyntäminen biotekniikassa

### DNA:n muokkaus ja tutkiminen geenitekniikalla

- tumallisen ja tumattoman solun perimän ja geenien toiminnan erot
- DNA:n monistaminen, pilkkominen ja palojen erottelu
- DNA:n sisältämän informaation selvittäminen
- geenien siirto- ja muokkausmenetelmät

### Biotekniikan keskeiset sovellukset ja merkitys

- perinteinen ja geenitekniikkaan perustuva kasvi- ja eläinjalostus
- lääketieteet
- genomitieto ja sen hyödyntäminen
- DNA-tietoon perustuva yksilön ja lajien tunnistus
- ympäristönsuojelu
- teollisuus

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson tavoitteiden saavuttaminen tukee useiden laaja-alaiselle osaamiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Biologian sovellukset ja opintojakson sisällöt ovat hyvin ajankohtaisia. Opiskelija harjaantuu ottamaan kantaa moniin yhteiskunnallisiin ja eettisiin kysymyksiin sekä kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opiskelija pystyy perustelemaan mielipiteensä faktoihin perustuen. Sisällöt ja niiden ajankohtaisuus tukevat erityisesti vuorovaikutusosaamisen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen kehittymistä. Opintojakson sisältöihin liittyy vahvasti myös tieteen ja tutkimuksen eettisyys.

### Arviointi

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

## KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

### BI07 Biologian ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso (2 op)

Opintojaksossa kerrataan ja syvennetään aiemmissa biologian moduuleissa opiskeltuja biologian keskeisiä sisältöjä ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä sekä vahvistetaan laaja-alaista osaamista. Opintojakso perehdyttää biologian tietojen ja taitojen soveltamiseen biologian ylioppilaskokeessa. Opintojakson

aikana tutustutaan biologian ylioppilaskokeen erityyppisiin kysymyksiin ja harjoitellaan niihin vastamista yksin ja yhdessä muiden kanssa. Opintojakson tavoitteiden asettamisessa ja keskeisten sisältöjen valinnassa huomioidaan myös opiskelijoiden toiveet.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää aiempien opintojaksojen keskeisiä sisältöjä ja niiden välisiä yhteyksiä
- osaa suunnitella ja jäsentää biologian koevastauksia
- osaa analysoida, tulkita, arvioida, soveltaa ja esittää biologista tietoa ylioppilaskokeen erilaisien tehtävien edellyttämällä tavalla.

### *Keskeiset sisällöt*

- valtakunnallisten pakollisten ja valinnaisten opintojen keskeiset sisällöt
- biologialle tyypilliset keskeiset käsitteet
- ilmiöihin liittyvät lajiesimerkit

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa kerrataan ja syvennetään aiempien biologian opintojaksojen sisältöjä samalla vahvistamalla laaja-alaista osaamista. Opintojakso ohjaa erityisesti luonnontieteelliseen ajatteluun, asiakokonaisuuksien hahmottamiseen, syy-seuraussuhteiden ymmärtämiseen ja kriittiseen ajatteluun tukien näin erityisesti monitieteistä ja luovaa osaamista. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ryhmätyöskentelyä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta valmistautessaan ylioppilaskirjoituksiin, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä lisäten opiskelijan hyvinvointiosaamista.

### **Arviointi**

Opintojakson hyväksytyt suorittaminen edellyttää läsnäoloa ja preliminäärikokeen suorittamista tai ylioppilaskokeeseen osallistumista.

## **BI08 Biologian laboroinnit (2 op)**

Opintojakso perehdyttää biologian laboratoriotyöskentelyyn ja syventää ymmärrystä biologian pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen keskeisistä sisällöistä. Opintojakson työtavoille on keskeistä kokeellisuus ja tutkimuksellisuus.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu erilaisiin biologian tutkimusvälineisiin

- harjoittelee kokeellista laboratoriotyöskentelyä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologisen kokeen yksin tai yhdessä muiden kanssa
- osaa esittää tutkimustuloksia
- hallitsee turvallisen laboratoriotyöskentelyn
- syventää biologisia tietojaan ja taitojaan
- saa valmiuksia biologian alan jatko-opintoihin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- biologian pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojaksojen keskeisten sisältöjen syventäminen laboratoriotöiden avulla

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso harjaannuttaa opiskelijaa kokeellisuuteen ja tutkimuksellisuuteen vahvistaen näin luonnontieteellistä ajattelua sekä monitieteistä ja luovaa osaamista. Työskentely tapahtuu usein ryhmässä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia. Pienessä ryhmässä opiskelija saa ohjausta ja tukea oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä tukee opiskelijan omien vahvuuksien tunnistamista ja käyttämistä.

#### **Arviointi**

Opintojakson hyväksytyt suorittaminen edellyttää läsnäoloa, työskentelyyn osallistumista ja kirjallisten tuotosten palauttamista

### **BI09 Geenitekniikka (2 op)**

Opintojaksossa syvennetään ymmärrystä geenitekniikan sovelluksista ja merkityksestä. Opintojaksolla työskennellään Helsingin yliopiston Biotieteiden laitoksen laboratoriossa tutkijakoulun tohtoriopiskelijoiden johdolla. Opiskelija saa henkilökohtaista ohjausta laboratoriotöiden tekemiseen. Opintojakson työtavoille on keskeistä kokeellisuus, ja opintojaksossa perehdytään geenitekniikan menetelmiin käytännössä.

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietämystään ja ymmärrystään geenitekniikasta
- ymmärtää turvallisen laboratoriotyöskentelyn periaatteet
- perehtyy geenitekniikan tutkimusvälineistöön
- työskentelee laboratoriossa käyttäen erilaisia geenitekniikan työtapoja
- tutustuu biotieteelliseen tutkimukseen ja työskentelyyn yliopistossa
- saa valmiuksia biotieteiden jatko-opintoihin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- DNA:n eristäminen

- PCR
- elektroforeesi
- geenin kloonaus
- entsyymien käyttö geenitekniikassa
- sekvensointi
- bioinformatiikka

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakson opetus harjaannuttaa opiskelijaa kokeelliseen tiedonhankintaan, tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn. Opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia toimia laboratorio-olosuhteissa vahvistaen näin myös yhteiskunnallista osaamista. Opintojaksolla käytetään aktiivisia ja vuorovaikutteisia työtapoja, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

### **Arviointi**

Opintojakson hyväksytyt suorittaminen perustuu läsnäoloon ja annettujen tehtävien suorittamiseen.

## **BI10 – Lajintuntemus (1 op)**

Opintojakso tukee luonnontieteellisen maailmankuvan muodostumista ja perehdyttää systematiikkaan sekä Suomen luonnon monimuotoisuuteen. Opintojaksossa opiskellaan Suomen yleisimpiä kasvi-, sieni- ja eläinlajeja. Lajintuntemus syventää biologista osaamista, tukee valmistautumista biologian ylioppilaskokeeseen ja antaa valmiuksia biologian alan jatko-opintoihin. Opintojakso suoritetaan itsenäisesti lajilistan avulla.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Suomen yleisimpiin kasvi-, sieni- ja eläinlajeihin
- syventää ymmärrystään systematiikasta
- saa valmiuksia biologian ylioppilaskokeeseen
- saa valmiuksia biologian alan jatko-opintoihin.

### *Keskeiset sisällöt*

Suomen yleiset eliölajit

- kasvit
- sienet
- eläimet
- systematiikka
- biologian ylioppilaskoe ja jatko-opinnot
- lajiesimerkit

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso kehittää opiskelijan ympäristöosaamista ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Lajien tunnistaminen lisää myös ymmärrystä luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Hyväksytyt suorituksen edellytykset on lajintuntemuskokeen läpäisy.

## 6.8 Maantiede

### Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutusta sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistisyhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämämaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnaissa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä **monitieteelliseen ja luovaan** työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksestä aluesuunnittelun lähtökohdista ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävästä tulevaisuudesta ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa **yhteiskunnallista osaamista**.

Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavasta välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

## Maantieteen opetuksen yleiset tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Maantieteellinen ajattelu*

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävästä elämäntavasta välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

### *Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

### *Maantieteelliset taidot ja soveltaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomedialla tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävästä tulevaisuudesta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

## **Arviointi**

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisilla menetelmillä. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioidavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

## **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Maantieteessä korkeakoulu- ja työelämäyhteistyössä hyödynnetään erityisesti Helsingin yliopiston Kumpulan kampuksen tarjoamia monipuolisia mahdollisuuksia. Erityisesti koulukohtaisella soveltavalla opintojaksolla, Kehitysmaantiede GE06 -opintojaksolla, on vierailijoita eri tieteenaloilta sekä työelämän ja kansalaistoiminnan aloilta. Työelämä-tietoutta syvennetään kaikilla opintojaksoilla



esittelemällä, miten ja missä maantieteellistä tietoa tuotetaan ja sovelletaan. Aineenopettajaharjoittelijoille tarjotaan mahdollisuus liittää osaksi opetusta kokemuksia maantieteen eri osa-alueiden opiskelusta ja tieteenalan yhteyksistä yhteiskuntaan. Näin myös he tuovat opetukseen uusinta tutkittua tietoa omalta tieteenalaltaan.

### **Kielitietoisuus oppiaineessa**

Maantieteessä tutustutaan tieteenalan tapaan käyttää kieltä ja keskeisiä käsitteitä. Suomenkielisen materiaalin lisäksi opiskelussa hyödynnetään monikielistä, erityisesti englanninkielistä, materiaalia, mikä tukee opiskelijan monikielistä osaamista.

### **Itsenäiset suoritukset**

Itsenäisistä suorituksista sovitaan erikseen opintojakson opettajan kanssa. GE07 Paikannimistö - opintojakso suoritetaan aina itsenäisesti.

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **GE01 Maailma muutoksessa (2 op)**

#### **GE1 Maailma muutoksessa (2 op)**

Moduuli perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ilmiöiden tarkasteluun ympäristön muutosten ja ihmiskunnan muutosten kautta. Moduulin aikana seurataan ajankohtaisia uutisia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan maailmanlaajuisia muutoksia sekä luonnon, ympäristön että ihmiskunnan kannalta. Moduuli käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä sekä mahdollisuuksia ennakoita ja hillitä sekä varautua ja sopeutua muutoksiin.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestäväen kehityksen sitoumuksia ja osaa käyttää niitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomedialla hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

#### *Keskeiset sisällöt*

### Maantiede tieteenalana

- ympäristön ja maailman tarkastelu maantieteessä
- maantieteen hyödyntäminen työelämässä ja arjessa
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

### Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

### Ihmiskunnan muutoksia

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys
- pakolaisuus
- kestävän kehityksen sitoumukset

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa. Maantieteen perusta on monitieteellinen, mikä osaltaan harjaannuttaa monitieteelliseen työskentelyyn. Opetuksessa käytetään geomediaa, ja opiskelijan geomedia-taitojen vahvistuminen tukee monilukutaidon kehittymistä. Opintojakson aikana tapahtuva ajankohtaisen median seuranta ja kriittinen analyysi vahvistavat opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Opetuksessa opiskelijaa ohjataan kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa sekä yhteiskunnallista osaamista että eettisyyttä ja ympäristöosaamista. Opetuksessa syvennetään käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, mikä tukee opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittymistä.

### Arviointi

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosana perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisiin ja menetelmällisiin tietoihin ja taitoihin. Arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### GE02 Sininen planeetta (2 op)

#### GE2 Sininen planeetta (2 op)

Moduulissa tarkastellaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja

niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geome-dian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selit-tää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan enna-koida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielä-mässä.

### *Keskeiset sisällöt*

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varau-tuminen

Maannokset ja kasvillisuusalueet

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen käsitteistöön, mikä harjaannuttaa monitieteiseen työskentelyyn. Opetus tukee luonnontieteellistä ajattelua, tiedonhankintaa ja tietojen kriittistä analyysia. Näin rakentuvan tietopohjan avulla opiskelija voi ottaa kantaa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista. Opetus lisää ymmärrystä luonnonympäristön merkityksestä ja kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä, mikä vahvistaa opiskelijan eettisyyttä ja ympäristöosaamista.

### **Arviointi**

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen.

## **GE03 Yhteinen maailma (2 op)**

### **GE3 Yhteinen maailma (2 op)**

Moduulissa tarkastellaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta ja vuorovaikutusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta sekä ihmistoiminnan vastuullisuus ja ympäristön hyvinvointi. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- 1) osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- 2) tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- 3) osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- 4) osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla
- 5) osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- 6) osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- 7) ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

### *Keskeiset sisällöt*

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

#### Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

#### Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekaupungit

#### Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

#### Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa. Opetus perehdyttää maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen käsitteistöön. Opetus motivoi opiskelijaa humanistisyhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin, mikä vahvistaa monitieteellistä työskentelyä. Opetuksessa korostuu kestävä kehitys, mikä antaa valmiuksia aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä toimimiseen ja tukee yhteiskunnallista osaamista. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta, mikä vahvistaa eettisyyttä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa, mikä tukee ympäristöosaamisen kehittymistä. Opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

### Arviointi

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisiin ja menetelmällisiin tietoihin

ja taitoihin. Arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen.

## **GE04 Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (2 op)**

### **GE4 Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (2 op)**

Moduuli perehdyttää aiemmissa moduuleissa hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia moduulissa ovat aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet sekä geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiötä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

#### *Keskeiset sisällöt*

Maantieteellinen tutkimus

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen
- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestäväen tulevaisuuden edistämässä

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- kaavoitus eri aluetasoilla
- osallistumisen keinot

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- Tutkielman tai projektin näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen. Keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa. Opetuksessa korostuu myös vastuunotto omasta työskentelystä. Näin tuetaan hyvinvointiosaamisen kehittymistä. Opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn. Geomediataitojen kehittyminen vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa. Opetus motivoi opiskelijaa tieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista.

### **Arviointi**

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosana perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisiin ja menetelmällisiin tietoihin ja taitoihin. Arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Arvioinnissa huomioidaan myös tutkielman laatiminen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttaminen.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **GE05 – Maantieteen ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso (2 op)**

Opintojakson aikana kerrataan ja syvennetään aiemmissa moduuleissa opiskeltuja maantieteen keskeisiä sisältöjä ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä sekä vahvistetaan laaja-alaista osaamista. Opintojakso perehdyttää aiemmissa moduuleissa hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen maantieteen ylioppilaskokeessa. Opintojakson aikana tutustutaan maantieteen ylioppilaskokeen erityyppisiin kysymyksiin ja harjoitellaan niihin vastaamista yksin ja yhdessä muiden kanssa. Opintojakson tavoitteiden asettamisessa ja keskeisten sisältöjen valinnassa huomioidaan myös opiskelijoiden toiveet.

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää aiempien opintojaksojen keskeisiä sisältöjä ja niiden välisiä yhteyksiä
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti maantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- tuntee ylioppilaskokeessa käytettäviä erilaisia tehtävätyyppejä
- osaa suunnitella ja jäsentää maantieteen ylioppilaskokeen vastauksia
- osaa analysoida, tulkita, arvioida, soveltaa ja esittää maantieteellistä tietoa ylioppilaskokeen erilaisten tehtävien edellyttämällä tavalla.

#### *Keskeiset sisällöt*

Valtakunnallisten pakollisten ja valinnaisten opintojen keskeiset sisällöt

- maantieteen tyypilliset, keskeiset käsitteet

- keskeinen paikannimistö

#### Maantieteen ylioppilaskoe

- erilaiset tehtävätyypit
- vastausten suunnittelu ja jäsentäminen
- maantieteellisen tiedon analysointi, tulkinta, arviointi, soveltaminen ja esittäminen erilaisten tehtävien edellyttämällä tavalla.

#### Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa. Opiskelussa korostuu vastuunotto omasta työskentelystä, mikä tukee hyvinvointiosaamisen kehittymistä. Opetus harjaannuttaa opiskelijaa monitieteelliseen työskentelyyn ja maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistisyhteiskuntatieteelliseen ajatteluun ja tietojen kriittiseen analyysiin. Opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista ja ympäristöosaamista. Opetuksessa tarkastellaan maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita, mikä vahvistaa opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittymistä.

#### Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Opintojakson hyväksytyt suorittaminen edellyttää läsnäoloa ja preliminäärikokeen suorittamista tai ylioppilaskokeeseen osallistumista.

### GE06 – Kehitysmaantiede (2 op)

Opintojaksolla tarkastellaan kehitysmaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ymmärrystä maailmanlaajuisista, alueellisista ja paikallisista ongelmista sekä niiden ratkaisumahdollisuuksista. Alueellisesti tarkastellaan erityisesti globaalia etelää. Keskeisinä näkökulmina ovat ihmistoiminnan vastuullisuus ja ympäristön hyvinvointi. Huomiota kiinnitetään myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaan myönteiseen kehitykseen. Opintojakso kehittää valmiuksia tarkastella ihmisoikeuskysymyksiä, muodostaa perusteltuja näkemyksiä ja toimia aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opintojakson toteutuksessa huomioidaan myös nuorten elämissä maailma sekä opiskelijoiden arkiset kokemukset ja havainnot. Oppitunneilla vierailee eri tieteenalojen sekä työelämän alojen ja kansalaistoiminnan edustajia.

#### Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti kehitysmaantieteelle tyypillisiä käsitteitä ja paikannimistöä
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista



- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- tunnistaa kulttuuristen piirteiden yhtäläisyyksiä ja eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- osaa ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä niiden mahdollisia seurauksia
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävää tulevaisuutta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

### *Keskeiset sisällöt*

#### Maantiede tieteenalana

- maailman tarkastelu maantieteellisestä näkökulmasta
- alueelliset ajankohtaiset uutiset

#### Kehitys

- kehityksen mittaaminen
- kestävä kehitys
- esimerkkejä kehityksen haasteista ja myönteisestä kehityksestä

#### Ihmiskunnan haasteita

- hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys ja eriarvoisuus
- hyvinvoinnin jakautumisen, köyhyyden ja eriarvoisuuden syitä, seurauksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- ihmisoikeudet ja niiden toteutuminen

#### Globalisaatio

- globalisaation ulottuvuudet
- alueellisia esimerkkejä globalisaation vaikutuksista

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa. Opetuksessa tuetaan opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen kehittymistä käyttämällä myös työskentelytapoja, jotka ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opiskelijaa tuetaan ottamaan vastuuta omasta työskentelystä. Opetus harjaannuttaa opiskelijaa monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään kehitysmaantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen, kuten kehitysmaatutkimuksen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista. Opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien

merkityksestä tukien siten opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittymistä. Opetuksessa tarkastellaan ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Opetus tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Opintojakson hyväksytyt suorittaminen edellyttää oppitunneille osallistumista ja kurssitöiden palauttamista.

## **GE07 – Paikannimistö (1 op)**

Opintojakso tukee maantieteellisen maailmankuvan muodostumista ja perehdyttää maailman keskeiseen paikannimistöön sekä kartografiaan. Opintojakson opiskelusta sovitaan maantieteen opettajan kanssa ja se suoritetaan itsenäisesti paikannimistölistan avulla.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaa
- saa valmiuksia maantieteen ylioppilaskokeeseen
- saa valmiuksia maantieteen alan jatko-opintoihin.

### *Keskeiset sisällöt*

- maailman keskeinen paikannimistö
- vuoristot ja ylängöt
- meret, lahdet ja salmet
- joet ja järvet
- niemimaat, saaret ja saaristot
- valtiot
- kartografia
- maailmankartta
- alueelliset esimerkit

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakson suorittamisessa korostuu vastuunotto omasta työskentelystä, mikä vahvistaa hyvinvointiosaamista. Maailman paikannimistön opiskelu rakentaa tietopohjaa, joka tukee muun muassa ajankohtaisten maailman tapahtumien ja median seuraamista. Näin opiskelijan yhteiskunnallinen osaaminen vahvistuu. Opintojakso tukee myös opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien rakentumista, mikä vahvistaa globaali-osaamista.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Hyväksytyt suorituksen edellytys on paikannimistökokeen läpäisy.

## 6.9 Fysiikka

### Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää **yhteiskunnallista osaamista** antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon.

Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin **eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista** sekä **hyvinvointiosaamista**.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. **Monitieteinen ja luova osaaminen** saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

## **Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet**

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Merkitys, arvot ja asenteet*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

### *Tutkimisen taidot*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

### *Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla

- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

## Arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

## Työelämä- ja korkeakouluysteistyö

Opintojaksossa FY012 vierailaan jossakin fysiikan tutkimuslaitoksessa (esimerkiksi CERN). Opintojaksoon kuuluu vierailun lisäksi tehtäviä vierailukohteeseen ja tutkimusaiheeseen liittyen. Tämä opintojakso toteutuu vain tiettyinä lukuvuosina, kun yhteistyö vierailukohteen kanssa on mahdollista.

### Yliopisto-opintojakso FY011

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion 2. tai 3. vuoden opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella fysiikkaa Helsingin yliopistossa koulunkäynnin ohessa. Näihin opintoihin voidaan hakea fysiikan opettajan suosituksella. Opiskelu käsittää yliopisto-opintojen alkuvaiheen perusopintoja eri fysiikan aloilta. Opiskelu fysiikan laitoksella voi käsittää luentoja, laskuharjoituksia, laboratoriotöitä sekä välikokeita. Opiskelijan suoritukset voidaan lukea hyväksi hänen aloittaessaan lukion jälkeiset fysiikan opinnot Helsingin yliopistossa.

## Kielitietoisuus

Fysiikkaa opiskellessa opitaan fysiikalle ominaisia luku- ja kirjoitustaitoja. Opiskelija harjaantuu tuottamaan suullisesti ja kirjallisesti tekstiä, jossa hän tulkitsee kuva- tai mittausaineistoa sekä suureyhtiöitä ja muita fysiikalle ominaisia ilmaisutapoja ja selostaa suunnitelman kokeesta tai kokeen, kuvaa jotakin ilmiötä tai määrittelee täsmällisesti tietyn käsitteen. Opiskelija oppii tuottamaan kirjallisesti johdonmukaisen tekstin, jossa hän yhdistelee erilaista tietoa ja kuvaa, määrittelee, selostaa, päätteläe ja perustelee.

Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja.

### **Opintojaksojen suoritusjärjestys ja itsenäinen suorittaminen**

Suosittelut opintojaksojen suoritusjärjestys on 0102, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09, (11 ja 12), 10. Opintojaksot 03 (lämpö) ja 04 (mekaniikka) voidaan käydä myös eri järjestyksessä, ja opintojakso 06 (sähkö) ehdottomasti ennen opintojaksoa 07 (sähkömagnetismi). Koska kaikkiin fysiikan opintojaksoihin liittyy kokeellista laboratoriotyöskentelyä, kurssien itsenäinen suorittaminen ei ole mahdollista.

## **PAKOLLISET OPINNOT**

Fysiikan pakolliset opinnot koostuvat kahdesta moduulista FY1 ja FY2 jotka on integroitu opintojaksoksi FY0102 Fysiikka luonnontieteenä, ympäristössä ja yhteiskunnassa. Tässä opintojaksossa tutustutaan fysiikkaan tieteenä ja fysiikan tutkimustapaan ja käsitteen muodostukseen sekä tarkastellaan käsitteen energia ilmenemistä yhteiskunnallisesti merkittävissä aiheissa, kuten energian tuotannossa, ihmisen hyvinvoinnissa ja ilmastonmuutoksessa.

### **FY0102 Fysiikka luonnontieteenä, ympäristössä ja yhteiskunnassa (2 op)**

#### **FY1 Fysiikka luonnontieteenä (1 op)**

Moduulissa opiskelija saa kuvan fysiikan kokeellisesta luonteesta ja tutustuu kvantitatiiviseen mallintamiseen. Keskeisenä näkökulmana on, miten uutta tietoa rakennetaan tekemällä havaintoja ja kokeita fysiikalle ominaisella tavalla. Moduuli kehittää yhteistyötaitoja ja luo perustaa monitieteiselle ja luovalle osaamiselle.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

#### *Keskeiset sisällöt*

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: liikeilmiöt, tiheysmittaukset ja putoamiskiihtyvyydet.

## Tarkennuksia opintojakson taitotavoitteisiin

### Tutkimisen taitoja

- yksinkertaisen tutkimuksen tai tutkimuksen osan suunnittelu ja toteutus
- mittaaminen, tulosten kerääminen
- tulosten esittäminen graafisesti
- mittausten menetelmän ja mittaustulosten luotettavuuden arviointi
- tutkimuksen dokumentointi

### TVT-taitoja

- suoran sovittaminen ja suoran yhtälön tulkinta
- laskinohjelmaan tutustuminen

### Matemaattisen osaamisen taitoja

- suoraan verrannollisuus, esim.  $s = vt$ ,  $v = gt$ ,  $m = \rho V$
- kulmakertoimen määrittäminen kuvaajasta
- suureen ratkaiseminen lineaarisesta mallista
- yksikkömuunnokset
- merkitsevät numerot
- kymmenpotenssit ja etuliitteet
- suureyhtälön ratkaiseminen yksinkertaisessa tapauksessa

## FY2 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta (1 op)

Moduulissa perehdytään siihen, miten energiaa tuotetaan, siirretään ja käytetään sekä mitä vaikutuksia näillä toiminnoilla on ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisten hyvinvointiin. Keskeisenä näkökulmana on energian käsitteen ilmeneminen näissä yhteyksissä sekä se, miten energian käsite jäsentää ja täsmentää aiheesta käytävää keskustelua ja siihen liittyviä näkemyksiä.

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä
- tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

### Keskeiset sisällöt

- energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen
- energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen
- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: kemiallinen energia energialähteenä, kansallinen energiantuotanto ja -kulutus sekä energian käyttö kotitalouksissa.

### Tarkennuksia opintojakson taitotavoitteisiin

#### Tutkimisen taitoja

- lähdemateriaalin käyttö
- kysymysten muodostaminen
- kaavioiden tulkitseminen, esim. prosessikaavio

#### TVT-taitoja

- tiedon haku ja tietolähteiden luotettavuuden arviointi

#### Matemaattisen osaamisen taitoja

- uuden matemaattisen mallin käyttö, esimerkiksi aineistosta löytyvän yksinkertaisen lain käyttö ohjeen mukaan ja suureen ratkaiseminen yksinkertaisessa tapauksessa.

### Laaja-alainen osaaminen

#### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

- opiskelija tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä.
- opiskelija tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin.

Fysiikalla on keskeinen merkitys tieteelliseen maailmankuvaan nojautuvan kulttuurin kehittämisessä. Moduulin aikana vahvistetaan opiskelijan taitoa hahmottaa, miten luonnontieteellinen maailmankuva rakentuu kokeellisuuden pohjalta ja millaisia kulttuurisia rakenteita tämä edellyttää. Yhtenä esimerkkinä tällaisesta rakenteesta on SI-järjestelmä eli kansainvälinen yksikköjärjestelmä.

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

- opiskelija tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin.
- opiskelija osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita.
- opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.
- opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia.

Mittaaminen sekä tulosten kerääminen ja esittäminen graafisesti tutustuttavat opiskelijan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin. Samalla opiskelija vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Oman luonnontieteellisen kokeen suunnittelu harjoittaa luovuutta ja luo useita mahdollisuuksia monitieteiselle tutkimukselle. Tämä vahvistaa opiskelijan oppimaan oppimisen taitoja ja luo valmiuksia jatko-opintoihin. Moduulin keskeiset sisällöt muodostavat yhtenäisen polun yksittäisten mittausten keräämisen harjoittelemisesta kokonaisen luonnontieteellisen kokeen tuottamiseen. Moduulin aikana tulee näin ollen perehdyttyä luontevasti fysiikan kokeelliseen rakenteeseen kaikilla eri tasoilla.



Ilmastonmuutokseen liittyvien ongelmien ratkaisu edellyttää monitieteistä ja luovaa ajattelua. Moduulissa opiskelija harjaantuu ottamaan huomioon monipuolisesti eri näkökulmia arvioidessaan ratkaisuja ongelmiin. Energiantuotantoon ja ilmastonmuutokseen liittyvää tietoa hankitaan, tulkitaan ja tuotetaan esimerkiksi kirjoitettuna tekstinä, kuvina, videoina, taulukoina, kuvaajina ja kaavioina. Samalla opiskelija vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta.

Yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen

- opiskelija tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja.
- opiskelija osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia.
- opiskelija saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Moduulissa käsitellään energiantuotannon vaikutuksia ympäristöön ja ilmastonmuutokseen. Tämä auttaa opiskelijaa ymmärtämään, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Ymmärryksen pohjalta opiskelija saa valmiuksia perustella kantaansa energiantuotantoa koskevassa yhteiskunnallisessa keskustelussa fysiikan avulla. Moduulissa voidaan tutustua kansalliseen energiantuotantoon ja -kulutukseen sekä energian käyttöön kotitalouksissa. Yhteiskunnallista keskustelua voi herättää myös siten, että opiskelija etsii ajankohtaisia artikkeleita energiantuotannosta, analysoi ja vertailee niiden sisältöä sekä esittää oman näkökulmansa asiasta.

### Arviointi

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### FY03 Energia ja lämpö (2 op)

#### FY3 Energia ja lämpö (2 op)

Moduulissa tutkitaan termodynaamisia systeemejä, energian siirtymistä systeemien välillä ja energian siirtymisen vaikutuksia. Keskeiset sisällöt liittyvät esimerkiksi energiantuotantoon, ilmastonmuutokseen ja rakentamiseen. Moduuli antaa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä

- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttajat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: energiantuotanto, rakentaminen ja energia kotona, ilmastonmuutos sekä lämpövoimakone.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: absoluuttisen nollapisteen määrittäminen (ekstrapolointi), veden ominaishöyrystymislämmön määrittäminen ja Boylen lain todentaminen.

#### **Tarkennuksia opintojakson taitotavoitteisiin**

##### Tutkimisen taitoja

- havaintojen tekeminen arkielämän ilmiöstä ja havaintojen kirjaaminen ja yksinkertaisen tutkimuksen tekeminen, esimerkiksi ominaislämpökapasiteetin kokeellinen määrittäminen, suihkutyö (eli mitataan ja lasketaan, paljonko yksi suihkussa käynti maksaa), lämpölaajenemistutkimus jne.

##### TVT-taitoja

- graafinen integrointi ( $s$ ,  $F$ ) -koordinaatistossa
- uuden taulukkosarakkeen laskeminen, esim.  $1/V$  tai  $P\Delta t$
- mittauksen tekeminen tietokoneavusteisesti
- simulaatioiden käyttäminen, esimerkiksi kaasun paineen tutkimiseen rakenneosasten tasolla

##### Matemaattisen osaamisen taitoja

- suoran yhtälö, jossa on vakiotermit  $p = \rho gh + p_0$
- kääntäen verrannollisuus graafisesti  $p = \text{vakio} \cdot 1/V$
- ideaalikaasun tilanyhtälöstä suureen ratkaiseminen
- useita termejä sisältävän suureyhtälön ratkaiseminen

#### **Laaja-alainen osaaminen**

##### Monitieteinen ja luova osaaminen

Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä.
- opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.
- tieto- ja viestintäteknologisia taitoja käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Moduuliin liittyviä tutkimusaiheita ovat esimerkiksi absoluuttisen nollapisteen tai veden ominaishöyrystyslämmön määrittäminen sekä Boylen lain todentaminen. Keskeisten sisältöjen omaksumisen myötä opiskelija kehittää kvantitatiivisia taitoja arvioida ja vertailla eri energiantuotantotapoja.

#### Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.
- opiskelija tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastomuutoksessa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen vahvistuvat, kun opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastomuutoksen hillitsemiseen (esimerkiksi energiantuotanto, rakentaminen ja energiankäyttö kodeissa). Perehtymällä kasvihuoneilmiöön liittyviin fysiikan ilmiöihin ja periaatteisiin opiskelija saa valmiuksia ymmärtää, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ilmakehän lämpenemiseen.

#### Arviointi

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erialaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

## **FY04 Voima ja liike (2 op)**

### **FY4 Voima ja liike (2 op)**

Moduulissa tarkastellaan tasaista ja muuttuvaa liikettä. Moduulissa perehdytään voimaan olennaisena kappaleiden välisiä vuorovaikutuksia kuvaavana suureena ja siihen, miten Newtonin II lakia käytetään mallinnettaessa voiman vaikutusta liiketilan muutokseen. Energiaa ja liikemäärää tarkastellaan mekaniikan keskeisinä käsitteinä ja säilyvinä suureina.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittaustuloksista
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

### *Keskeiset sisällöt*

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: vesi- ja tuulivoima, liikenne sekä urheilu.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: putoamiskiihtyvyyden määrittäminen, kitkakertoimen määrittäminen ja kappaleeseen vaikuttavien voimien määrittäminen.

### **Tarkennuksia opintojakson taitotavoitteisiin**

#### Tutkimisen taitoja

- kuvaajan tangentti

#### TVT-taitoja

- piirto-ohjelmien tarkoituksenmukainen käyttö
- voimakuvion piirtäminen
- toisen asteen polynomien sovittaminen mittauspisteisiin

#### Matemaattisen osaamisen taitoja

- toisen asteen suuryhtälöiden ratkaiseminen
- vektorisuureet ja vektorimerkintöjen käyttö
- vektorin komponentteihin jako
- suorakulmaisen kolmion trigonometria

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

##### Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta.

Tasaista ja tasaisesti kiihtyvää suoraviivaista liikettä voidaan tutkia liikeanturin avulla, jolloin tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään kokeellisten havaintojen keräämiseen sekä mittauksien tulosten käsitteilyyn ja tulkitsemiseen.

#### Hyvinvointiosaaminen

##### Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Turvallisuusnäkökohtia voidaan tarkastella esimerkiksi liikenteessä yhteiskunnan ja yksilön näkökulmista. Liikenneturvallisuuden kannalta keskeistä on ymmärtää renkaiden ja tien välisen kitkan sekä ajonopeuden vaikutus pysähtymismatkaan. Newtonin lakien avulla on mahdollista ymmärtää turvavöiden ja -tyynyn merkitys törmäystilanteissa.

Vuorovaikutusosaaminen

Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä.
- opiskelija osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittaustuloksista.

Kinematiikan ja dynamiikan keskeisten ilmiöiden tutkiminen on usein mahdollista vain ryhmätyönä. Saatua tuloksia esittämällä voidaan vahvistaa opiskelijan esiintymistaitoa ja -varmuutta. Siten moduuliin liittyvä kokeellinen työskentely kehittää opiskelijan yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä monilukutaitoa. Myös liikkeen graafisten esitysten tuottaminen ja analysointi ovat luontevaa materiaalia ryhmätyöskentelylle. Esimerkiksi liikkeen rekonstruoiminen graafisen esityksen pohjalta ja rekonstruktion verifioiminen voi olla oiva aihe liikkeen opiskelemiseen ryhmissä.

### Arviointi

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erialaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

## FY05 Jaksollinen liike ja aallot (2 op)

### FY5 Jaksollinen liike ja aallot (2 op)

Moduulissa syvennetään edellisessä moduulissa omaksuttuja tietoja ja taitoja. Moduulissa perehdytään harmoniseen vuorovaikutukseen ja gravitaatiovuorovaikutukseen sekä niiden aiheuttamiin liikeilmiöihin. Moduulissa tutkitaan ja mallinnetaan ääntä ja ääni-ilmiöitä mekaanisina aaltoliikkeinä.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

#### Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertäminen
- tasapaino kiertämisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiikkyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi

- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia
- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen
- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: heiluri, soittimet, akustiikka ja äänentoisto, melun haittavaikutukset ja kuulon suojaaminen sekä ultraäänikuvaus.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: heilurin heilahdusajan määrittäminen, äänen nopeuden määrittäminen ja äänen taajuusanalyysi.

### Tarkennuksia opintojakson taitotavoitteisiin

#### TVT-taitoja

- sinifunktion sovittaminen
- aaltoilmiöiden mallintaminen
- FFT-kuvaajan tekeminen

#### Matemaattisen osaamisen taitoja

- logaritmiyhtälön käyttö

### Laaja-alainen osaaminen

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

##### Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä.
- opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä.
- opiskelija osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä.
- opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Opiskelija voi tutustua tiedonhankintaan ja tiedon esittämiseen tieto- ja viestintäteknologian avulla esimerkiksi mittaamalla, analysoimalla ja vertailemalla äänten taajuusspektrejä. Mekaaniseen värähtelyyn ja ääneen liittyvissä tutkimuksissa opiskelija harjaantuu käyttämään jaksollisen liikkeen fysikaalisia ja matemaattisia käsitteitä sekä mallintamaan värähtelyilmiöitä.

#### Hyvinvointiosaaminen

##### Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä.
- opiskelija osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Mekaanisen värähtelyn ja aaltoliikkeen keskeisimpiä aihealueita on ääni. Opiskelija tutustuu äänen ominaisuuksiin ja siihen, miten mekaaninen aaltoliike synnyttää kuuloaistimuksen. Moduulissa voidaan tarkastella äänen fysikaalisten ominaisuuksien yhteyttä kuulovaurioihin. Tämän myötä

opiskelijan on mahdollista esimerkiksi omaksua kestävästi hyvinvointiaan tukevia tapoja kuunnella musiikkia. Äänen intensiteettitason tarkastelu tuo samaan teemaan myös kvantitatiivista sisältöä.

### Arviointi

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

## FY06 Sähkö (2 op)

### FY6 Sähkö (2 op)

Moduulissa perehdytään keskeisiin sähköistä vuorovaikutusta kuvaaviin malleihin sekä sähköenergian ja sähkötekniikan käsitteisiin. Opiskelija saa perustiedot yksinkertaisten virtapiirien suunnittelusta ja tutkimisesta. Moduulissa käsitellään myös sähköturvallisuutta ja tutustutaan sähkötekniikan sovelluksiin.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää kentän ja potentiaalın käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa
- tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

#### Keskeiset sisällöt

- jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä
- resistanssi ja Ohmin laki
- sähköteho ja Joulen laki
- vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait
- akut ja akun latauspiiri
- Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä
- potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä
- kondensaattori ja kondensaattorin energia
- puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä
- sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: yksinkertaiset sähkölaitteet, aurinkokenno tasajännitelähteenä ja sähköenergian varastoiminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: mittauksia komponenttien toiminnasta virtapiirissä ja pariston sisäisen resistanssin kokeellinen määrittäminen.

### Tarkennuksia opintojakson taitotavoitteisiin

#### TVT-taidot

- kytkentäkaavioiden laatiminen
- potentiaalikuvaajien laatiminen

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

##### Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia.

Tasavirtapiirien menestyksekkäs opiskeleminen edellyttää kokeellisten töiden tekemistä usean oppitunnin aikana. Nämä työt tehdään tyypillisesti ryhmissä. Fysiikalle ominaisten merkintöjen ja esittämistapojen harjoittelu kehittää monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Moduulin aihepiiri on siten luonteva kohta yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen harjaannuttamiseen.

#### Hyvinvointiosaaminen

##### Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuuskäsitteitä.

Tutkiessaan kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdessään sähköopin perusmittauksia opiskelija oppii huomioimaan sähköturvallisuutta. Sisäistäessään sähköturvallisuuden merkityksen opiskelija ymmärtää, mitkä sähkötyöt voi tehdä itse ja mihin tarvitaan ammattilaisen osaamista. Tällä turvataan sekä opiskelijan omaa että toisten hyvinvointia.

### Arviointi

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

## FY07 Sähkömagnetismi ja valo (2 op)

### FY7 Sähkömagnetismi ja valo (2 op)

Moduulissa perehdytään sähkömagnetismiin ilmiöalueena, jossa sähköiset ja magneettiset vuorovaikutukset esiintyvät rinnakkain. Moduulissa käsitellään ajasta riippuvia sähkömagneettisia ilmiöitä, joista keskeisin on sähkömagneettinen induktio. Moduulissa tarkastellaan myös sähkömagneettista säteilyä ja erityisesti sen tutuinta lajia, valoa. Sähkömagnetismiin perustuvien sovellusten tarkastelussa keskitytään niiden merkitykseen yhteiskunnan kehityksen mahdollistajana.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissa
- ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta



- tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia
- ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima
- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valon interferenssi ja diffraktio
- valon polarisaatio kvalitatiivisesti

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: hiukkaskiihdytin, tuulivoima ja optinen tiedonsiirto.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: magneettivuon tiheyden määrittäminen käämin sisällä, valon heijastumisen ja taittumisen tutkiminen rajapinnassa sekä laserin aallonpituuden määrittäminen hilan avulla.

#### **Tarkennuksia opintojakson taitotavoitteisiin**

##### TVT-taitoja

- piirto-ohjelmien tarkoituksenmukainen käyttö

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Yhteiskunnallinen osaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen

Osa-alueisiin liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta.

Keskeisten sisältöjen (generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla) hallitseminen mahdollistaa sähköenergian tuotantoon liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisen. Kannan ottamista yhteiskunnallisiin kysymyksiin voidaan harjoitella esimerkiksi analysoimalla ja vertailemalla sähköenergian tuotantoon ja siirtoon liittyviä ajankohtaisia artikkeleita. Moduulin sisällä voidaan kehittää monilukutaitoa esimerkiksi selvittämällä pienryhmissä turvallisuusrajoja erilaisille sähkömagneettisille säteilyille. Näitä voidaan verrata laskennallisesti eri tilanteissa erilaisiin sähkömagneettista säteilyä tuottaviin lähteisiin. Näin opiskelija voi vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta.

#### Hyvinvointiosaaminen

Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia.

Säteilyn vaikutuksista on keskeistä ymmärtää, että ne riippuvat säteilyn taajuudesta ja intensiteetistä ja ettei kaikki sähkömagneettinen säteily ole vaarallista. Tuntiessaan sähkömagneettisen säteilyn lähteet ja niiden vaikutukset opiskelija oppii toimimaan aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi.

### **Arviointi**

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

## **FY08 Aine, säteily ja kvantittuminen (2 op)**

### **FY8 Aine, säteily ja kvantittuminen (2 op)**

Moduulissa perehdytään kvanttifysiikan käsitteelliseen ja teoreettiseen rakenteeseen sekä niiden kokeelliseen pohjaan. Keskeistä on aineen rakenne ja perusvuorovaikutukset sekä se, miten nämä vaikuttavat aineen ominaisuuksiin. Moduuli käsittelee kvanttifysiikan teknologisia sovelluksia sekä sitä, miten kvanttifysiikka ilmenee alkeishiukkastason ilmiöistä nanomittakaavaan ja aina kosmisen mittakaavan ilmiöihin saakka. Tarkastelun kohteena ovat myös erilaiset radioaktiiviseen hajoamiseen, ionisoivaan säteilyyn ja kvantittumiseen perustuvat teknologiat.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön
- tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan
- ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- energian kvantittuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa
- fotonin sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina
- atomin rakenne, atomin elektronien kvantttilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate
- kvantittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet
- atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen
- ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia
- ydinvoima, fissio ja fuusio
- hajoamislaki
- ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääketieteessä ja teknologiassa
- hiukkasfysiikan standardimalli
- maailmankaikkeuden kehitys.

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: säteilyturvallisuus, säteilyn käyttö lääketieteessä, ilmastonmuutos ja kasvihuoneilmiö.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: spektrin mittaaminen, spektrin muutoksen tarkastelu fluoresenssi-ilmiössä, mittaukset laser-diodeilla ja moduulin aihepiiriin liittyvät simulaatiot.

### Tarkennuksia opintojakson taitotavoitteisiin

TVT-taitoja

- eksponenttifunktion sovittaminen.

### Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Oman ja toisten hyvinvoinnin kannalta opiskelijan on tärkeä ymmärtää, miksi ionisoivalla säteilyllä on haitallisia vaikutuksia. Moduulissa voidaan tutustua esimerkiksi siihen, miten ionisoivaa säteilyä käytetään lääketieteessä sekä diagnostisissa tarkoituksissa että hoitotarkoituksissa. Samalla voidaan selvittää, miten näissä toimenpiteissä pidetään huolta potilaan ja henkilökunnan turvallisuudesta.

Yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen

Osa-alueisiin liittyvät moduulin tavoitteet

- opiskelija ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa
- opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön.

Säteilyn kvantittumisen avulla on mahdollista selittää termisen säteilyn absorptio kasvihuonekaasuihin ja siten syventää opiskelijan ymmärrystä kasvihuoneilmiöön liittyvistä fysikaalisista mekanismeista. Keskeisten sisältöjen omaksumisen myötä opiskelijan on mahdollista osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ydinvoimasta ja radioaktiivisten lähteiden säteilystä sekä tulkita käytyä keskustelua fysiikan näkökulmasta ja faktoihin pohjautuen.

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Osa-alueeseen liittyvät moduulin tavoitteet

Moduulin myötä opiskelijalle syntyy käsitys nykyisestä fysiikan tutkimukseen perustuvasta tieteellisestä maailmankuvasta globaalina kokonaisuutena. Opiskelija tunnistaa, mitkä merkittävät fysiikan kokeet ja teoriat ovat perusteena nyky-yhteiskunnan toiminnalle, kulttuuriperinnölle ja ihmisen paikalle maailmankaikkeudessa. Samalla vahvistuu opiskelijan käsitys siitä, mihin maailmankuvaa koskeviin kysymyksiin fysiikka tieteenä ei vielä vastaa ja mihin se ei koskaan vastaa.

### Arviointi

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **FY09 Mekaniikka ja energia (2 op)**

Opintojaksolla kerrataan ja syvennetään mekaniikan osaamista opintojaksoilta FY3 (Energia ja lämpö) ja FY4 (Voima ja liike).

#### *Tavoitteet*

Opintojaksolla käsitellään erityisesti ylioppilas- ja pääsykoetasoisia tehtäviä. Tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu mekaniikan ja energian käsitteiden käytössä ja ongelmanratkaisussa.

#### *Keskeiset sisällöt*

Keskeisiä käsitteitä ovat tasapainoehdot, momentti, mekaaninen energia, mekaanisen energian säilymislaki, mekaniikan energiaperiaate, työperiaate, voiman tekemä työ, teho ja hyötysuhde

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksolla sivutaan samoja laaja-alaisen osaamisen alueita kuin opintojaksoilla FY3 ja FY4

#### **Arviointi**

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

### **FY10 Fysiikan abiopintojakso (2 op)**

Opintojakso on eheyttävä, kokonaisuuksia hahmottava ja fysiikan ylioppilaskirjoituksiin valmentava kertausopintojakso. Opintojaksolla jäsennetään, syvennetään ja täsmennetään fysiikan aikaisempien opintojaksojen tietoja, vahvistetaan laskennallisia valmiuksia ja pyritään yleiskuvan muodostamiseen fysiikasta.

#### *Tavoitteet*

Tavoitteena on, että opiskelija saa kokonaiskuvan fysiikan opintojaksoista ja valmistautuu ylioppilas-kirjoituksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

Kaikki fysiikan opintojaksojen sisällöt.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Kaikkien opintojaksojen laaja-alaisen osaamisen sisällöt

#### **Arviointi**

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

### **FY11 Fysiikan yliopisto-opintoja (2 op)**

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion 2. ja 3. vuoden opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella fysiikkaa Helsingin yliopistossa koulunkäynnin ohessa. Näihin opintoihin voidaan hakea fysiikan opettajan suosituksella. Opiskelu käsittää yliopisto-opintojen alkuvaiheen perusopintoja eri fysiikan aloilta. Opiskelu fysiikan laitoksella voi käsittää luentoja, laskuharjoituksia, laboratoriotöitä sekä välikokeita. Opiskelijan suoritukset voidaan lukea hyväksi hänen aloittaessaan lukion jälkeiset fysiikan opinnot Helsingin yliopistossa.

#### *Tavoitteet*

Tarjotaan opiskelijalle mahdollisuus syventää osaamista jollakin fysiikan osa-alueella.

#### *Keskeiset sisällöt*

Riippuvat valituista kursseista.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Riippuu valituista kursseista.

#### **Arviointi**

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista,

ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## **FY12 Fysiikan tiedeleiri (2 op)**

Opintojaksolla vierailaan jossakin fysiikan tutkimuslaitoksessa (esimerkiksi CERN). Opintojaksoon kuuluu vierailun lisäksi tehtäviä vierailukohteeseen ja tutkimusaiheeseen liittyen. Tämä opintojakso toteutuu vain tiettyinä lukuvuosina, kun yhteistyö vierailukohteen kanssa on mahdollista.

### *Tavoitteet*

Hiukkasfysiikan sisältöjen syvämpi ymmärtäminen.

### *Keskeiset sisällöt*

Kvantittumiseen perustuvan teknologian merkitys nyky-yhteiskunnassa. Hiukkasfysiikan standardimalli. Hiukkasfysiikan tutkimusmenetelmät.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Samat laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kuin opintojaksolla FY8 ja lisäksi vuorovaikutusosaaminen sekä opintoretellä toimiminen.

### **Arviointi**

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## 6.10 Kemia

### Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin moduulin keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen

tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskenteilyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Univeraaliala kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitieteisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemissa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkitä ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykyä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävänsä tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävänsä käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.



## Kemian opetuksen yleiset tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Merkitys, arvot ja asenteet*

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

### *Tutkimisen taidot*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

### *Kemian tiedot ja niiden käyttäminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

## Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Kemian opintojen osana on mahdollisuus suorittaa Helsingin yliopiston kemian perusopintoja (soveltava opintojakso).

Koulu osallistuu ja organisoii LUMA-aineiden *kolmikantayhteistyötä* opetusharjoittelun koordinoimien ja kehittämisen toteuttamiseksi. Koulu tarjoaa toimintaympäristön tutkimukselle ja kokeiluille (*TutKoKe-toiminta*).

Työelämän konteksti sisällytetään jokaiseen kurssiin ammattien ja sovelluksien mukaan (esim. metalli- ja kaivosteollisuus KE5-opintojakson sisällöissä) sekä tuomalla työelämän toimintamalleja työturvallisuuden ja kemikaaliturvallisuuden näkökulmasta.

### **Kielitietoisuus**

Kemialle oppiaineena on ominaista symbolien ja matemaattisten mallien käyttö osana tieteellistä lähestymistapaa. Opinnoissa pyritään selittämään arkielämän ilmiöt tieteen käsitteillä. Opinnoissa harjannutaan käyttämään kemian kieltä monipuolisesti ja tieteellisen esitystavan vaatimalla tarkkuudella.

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **KE0102 Kemiaa kaikkialla (2 op)**

#### **Opintojakson tavoitteet**

Opintojakson [KE0102](#) tavoitteena on moduulien 1 ja 2 valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi auttaa opiskelijaa muodostamaan kokonaiskuva kemian merkityksestä oman arjen ja kestävän tulevaisuuden kannalta. Opiskelija ymmärtää, että yksilön valinnat ovat osa kestävän arjen ja siten myös kestävän tulevaisuuden rakentamista.

#### **KE1 Kemia ja minä (1 op)**

Moduulissa vahvistetaan opiskelijan aiempaa kemian osaamista ja tuodaan näkyväksi kemian merkitystä opiskelijan omassa elämässä. Tutustuminen ainemäärän käsitteeseen esittelee kemiasta kvantitatiivisen puolen. Kokeellisessa työssä harjoitellaan erityisesti turvallista ja huolellista työskentelyä. Moduulissa korostuvat hyvinvointiosaamisen ja yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin
- saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta
- oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa
- osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

#### *Keskeiset sisällöt*

- arjen aineiden turvallisuuden arviointi ja kemian merkitys omassa elämässä
- kemian merkitys työelämässä ja jatko-opinnoissa
- jaksollinen järjestelmä ja atomin rakenne elektronikuorimallin avulla
- puhtaat aineet, seokset ja erotusmenetelmät
- ainemäärä ja konsentraatio

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: elintarvikkeet ja elintarvikelisiäaineet, hivenaineet ja terveys sekä kuluttajan valinnat.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: seoksen koostumuksen tai pitoisuuden selvittäminen erotusmenetelmiä käyttäen sekä liekkikokeet.

### **KE2 Kemia ja kestävä tulevaisuus (1 op)**

Moduulissa opiskelija syventää käsitystään kemiallisista sidoksista ja niiden merkityksestä aineen ominaisuuksille. Kokeellisessa työskentelyssä harjoitellaan erityisesti johtopäätösten tekemistä havainnoista. Opinnoissa tutustutaan myös luonnontieteiden ratkaisuihin kestävä elämäntavan edistämiseksi. Moduulissa korostuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävä elämäntavan edistämiseksi
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa

- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävästä elämäntavasta edistämiseksi luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja ilma, alkuaineiden kierto ja riittävyys, elinkaariajattelu ja kiertotalous, vihreä kemia sekä atomi- tai sidosmallien historiallinen kehittyminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: aineiden ominaisuuksien tutkiminen ja selittäminen sidosten avulla sekä veden ominaisuuksien tutkiminen.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakson aikana opiskelija saa valmiuksia työskennellä turvallisesti kemikaalien kanssa, ja käyttää niitä vastuullisesti arjessaan. Tämä tukee hyvinvointiosaamista. Hyvinvointia tuetaan myös opettamalla opiskelijoille monipuolisia kemiassa tarvittavia opiskelutaitoja, esimerkiksi kemian monilukutaitoa

Yhteiskunnallista osaamista vahvistetaan tutustumalla kestävästä elämäntavasta edistämiseen kemian keinoin. Samalla opiskelija tutustuu kemian merkitykseen nyky-yhteiskunnassa ja yhteiskunnallisissa muutoksissa.

Monitieteistä ja luovaa osaamista harjoitellaan kuvaamalla aineen rakennetta ja kemiallisia sidoksia monipuolisesti esimerkiksi kuvien, videoiden, mallien, simulaatioiden, taulukoiden, kuvaajien ja kemian merkkikielen avulla. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Tätä harjoitellaan esimerkiksi kokeellisen työn havaintoja selitettäessä. Opiskelijat tutustuvat kemiassa käytettävään tieto- ja viestintäteknologiaan, esimerkiksi molekyylimallinnusohjelmaan tai mittausautomaatioon. Monilukutaitoa vaativa ongelmanratkaisu kehittää opiskelijoiden luovaa ajattelua, submikroskooppisten mallien soveltaminen käytännössä makroskooppisella tasolla.

Globaali- ja kulttuuriosaamista tuetaan opintojakson aikana käsittelemällä esimerkiksi kemiallisia sidoksia ja ainemääriä. Nämä tukevat luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Jaksollisen järjestelmän ja atomikäsitteen käsittely edesauttavat tieteellisen maailmankuvan ja luonnontieteen historiallisen kehityksen ymmärtämistä.

#### **Arviointi**

Opintojakson arviointi koostuu osasuoritusten arvioinneista. Opintojakson arviointi perustuu opintojakson tavoitteisiin ja keskeisten sisältöjen hallintaan, esimerkiksi:

- opittujen kemian käsitteiden ja merkkikielen ymmärtämiseen, käyttämiseen ja soveltamiseen
- osaamiseen kemian ilmiöiden tutkimisessa ja tulosten esittämisessä ja tulkinnassa
- kemian merkityksen ymmärtäminen turvallisessa arjessa ja yhteiskunnassa.

Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Formatiivisen arvioinnin avulla ohjataan opiskelua ja tuetaan kemian oppimiseen liittyvien taitojen omaksumista. Opintojakson aikana formatiivinen arviointi painottuu erityisesti turvallisen työskentelyn taitoihin.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### KE03 Molekyylit ja mallit (2 op)

#### KE3 Molekyylit ja mallit (2 op)

Moduulissa tarkastellaan hiilen yhdisteitä, niiden rakennetta ja ominaisuuksia. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään molekyylin mallintamisessa. Hiilen yhdisteiden kemian merkitystä opiskelijan omaan elämään tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Moduulissa painottuvat myös yhteiskunnallisen osaamisen ja globaali-osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: arjen ja elinympäristön yksinkertaiset molekyylit, kosmetiikka sekä lääkkeet ja muut fysiologisesti vaikuttavat aineet.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: hiilen yhdisteiden ominaisuuksien tutkiminen, hiilen yhdisteiden tunnistaminen funktionaalisten ryhmien osoitusreaktioilla, liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä liuoksen pitoisuuden määrittäminen standardisuoran ja lineaarisen mallin avulla.

### Laaja-alainen osaaminen

Yhteiskunnallisen osaamisen kehittymistä tuetaan opintojakson aikana esimerkiksi tutustumalla hiiliyhdisteiden merkitykseen. Globaali-osaamista vahvistetaan tutustumalla esimerkiksi kemiallisten analyysimenetelmien tarjoamiin mahdollisuuksiin ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa.

Kulttuuriosaamista vahvistetaan opintojakson aikana käsittelemällä luonnontieteellisen tiedon historiallista kehitystä esimerkiksi atomimallien historiallisen kehittymisen yhteydessä. Kvanttimekaanisen atomimallin käsittely avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa.

### Arviointi

Opintojakson arviointi koostuu osasuoritusten arvioinneista. Opintojakson arviointi perustuu opintojakson tavoitteisiin ja keskeisten sisältöjen hallintaan, esimerkiksi:

- opittujen kemian käsitteiden ja merkkikielen ymmärtämiseen, käyttämiseen ja soveltamiseen
- osaamiseen kemian ilmiöiden mallintamisessa ja mallien tulkinnessa
- kvanttimekaanisen atomimallin ymmärtäminen.

Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Formatiivisen arvioinnin avulla ohjataan opiskelua ja tuetaan kemian oppimiseen liittyvien taitojen omaksumista. Opintojakson aikana formatiivinen arviointi painottuu erityisesti kvanttimekaanisen mallin ymmärtämiseen.

## KE04 Kemiallinen reaktio (2 op)

### KE4 Kemiallinen reaktio (2 op)

Moduulissa tarkastellaan erilaisia kemiallisia reaktioita ja niiden merkitystä elinympäristössä. Reaktioiden tarkastelussa edetään havainnoista reaktiotuotteiden päättelyyn ja reaktioyhtälön kirjoittamiseen. Reaktioyhtälöä käytetään myös reaktion kvantitatiivisessa tarkastelussa. Moduulin sisällöt mahdollistavat ryhmissä työskentelyn ja kokeellisen työtavan, joissa painottuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä vuorovaikutusosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykyteknologian sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: saannon merkitys vihreän kemian kannalta, palamistuotteet ja ilmanlaatu, biomolekyylit ravinnossa, polymeerimateriaalit vaatteissa ja arjen käyttöesineissä sekä biotuotetekniikka ja modernit materiaalit.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktion saannon määrittäminen, kaasua muodostavan reaktion havainnointi ja osoitusreaktiot, esterisynteesi ja -hydrolyysi, biomateriaalin valmistaminen sekä muovien ominaisuuksien tutkiminen.

#### **Tarkennuksia opintojakson sisältöihin**

Valtakunnallisten sisältöjen lisäksi opintojakson sisältönä on hapettumis-pelkistymisreaktiot sekä happo-emäsreaktioiden tarkastelu protolyysin yhteydessä.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Kemiallisten reaktioiden, esimerkiksi reaktiotyyppien, käsittelyn yhteydessä opiskelijat oppivat monilukutaitoa. Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu kehittävät luovaa ajattelua.

Erilaiset ryhmätyöt, esimerkiksi kokeellinen työskentely, kehittävät opiskelijoiden vuorovaikutustaitoja. Opiskelijat oppivat esittämään käsitteitä ja päätelmiä selkeästi ja perustelemaan näkökulmiaan johdonmukaisesti.

Kokeellisissa töissä tulkitaan esimerkiksi videoita, kuvaajia ja taulukoita. Töiden tuloksia voidaan käsitellä kemian merkkikielten, mallien ja kuvien avulla. Opetuksessa monilukutaito näkyy esimerkiksi

simulaatioiden ja mallinnuksen hyödyntämisessä. Makroskooppisesti havaittuja kemiallisia reaktioita opitaan esittämään submikroskooppisella tasolla kemian merkkikielen avulla.

Yhteiskunnallista ja ympäristöosaamista kehitetään käsittelemällä esimerkiksi palamisreaktioita, biomolekyylejä sekä polymeerejä.

### Arviointi

Opintojakson arviointi koostuu osasuoritusten arvioinneista. Opintojakson arviointi perustuu opintojakson tavoitteisiin ja keskeisten sisältöjen hallintaan, esimerkiksi:

- kemialliseen reaktioon liittyvien käsitteiden ja merkkikielen ymmärtämiseen, käyttämiseen ja soveltamiseen
- kykyyn ymmärtää kemiallisten reaktioiden merkitys yhteiskunnassa ja ympäristössä
- osaamiseen kemian ilmiöiden tutkimisessa ja tulosten esittämisessä ja tulkinassa.

Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Formatiivisen arvioinnin avulla ohjataan opiskelua ja tuetaan kemian oppimiseen liittyvien taitojen omaksumista. Opintojakson aikana formatiivinen arviointi painottuu erityisesti vuorovaikutustaitoihin.

## KE05 Kemiallinen energia ja kiertotalous (2 op)

### KE5 Kemiallinen energia ja kiertotalous (2 op)

Moduulissa käsitellään kemiallista energiaa ja energian varastointi- ja hyödyntämistapoja. Siinä perehdytään luonnontieteellisen tutkimuksen suunnitteluun sekä tarkastellaan hapettumis- ja pelkistymisreaktioita ja niiden sovelluksia. Eettisyyden ja ympäristöosaamisen laaja-alaisten tavoitteiden lisäksi moduulissa korostuvat vuorovaikutusosaamisen tavoitteet.

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

#### Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja Hessin lain avulla
- reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot



- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: reaktiosarjat teollisuusprosesseissa, kaivannaisteollisuuden merkitys yhteiskunnassa, energian tuotanto, varastoiminen ja käyttö uusiutuvassa energiataloudessa sekä hybridien energia.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: liukenemisen tai reaktioentalpian määrittäminen kalorimetrissä, hapetuspelkistystitraus, sähkökemiallisen parin jännitteen mittaaminen, esineen pinnoittaminen elektrolyytisesti, veden hajotus elektrolyysillä sekä polttokennon toiminnan tutkiminen.

### Laaja-alainen osaaminen

Luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen kehittää opiskelijoiden vuorovaikutustaitoja. Opiskelijat oppivat käyttämään kemian kieltä arkikielen sijaan, esimerkiksi kemiallisen reaktion yhteydessä.

Eettistä ja ympäristöosaamista kehitetään ohjaamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnasta sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestävästi tulevaisuuden rakentamisessa, sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestävästi käytön ja kiertotalouden kannalta. Näitä asioita käsitellään esimerkiksi metallien ja sähkökemian keskeisten periaatteiden yhteydessä.

### Arviointi

Opintojakson arviointi koostuu osasuoritusten arvioinneista. Opintojakson arviointi perustuu opintojakson tavoitteisiin ja keskeisten sisältöjen hallintaan, esimerkiksi:

- kemialliseen reaktioon liittyvien käsitteiden ja merkikielen ymmärtämiseen, käyttämiseen ja soveltamiseen
- kykyyn ymmärtää metallien kemiallisten reaktioiden merkitys yhteiskunnassa tai ympäristössä
- osaamiseen kemian ilmiöiden tutkimisessa ja tulosten esittämisessä ja tulkinnaissa.

Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Formatiivisen arvioinnin avulla ohjataan opiskelua ja tuetaan kemian oppimiseen liittyvien taitojen omaksumista. Opintojakson aikana formatiivinen arviointi painottuu tutkimisen taitoihin.

## KE06 Kemiallinen tasapaino (2 op)

### KE6 Kemiallinen tasapaino (2 op)

Moduulissa otetaan käyttöön kemiallisen tasapainon käsite ja tarkastellaan sitä kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti. Tieto- ja viestintätekniikan avulla esitetään tutkimustuloksia graafisesti ja tulkitaan

tuloksia. Moduulissa painottuvat hyvinvointiosaamisen sekä eettisen ja ympäristöosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

### *Keskeiset sisällöt*

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Moduulin keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja vedenpuhdistus, happamoitumisen ja ilmastonmuutoksen ehkäisy, savukaasujen puhdistus sekä lääkkeen tai jonkin peruskemikaalin tuotantoprosessin tehokkuus ja ympäristövaikutusten arvioiminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktionopeuden määrittäminen massan muutosta seuraamalla, vahvan ja heikon protolyytin titrauskäyrien laatiminen, tasapainotilaan kuten kompleksinmuodostukseen vaikuttaminen sekä puskuriliuoksen valmistaminen ja puskurointikyvyn tutkiminen.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Hyvinvointiosaamista tuetaan käsittelemällä esimerkiksi happojen ja emästen, palamistuotteiden sekä puskuriliuosten merkitystä oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta.

Eettistä ja ympäristöosaamista lisätään tutustumalla kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa, esimerkiksi toteuttamalla kurssin sisältöihin liittyvä tutkimus. Tutkiminen yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa vahvistaa myös vuorovaikutusosaamista.

## Arviointi

Opintojakson arviointi koostuu osasuoritusten arvioinneista. Opintojakson arviointi perustuu opintojakson tavoitteisiin ja keskeisten sisältöjen hallintaan, esimerkiksi:

- kemialliseen reaktioon liittyvien käsitteiden ja merkkikielen ymmärtämiseen, käyttämiseen ja soveltamiseen.
- happo-emäsreaktioiden ja tasapainoreaktioiden laskennalliseen ja graafiseen ilmaisuun ja tulkintaan
- osaamiseen kemian ilmiöiden tutkimisessa ja tulosten esittämisessä ja tulkinassa
- reaktioiden ympäristövaikutuksien ymmärtämiseen.

Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

Formatiivisen arvioinnin avulla ohjataan opiskelua ja tuetaan kemian oppimiseen liittyvien taitojen omaksumista. Opintojakson aikana formatiivinen arviointi painottuu erityisesti kemian laskennalliseen käsittelyyn.

## KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

### KE07 Kemian ylioppilastutkintoon valmistava opintojakso (2 op)

Opintojakson aikana jäsennetään, syvennetään ja täsmennetään lukion kemian opintojen keskeisiä sisältöjä.

#### *Tavoitteet*

- saada kokonaiskuva lukion kemian sisällöistä
- saavuttaa riittävät valmiudet kemiallisten laskutehtävien suorittamiseen
- vahvistaa kokeellisen työskentelyn valmiuksia.

#### *Keskeiset sisällöt*

- pakollisten ja valinnaisten kurssien keskeiset sisällöt
- kemian ylioppilaskokeessa tarvittavien ohjelmien käyttö
- hyvän ylioppilaskoevastauksen laatiminen.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu opiskelijoiden harjoitellessa ylioppilaskokeeseen vastaamista. Hyvinvointiosaamista tuetaan ohjaamalla opiskelijoita ylioppilaskokeeseen valmistautumisessa.

#### **Arviointi**

Arviointi suoritusmerkinnällä. Hyväksytyt suoritukset edellyttävät aktiivista osallistumista työskentelyyn opintojakson aikana ja annettujen tehtävien tekemistä.

Diagnostista ja formatiivista arviointia käytetään tukemaan opiskelijoiden valmistautumista ylioppilaskokeisiin.

## **KE08 Kemian yliopisto-opinnot (2 op)**

Lukiolaisilla on mahdollisuus opiskella Helsingin yliopiston kemian laitoksella normaalin koulunkäynnin ohessa. Lähtötasovaatimuksena on vähintään kaksi suoritettua lukion kemian opintojaksoa. Opiskelijoiden valinnasta vastaavat kemian opettajat. Opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa Kemian laitoksen opetusohjelmaan kuuluvia perusopintoja yhdessä yliopisto-opiskelijoiden kanssa. Luento-opetus tapahtuu pääsääntöisesti koulupäivien aikana, mutta laskuharjoituksiin on mahdollisuus osallistua myös ilta- ja ilta-iltaisin.

### *Tavoitteet*

Määräytyvät kemian osaston opetussuunnitelman perusteella

### *Keskeiset sisällöt*

Määräytyvät kemian osaston opetussuunnitelman perusteella

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen vahvistuvat opiskelijan syventäessä osaamistaan kemiassa ja tutustuessa jatko-opintomahdollisuuksiin.

### **Arviointi**

Opintojakso kirjataan suoritetuksi, kun opiskelija on suorittanut yliopiston opintokokonaisuuden. Lukiolaisen tullessa valituksi kemian opiskelijaksi Helsingin yliopiston kemian laitokselle hänen opintosuorituksensa hyväksytään täysimääräisesti.

## **KE09 kokeellisen työskentelyn syventävä opintojakso (2 op)**

Opintojakson aikana syvennetään osaamista kokeellisissa työtavoissa. Osa töistä yhdistää kemian sisällöt matematiikkaan, fysiikkaan tai biologiaan.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on

- vahvistaa opiskelijoiden työskentelytaitoja sekä antaa valmiuksia ylioppilaskokeeseen.
- kehittää kokeellisten työtapojen merkityksen ymmärtämistä teollisuudessa esimerkiksi kuvaamalla laajempia kemian prosesseja.

### *Keskeiset sisällöt*

- mittausautomaatioiden käyttö
- titraus
- spektroskopia
- kokeellisuuden hyödyntäminen esimerkiksi teollisuuden prosesseissa
- pienimuotoisen tutkimuksen toteuttaminen.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Yhteiskunnallinen osaaminen vahvistuu opiskelijoiden tutustuessa kokeellisuuden merkitykseen teollisuudessa. Kokeellinen työskentely ryhmissä vahvistaa vuorovaikutusosaamista. Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuvat opiskelijoiden harjoitellessa kokeellisten havaintojen tulkintaa ja töiden tulosten esittämistä.

### **Arviointi**

Arviointi suoritusmerkinnällä. Hyväksytty suoritus edellyttää aktiivista osallistumista työskentelyyn opintojakson aikana ja annettujen tehtävien tekemistä.

Formatiivisen arvioinnin tavoitteena on tukea kokeellisten työskentelytaitojen kehittymistä.

## 6.11 Filosofia

### Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkiperaiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteidenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperaiseen keskusteluun. Koska filosofisiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omaan ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista** sekä kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteidenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee **hyvinvointiosaamista** kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvos- tamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oi- keudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja val- miutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integ- roiva lähestymistapa. Filosofian opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä hel- pottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa tosiasiaväitteet mie- lipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäi- seen ajatteluun.

**Yhteiskunnallisen osaamisen** osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajat- teluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestäväen tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oi- keudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tule- vaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. **Eettinen** pohdinta kattaa niin yksilöä, yh- teiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itse- näiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestävään toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosi- aalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

**Globaali- ja kulttuuriosaamisen** näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmär- tämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yh- täläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafiloso- fia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat suhtautumaan ennak- koluulottomasti erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

## Filosofian opetuksen yleiset tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian pe- rinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina

- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkipäisesti perustellen.

## Arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallinnan kautta.

## Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö

Luonteva korkeakoulu-yhteistyö on opettajajarjoittelijoiden toiminta koulussa. Heillä on mahdollisuus liittää osaksi opetustaan kokemuksia filosofian eri osa-alueiden opiskelusta ja tieteenalan yhteyksistä yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Siten he tuovat opetukseen tutkittua tietoa omalta filosofian alaltaan. Mahdollisuuksien mukaan toteutetaan vierailuja tai osallistutaan yliopiston ja muiden korkeakoulujen opetukseen ja avoimiin tilaisuuksiin. Työelämä-tietoutta syvennetään muun muassa esittelemällä, miten ja missä filosofista tietoa tuotetaan ja sovelletaan.

## Kielitietoisuus

Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen. Käsitteiden määrittely sekä niiden asianmukainen, täsmällinen ja merkityksiä avaava käyttö oikeissa asiayhteyksissä myös dialogisesti on keskeinen osa filosofian kielitietoisuutta. Filosofian tekstitaidot kehittävät taitoa lukea, ymmärtää, tulkita ja tuottaa itse erilaisia tekstejä, joissa on sekä oppiaineen erityistä sanastoa että oppiaineelle ominaista tapaa tarkastella ja tuottaa tietoa. Tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Lukio-opiskeluun suunnatut oppimateriaalit kaikessa moninaisuudessaan ovat keskeisessä osassa filosofisen kielenkäytön omaksumisessa. Oppimateriaalien ohella filosofiassa käytetään monenlaista kielitietoisuutta kehittävä aineistoa, kuten filosofien alkuperäistekstejä, ajankohtaisia uutisia, aiheeseen sopivia kuvia, videoita ja



podcasteja. Osa näistä materiaaleista on ainoastaan englanniksi, mikä tukee opiskelijan monikielistä osaamista.

### Opintojaksojen suorittamisjärjestys

FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun 2 op suoritetaan ensimmäisenä. Opintojaksojen FI2, FI3 ja FI4 suoritusjärjestys on vapaa. Opintojakso FI5 suoritetaan lukuvuotena, jolloin osallistuu filosofian ylioppilaskirjoituksiin.

Opintojakson FI1 itsenäinen suorittaminen on mahdollista vain erityisperusteella. Muiden kurssien itsenäistä suorittamista ei suositella, mutta sovitusti ja hyvillä perusteilla se on mahdollista.

## PAKOLLISET OPINNOT

### FI01 Johdatus filosofiseen ajatteluun (2 op)

#### FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun (2 op)

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelyä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

##### *Keskeiset sisällöt*

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajan-kohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: väitteiden muodostaminen, koetteleminen ja perusteleminen joissain lukion oppiaineissa

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisten tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti vuorovaikutus sekä monitieteisyys ja luova osaaminen. Opintojakso harjaannuttaa perusteelliseen ja arvioimaan erilaisia väitteitä sekä käymään järkiperaistä keskustelua. Siihen kuuluu suopeuden periaatteen noudattaminen keskustelukumppanin väitteiden tulkinnassa. Opintojakso luo edellytyksiä monitieteisen lähestymistavan omaksumiseen, sillä moduulissa tutustutaan tiedon ja argumentaation yhtäläisyyksiin ja eroihin eri tieteenaloilla. Tämä edesauttaa eri oppiaineiden keskeisten sisältöjen integraatiota.

## Arviointi

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arviointi kohdistuu moduuliin sisältyvien keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Arvioinnissa huomioidaan myös moduulin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus. Arvioinnin kannalta keskeisiä ajattelun taitoja ovat kyky kyseenalaistaa itsestään selvyyksinä pidettyjä väitteitä, kyky tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia, kyky jäsentää niitä käsitteellisesti sekä kyky eritellä ja pohtia niitä kriittisesti. Arvioinnin kohteena olevia ajattelun taitoja sekä filosofisten käsitteiden ja teorioiden hallintaa voidaan arvioida sen perusteella, missä määrin ne ilmentävät ajatteluun hyveitä: kriittisyyttä, johdonmukaisuutta, ristiriidattomuutta ja perusteellisuutta. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä taitoon esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

## FI02 Etiikka (2 op)

### FI2 Etiikka (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin
- osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron
- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalien velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioimaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

#### Keskeiset sisällöt

- moraalien luonne normijärjestelmänä; moraalien, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi
- moraalitarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet
- filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat

- ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet
- etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso avartaa ajattelua globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta ja auttaa ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja ja sitä, että eri kulttuureissa on erilaisia käsityksiä oikeasta ja väärästä. Eettisen argumentaation harjoittelu yhdessä toisten opiskelijoiden ja opettajan kanssa harjaannuttaa vuorovaikutus- ja tunnetaitoja. Eettiset pohdinnat auttavat jäsentämään omaa käsitystä hyvästä elämästä ja moraalista sekä vahvistavat itsetuntemusta ja oman identiteetin rakentamista, mikä tukee hyvinvointia. Omien elämänvalintojen tarkastelu etiikan käsitteistön ja teorioiden valossa vaatii luovuutta. Etiikan opiskelu on luonteeltaan monitieteistä, koska siinä pohditaan laajalti eri elämänalueisiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, eri tieteenalojen kehityksen mukanaan tuomaa eettistä problematiikkaa. Opintojakso rohkaisee myös yhteiskunnallisten epäkohtien tunnistamiseen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa ympäristöosaamisen tavoitteita.

### Arviointi

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arviointi kohdistuu moduuliin sisältyvien keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Arvioinnissa huomioidaan myös opintojakson keskeisiin filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus. Arvioinnin kannalta keskeisiä ajattelun taitoja ovat kyky kyseenalaistaa itsestäänselvyyksinä pidettyjä väitteitä, kyky tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia, kyky jäsentää niitä käsitteellisesti sekä kyky eritellä ja pohtia niitä kriittisesti. Arvioinnin kohteena olevia ajattelun taitoja sekä filosofisten käsitteiden ja teorioiden hallintaa voidaan arvioida sen perusteella, missä määrin ne ilmentävät ajatteluun hyveitä: kriittisyyttä, johdonmukaisuutta, ristiriidattomuutta ja perusteellisuutta. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä taitoon esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### FI03 Yhteiskuntafilosofia (2 op)

#### FI3 Yhteiskuntafilosofia (2 op)

##### *Tavoitteet:*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin
- ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.

### *Keskeiset sisällöt*

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoria
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso edistää ennen kaikkea yhteiskunnallista ja eettistä osaamista sekä hyvinvointi- ja ympäristöosaamista. Opintojaksossa tarkastellaan laajasti yhteiskunnan eri puolia: yhteiskuntajärjestystä, valtaa, vapauksia, tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta, oikeuksia, poliittisia ihanteita, hyvinvointia ja taloutta. Opintojaksossa pohditaan muun muassa, mistä mainituissa asioissa on kyse ja miten ne voitaisiin oikeuttaa. Opintojaksossa käsitellään myös ajankohtaisia kysymyksiä, jotka liittyvät esimerkiksi teknologian kehitykseen, sukupuoleen tai ympäristöön. Yhteiskuntafilosofian opiskelu auttaa opiskelijaa hahmottamaan yksilön asemaa yhteiskunnassa, rohkaisee häntä aktiiviseen kansalaisuuteen ja antaa hänelle käsitteellisiä välineitä analysoida ja puolustaa demokratiaa, vapautta ja tasa-arvoa.

### **Arviointi**

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arviointi kohdistuu opintojaksoon sisältyvien keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Arvioinnissa huomioidaan myös opintojakson keskeisiin filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus. Arvioinnin kannalta keskeisiä ajattelun taitoja ovat kyky kyseenalaistaa itsestäänselvyyksinä pidettyjä väitteitä, kyky tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia, kyky jäsentää niitä käsitteellisesti sekä kyky eritellä ja pohtia niitä kriittisesti. Arvioinnin kohteena olevia ajattelun taitoja sekä filosofisten käsitteiden ja teorioiden hallintaa voidaan arvioida sen perusteella, missä määrin ne ilmentävät ajatteluun hyveitä: kriittisyyttä, johdonmukaisuutta, ristiriidattomuutta ja perusteellisuutta. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä taitoon esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

## **FI04 Totuus (2 op)**

### **FI4 Totuus (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa

- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteorioiden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus
- todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka
- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa vahvistuvat erityisesti monitieteisyys ja luova osaaminen, globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen. Filosofiasia ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen. Tämä auttaa opiskelijoita ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja niin kahdenvälisissä vuorovaikutustilanteissa kuin eri tieteenalojen tai kulttuurin osa-alueiden välisessä dialogissa. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun. Monimutkaisten ongelmien käsitteleminen kehittää opiskelijoissa epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista. Epävarmuuden sietäminen kuuluu myös hyvinvointiosaamisen ytimeen.

#### **Arviointi**

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arviointi kohdistuu opintojakson sisältyvien keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Arvioinnissa huomioidaan myös opintojakson keskeisiin filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus. Arvioinnin kannalta keskeisiä ajattelun taitoja ovat kyky kyseenalaistaa itsestäänselvyyksinä pidettyjä väitteitä, kyky tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia, kyky jäsentää niitä käsitteellisesti sekä kyky eritellä ja pohtia niitä kriittisesti. Arvioinnin kohteena olevia ajattelun taitoja sekä filosofisten käsitteiden ja teorioiden hallintaa voidaan arvioida sen perusteella, missä määrin ne ilmentävät ajatteluun hyveitä: kriittisyyttä, johdonmukaisuutta, ristiriidattomuutta ja perusteellisuutta. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä taitoon esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

#### **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

## FI05 Filosofian ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso (2 op)

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan lukion filosofian oppimäärän keskeisistä osista
- saa valmiuksia ajattelun taitojen ja keskeisten käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista filosofista ajattelua
- vahvistaa kykyä hahmottaa filosofisia kysymyksiä sekä kykyä ymmärtää ja arvioida niihin annettuja vaihtoehtoisia vastauksia
- perehtyy erilaisten aineistojen arviointiin, analysointiin ja soveltamiseen
- harjaantuu tuottamaan filosofialle ominaista käsitteellistä, järkipäristä sekä perusteltua ja johdonmukaisesti argumentoivaa asiatekstiä
- vahvistaa kykyään jäsentää käsitteellisesti ongelmia ja ratkaisuja sekä arvioida niiden perusteluja
- perehtyy filosofian tietojen ja taitojen soveltamiseen filosofian ylioppilaskokeessa
- tavoitteiden asettamisessa huomioidaan myös opiskelijoiden toiveet.

### *Keskeiset sisällöt*

- pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten moduulien ydinaines ja keskeiset sisällöt
- kokonaiskuva filosofian keskeisistä sisältöalueista sekä niiden väliset yhteydet
- pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten moduulien keskeiset käsitteet
- laajojen ja opintojaksorajat ylittävien asiakokonaisuuksien hallitseminen
- perusteltujen argumenttien muodostaminen
- harjaantuminen vastaamaan erityyppisiin ja erilaista ajattelun- ja tiedonkäsittelyn taitoa vaativiin tehtäviin
- johdonmukaisten ja moniulotteisten tekstien tuottaminen
- keskeisten sisältöjen valinnassa huomioidaan myös opiskelijoiden toiveet

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso vahvistaa kaikkien laaja-alaisen osaamisen osioiden kehittymistä.

### **Arviointi**

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arviointi kohdistuu opintojakson sisältyvien keskeisten filosofisten kysymysten laaja-alaiseen ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida monipuolisesti filosofista ajattelua. Arvioinnissa huomioidaan myös opintojakson keskeisiin filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus. Arvioinnin kannalta keskeisiä ajattelun taitoja ovat kyky kyseenalaistaa itsestäänselvyyksinä pidettyjä väitteitä, kyky tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia, kyky jäsentää niitä käsitteellisesti sekä kyky eritellä ja pohtia niitä kriittisesti. Arvioinnin kohteena olevia ajattelun taitoja sekä filosofisten käsitteiden ja teorioiden hallintaa voidaan arvioida sen perusteella, missä määrin ne ilmentävät ajatteluun hyveitä: kriittisyyttä, johdonmukaisuutta, ristiriidattomuutta ja perusteellisuutta. Hyväksytyt suoritukset edellyttävät työskentelyyn osallistumista ja annettujen

kirjallisten tehtävien suorittamista. Hyväksytysti suoritetusta opintojaksosta saa suoritusmerkinnän (S = suoritettu, H = hylätty).

## 6.12 Psykologia

### Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntutkimustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

**Hyvinvointiosaamisen** näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentamaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.



Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyysuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

## **Psykologian opetuksen yleiset tavoitteet**

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psykologisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisen ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

## **Arviointi**

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

## **Kielitietoisuus**

Kieli on järjestelmä ja kognitiivinen toiminto, jolla ihminen kuvaa ajatuksiaan ja jäsentää toimintaansa. Symbolinen kieli on kulttuureja ja elämäntapoja rakentava tekijä. Ajattelemme ja toimimme sanojen kautta.

Kieli kuuluu psykologian neljännen moduulin sisältöihin. Moduulissa tarkastellaan kielellisten toimintojen merkitystä tiedonkäsittelyssä, kielellisten toimintojen hermostollista perustaa sekä aivoperäisiä kielellisiä häiriöitä. Kieltä ja päätöksentekoa tarkastellaan nopean ja hitaan ajattelun teorian näkökulmasta, kognitiivisten vinoumien ja heuristiikkojen kautta.

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Kurssien aikana tutustutaan psykologian ja sen lähitieteiden opintoihin, tutkimusaloihin ja psykologisen tiedon käyttöön työelämässä. Pyritään tekemään vierailuja ja tutustumaan psykologin ammattiin ja työtehtäviin käytännössä.

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **PS01 Toimiva ja oppiva ihminen (2 op)**

#### **PS1 Toimiva ja oppiva ihminen (2 op)**

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää sen, millainen tiede psykologia on, ja sen, että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää sen pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

##### *Keskeiset sisällöt*

Psykologia tieteenä

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista
- biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta
- sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä
- kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä
- tietoinen ja ei-tietoinen toiminta

### Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- psyykkinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset
- biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen
- sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista

### Psykologinen tutkimus

- tieteellinen tieto ja arkitieto
- tieteellisen tutkimuksen prosessi
- otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa
- psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet
- esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista

### Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen on esillä muun muassa minäkäsityksen, oppimisen ja ryhmässä toimimisen näkökulmasta. Vuorovaikutusosaamista tukevat ryhmiin kuulumisen, läheisyyden, sosiaalisuuden ja kulttuurien merkityksen ymmärtäminen. Monitieteistä ja luovaa osaamista koskevat tutustuminen tieteellisen tutkimuksen periaatteisiin, menetelmiin ja tutkimusetiikkaan. Yhteiskunnallisen osaamisen näkökulmasta keskeisiä ovat metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyysuskomukset. Sosiaalisuuden, vuorovaikutuksen ja kulttuurien yhtäläisyydet, erot ja vertailu liittyvät globaali- ja kulttuuri-osaamiseen.

### Arviointi

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehittää ja arvioida tietoa.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### PS02 Kehittyvä ihminen (2 op)

#### PS2 Kehittyvä ihminen (2 op)

##### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta
- osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun
- osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa

- osaa antaa esimerkkejä sosialisaaion ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen
- ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta
- perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä
- osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

### *Keskeiset sisällöt*

#### Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänculun aikana

- perimän merkitys
- kypsyminen ja oppiminen
- herkkyysskaudet
- plastisuuden merkitys kehityksessä

#### Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- temperamentti
- minuus ja minäkäsitys
- tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely
- vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot

#### Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- kieli ja ajattelu
- toiminnanohjaus

#### Identiteetin muuttuvuus elämänculun aikana

- henkilökohtainen identiteetti
- sosiaalinen identiteetti
- kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti
- sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus

#### Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen
- vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys

#### Psykologinen tutkimus

- kaksos- ja adoptiotutkimus
- pitkittäis- ja poikittaistutkimus
- esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista

### **Laaja-alainen osaaminen**

Hyvinvointiosaaminen on esillä muun muassa elämänkaaren, temperamentin, minuuden kehityksen, minäkäsityksen, identiteetin, tunteiden, tunnetaitojen ja kognitiivisen kehityksen kautta. Vuorovaikutusosaamista koskevat erityisesti toiminnanohjaus ja tunteiden säätely. Varhaisen kehityksen, temperamentin ja kiintymyssuhteiden ymmärtäminen edellyttää monitieteistä ja luovaa näkökulmaa. Ympäristöt, perhe, koti, vanhemmuus ja sosiaalisuuden kehitys ovat keskeisiä koko elämäkaaren ajan. Nämä teemat liittyvät yhteiskunnalliseen osaamiseen, eettiseen osaamiseen ja ympäristöosaamiseen. Globaali- ja kulttuuriosaamisen aihepiirejä koskettavat sosiaaliset, kulttuuriset ja etniset identiteetit, ryhmien väliset suhteet ja sosiaalinen kognitio.

### **Arviointi**

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehittää ja arvioida tietoa.

## **PS03 Tietoa käsittelevä ihminen ( 2 op)**

### **PS3 Tietoa käsittelevä ihminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

#### *Keskeiset sisällöt*

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta

- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

#### Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

#### Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

#### Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

#### Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen päärakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

#### Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

### Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaamista koskevat muun muassa hermoston ja aivotutkimuksen käsittely, vuorovaikutusosaamista tutustuminen kognitiivisiin perusprosesseihin, päätöksentekoon ja kieleen. Monitieteinen ja luova osaaminen ovat esillä tutkimuksen suunnittelun ja arvioimisen näkökulmasta, yhteiskunnallinen osaaminen nopean ja hitaan ajattelun, päätöksenteon ja tiedonkäsittelyn vinoumien kautta. Representaatio, sisäiset mallit ja havaintokehä ovat keskeisiä eettisen osaamisen sekä ympäristö-, globaali- ja kulttuuriosaamisen kannalta.

### Arviointi

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehittää ja arvioida tietoa.

## PS04 Tunteet ja mielenterveys ( 2 op)

### PS4 Tunteet ja mielenterveys (2 op)

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa
- syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

#### *Keskeiset sisällöt*

Tunteiden psykologia

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielenterveys käsitteenä
- yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista
- esimerkkejä mielenterveysongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävästä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista
- esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta

## Psykologinen tutkimus

- ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus
- esimerkkejä fysiologisia mittausmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista

## Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaamiseen liittyvät keskeisesti tunnetaidot, metakognitio, stressi, kriisit ja resilienssi. Tämä koskettaa myös vuorovaikutusosaamista, ja yhteiskunnallista osaamista, tunteita ja mielenterveyttä käsitellään sekä yksilön että ryhmien ja yhteisöjen näkökulmasta. Vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista tukevat myös terveyden ja häiriöiden määrittely, kontekstuaalisuuden ja historiallisuuden käsitteleminen. Tunteiden ja mielenterveyden ymmärtäminen edellyttää monitieteistä ja luovaa lähtökohtaa. Eettinen osaaminen sekä ympäristö-, kulttuuri- ja globaali-osaaminen ovat esillä keskustelussa tunteiden universaaliudesta ja kulttuurisidonnaisuudesta sekä tunteiden merkityksestä tiedonkäsittelylle, toiminnalle ja sosiaaliselle vuorovaikutukselle.

## Arviointi

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehittää ja arvioida tietoa.

## PS05 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (2 op)

### PS5 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

#### Keskeiset sisällöt

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma



- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

#### Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

#### Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilanetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään
- kulttuurien eri ulottuvuuksia
- esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen
- esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta

#### Psykologinen tutkimus

- 1) yksilöllisten erojen tutkiminen
- 2) persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät
- 3) reliabiliteetti ja validiteetti
- 4) esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista
- 5) esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista

### Laaja-alainen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen on esillä muun muassa persoonallisuuden, älykkyyden ja sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta. Vuorovaikutusosaamista ja yhteiskunnallista osaamista tukevat yksilöllisyyden, yhteisöllisyyden ja kulttuurien vertailun ymmärtäminen, monitieteisyyttä ja luovaa osaamista taas tukevat persoonallisuus- ja älykkyydetutkimukseen sekä sosiaalipsykologiseen tutkimukseen, testeihin ja arviointimenetelmiin tutustuminen. Eettinen osaaminen, ympäristö-, globaali- ja kulttuuriosaaminen ovat mukana erilaisuuden, stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden, ennakkoluulojen, normien ja oletusten käsittelyssä.

### Arviointi

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehittää ja arvioida tietoa.

## KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

## PS06 Psykologian tutkielmajakso ja tutustuminen sosiaalipsykologiaan (2 op)

### *Tavoitteet*

Opintojakso tarjoaa tilaisuuden tutustua tieteellisen tutkielman tekemiseen tai vaihtoehtoisesti syventyä sosiaalipsykologiaan osa-alueena ja itsenäisenä tieteenalana.

### *Keskeiset sisällöt*

Opintojakson aikana tehdään tai aloitetaan tutkielma itse valitusta aiheesta yksin tai yhdessä toisen opiskelijan kanssa tai vaihtoehtoisesti tutustutaan sosiaalipsykologiaan tieteenalana. Valinta ja työ-tapa päätetään kurssin alussa.

Opintojakso ohjaa tieteellisen tutkimuksen suunnitteluun, menetelmän valintaan, aineiston hankintaan, sen analysoimiseen, tulosten raportoimiseen ja tutkimuksen arvioimiseen sekä keskusteluun tieteellisen tiedon luonteesta ja rajoista. Vaihtoehtoisesti tutustutaan sosiaalipsykologiaan, sen tutkimusperinteisiin ja menetelmiin.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat monitieteinen ja luova osaaminen.

### **Arviointi**

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehitellä ja arvioida tietoa.

## PS07 Psykologian opintojakso abeille (2 op)

### *Tavoitteet*

Opintojakso kertaan lukion psykologian moduulit 1–5. Opiskelija rakentaa kokonaiskuvan psykologiasta tieteenä, tutkimuskohteena ja ammattina. Opintojakso valmentaa psykologian ylioppilaskokeeseen ja mahdollisiin jatko-opintoihin.

### *Keskeiset sisällöt*

Opintojakson aikana kerrataan opintojaksojen 01–05 sisältö. Kerrataan psykologian kehitys tieteenalana ja soveltaminen eri aloilla ja ammateissa. Kerrataan tutkimusalat, -menetelmät, suuntaukset ja suhde lähitieteisiin. Kerrataan psykologisen tiedon käyttö eri aikakausina. Valmistaudutaan psykologian ylioppilaskokeeseen.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat monitieteinen ja luova osaaminen.

### **Arviointi**

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehitellä ja arvioida tietoa.

## 6.13 Historia

### Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoituksia. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaan sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

**Vuorovaikutusosaaminen** näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelyta-voissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

## Historian opetuksen yleiset tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta

- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestäväää elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärrystään sen merkityksellisyydestä.

#### *Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohdista
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

#### *Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen
- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

### **Arviointi**

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

#### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Konkreettinen esimerkki oppiaineen työelämä- ja korkeakouluysteistyöstä on HI11 tiedekurssi. Osana opintojaksoja voidaan tutustua historia-alan ammattilaisiin ja tutkimukseen. Opintojaksojen mahdollisia työmuotoja voivat olla vierailut ja luennot.

### Kielitietoisuus oppiaineessa

Historian tekstit, kuten oppikirja ja aineistot, sisältävät paljon menneen ajan ilmiöiden kuvaamista sekä syitä ja seurauksia käsittelevää tekstiä ja käsitteitä. Tekstien lukemista ja tulkitsemista kontekstissa harjoitellaan kaikissa opintojaksoissa. Historian tekstintaitojen sekä historian oppiaineelle tyypillisten käsitteiden oppimiseen ja niiden ymmärtämiseen kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Opiskelija harjoittelee määrittelemään ja käyttämään täsmällisiä käsitteitä myös omista teksteistään sekä tuottamaan oppiaineelle tyypillistä asiatekstiä.

## PAKOLLISET OPINNOT

### HI01 Ihminen, ympäristö ja historia (2 op)

#### HI1 Ihminen, ympäristö ja historia (2 op)

Moduulissa tarkastellaan ihmisen suhdetta ympäristöön ja yhteiskunnallista kehitystä pitkällä aikavälillä. Opetuksen näkökulma on sekä historiallisten ilmiöiden tarkastelussa että nykyisyyden selittämisessä. Ilmiötä tarkastellaan sekä eurooppalaisesta että globaalista näkökulmasta. Moduulissa tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Moduulissa harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähteaineiston hyödyntämistä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalien talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkimassa ja valloittamassa maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen ihmisen ja luonnon suhteen muuttajana

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

### Laaja-alainen osaaminen

Opiskelija syventää eettisyys- ja ympäristöosaamistaan perehtyessään ihmisen toimintaan osana ympäristöä muutoksen ja jatkuvuuden näkökulmista.

Opiskelija oppii arvioimaan tiedon luotettavuutta historian oppiaineelle tyypillisiä aineistoja käyttämällä sekä tuottamaan niiden pohjalta asiatekstiä syventäen monitieteistä ja luovaa osaamista.

### Arviointi

Tällä opintojaksolla arvioidaan opiskelija kykyä hyödyntää ja tulkita aineistoja historiallisen tiedon avulla. Opiskelija osaa hahmottaa syy- ja seuraussuhteita, muutosta ja jatkuvuutta ja tehdä perustelun arvion tulevaisuuden kehityksestä. Opintojaksolla arvioidaan opiskelijan kykyä analysoida historian aineistoja kurssin sisältöjen kontekstissa ja tuottaa oppiaineelle tyypillistä asiatekstiä.

Opintojakson summatiivinen arviointi muodostuu useammasta kuin yhdestä osasuorituksesta. Osasuoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Osa formatiivisesta arvioinnista voi olla itse- tai vertaisarviointia. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisalustan välityksellä.

Laaja-alainen osaaminen huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

## HI0203 Suomi ja maailma myllerryksessä (4 op)

### HI2 Kansainväliset suhteet (2 op)

Moduulissa tarkastellaan kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä, valtasuhteiden muutoksia ja niiden taustoja 1800-luvun lopulta nykypäivään. Moduulissa analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisista taloudellisista ja ideologista näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat vastakkainasettelun ja yhteistyön välinen jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten



järjestelmien kilpailu. Moduulissa syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättymisen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

### **HI3 Itsenäisen Suomen historia (2 op)**

Moduulin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan lopulta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta demokraattiseen kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Moduulissa perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön. Lisäksi syvennetään ymmärrystä historiallisesta empatiasta.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

### *Keskeiset sisällöt*

#### Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

#### Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

#### Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

#### Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

### **Opintojakson tavoitteet**

Opintojakso muodostuu kahdesta kaikille yhteisestä moduulista: Kansainväliset suhteet HI2 (2 op) sekä Itsenäisen Suomen historia HI3 (2 op). Kurssin ensimmäisessä moduulissa analysoidaan historian tapahtumia 1800-luvulta nykypäivään kansainvälisestä ja länsimaalaisesta näkökulmasta. Toisessa moduulissa tarkastellaan erityisesti Suomen asemaa ja historiaa osana kansainvälisiä tapahtumia ja suhteessa kansainväliseen politiikkaan.

Opintojakson aikana opiskelija oppii ymmärtämään Suomen ja laajemman kansainvälisen kehityksen yhteyksiä, vuorovaikutusta, riippuvuuksia ja eroja. Suomen historian ymmärrys integroituu kansainvälisen historian ymmärrykseen ja toisin päin. Muilta osin tavoitteet on määritelty moduulikohtaisesti.

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen osaaminen. Monilukutaitoa syvennetään tutustumalla erilaisiin lähdeaineistoihin ja analysoimalla niitä niiden historiallisessa kontekstissa erilaiset näkökulmat huomioon ottaen. Samalla harjoitellaan tiedon luotettavuuden sekä merkityksellisyyden arviointia. Käsitys omasta identiteetistä syvenee, ja samalla laajennetaan käsitystä eri vähemmistöistä ja maista tulevien henkilöiden identiteettiin ja toimintaan vaikuttavista tekijöistä. Ihmisoikeuksien merkitys ja toteutuminen, oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, eettisyys ja kestävä tulevaisuus ovat pohdinnan kohteina.

## Arviointi

Opintojakson arviointi muodostuu useammasta osasuorituksesta. Osasuoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla kokonaiskehitystä palvelevana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisalustan välityksellä. Osa formatiivisesta arvioinnista on itse- tai vertaisarviointia.

Ensimmäisen moduulin jälkeen opiskelija saa väliarvion, joka välittyy myös toisen moduulin opettajalle. Toisen moduulin opettaja arvioi opintojakson kokonaisuuden niin, että ensimmäisen moduulin arvio muodostaa noin 50 % opintojakson kokonaisarvosanasta.

Opintojakson osasuoritusten ja kokonaisuuden arviointi perustuu kykyyn lukea ja tuottaa oppiaineelle tyyppillistä tekstiä. Arvioinnin kohteena ovat tavoitteiden mukaisesti myös esimerkiksi kyky arvioida ja tulkita kriittisesti erilaisia lähdeaineistoja sekä muodostaa perusteltuja käsityksiä historiallisista tapahtumista. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### HI04 Eurooppalainen ihminen (2 op)

#### HI4 Eurooppalainen ihminen (2 op)

Moduuli tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Moduulissa perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteeseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde sekä sukupuoli ja arkielämä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovai-  
kutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa
- ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskun-  
nalliseen kehitykseen
- ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia

- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

### *Keskeiset sisällöt*

#### Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä

#### Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- antiikin kulttuurien yleispiirteet
- demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

#### Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa
- reformaatio ja tiedon vallankumous
- valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen
- 1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset

#### Kohti nykyaikaa

- taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen
- tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat
- demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat
- tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen
- sukupuoliroolien murros

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen osaaminen. Monilukutaitoa syvennetään tutustumalla erilaisiin lähdeaineistoihin ja analysoimalla niitä niiden historiallisessa kontekstissa erilaiset näkökulmat huomioon ottaen. Samalla harjoitellaan tiedon luotettavuuden sekä merkityksellisyyden arviointia. Yhteiskunnallista osaamista vahvistaa sekä antiikin että länsimaisen demokratian piirteiden käsittely sekä tutustuminen Euroopassa syntyneisiin ajatussuuntauksiin ja suuriin aatteisiin. Ihmisoikeuksien merkitys ja toteutuminen, oikeudenmukaisuus, yhdenvertaisuus, eettisyys ja kestävä tulevaisuus ovat pohdinnan kohteina.

### **Arviointi**

Opintojaksolla arvioidaan moduulin tavoitteiden ja sisältöjen toteutumista. Opintojakson arvioinnissa korostuu oppiaineelle tyypillinen ajattelu, kontekstointi sekä lähdeyöskentely.

Opintojakson arviointi muodostuu useammasta osasuorituksesta. Osasuoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla kokonaiskehitystä palvelevana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisalustan

välityksellä. Osa formatiivisesta arvioinnista on itse- tai vertaisarviointia. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

## HI05 Ruotsin itämaasta Suomeksi (2 op)

### HI5 Ruotsin itämaasta Suomeksi (2 op)

Moduuli tarkastelee nykyisen Suomen alueen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa esihistoriasta autonomian ajalle asti. Moduulissa perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoin historian eri vaiheissa. Moduulissa syvennytään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti
- tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa
- hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

#### *Keskeiset sisällöt*

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen osaaminen. Kurssilla syvennetään historiatieteen menetelmien osaamista. Monilukutaitoa kehitetään erityisesti lähdekriittikin menetelmin. Kurssilla harjoitellaan kytkemään Suomen historia Euroopan ja maailman historian samanaikaisiin ilmiöihin. Opintojakso syventää myös opiskelijoiden ymmärrystä itsenäisyyden ajan Suomen historiasta ja nykypäivästä. Yhteiskunnallisia taitoja kehittää tutustuminen nykyisen yhteiskunnan rakenteiden historialliseen kehitykseen.

## Arviointi

Opintojakson summatiivinen arviointi voi muodostua useammasta kuin yhdestä osasuorituksesta. Osasuoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisolun välityksellä. Osa formatiivisesta arvioinnista on itse- tai vertaisarviointia.

Osasuorituksilla mitataan moduulin tavoitteiden omaksumista eli esimerkiksi kykyä nähdä Suomen historiaa Itämeren alueen tai muun Euroopan kontekstissa sekä arvioida kriittisesti erilaisia lähdemateriaaleja. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan opintojakson arvioinnissa.

## HI06 Maailman kulttuurit kohtaavat (2 op)

### HI6 Maailman kulttuurit kohtaavat (2 op)

Moduulissa perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien-muuttuessa. Moduulissa tarkastellaan länsimaisten ja muiden kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa
- analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön
- tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.

### Keskeiset sisällöt

## Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- kulttuurit ja niiden vuorovaikutus

Moduulissa tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Latinalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksossa korostuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen osaaminen. Historia-tieteen lisäksi kurssilla tutustutaan esimerkiksi kulttuurien tutkimuksen ja sosiologian käsitteistöön ja hyödynnetään sitä. Monilukutaitoa kehitetään tutustumalla erilaisiin lähteisiin ja harjoittelemalla kriittistä tiedonhakua. Kurssilla harjoitellaan tunnistamaan kulttuurisia stereotyyppioita ja pohditaan erilaisten identiteettien sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutusta kulttuurien kohtaamiseen ja rinnakkaiseloon maailmassa. Myös eettisyys, ihmisoikeuskysymykset, maailmanlaajui-nen (epä)oikeudenmukaisuus ja kestävän kehityksen kysymykset nousevat esille.

## Arviointi

Opintojakson summatiivinen arviointi muodostuu useammasta kuin yhdestä osasuorituksesta. Osa-suoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Kir-jallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppi-misalustan välityksellä. Osa formatiivisesta arvioinnista on itse- tai vertaisarviointia.

Osasuurituksilla mitataan moduulin tavoitteiden omaksumista eli esimerkiksi kykyä eritellä kulttuu-rien välistä vuorovaikutusta sekä arvioida kriittisesti erilaisia lähdemateriaaleja, kulttuurisia stereoty-ppioita ja kulttuureja koskevia väitteitä. Analyysissä tulee osoittaa hallitsevansa alaan liittyvää käsit-teistöä ja teorioita. Kurssilla yksin tai ryhmässä tuotettu historiallinen asiateksti arvioidaan. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

### HI07 Historian ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso (2 op)

Opintojakso antaa ylioppilastutkintoon valmistautuvalle opiskelijalle kokonaiskuvan lukion historian oppimäärän keskeisistä osista ja valmiudet analysoida erilaisia historialle tyypillisiä aineistoja sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä.

#### Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija kerta lukion pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen oppimäärän keskeiset osat ja varmistuu taidossaan hallita historian keskeisiä käsitteitä. Kurssilla syvennetään historiallisten lähteiden tulkinta- ja arviointitaitoja. Opiskelija oppii luottamaan taitoonsa analysoida historiallista tietoa ja arvioida sitä. Hän oppii myös luottamaan taitoonsa ilmaista osaamistaan oppiaineelle tyypillisessä kirjallisessa muodossa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- historian reaalikoe
- historian pakolliset ja valinnaiset opintojaksot
- historian kurssien keskeiset käsitteet
- historialle tyypillisten aineistojen taustoitus
- historialle tyypillisen asiatekstin tuottaminen
- oman osaamisen reflektointi

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksolla korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Opintojaksolla valmistaudutaan historian ylioppilaskokeeseen kertaamalla sisältöjä sekä syventämällä erityisesti ylioppilaskokeessa tarvittavia taitoja.

#### **Arviointi**

Opintojakson arviointi muodostuu useammasta kuin yhdestä osasuorituksesta. Osasuoritusten arvioinnissa korostuu opiskelua ohjaava formatiivinen arviointi. Palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisolustan välityksellä. Opintojakson tehtävien ja niistä saadun palautteen avulla opiskelija pystyy arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa tulevaan ylioppilaskokeeseen. Opintojaksolla opiskelija harjoittelee itsearviointia.

Hyväksytyt suorittaminen edellyttää opiskelijalta opetukseen osallistumista normaalien poissaolodösten rajoissa ja tehtävien suorittamista. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson suoritusta. Hyväksytystä opintojaksosta saa suoritusmerkinnän S.

### **HI08 Maailma nyt (2 op)**

Opintojakso tarkastelee lähihistoriaa sekä kansainvälistä ja kotimaista politiikkaa ajankohtaisten tapahtumien ja ilmiöiden kautta. Opiskelija oppii analysoimaan nykyajan ja lähitulevaisuuden tapahtumia tutustumalla niiden taustoihin sekä erilaisiin toimijoihin ja syihin, seurauksiin ja mahdollisiin vaikutuksiin. Opiskelija opettelee tiedostamaan kansainvälisten toimijoiden motiiveja sekä kansalaisen roolia oman ympäristön, valtion, Euroopan ja koko maailman kehityksessä.

#### *Tavoitteet*

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan mediasta ja muista tietolähteistä saatavaa ajankohtaisia tapahtumia koskevaa tietoa kriittisesti sekä analysoimaan lähihistorian ja nykypäivän kansainvälisiä konflikteja, kriisejä ja ajankohtaisia ilmiöitä. Opiskelija oppii myös



hahmottamaan erilaisten kansainvälisten toimijoiden, Euroopan ja Suomen roolia maailmanpolitiikassa sekä pohtii omaa asemaansa ja vastuutaan suhteessa yhteiskunnalliseen ja kansainväliseen kehitykseen

#### *Keskeiset sisällöt*

- ajankohtaiset tapahtumat ja ilmiöt taustoineen kulloisenkin tilanteen ja kurssilaisten kiinnostuksen mukaan

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Kurssilla korostuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen osaaminen. Opiskelija syventää monilukutaitoaan, kartuttaa maailmankansalaisen taitojaan ja vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan sekä ymmärrystään globaalista riippuvuudesta.

#### **Arviointi**

Opintojaksolla perehdytään yksin tai parin kanssa syvemmin vähintään yhteen ajankohtaiseen tapahtumaan tai ilmiöön ja valmistellaan siitä esitelmä tai kirjoitelma. Suoritusmerkinnän saadakseen opiskelijan tulee lisäksi osallistua oppitunneilla normaalien poissaolosäädösten rajoissa sekä tehdä niillä annetut tehtävät. Opintojaksolla korostuu opiskelua ohjaava formatiivinen arviointi. Osa formatiivisesta arvioinnista on itse- ja vertaisarviointia. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson osaamista. Hyväksytystä opintojaksosta saa suoritusmerkinnän S.

### **HI09 Pohjois-Amerikan historia (2 op)**

Opintojaksolla tutustutaan monipuolisesti Pohjois-Amerikan ja Yhdysvaltojen historiaan. Pohjois-Amerikan mantereiden kehitystä tarkastellaan sen alkuperäisasukkaiden, siirtolaisten ja Yhdysvaltojen kansakunnan näkökulmasta. Kurssilla painotetaan yhdysvaltalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja politiikan piirteitä sekä niiden maailmanlaajuisia vaikutuksia.

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ja syventää tietojansa Pohjois-Amerikan ja Yhdysvaltain historiasta
- analysoi eri kulttuurien ja kansanryhmien asemaa, merkitystä ja vaikutusta Yhdysvaltojen historiassa ja nykypäivässä
- pohtii ja arvioi Yhdysvaltojen vaikutusta maailmanpolitiikkaan ja kulttuuriin menneisyydessä ja nykyään.

#### *Keskeiset sisällöt*

- Pohjois-Amerikka ennen eurooppalaisten tuloa
- ensimmäiset eurooppalaiset siirtokunnat Pohjois-Amerikassa ja amerikkalaisen identiteetin synty
- Yhdysvaltojen itsenäistyminen
- Yhdysvaltojen laajentuminen ja alkuperäiskansojen kohtalo

- orjakysymys ja Yhdysvaltojen sisällissota
- siirtolaisuuden kasvu ja Yhdysvaltojen teollistuminen
- Yhdysvaltojen 1900-luvun sisä- ja ulkopolitikka
- Yhdysvaltalaisen kulttuurin moninaisuus
- Yhdysvallat 2000-luvulla

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen osaaminen. Historia-tieteen lisäksi kurssilla tutustutaan esimerkiksi kulttuurien tutkimuksen käsitteisiin ja hyödynnetään niitä.

### **Arviointi**

Opintojaksolla perehdytään yksin tai parin kanssa syvemmin vähintään yhteen Yhdysvaltain tai Pohjois-Amerikan historian tai nykypäivän tapahtumaan tai ilmiöön ja valmistellaan siitä esitelmä tai kirjoitelma. Suoritusmerkinnän saadakseen opiskelijan tulee lisäksi osallistua oppitunneilla normaalien poissaolosäädösten rajoissa sekä tehdä niillä annetut tehtävät. Opintojaksolla korostuu opiskelua ohjaava formatiivinen arviointi. Osa formatiivisesta arvioinnista on itse- tai vertaisarviointia. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia. Hyväksytystä opintojaksosta saa suoritusmerkinnän S.

## **HI10 Kulttuurien kohtaaminen (2 op)**

Niiden opiskelijoiden, jotka ovat suorittaneet opintojakson Maailman kulttuurit kohtaavat (HI6) aiemmin toisiin maanosiin liittyen, on mahdollista osallistua kurssiin ja saada siitä merkintä koulukohtaisena soveltavana kurssina HI10. Kurssin nimi ja aihepiirit vaihtuvat vuosittain samalla tavalla kuin kurssin HI6.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen osaaminen. Historia-tieteen lisäksi kurssilla tutustutaan esimerkiksi kulttuurien tutkimuksen ja sosiologian käsitteistöön ja hyödynnetään sitä. Monilukutaitoa kehitetään tutustumalla erilaisiin lähteisiin ja harjoittelemalla kriittistä tiedonhakua. Kurssilla harjoitellaan tunnistamaan kulttuurisia stereotyyppioita ja pohditaan erilaisten identiteettien sekä kulttuuristen ja yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutusta kulttuurien kohtaamiseen ja rinnakkaiseloon maailmassa. Myös eettisyys, ihmisoikeuskysymykset, maailmanlaajuisen (epä)oikeudenmukaisuus ja kestävä kehityksen kysymykset nousevat esille.

### **Arviointi**

Arviointi muodostuu useammasta kuin yhdestä osasuorituksesta. Osasuoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisalustan välityksellä. Osa formatiivisesta arvioinnista on itse- ja vertaisarviointia.

Osasuorituksilla mitataan moduulin tavoitteiden omaksumista eli esimerkiksi kykyä eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä arvioida kriittisesti erilaisia lähdemateriaaleja, kulttuurisia stereotyyppioita ja kulttuureja koskevia väitteitä. Analyysissä tulee osoittaa hallitsevansa alaan liittyvää käsitteistöä ja teorioita. Yksin tai ryhmässä tuotettu historiallinen asiateksti arvioidaan. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan opintojakson arvioinnissa. Hyväksytystä kurssista saa suoritusmerkinnän S.

## HI11 Historian tiedeopinnot (1–2 op)

Opintojakso tarjoaa mahdollisuuden tutustua yliopisto- tai korkeakouluopintoihin käytännössä. Se suoritetaan itsenäisesti osallistumalla yliopiston tai korkeakoulun luennoille tai jollekin muulle kurssille jossakin historia-aineessa. Luennoista tai kurssista sovitaan opintosuorituksen vastaanottavan opettajan kanssa.

### *Tavoitteet*

Opintojakson aikana opiskelija

- perehtyy itsenäisesti yliopisto-opetukseen
- tutustuu tieteenalan peruskäsitteisiin
- tutustuu johonkin tieteenalan tutkimaan aikakauteen tai erityiskysymykseen ja liittää sen lukion muilla opintojaksoilla opiskelemaansa kontekstiin
- harjoittelee kriittistä suhtautumista tietoon ja erilaisiin lähteisiin sekä arvioimaan kriittisesti menneisyydestä esitettyjä tulkintoja.

### *Keskeiset sisällöt*

Tarkempi sisältö määräytyy joka vuosi korkeakoulujen tarjoaman ja opetushenkilökunnan kanssa sovitun opetuksen perusteella.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen osaaminen ja hyvinvointiosaaminen korostuvat opintojaksolla. Opiskelija tutustuu korkeakouluopiskeluun ja vahvistaa valmiuksiaan jatko-opintoja ja muita elämänvaiheita varten sekä syventää monilukutaitoaan.

### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu korkeakoulun suoritusmerkinnän perusteella (kuten LOPS 5.2.5 edellyttää) tai oppimispäiväkirjan perusteella. Oppimispäiväkirja ilmentää opintojakson tavoitteiden mukaisesti opiskelijan kykyä tutustua johonkin tieteenalan erityiskysymykseen tai aikakauteen ja liittää se lukion muilla opintojaksoilla opiskelemaansa kontekstiin sekä opiskelijan kykyä suhtautua kriittisesti tietoon, erilaisiin lähteisiin sekä arvioida kriittisesti erilaisia menneisyydestä esitettyjä tulkintoja. Oppimispäiväkirjasta annetaan formatiivista palautetta. Opintojakson voi suorittaa 1 tai 2 opintopisteen laajuisena. Hyväksytystä opintojaksosta saa suoritusmerkinnän S.

## HI12 Historian opintomatka (2 op)

Opintojakson aikana opiskelija osallistuu historiaan liittyvään opintomatkaan, valmistautuu siihen sekä tekee siihen liittyvät jälkitehtävät. Opintomatkan täsmälliset tavoitteet ja sisällöt määräytyvät tapaus- ja lukuvuosi-kohtaisesti.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hankkii historiaan liittyviä tietoja ja taitoja oman koulun ulkopuolella
- soveltaa menneisyyttä koskevia tietojaan ja käyttää historiatieteeseen liittyviä taitojaan oman koulun ulkopuolella
- kehittää elinikäisiä oppimaan oppimisen taitojaan tutustumalla tapoihin valmistautua opintomatkaan
- kehittää elinikäisiä oppimaan oppimisen taitojaan käsittelemällä ja analysoimalla opintomatkan antia jälkitehtävien avulla.

### *Keskeiset sisällöt*

Sisällöt määräytyvät kulloisenkin opintomatkan kohteen ja ohjelman mukaan.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Laaja-alaisen osaaminen tavoitteet voivat vaihdella kulloisenkin opintomatkan kohteen ja ohjelman mukaan. Opintojaksolla korostuvat yleensä monitieteinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan erilaisia kulttuuriperintöjä, arvoja ja toimintaympäristöjä sekä muita kulttuuri-identiteettiä sekä elämäntapaa rakentavia seikkoja Suomessa, Euroopassa ja/tai maailmassa. Opiskelija syventää monilukutaitoaan hankkimalla tietoa erilaisista lähteistä sekä vahvistamalla taitojaan arvioida tiedon luotettavuutta ja merkittävyyttä.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan osallistumisen sekä kurssiin liittyvien tehtävien perusteella. Tehtävissä opiskelija osoittaa opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista. Opiskelija saa sovitusta tehtävistä formatiivista palautetta. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana arviointia. Hyväksytystä opintojaksosta saa suoritusmerkinnän S.

## 6.14 Yhteiskuntaoppi

### Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digijajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakoulu yhteistyötä.

**Yhteiskunnallisen osaamisen** ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa

osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävä tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kulluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katso-muksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

## Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asen-teisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Merkitys, arvot ja asenteet*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja-moninai-suutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään nii-den merkityksellisyydestä.

### *Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yh-teiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toi-mintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä pai-kallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivi-sena ja vastuullisena kansalaisena kestävä kehityksen mukaisesti.

### *Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota

- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

## Arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoisiksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiategstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

## Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö

Konkreettisia esimerkkejä oppiaineen työelämä- ja korkeakoulu yhteistyöstä ovat tiedekurssit, yritystalouden opintojakso sekä aktiivisen kansalaistoiminnan opintojakso. Työelämä tietoutta syvennetään erityisesti opintojaksoissa YH2+YH3 Talous ja yhteiskunnat globaalissa maailmassa sekä YH4 Lakitieto.

## Kielitietoisuus oppiaineessa

Yhteiskuntatiedon oppikirjateksti sisältää paljon käsitteitä. Lisäksi oppiaineelle tyypillistä on erilaisten aineistojen tulkitseminen ja moninäkökulmaisuuksien tunnistaminen ja ymmärtäminen kontekstissaan. Tämä vaatii kielellisistä harjaantumista, johon kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Opiskelija harjoittelee määrittelemään ja käyttämään täsmällisiä käsitteitä myös omissa teksteissään sekä tuottamaan oppiaineelle tyypillistä asiakieltä.

## PAKOLLISET OPINNOT

### YH01 Suomalainen yhteiskunta (2 op)

#### YH1 Suomalainen yhteiskunta (2 op)

Moduuli perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Moduuli keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, ihmisoikeudet, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta sekä vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet ja vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

### *Keskeiset sisällöt*

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimusyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

### **Laaja-alainen osaaminen**



Opintojaksossa korostuu yhteiskunnallinen osaaminen. Opintojaksossa hankitaan perustietoja kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksista Suomessa, suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen toimintaperiaatteista ja rakenteista ja verrataan sitä osin muunlaisiin yhteiskuntajärjestelmiin. Kurssilla tuetaan aktiivista kansalaisuutta ja toimijuutta esimerkiksi tutustumalla monipuolisesti nuorten vaikuttamismahdollisuuksiin opiskelijan omalla paikkakunnalla sekä laajemmin Suomessa.

Monitieteistä osaamista kehitetään syventämällä monilukutaitoa ja muun muassa vahvistetaan kykyä arvioida tiedon luotettavuutta ja merkittävyyttä. Eettisyys ja vastuullisuus sekä globaali- ja kulttuuri-osaaminen tulevat myös esiin yhteiskunnan kokonaisuutta ja erilaisia toimintavaihtoehtoja ja niiden syitä ja seurauksia arvioidessa. Kurssilla harjoitellaan rakentavaa argumentointia ja vuorovaikutusta.

### **Arviointi**

Opintojaksolla opiskelijalle annetaan mahdollisuus useampaan kuin yhteen osasuoritukseen. Osasuoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisympäristön välityksellä. Osa formatiivisesta arvioinnista voi olla itse- tai vertaisarviointia.

Arviointi perustuu erityisesti kykyyn lukea ja tuottaa oppiaineelle tyypillistä asiatekstiä sekä jakson tavoitteiden mukaisiin taitoihin esimerkiksi arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa sekä yhteiskunnallisten toimenpiteiden ja päätösten perusteita, vaikutuksia ja vaihtoehtoja. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## **YH0203 Talous ja yhteiskunnat globaalissa maailmassa (4 op)**

### **YH2 Taloustieto (2 op)**

Taloustieteisiin pohjautuva moduuli johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Moduulissa käsitellään mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kotitalouksien, yritysten ja julkisen talouden näkökulmista. Moduulissa perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestävä kehityksen näkökulmasta.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat
- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan
- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

#### *Keskeiset sisällöt*

### Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

### Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjäyys ja yritykset
- Suomi globaalien talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

### Talouspolitiikka

- kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

### **YH3 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (2 op)**

Moduuli perehdyttää Suomen ja Euroopan asemaan globalisoituvassa maailmassa sekä Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen. Moduulissa seurataan ajankohtaisia maailman tapahtumia käyttäen monipuolisia tietolähteitä. Opiskelijaa kannustetaan osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun ja toimimaan globaalikansalaisena. Moduulissa on mahdollista toteuttaa tutkivaa oppimista.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainväliin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

#### *Keskeiset sisällöt*

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentyminen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka
- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuushat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

### Opintojakson tavoitteet

Moduulien YH2 ja YH3 valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on, että opiskelijalle muodostuu kokonaiskuva Euroopan unionista ja Suomen taloudesta osana kansainvälistä taloutta ja toimintaa. Opiskelija ymmärtää, että talouden ja yhteiskunnan ilmiöt ovat toisistaan riippuvaisia ja että globaalissa maailmassa haasteet ja ratkaisut ovat yhteisiä ja kansainvälistä yhteistyötä tarvitaan. Opiskelija ymmärtää mikro- ja makrotalouden vuorovaikutuksen sekä saa valmiuksia oman taloutensa hallintaan.

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojakson moduuli YH3 syventää opiskelijan yhteiskunnallista osaamista lisäten opiskelijan ymmärrystä ympäröivästä yhteiskunnasta erityisesti EU-kansalaisena sekä ymmärrystä Euroopan unionin ja globaalien järjestelmien piirteistä ja globalisaation vaikutuksista. Moduulissa YH2 opiskelija oppii yrittäjyyden ja työelämän merkityksen, ymmärtää yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita erityisesti kansantalouden näkökulmasta.

Eettisyys- ja ympäristöosaaminen vahvistuu, kun opiskelija ymmärtää talouskasvun ja vapaakaupan vaikutukset ympäristöön sekä käsitteitä, kuten kestävä kehitys ja kiertotalous. Opiskelija ymmärtää, miten valtiot ja niiden toimenpiteet ovat toisistaan riippuvaisia ekologisessa, taloudellisessa ja sosiaalisessa suhteessa.

### Arviointi

Opintojaksolla arvioidaan moduulien tavoitteiden toteutumista. Arvioinnissa painottuu opiskelijan kyky ymmärtää ja arvioida kriittisesti kansallisia sekä globaaleja talouteen ja yhteiskuntaan liittyviä ilmiöitä. Opintojakson arviointi muodostuu useammasta osasuorituksesta. Osasuoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Osa formatiivisesta arvioinnista voi olla itse- tai vertaisarviointia. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisalustan välityksellä.

Ensimmäisen moduulin jälkeen opiskelija saa väliarvion, joka välittyy myös toisen moduulin opettajalle. Toisen moduulin opettaja arvioi opintojakson kokonaisuuden niin, että ensimmäisen moduulin arvio muodostaa noin 50 % opintojakson kokonaisarvosanasta. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana arviointia.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### YH04 Lakitieto (2 op)

#### YH4 Lakitieto (2 op)

Moduulissa perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Moduulissa harjaannutaan oikeudelliseen ajatteluun, tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen. Painopiste on yksilön kannalta keskeisissä oikeudellisissa näkökulmissa.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet
- osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa
- tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin
- osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.

#### *Keskeiset sisällöt*

Oikeusjärjestyksen perusteet

- juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet
- oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö
- oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä
- oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- sopimus- ja vahingonkorvausoikeus
- perhe- ja jäämistöoikeus
- varallisuus oikeus
- tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus
- työoikeus
- asumiseen liittyvä sopimusoikeus
- hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa
- prosessi- ja rikosoikeus
- ympäristöoikeus

#### Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Opiskelija harjaantuu lukemaan ja soveltamaan lakitekstiä ja ymmärtämään oikeudellista sanastoa. Lisäksi osana yhteiskunnallista osaamista opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja.

### **Arviointi**

Opintojaksolla arvioidaan moduulin tavoitteiden toteutumista. Arvioinnissa painotetaan opiskelijan kykyä oikeudelliseen ajatteluun ja tieteenalalle ominaisen kielenkäytön hallintaa.

Opintojaksolla opiskelijalle annetaan mahdollisuus useampaan kuin yhteen osasuoritukseen. Osasuoritusten summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Lisäksi formatiivista palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Osa formatiivisesta arvioinnista voi olla itse- tai vertaisarviointia. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisalustan välityksellä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **YH05 Yhteiskuntaopin ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso (2 op)**

Yhteiskuntaopin ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso antaa ylioppilastutkintoon valmistautuvalle opiskelijalle kokonaiskuvan lukion yhteiskuntaopin oppimäärän keskeisistä osista ja valmiudet analysoida erilaisia yhteiskuntaopille tyypillisiä aineistoja ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä.

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kertaan lukion pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen oppimäärän ja oppii yhdistelemään eri yhteiskuntatiedollisten tieteenalojen sisältöjä ja lähestymistapoja
- kehittyä taidoissaan hallita yhteiskuntaopin keskeisiä käsitteitä.
- oppii luottamaan taitoonsa analysoida yhteiskunnallista tietoa ja arvioida sitä sekä taitoonsa ilmaista osaamistaan kirjallisesti.
- oppii taustoittamaan ja kontekstualisoimaan oppiaineelle ominaisia aineistoja ja vastaamaan ylioppilaskokeelle tyypillisiin tehtäviin.

#### *Keskeiset sisällöt*

Opintojakson keskeisiä sisältöjä ovat

- yhteiskuntaopin reaalikokeeseen valmistautuminen
- yhteiskuntaopin pakolliset ja valinnaiset opintojaksot
- yhteiskuntaopin opintojaksojen keskeiset käsitteet
- yhteiskuntaopille ominaisten aineistojen taustoitusta ja kontekstualisointia
- oppiaineelle ominaisen asiatekstin tuottaminen
- oman osaamisen reflektointi.

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla korostuu monitieteinen ja luova osaaminen. Opintojaksolla valmistaudutaan yhteiskuntaopin ylioppilaskokeeseen kertaamalla sisältöjä ja syventämällä erityisesti ylioppilaskokeessa tarvittavia taitoja.

## Arviointi

Opintojakson arviointi muodostuu useammasta kuin yhdestä osasuorituksesta. Osasuoritusten arvioinnissa korostuu opiskelua ohjaava formatiivinen arviointi. Palautetta voidaan antaa suullisesti ja/tai kirjallisesti opetuksen yhteydessä. Kirjallista formatiivista palautetta voidaan antaa esimerkiksi Wilman, Teamsin tai muun sähköisen oppimisolustan välityksellä. Opiskelija harjoittelee myös itsearviointia.

Opintojakson hyväksyttävä suorittaminen edellyttää opetukseen osallistumista ja opintojakson tehtävien suorittamista. Tehtävistä saadun palautteen avulla opiskelija pystyy arvioimaan omaa osaamistaan suhteessa tulevaan ylioppilaskokeeseen. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä S.

## YH06 Yritystalous (2 op)

Opintojaksolla perehdytään käytännön esimerkkien avulla yrittäjyyteen ammattina, yrityksen perustamiseen, menestyvän yrityksen talouteen sekä yrittäjyyden merkitykseen yhteiskunnassa. Opintojakso tukee taloustiedon opintojakson opiskelua ja pyrkii herättämään mielenkiintoa yrittäjyyteen. Opintojaksolla hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteyksiä paikalliseen yritystoimintaan.

### Tavoitteet

Yritystalouden opintojaksolla opiskelija

- ymmärtää yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa
- tutustuu yrittäjän ammattiin
- tutustuu erilaisiin yrityksiin ja niiden perustamiseen
- oppii ymmärtämään yrityksen menestymiseen vaikuttavia tekijöitä
- tutustuu yrityksen laskentatoimen pääperiaatteisiin
- oppii tulkitsemaan ja arvioimaan yrityksen tuloslaskelmia ja taseita.

### Keskeiset sisällöt

- yrittäjyys ammattina
- yrittäjyyden merkitys yhteiskunnassa
- liikeidean laadinta ja esittäminen
- yrityksen perustaminen
- markkinointi
- yrityksen talous

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso vahvistaa yhteiskunnallista osaamista tukemalla opiskelijan työelämävalmiuksia ja yrittäjämäistä asennetta.

### Arviointi

Hyväksytysti suoritetusta opintojaksosta saa merkinnän S. Suoritusmerkinnän saamisen edellytyksenä on, että opiskelija suorittaa hyväksytysti harjoitus- ja oppimistehtävät. Opintojaksolla korostuu opiskelua ohjaava formatiivinen arviointi. Osa formatiivisesta arvioinnista on itse- ja vertaisarviointia. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson osaamista.

## YH07 Aktiivinen kansalaistoiminta (2 op)

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa lukion soveltava opintojakso osallistumalla aktiivisesti opiskelijakunnan toimintaan, kestävän kehityksen projekteihin tai muihin opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisiin aktiivista kansalaisuutta edistäviin hankkeisiin koulussa tai sen ulkopuolella.

### Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on

- rohkaista opiskelijaa aktiiviseen kansalaistoimintaan
- kannustaa oman osaamisen tunnistamiseen
- vahvistaa opiskelijan omaa toimijuutta yhteiskunnan jäsenenä.

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso vahvistaa yhteiskunnallista osaamista. Lisäksi opiskelijan valitsemasta suoritustavasta riippuen opintojakso vahvistaa eri laaja-alaisen osaamiseen osa-alueita, kuten eettisyys- ja ympäristöosaamista, hyvinvointiosaamista sekä vuorovaikutusosaamista.

### Arviointi

Opiskelijan oman osaamisen tunnistaminen ja hyväksi lukeminen lukion opintojaksoksi tehdään tapauskohtaisen harkinnan perusteella.

Opintojakso arvioidaan joko muun toimijan antaman todistuksen (LOPS luvun 5.2.5. perusteella) tai opiskelijan laatiman selvityksen perusteella. Selvityksessä opiskelija dokumentoi oman työpanoksensa ja pohtii oppimaansa. Opiskelija saa selvityksestään formatiivista palautetta. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia. Hyväksytystä kurssista saa suoritusmerkinnän S.

## YH08 Maailma nyt (2 op)

Opintojakso tarkastelee lähihistoriaa sekä kansainvälistä ja kotimaista politiikkaa ajankohtaisten tapahtumien ja ilmiöiden kautta. Opiskelija oppii analysoimaan nykyajan ja lähitulevaisuuden tapahtumia tutustumalla niiden taustoihin sekä erilaisiin toimijoihin ja syihin, seurauksiin ja mahdollisiin vaikutuksiin. Opiskelija opettelee tiedostamaan kansainvälisten toimijoiden motiiveja sekä kansalaisen roolia oman ympäristön, valtion, Euroopan ja koko maailman kehityksessä.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi mediasta ja muista tietolähteistä saatavaa ajankohtaisia tapahtumia koskevaa tietoa kriittisesti
- analysoi lähihistorian ja nykypäivän kansainvälisiä konflikteja, kriisejä ja ajankohtaisia ilmiöitä
- hahmottaa erilaisten kansainvälisten toimijoiden, Euroopan ja Suomen roolia maailmanpolitiikassa.

### *Keskeiset sisällöt*

- ajankohtaiset tapahtumat ja ilmiöt taustoineen kulloisenkin tilanteen ja opiskelijoiden kiinnostuksen mukaan

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksolla korostuvat globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Opiskelija syventää monilukutaitoaan, kartuttaa maailmankansalaisen taitojaan ja vahvistaa ihmisoi-keuksien tuntemustaan sekä ymmärrystään globaalista riippuvuudesta.

### **Arviointi**

Opintojaksolla perehdytään yksin tai parin kanssa syvemmin vähintään yhteen ajankohtaiseen tapah- tumaan tai ilmiöön ja valmistellaan siitä esitelmä tai kirjoitelma. Suoritusmerkinnän saadakseen opis- kelijan tulee lisäksi osallistua oppitunneille normaalien poissaolosäädösten rajoissa sekä tehdä niillä annetut tehtävät. Opintojaksolla korostuu opiskelua ohjaava formatiivinen arviointi. Osa formatiivi- sesta arvioinnista on itse- ja vertaisarviointia. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojak- son osaamista. Hyväksytystä opintojaksosta saa suoritusmerkinnän S.

## **YH09 Yhteiskunnallisten aineiden tiedeopinnot 1 (1–2 op)**

Opintojakso tarjoaa mahdollisuuden tutustua korkeakouluopintoihin käytännössä. Se suoritetaan it- senäisesti osallistumalla korkeakoulun opetukseen. Opintojaksosta sovitaan suorituksen vastaanotta- van opettajan kanssa.

### *Tavoitteet*

Opintojakson aikana opiskelija

- perehtyy itsenäisesti korkeakouluopetukseen
- tutustuu tieteenalan peruskäsitteisiin
- tutustuu alan ajankohtaisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin haasteisiin
- liittyy lukion yhteiskuntaopin opintojaksoilla ja korkeakoulukurssilla oppimansa asiat yhtei- seen kontekstiin
- harjoittelee kriittistä suhtautumista tietoon, erilaisiin lähteisiin sekä erilaisiin yhteiskunnasta esitettyihin näkemyksiin.



### *Keskeiset sisällöt*

Sisältö määräytyy joka vuosi korkeakoulujen tarjoaman ja opetushenkilökunnan kanssa sovitun opetuksen perusteella.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Yhteiskunnallinen osaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen korostuvat opintojaksolla. Opiskelija tutustuu korkeakouluopiskeluun ja vahvistaa valmiuksiaan jatko-opintoja ja muita elämänvaiheita varten sekä syventää monilukutaitoaan. Opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan rakenteita ja toimintaperiaatteita sekä motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

#### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu oppimispäiväkirjan tai korkeakoulun suoritusmerkinnän perusteella kuten LOPS:n luvussa 5.2.5 on määritelty. Oppimispäiväkirja ilmentää opintojakson tavoitteiden mukaisesti opiskelijan kykyä tutustua tieteenalan peruskäsitteisiin, alan ajankohtaisiin haasteisiin, liittää opintojaksolla oppimansa laajempaan kontekstiin sekä harjoittaa kriittistä suhtautumista tietoon, erilaisiin lähteisiin sekä erilaisiin yhteiskunnasta esitettyihin näkemyksiin. Oppimispäiväkirjasta annetaan opiskelua ohjaavaa formatiivista palautetta. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana kurssin arviointia. Opintojakson voi suorittaa 1 tai 2 opintopisteen laajuisena. Hyväksytystä kurssista saa suoritusmerkinnän S.

### **YH10 Yhteiskunnallisten aineiden tiedeopinnot 2 (1–2 op)**

Opintojakso tarjoaa mahdollisuuden tutustua korkeakouluopintoihin käytännössä. Se suoritetaan itsenäisesti osallistumalla korkeakoulun opetukseen. Opintojaksosta sovitaan suorituksen vastaanottavan opettajan kanssa.

#### *Tavoitteet*

Opintojakson aikana opiskelija

- perehtyy itsenäisesti korkeakouluopetukseen
- tutustuu tieteenalan peruskäsitteisiin
- tutustuu alan ajankohtaisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin haasteisiin
- liittää lukion yhteiskuntaopin opintojaksoilla ja korkeakoulukurssilla oppimansa asiat yhteiseen kontekstiin
- harjoittelee kriittistä suhtautumista tietoon, erilaisiin lähteisiin sekä erilaisiin yhteiskunnasta esitettyihin näkemyksiin.

### *Keskeiset sisällöt*

Sisältö määräytyy joka vuosi korkeakoulujen tarjoaman ja opetushenkilökunnan kanssa sovitun opetuksen perusteella.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Yhteiskunnallinen osaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen korostuvat kursseilla. Opiskelija tutustuu korkeakouluopiskeluun ja vahvistaa valmiuksiaan jatko-opintoja ja muita elämänvaiheita varten sekä syventää monilukutaitoaan. Opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan rakenteita ja toimintaperiaatteita sekä motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

### **Arviointi**

Arviointi tapahtuu oppimispäiväkirjan tai korkeakoulun suoritusmerkinnän perusteella kuten opetus-suunnitelman luvussa 5.2.5 on määritelty. Oppimispäiväkirja ilmentää opintojakson tavoitteiden mukaisesti opiskelijan kykyä tutustua tieteenalan peruskäsitteisiin, alan ajankohtaisiin haasteisiin, liittämään opintojaksolla oppimansa laajempaan kontekstiin sekä harjoittaa kriittistä suhtautumista tietoon, erilaisiin lähteisiin sekä erilaisiin yhteiskunnasta esitettyihin näkemyksiin. Oppimispäiväkirjasta annetaan opiskelua ohjaavaa formatiivista palautetta. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana kurssin arviointia. Opintojakson voi suorittaa 1 tai 2 opintopisteen laajuisena. Hyväksytystä kurssista saa suoritusmerkinnän S.

## **YH11 Yhteiskunnallisten aineiden opintomatka (2 op)**

Opintojakson aikana opiskelija osallistuu yhteiskunnallisiin aineisiin liittyvään opintomatkkaan, valmistautuu siihen sekä tekee siihen liittyvät jälkitekävät. Opintomatkan täsmälliset tavoitteet ja sisällöt määräytyvät tapaus- ja lukuvuosi-kohtaisesti.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hankkii yhteiskunnallisia tietoja ja taitoja oman koulun ulkopuolella
- soveltaa yhteiskunnallisia tietojaan ja käyttää yhteiskunnallisia taitojaan oman koulun ulkopuolella
- kehittää elinikäisiä oppimaan oppimisen taitojaan tutustumalla tapoihin valmistautua opintomatkkaan
- kehittää elinikäisiä oppimaan oppimisen taitojaan käsittelemällä ja analysoimalla opintomatkan antia jälkitekävien avulla.

### *Keskeiset sisällöt*

Sisällöt määräytyvät kulloisenkin opintomatkan kohteen ja ohjelman mukaan.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Myös laaja-alaisen osaaminen tavoitteet voivat vaihdella kulloisenkin opintomatkan kohteen ja ohjelman mukaan. Opintojaksolla korostuvat yleensä yhteiskunnallinen osaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen sekä globaali- ja kulttuuri-osaaminen. Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan erilaisia kulttuuriperintöjä, arvoja ja toimintaympäristöjä sekä muita kulttuuri-identiteettejä Suomessa, Euroopassa ja/tai maailmassa. Opiskelija syventää monilukutaitoaan hankkimalla tietoa erilaisista lähteistä sekä vahvistamalla taitojaan arvioida tiedon luotettavuutta ja merkittävyyttä. Opiskelija opettelee ymmärtämään yhteiskuntien rakenteita ja toimintaperiaatteita ja harjoittelee kykyään ottaa kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

## **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan osallistumisen sekä opintojaksoon liittyvien tehtävien perusteella. Tehtävissä opiskelija osoittaa opintojakson tavoitteiden mukaista osaamista. Opiskelija saa formatiivista palautetta tekemistään tehtävistä. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana arviointia. Hyväksytystä opintojaksosta saa suoritusmerkinnän S.

## 6.15 Uskonto

### Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja moduulien tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämänkatsomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

**Monitieteinen ja luova osaaminen** vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan

informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

**Globaali- ja kulttuuriosaamisen** kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

## Uskonnon opetuksen yleiset tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä

- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

## Arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen moduulikohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

## Kielitietoisuus

Kielitietoisuudella ja kielellä on keskeinen merkitys uskonnon opiskelussa. Uskonnessa pedagogisia ratkaisuja tehdään kielitietoisesti. Siinä opitaan määrittelemään, lukemaan, ymmärtämään, tulkitsemaan, perustelemaan ja arvioimaan uskontotieteen ja teologian sekä eri tieteenalojen käsitteitä ja näkemyksiä. Uskonnessa harjoitetaan laajasti monilukutaitoa kuten digitaalista lukutaitoa ja medialukutaitoa. Keskeistä on soveltaa kielitietoisuutta ja monilukutaitoa ympäröivään todellisuuteen, yhteisöihin, etiikkaan ja identiteetteihin ja ihanteisiin kestävää tulevaisuutta rakentaen. Uskonnessa arvostetaan ja tuetaan oppijan monikielisyyttä sekä oman identiteetin kehitystä.

## Työelämä- ja korkeakouluysteistyö

Työelämäyhteistyötä toteutetaan uskonnessa tekemällä opintoretkeä ja vierailuja tai osallistumalla virtuaalisesti työelämän ajankohtaisiin teemoihin. Tutustutaan organisaation työmuotoihin ja kysymyksiin työntekijöiden ammatti-identiteetistä. Hyödynnetään Helsingin yliopiston tarjoamaa monitieteistä toimintaa, kuten webinaareja, Studia Generalia -luentoja tai Tiedekulman luentoja. Aineenopettajaharjoittelijoille tarjotaan mahdollisuus liittää osaksi opetusta kokemuksia teologian ja uskontotieteen yhteyksistä yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Samalla harjoittelijat tuovat opetukseen uusinta tietoa eri tieteenaloista.

## 6.15.1 Evankelisluterilainen uskonto

### PAKOLLISET OPINNOT

**UE01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)**

**UE1 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

### *Keskeiset sisällöt*

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

### **Laaja-alainen osaaminen**

Ev. lut. uskonnon 1. opintojakso kehittää monipuolisesti yhteiskunnallista, kulttuurista ja eettistä ajattelua. Opintojaksossa korostuu monitieteinen ja luova sekä yhteiskunnallinen osaaminen. Siinä hyödynnetään eri tieteenaloja, kun perehdytään uskonnon ja uskonottomuuden ilmenemiseen sekä juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn, piirteisiin ja merkityksiin kulttuureissa ja yhteiskunnissa. Opiskelija kehittää monilukutaitoa ja lähdekriittisyyttä uskontojen ja ajankohtaisten teemojen suhteen. Keskeistä on myös globaali ja kulttuuriosaaminen, joka ilmenee erityisesti kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämisenä. Opintojakso antaa valmiuksia toimia monikulttuurisissa ja -uskontoisissa ympäristöissä, mikä tukee hyvinvointia ja vuorovaikutusosaamista. Opintojakso antaa välineitä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä rakentavasti, mikä on eettisyyden ja ympäristöosaamisen tavoitteiden mukaista. Opiskelija ymmärtää uskonnon merkityksen kestävän tulevaisuuden yhtenä rakennusosana.

### **Arviointi**

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijalla on uskonnon ensimmäisen opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä tiedolliset tavoitteet että ajattelu- ja vuorovaikutustaidot.

Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, mikä tapahtuu opintojakson aikana annettavana palautteena (formatiivinen arviointi). Siinä kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan tuella tehtävät itse- ja vertaisarviointit auttavat ymmärtämään omaa oppimista niin, että tavoitteet voivat toteutua.

Toiseksi opintojaksolla arvioidaan joko jakson aikana tai/ja lopussa todennetuilla näytöillä sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Sekä formatiivista että summatiivista arviointipalautetta annetaan opintojakson alussa sovitulla tavoilla. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## **UE02 Maailmanlaajuinen kristinusko (2 op)**

### **UE2 Maailmanlaajuinen kristinusko (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntauukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisyyksi ilmiönä
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- ekumenia ja uskontodialogi
- kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Ev. lut. uskonnon 2. opintojaksolla tarkastellaan monipuolisesti kristinuskon merkitystä yhteiskunnille, kulttuureille ja yksilöille. Opintojaksossa korostuu monitieteisen ja luovan osaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen tavoitteet, kun perehdytään kristinuskon tulkintoihin ja merkityksiin eri kulttuureissa ja yhteiskunnissa historiassa ja tänä päivänä. Opintojakso antaa välineitä kulttuurien ja yhteiskuntien monilukutaitoon ja kehittää valmiuksia toimia moniarvoisessa ympäristössä. Vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaamisen tavoitteiden mukaan harjaannutetaan rakentavan viestinnän taitoa ja löydetään omia vahvuuksia. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan kristinuskon ilmenemismuotojen vaikutusta eurooppalaisessa ja globaalissa kulttuurissa globaali- ja kulttuuriosaamisen



tavoitteiden mukaisesti. Opintojakso tukee eettisyyttä ja ympäristöosaamista, kun se tarkastelee ajankohtaisia globaaleja ja eettisiä kysymyksiä.

### **Arviointi**

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijalla on uskonnon toisen opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä tiedolliset tavoitteet että ajattelu- ja vuorovaikutustaidot.

Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, mikä tapahtuu opintojakson aikana annettavana palautteena (formatiivinen arviointi). Siinä kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan tuella tehtävät itse- ja vertaisarviointit auttavat ymmärtämään omaa oppimista niin, että tavoitteet voivat toteutua.

Toiseksi opintojaksolla arvioidaan joko jakson aikana tai/ja lopussa todennetuilla näytöillä sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Sekä formatiivista että summatiivista arviointipalautetta annetaan opintojakson alussa sovitulla tavalla. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **UE03 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)**

#### **UE3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)**

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmene mistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

##### *Keskeiset sisällöt*

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne

- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

### Laaja-alainen osaaminen

Ev. lut. uskonnon 3. opintojaksolla tarkastellaan monipuolisesti yhtäältä Aasian, toisaalta luonnonuskontojen ja uususkontojen taustoja, ilmenemismuotoja ja vaikutuksia yhteiskunnille, kulttuureille ja yksilölle globaali- ja kulttuuriosaamisen, yhteiskunnallisen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen tavoitteiden mukaan. Opiskelija hahmottaa uskonnonvapauden, uskonnottomuuden ja uskontokritiikin luonnetta ja merkitystä. Opintojakso vahvistaa opiskelijassa kykyä monilukutaitoon ja lähdekriittisyyteen. Eettisyys ja ympäristöosaaminen korostuvat erityisesti, kun opintojaksolla tarkastellaan kulttuurien ja uskontojen suhdetta ympäristön hyvinvointiin. Opiskelijat tarkastelevat ja analysoivat ajan-kohtaisia mediasisältöjä arvolähtöisesti. Vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaamisen tavoitteiden mukaan harjaannutetaan rakentavan viestinnän taitoa ja löydetään omia vahvuuksia.

### Arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijalla on uskonnon kolmannen opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä tiedolliset tavoitteet että ajattelu- ja vuorovaikutustaidot.

Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, mikä tapahtuu opintojakson aikana annettavana palautteena (formatiivinen arviointi). Siinä kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan tuella tehtävät itse- ja vertaisarviointit auttavat ymmärtämään omaa oppimista niin, että tavoitteet voivat toteutua.

Toiseksi opintojaksolla arvioidaan joko jakson aikana tai/ja lopussa todennetuilla näytöillä sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Sekä formatiivista että summatiivista arviointipalautetta annetaan opintojakson alussa sovitulla tavalla. Laaja-alainen osaamisen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## UE04 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)

### UE4 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla

- tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisen uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinuskon yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Osana moduulia voidaan toteuttaa vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Hyvinvointiosaaminen on esillä muun muassa uskonnonvapauden, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden näkökulmasta, vuorovaikutusosaaminen uskontodialogin ja katsomusosaamisen näkökulmasta. Monitieteinen, luova ja yhteiskunnallinen osaaminen ovat esillä perehdyttäessä uskontojen näkyvyyteen ja merkitykseen julkisessa tilassa, politiikassa, taloudessa ja lainsäädännössä. Eettisen osaamisen, ympäristö-, globaali- ja kulttuuriosaamisen aihepiirit ovat mukana keskustelussa uskonnon merkityksestä arvoille, normeille, kestäväälle kehitykselle sekä pohdittaessa omia arvoja ja keskusteltaessa niistä. Eettistä osaamista, ympäristö-, globaali- ja kulttuuriosaamista koskevat identiteetit, kulttuurisen moninaisuuden ja ihmisoikeuksien käsitteleminen.

#### **Arviointi**

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedolliseen osaamiseen lisäksi kykyyn soveltaa, kehittää ja arvioida tietoa.

### **UE05 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa (2 op)**

#### **UE5 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia
- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

*Keskeiset sisällöt*

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

### **Laaja-alainen osaaminen**

Uskonnot, taide ja populaarikulttuurit ovat monin tavoin yhteydessä toisiinsa. Tieto niistä vaikuttaa hyvinvointiosaamiseen ympäröivän kulttuurin ymmärtämisen näkökulmasta. Vuorovaikutusosaamisen kannalta keskeisiä ovat uskonnollisen symboliikan, ajattelutapojen ja kulttuurienvälisen yhteyksien tunteminen. Monitieteinen ja luova osaaminen käyvät esille tavoitteessa analysoida uskonnon ja taiteen ja uskonnon ja populaarikulttuurin suhdetta ja vaikutusta, yhteiskunnallinen, eettinen ja ympäristöosaaminen pyrkimyksessä ymmärtää uskonnon ja taiteen ja uskonnon ja populaarikulttuurin merkitys ryhmille ja yhteisöille. Globaali- ja kulttuuriosaamisen aihepiirejä koskee keskustelu kulttuuriperinnöstä, identiteeteistä ja elämäntavoista.

### **Arviointi**

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehitellä ja arvioida tietoa.

## **UE06 Uskonto, tiede ja media (2 op)**

### **UE6 Uskonto, tiede ja media (2 op)**

*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä

- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Osana moduulia voidaan toteuttaa uskuntoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen uskuntoon liittyvä tutkimus.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Uskontotutkimuksen ja median tuntemisella on merkitys myös hyvinvointiosaamisen kannalta. Identiteetit, elämän- ja maailmankatsomukset rakentuvat eletyssä ympäristössä. Tämä koskettaa myös vuorovaikutusosaamista, se luo valmiuksia ymmärtää eri tavoin ajattelevia ja osallistua keskusteluun katsomuksista, tieteestä ja mediasta ja niiden merkityksestä erilaisissa yhteiskunnissa. Ihmisoikeuksia ja sanan- ja uskonnonvapautta koskevan keskustelun ymmärtäminen koskettaa monitieteistä, luovaa ja yhteiskunnallista osaamista. Eettinen, ympäristö-, globaali- ja kulttuuriosaaminen ovat esillä pyrkimyksessä hahmottaa kehitystä, kulttuureja ja tulevaisuutta, ja niitä koskevaa uutisointia kriittisesti.

#### **Arviointi**

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehitellä ja arvioida tietoa.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **UE07 Uskonnon ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Opintojakso kerta opintojaksojen 1–6 keskeisen sisällön ja valmentaa ylioppilaskirjoituksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

Moduulien 1–6 keskeinen sisältö.

#### **Arviointi**

Arviointi antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Se ohjaa opiskelijan oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun. Arviointiin kuuluvat oppimisprosessin aikainen palaute ja opitun ja osaamisen arviointi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota tiedollisen osaamisen lisäksi kykyyn soveltaa, kehittää ja arvioida tietoa. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

## 6.15.2 Ortodoksinen uskonto

### PAKOLLISET OPINNOT

#### UO01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

#### UO1 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonottomuutta ilmiönä
- tuntee ortodoksisen kirkon opin synnyn sekä Raamatun ja tradition merkityksen ortodoksisessa kirkossa ja sen ihmiskuvassa
- hahmottaa ja osaa analysoida kristikunnan moninaisuuteen johtaneita syitä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntiin sekä kehittää näihin pohjautuvaa kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

##### *Keskeiset sisällöt*

- uskonnollisuus ja uskonnot yleisinhimillisenä ilmiönä
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- kristinuskon synty ja leviäminen, kirkolliskokoukset ortodoksisen kirkon opin, etiikan ja ihmiskuvan muotoutumisen perustana
- kristikunnan jakaantuminen ja sen vaikutukset
- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- ortodoksisen kirkon, juutalaisuuden ja islamin kohtaamiset

#### Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista painottuvat yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ovat esimerkiksi vertaileva essee Lähi-idän uskonnoista, väittely, animaatio, kuva- ja videoanalyysi, sarjakuva, ajankohtainen mediaseuranta, mielipidekirjoitus, haastattelu vierailut /vierailijat oppitunnilla sekä eläytyvät työtavat.

### **Arviointi**

Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä tuetaan koko opintojakson ajan soveltaen monipuolisia arviointimenetelmiä. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen.

Formatiivista arviointia toteutetaan jakson aikana ohjaavalla ja kannustavalla palautteella. Formattiivista arviointia ei ole pakko dokumentoida. Summatiivinen arviointi kohdistuu opiskelijan tiedonhallintaan sekä opitun tiedon arviointi-, analysointi- ja soveltamiskykyyn. Opintojakson arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

## **UO02 Ortodoksisuus maailmassa (2 op)**

### **UO2 Ortodoksisuus maailmassa (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ortodoksisuuden apostolisen kirkon ja kirkkoisien perinteen jatkumona sekä luostarilaitoksen merkityksen ortodoksisen kirkon hengelliselle elämälle
- hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon historiallista kehitystä ortodoksisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tutustuu ortodoksiin paikalliskirkkoihin maailmassa ja tuntee niiden historiallista kehitystä ja sisäistä moninaisuutta
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset, niiden syntytaustan ja keskeiset piirteet sekä pystyy vertailemaan niitä
- tutustuu kirkkojen väliseen maailmanlaajuiseen yhteistyöhön
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- ortodoksisen kirkon opillisten perusteiden sekä hengellisen elämän vaikutus kulttuuriin ja ihmisten arkeen
- ortodoksisen paikalliskirkkokäsitteen muodostuminen
- Bysantin kirkko ja luostarilaitos itäisen kristillisyyden lähteenä ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset
- ortodoksiset kirkot Euroopassa ja muilla mantereilla sekä niiden paikalliset erityispiirteet
- orientaaliset ortodoksiset kirkot

- läntinen kristillisyys, katolinen kirkko, protestanttiset kirkot ja karismaattinen kristillisyys sekä niiden erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnallinen vaikutus
- ajankohtaisia ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja
- ortodoksiset kirkot ja ekumeeninen liike sekä uskontodialogi

### Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista opintojaksolla korostuvat yhteiskunnallinen osaaminen ja globaali- ja kulttuuriosaaminen, eettisyys- ja ympäristöosaaminen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ovat esimerkiksi ryhmätyö, esitelmä, sarjakuva ja draama

### Arviointi

Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä tuetaan koko opintojakson ajan soveltaen monipuolisia arviointimenetelmiä. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen.

Formatiivista arviointia toteutetaan jakson aikana ohjaavalla ja kannustavalla palautteella. Formattiivista arviointia ei ole pakko dokumentoida. Summatiivinen arviointi kohdistuu opiskelijan tiedonhallintaan sekä opitun tiedon arviointi-, analysointi- ja soveltamiskykyyn. Opintojakson arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### UO03 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)

#### UO3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)

##### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailman uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden paikallisia vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä niiden suhdetta ortodoksisen kirkkoon
- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

##### Keskeiset sisällöt

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan, Intian nykypäivän uskontotilanne



- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntauksiset vaikutukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan, Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

### Laaja-alainen osaaminen

Globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä vuorovaikutusosaaminen vahvistuvat luontevasti opintojakson vahvistaessa kulttuurista lukutaitoa sekä katsomuksellisen moninaisuuden ymmärtämistä. Myös eettisyys- ja ympäristöosaaminen kytkeytyvät pohdintaan uskontojen erilaisista luontosuhteista ja panoksista ekologisen kriisin ratkaisussa.

Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ovat esimerkiksi ajan-kohtainen mediaseuranta, mielipidekirjoitus eläytyvän vuorovaikutuksen harjoitukset, ryhmätöitä esimerkiksi maailmanuskontojen länsimaisista sovelluksista ja draama sekä vertailu.

### Arviointi

Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä tuetaan koko opintojakson ajan soveltaen monipuolisia arviointimenetelmiä. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen.

Formatiivista arviointia toteutetaan jakson aikana ohjaavalla ja kannustavalla palautteella. Formattiivista arviointia ei ole pakko dokumentoida. Summatiivinen arviointi kohdistuu opiskelijan tiedonhallintaan sekä opitun tiedon arviointi-, analysointi- ja soveltamiskykyyn. Opintojakson arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

## U004 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)

### U04 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee muinaissuomalaisista uskonnollista perinnettä sekä tunnistaa sen ilmenemisen suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- tuntee ortodoksisen kirkon historialliset vaiheet Suomessa kristinuskon saapumisesta nykypäivään saakka
- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen osana Suomen valtiollista ja kansallista kehitystä

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää taitojaan toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä
- kehittää valmiuksiaan osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden ilmeneminen suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- kristinuskon tulo Suomeen ja luostarien vaikutus ortodoksisuuteen Karjalassa
- ortodoksit lännen ja idän välissä, autonominen Suomen ortodoksinen kirkko ja suuntautuminen suomalaiseen yhteiskuntaan
- kielelliset ja kansalliset ortodoksiset vähemmistöt Suomessa
- luterilainen ja katolinen kirkko sekä muita uskonnollisia yhteisöjä Suomessa
- kristinuskon suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa
- uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa

Osana moduulia voidaan toteuttaa sosiaalinen vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti tai perehtyä jonkin ortodoksinen järjestön toimintaan.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Laaja-alaisista osaamisalueista opintojaksossa korostuvat erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen ja vuorovaikutusosaaminen. Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ovat esimerkiksi uutisseuranta, ryhmätyö, esitelmä, haastattelu, sarjakuva ja draama.

#### **Arviointi**

Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä tuetaan koko opintojakson ajan soveltaen monipuolisia arviointimenetelmiä. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen.

Formatiivista arviointia toteutetaan jakson aikana ohjaavalla ja kannustavalla palautteella. Formatiiivista arviointia ei tarvitse dokumentoida. Summatiivinen arviointi kohdistuu opiskelijan tiedonhallintaan sekä opitun tiedon arviointi-, analysointi- ja soveltamiskykyyn. Opintojakson arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

## UO05 Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus (2 op)

### UO5 Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida yleisesti uskontojen ja taiteen suhdetta
- kehittää taitojaan tulkita uskonnollisen taiteen eri muotoja
- perehtyy taiteen eri muotojen ilmaisutapoihin ja siihen, miten niissä tuodaan esille uskontojen, erityisesti kristinuskon ja ortodoksisen kirkon, keskeistä opetusta
- tunnistaa ja tietää ortodoksisen ja muun kristillisen taiteen eri ilmaisumuotoja
- ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja tunnistaa uskonnon vaikutuksen nykypäivän taiteessa ja kulttuurissa.

#### Keskeiset sisällöt

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus ja uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa
- ortodoksisen taiteen muodot: kirkkomusiikki, ikonitaide, arkkitehtuuri, hymnografia
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- uskontojen ja erityisesti ortodoksisuuden ilmeneminen tämän päivän taiteessa

#### Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueista erityisesti hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaaminen, eettisyys- ja ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen kytkeytyvät opintojakson tavoitteisiin.

Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ovat esimerkiksi esitelmä, tutkimustehtävä, artikkelianalyysi, videotehtävä, vierailu ja virtuaaliset tutustumiskohteet, kuva-analyysi, taidelähtöiset menetelmät, kuuntelutehtävät, liturgiisiin teksteihin tutustuminen sekä tekstianalyysi.

#### Arviointi

Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä tuetaan koko opintojakson ajan soveltaen monipuolisia arviointimenetelmiä. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen.

Formatiivista arviointia toteutetaan jakson aikana ohjaavalla ja kannustavalla palautteella. Formattiivista arviointia ei tarvitse dokumentoida. Summatiivinen arviointi kohdistuu opiskelijan tiedonhallintaan sekä opitun tiedon arviointi-, analysointi- ja soveltamiskykyyn. Opintojakson arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

## UO06 Ortodoksisuus, tiede ja media (2 op)

## UO6 Ortodoksisuus, tiede ja media (2 op)

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- perehtyy ortodoksisuuden ja eri uskontojen kansalliseen ja kansainväliseen mediakuvaan
- perehtyy tieteen ja median esille tuomiin eettisiin kysymyksiin ortodoksisen kirkon perinteen ja etiikan näkökulmasta
- perehtyy tieteen ja ortodoksisen kirkon ihmiskuvaan
- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ortodoksisen kirkkoon liittyvää ajankohtaista tutkimusta.

### Keskeiset sisällöt

- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja symbolien käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus ja ortodoksisen kirkon mediamaailma
- uskonnon käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki
- tiede, media ja ortodoksisen kirkon eettinen opetus

Osana moduulia voidaan toteuttaa uskontoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen mediaa tarkasteleva uskontoon liittyvä tutkimus.

### Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteista painottuvat yhteiskunnallinen osaaminen ja globaali- ja kulttuuriosaaminen sekä eettisyys- ja ympäristöosaaminen.

Opintojakson yleisiä ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita tukevia työtapoja ovat esimerkiksi tutkimustehtävä, uutisseuranta, artikkelianalyysi tai blogi, patristiseen tutkimukseen tutustuminen, ympäristökasvatuksen menetelmät sekä projektityöt.

### Arviointi

Opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä tuetaan koko opintojakson ajan soveltaen monipuolisia arviointimenetelmiä. Arviointi kohdistuu opintojakson tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen.

Formatiivista arviointia toteutetaan jakson aikana ohjaavalla ja kannustavalla palautteella. Formattiivista arviointia ei tarvitse dokumentoida. Summatiivinen arviointi kohdistuu opiskelijan tiedonhallintaan sekä opitun tiedon arviointi-, analysointi- ja soveltamiskykyyn. Opintojakson arviointi koostuu esimerkiksi opiskelijan tuotoksista ja/tai tavoitteisiin pohjautuvaa osaamista mittaavista kokeista saaduista arvosanoista.

### 6.15.3 Katolinen uskonto

#### PAKOLLISET OPINNOT

##### UK1 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

###### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen ja erityisesti katolisen kirkon sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntaan
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa toimintaympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

###### *Keskeiset sisällöt*

- uskonnot yleisinhimillisenä ilmiönä, katolisen kulttuurin määrittely
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa, uskonnonvapaus ihmisoikeutena sekä uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- uskonnon ja tieteen suhde, erityisesti katolisesta näkökulmasta
- kristinuskon synty, keskeiset opit, etiikka, uskonnon harjoittaminen ja sisäinen monimuotoisuus katolisen tutkimuksen valossa
- juutalaisuuden ja islamin oppi ja elämäntapa sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille
- katolisen kirkon suhteet juutalaisuuteen ja islamiin
- pyhien kirjoitusten synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa, katolinen Raamattu
- historiallisia ja ajankohtaisia katsomusten kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä

##### UK2 Maailmanlaajuinen kristinusko (2 op)

###### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kristinuskon merkitystä katolisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy katolilaisuuden erilaisiin ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa ja osaa hahmottaa niiden suhteen katolisen kirkon viralliseen oppiin
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyvää mediasisältöä ja keskustelua.

###### *Keskeiset sisällöt*

- katolisen kristillisyyden synty ja kehitys, kirkon erityispiirteet, suhde Raamattuun, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset historiassa
- ortodoksisen ja protestanttisen kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- katolisten sääntökuntien merkitys kirkossa ja yhteiskunnassa
- uskonnon asema ja sen taustat eri puolilla Eurooppaa
- kirkon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa globaalisti
- ekumenia ja uskontojen välinen dialogi
- kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon ja katolisuuteen liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **UK3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee maailman uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää, niiden paikallisia vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä suhdetta katoliseen kirkkoon
- tuntee Aasiassa esiintyvien uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen keskeisiä piirteitä ja levinneisyyttä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- katolisen kirkon suhtautuminen muihin uskontoihin
- Intian uskonnot ja niiden vaikutus kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- Kiinan uskontojen ja katsomusten vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- shintolaisuus ja muut Japanin uskonnot
- Intian, Kiinan ja Japanin uskontojen vaikutus länsimaissa sekä uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä
- luonnonuskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- katolinen kirkko ja uskontojen välinen dialogi

### **UK4 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee muinaissuomalaista uskonnollisuutta ja tunnistaa sen vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- tutustuu kristilliseen historiaan katolisesta Ruotsin vallan ajasta nykypäivään ja perehtyy katolisen kirkon vaiheisiin suhteessa muihin uskonnollisiin suuntauksiin Suomessa
- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa

- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapautteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- osaa toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä
- kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- muinaissuomalaiset ja skandinaaviset uskonnot suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- katolisuus suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- kristilliset suuntaukset Suomessa
- katolisia yhteisöjä Suomessa ja niiden suhde yhteiskuntaan
- muita uskonnollisia yhteisöjä Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa katolisen kirkon näkökulmasta
- uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa, katolinen perhekäsitys

Osana moduulia voidaan toteuttaa vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti tai perehtyä jonkin katolisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan.

### **UK5 Uskonto taiteissa ja kulttuurissa (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskontojen ja taiteen suhdetta yleisesti
- ymmärtää uskonnollisen taiteen sekä luovan ilmaisun merkityksen kulttuurin muodostumisessa, erityisesti katolisen kirkon vaikutuksen länsimaisen taiteen kehityksessä historiallisesti sekä nykyajassa
- perehtyy siihen, miten taiteiden avulla voidaan ilmaista uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan omassa ympäristössään.

#### *Keskeiset sisällöt*

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus
- katolisen kirkon suhde taiteisiin
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa
- Raamatun kertomusten ja katolisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla: historiallisia ja ajankohtaisia esimerkkejä kuvataiteesta, musiikista, kirjallisuudesta sekä elokuvataiteen, TV:n ja sähköisen median piiristä

Moduuli voidaan toteuttaa yhteistyössä yliopiston, korkeakoulun tai jonkin katolisen yhteisön taiteen teologisen kurssin tai taideprojektin kanssa.

## **UK6 Uskonto, tiede ja media (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla, erityisesti katolisesta näkökulmasta
- ymmärtää katolisen kirkon suhteen tieteisiin historiallisesti sekä nykypäivänä
- tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa yleensä sekä erityisesti katolisen kirkon ja katolisten yhteisöjen tuottamaan kansainväliseen uutisointiin
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä.

### *Keskeiset sisällöt*

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla
- katolisen kirkon ja tieteen suhde
- katolisten korkeakoulujen rooli ja vaikutus tieteeseen historiallisesti ja nykypäivänä
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa, historiallisia ja ajankohtaisia esimerkkejä
- katolinen media Suomessa ja kansainvälisesti
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa

Osana moduulia voidaan toteuttaa korkeakouluyhteistyötä ja/tai laatia uskontoon liittyvä mediasisältö tai media-analyysi.

## **6.15.4 Islamin uskonto**

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Konkreettisia esimerkkejä oppiaineen työelämä- ja korkeakouluyhteistyöstä ovat moninaiset yhteistyömahdollisuudet eri korkeakoulujen kanssa pääkaupunkiseudulla ja koko Suomessa. Erityisesti Helsingin yliopiston islamilaisen teologian opintosuunta teologisessa tiedekunnassa kytkeytyy vahvasti lukion islamin uskonnon oppiaineeseen. Lukion opintojaksoilla on mahdollisuus tehdä opintovierailuja korkeakouluihin. Tämä onnistuu entistä paremmin etäyhteyksien avulla. Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö islamin oppiaineessa on mahdollista niin pakollisilla opintojaksoilla kuin valinnaisilla opintojaksoillakin.

### **Kielitietoisuus oppiaineessa**

Islamin oppiaineen materiaalit ja oppikirjatekstit sisältävät paljon uusia käsitteitä suomeksi ja arabiaksi. Oppiaineelle on tyypillistä erilaisten aineistojen tulkitseminen ja monimuotoisuuden tunnistaminen ja ymmärtäminen kontekstissaan. Tämä vaatii kielellisistä harjaantumista, johon kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Opiskelija harjoittelee määrittelemään ja käyttämään täsmällisiä käsitteitä myös omilla teksteissään sekä tuottamaan oppiaineelle tyypillistä asiatekstiä. Kielitietoiset työtavat



oppiaineessa eriyttävät opetusta luontevasti. Kielitietoisuuden huomiointi islamin oppiaineessa edesauttaa laajojen kokonaisuuksien hallintaa ja parempaa ymmärtämistä.

## PAKOLLISET OPINNOT

### UI01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

#### UI1 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

##### *Keskeiset sisällöt*

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta ja synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet islamin näkökulmasta
- pyhien kirjojen muotoutuminen, merkitys, käyttö ja tulkinnat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja kristinuskon sisäinen monimuotoisuus, oppi, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

### Laaja-alainen osaaminen

#### Hyvinvointiosaaminen

Uskontoilmiön jäsentäessä ymmärrys uskonnon ja hyvinvoinnin suhteesta kirkastuu. Opiskelijalla on ymmärryksen lisääntyessä paremmat valmiudet halutessaan vahvistaa ja tunnistaa elementtejä, jotka tukevat yksilön ja yhteisön hyvinvointia eri uskonnoissa. Moninaisuuden hyväksyminen ja arvostaminen lisää opiskelijoiden hyvinvointia.

#### Vuorovaikutusosaaminen

Maailman uskontotilanteen hahmottaminen ja siihen vaikuttavien tekijöiden selkeytyminen antavat paremmat valmiudet laadukkaan ja merkityksellisen uskontodialogin ja katsomusdialogin harjoittelulle.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan katsomusdialogia ja tutustutaan uskontoon monimuotoisena ilmiönä. Uskonnon tutkimus on itsessään monitieteellistä. Lisäksi perehdytään abrahamilaisille uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan maailman uskontotilanteeseen sekä syvennyttään uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteisiin ja uskonnonvapautteen ihmisoikeutena. Lisäksi harjoitellaan katsomusdialogia, joka antaa opiskelijoille valmiuksia toimia sivistyneenä maailmankansalaisena. Helsingin lukioissa on mahdollisuus vierailta kaikkien Helsingissä vaikuttavien abrahamilaisten uskontojen pyhissä tiloissa. Opiskelijoiden moninaisuuden ansiosta Helsingin kaupungin lukioissa on luonteva mahdollisuus eri uskontokuntien väliseen dialogiin.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla opiskelijat saavat työvälineitä uskontojen merkityksen hahmottamiseen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Samalla tutustutaan myös muihin ajankohtaisiin uskontoihin ja katsomuksiin liittyviin eettisiin kysymyksiin.

### **Arviointi**

Formatiivisella arvioinnilla tuemme ja ohjaamme oppimista, ja osana formatiivista arviointia opiskelija tekee itsearviointia. Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opetuskeskustelut, opettajan ohjaamat itsearviointit ja vertaispalautteet sekä tehtävistä kurssin aikana saadut palautteet ovat osa opiskelijan tukemista ja oppimisen ohjaamista. Uskonnon opiskelussa dialogisuus on tärkeä perusarvo, ja se tukee myös monipuolista formatiivista arviointia.

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on tuoda asetettujen tavoitteiden saavuttaminen näkyväksi. Myös koe on oppimistilanne. Oppimisen ja hyvinvoinnin huomioivia malleja summatiivisen arvioinnin toteuttamiseksi on monia.

Arviointimenetelmistä sovitaan aina opintojakson alussa yhdessä ryhmän kanssa. Arvioinnin periaatteiden ja tavoitteiden tulee olla selkeät opiskelijalle opintojakson alusta alkaen, jolloin arviointi ohjaa ja tukee opiskelijaa oikeaan suuntaan suhteessa opintojakson keskeisiin tavoitteisiin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan yhdessä muiden tavoitteiden kanssa.

## **UI02 Maailmanlaajuinen islam (2 op)**

### **UI2 Maailmanlaajuinen islam (2 op)**

*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida islamin merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää islamiin liittyvää kulttuurista ja uskonnollista lukutaitoa
- tuntee islamin keskeisiä suuntauksia, niiden syntytaustan ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviä kysymyksiä sekä pystyy vertailemaan eri suuntauksien keskeisiä piirteitä
- perehtyy islamin erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia islamiin liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- islamin opillinen perusta sekä sunnalaisuuden, shiialaisuuden ja suufilaisuuden muotoutuminen ja niiden keskeisiä piirteitä
- islamin sisäinen monimuotoisuus
- poliittinen islam ja nykypäivän keskeiset islamilaiset liikkeet
- islamilainen etiikka, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- islamin merkitys Euroopassa ja eurooppalaisessa uskontodialogissa
- suhtautuminen muslimivähemmistöihin länsimaissa
- uskonnon asema, uskonnon ja valtion suhteet sekä islamin vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin eri puolilla maailmaa
- ajankohtaisia islamiin liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

#### **Laaja-alainen osaaminen**

##### **Vuorovaikutusosaaminen**

Kurssilla kehitetään islamiin liittyvää uskonnollista lukutaitoa. Lisäksi globaalin islamin hahmottaminen ja siihen vaikuttavien tekijöiden selkeytyminen antavat paremmat valmiudet laadukkaan ja merkityksellisen uskontodialogin ja katsomusdialogin harjoittelulle.

##### **Yhteiskunnallinen osaaminen**

Opintojaksolla perehdytään maailmanlaajuiseen islamiin. Opintojaksolla on mahdollisuus seurata ja analysoida ajankohtaisia uskontoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja. Opintojaksolla tutustutaan uskonnon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa.

##### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Islamin keskeisten suuntausten tunteminen ja monimuotoisuuden hahmottaminen antavat opiskelijalle valmiuksia toimia sivistyneenä maailmankansalaisena. Helsingin ja muun Suomen korkeakoulut tarjoavat lisäksi mahdollisuuksia seurata paikallista ja globaalista teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta ja keskustelua.

##### **Arviointi**

Formatiivisella arvioinnilla tuemme ja ohjaamme oppimista, ja osana formatiivista arviointia opiskelija tekee itsearviointia. Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opetuskeskustelut, opettajan ohjaamat itsearviointit ja vertaispalautteet sekä tehtävistä kurssin aikana saadut palautteet ovat osa opiskelijan tukemista ja oppimisen ohjaamista. Uskonnon opiskelussa dialogisuus on tärkeä perusarvo, ja se tukee myös monipuolista formatiivista arviointia.

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on tuoda asetettujen tavoitteiden saavuttaminen näkyväksi. Myös koe on oppimistilanne. Oppimisen ja hyvinvoinnin huomioivia malleja summatiivisen arvioinnin toteuttamiseksi on monia.

Arviointimenetelmistä sovitaan aina opintojakson alussa yhdessä ryhmän kanssa. Arvioinnin periaatteiden ja tavoitteiden tulee olla selkeät opiskelijalle opintojakson alusta alkaen, jolloin arviointi ohjaa ja tukee opiskelijaa oikeaan suuntaan suhteessa opintojakson keskeisiin tavoitteisiin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan yhdessä muiden tavoitteiden kanssa.

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **UI03 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)**

#### **UI3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)**

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- ymmärtää islamin suhdetta hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

##### *Keskeiset sisällöt*

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- islamin suhde hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen ennen ja nyt
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys

- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan katsomusdialogia ja tutustutaan uskontojen monimuotoisuuteen. Uskonnon tutkimus on itsessään monitieteellistä. Lisäksi perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla tarkastellaan Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneiden uskontojen sekä uusien uskonnollisten liikkeiden yhteiskunnallisia vaikutuksia eri puolilla maailmaa. Opintojakso lisää valmiuksia toimia työelämässä kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Globaali- ja kulttuuriosaamista

Opintojaksolla kerrytetään kulttuurista lukutaitoa. Helsingissä on mahdollisuus tutustua Suomessa vaikuttaviin ja esiintyviin erilaisiin uskonnollisiin yhteisöihin ja liikkeisiin sekä vieraila niiden pyhissä tiloissa. Tämä lisää opiskelijoiden kulttuurista ymmärrystä ja lukutaitoa sekä kykyä toimia erilaisten ihmisten kanssa.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla opiskelijat saavat työvälineitä uskontojen merkityksen hahmottamiseen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Esimerkiksi tutustuminen Itä-Aasian uskonnollisten perinteiden suhtautumiseen eettisiin kysymyksiin ja ympäristökysymyksiin mahdollistaa opiskelijalle uuden näkökulman muun muassa hiilineutraaliuden tarkasteluun ja merkitykseen.

### **Arviointi**

Formatiivisella arvioinnilla tuemme ja ohjaamme oppimista, ja osana formatiivista arviointia opiskelija tekee itsearviointia. Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opetuskeskustelut, opettajan ohjaamat itsearvioinnit ja vertaispalautteet sekä tehtävistä kurssin aikana saadut palautteet ovat osa opiskelijan tukemista ja oppimisen ohjaamista. Uskonnon opiskelussa dialogisuus on tärkeä perusarvo, ja se tukee myös monipuolista formatiivista arviointia.

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on tuoda asetettujen tavoitteiden saavuttaminen näkyväksi.

Myös koe on oppimistilanne. Oppimisen ja hyvinvoinnin huomioivia malleja summatiivisen arvioinnin toteuttamiseksi on monia.

Arviointimenetelmistä sovitaan aina opintojakson alussa yhdessä ryhmän kanssa. Arvioinnin periaatteiden ja tavoitteiden tulee olla selkeät opiskelijalle opintojakson alusta alkaen, jolloin arviointi ohjaa ja tukee opiskelijaa oikeaan suuntaan suhteessa opintojakson keskeisiin tavoitteisiin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan yhdessä muiden tavoitteiden kanssa.

## **UI04 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)**

### **UI4 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)**

## *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa tunnistaa ja analysoida monimuotoisen Suomen historiaa ja nykypäivää suhteessa vähemmistöihin, erityisesti muslimeihin
- hahmottaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisen uskontoperinteiden merkitystä suomalaisessa kulttuuriperinnössä, kristinuskoa yhteiskunnan muokkaajana Suomessa ennen ja nyt sekä niiden vaikutusta islamiin Suomessa
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

## *Keskeiset sisällöt*

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa; uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina; uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa
- muslimien historia ja nykypäivä Suomessa sekä uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinuskon yhteiskunnan muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Osana moduulia voidaan toteuttaa vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan.

## **Laaja-alainen osaaminen**

### Hyvinvointiosaaminen

Opiskelijalla on uskontojen ja yhteiskunnan välisen suhteen selkiytyessä paremmat valmiudet halutessaan vahvistaa omaa ja muiden uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää hyvinvointia.

### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla kehitetään valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla perehdytään uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla.

Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen ja tapakulttuuriin nyky-Suomessa sekä harjoitellaan toimimista kulttuuri- ja katsomustietoisena yhteiskunnan jäsenenä. Mahdollisuus erilaisiin opintovierailuihin Helsingissä.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla perehdytään monipuolisemmin uskontoihin ja katsomuksiin kytkeytyviin yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyviin kysymyksiin.

### **Arviointi**

Formatiivisella arvioinnilla tuemme ja ohjaamme oppimista, ja osana formatiivista arviointia opiskelija tekee itsearviointia. Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opetuskeskustelut, opettajan ohjaamat itsearvioinnit ja vertaispalautteet sekä tehtävistä kurssin aikana saadut palautteet ovat osa opiskelijan tukemista ja oppimisen ohjaamista. Uskonnon opiskelussa dialogisuus on tärkeä perusarvo, ja se tukee myös monipuolista formatiivista arviointia. Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on tuoda asetettujen tavoitteiden saavuttaminen näkyväksi. Myös koe on oppimistilanne. Oppimisen ja hyvinvoinnin huomioivia malleja summatiivisen arvioinnin toteuttamiseksi on monia.

Arviointimenetelmistä sovitaan aina opintojakson alussa yhdessä ryhmän kanssa. Arvioinnin periaatteiden ja tavoitteiden tulee olla selkeät opiskelijalle opintojakson alusta alkaen, jolloin arviointi ohjaa ja tukee opiskelijaa oikeaan suuntaan suhteessa opintojakson keskeisiin tavoitteisiin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan yhdessä muiden tavoitteiden kanssa.

## **UI05 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa**

### **UI5 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten taiteen kautta ilmaistaan islamilaista ajattelua ja uskonnon oppeja
- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

### *Keskeiset sisällöt*

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- islamilainen taide ja islamin keskeisten piirteiden ja oppien ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri islamin erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- taide muslimivähemmistön ilmaisukeinona
- islamin sisäinen monimuotoisuus eri taiteen aloilla

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### Hyvinvointiosaaminen

Opintojaksolla perehdytään taiteen ja uskontojen väliseen suhteeseen. Taide kytkeytyy hyvinvoinnin teemoihin monin tavoin niin itseilmaisun ja empatiakyvyn harjoittelun kautta kuin tulkinnallisen horisontin laajentuessa.

#### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojaksolla perehdytään siihen, miten uskonnollisen taiteen keinoin voidaan ilmaista uskonnon keskeisiä oppeja ja kertomuksia. Symbolienlukutaidon kehittyminen vahvistaa valmiuksia ymmärtää erilaisia tapoja kommunikoida.

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla harjoitellaan taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

### **Arviointi**

Formatiivisella arvioinnilla tuemme ja ohjaamme oppimista, ja osana formatiivista arviointia opiskelija tekee itsearviointia. Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opetuskeskustelut, opettajan ohjaamat itsearvioinnit ja vertaispalautteet sekä tehtävistä kurssin aikana saadut palautteet ovat osa opiskelijan tukemista ja oppimisen ohjaamista. Uskonnon opiskelussa dialogisuus on tärkeä perusarvo, ja se tukee myös monipuolista formatiivista arviointia.

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on tuoda asetettujen tavoitteiden saavuttaminen näkyväksi. Myös koe on oppimistilanne. Oppimisen ja hyvinvoinnin huomioivia malleja summatiivisen arvioinnin toteuttamiseksi on monia.

Arviointimenetelmistä sovitaan aina opintojakson alussa yhdessä ryhmän kanssa. Arvioinnin periaatteiden ja tavoitteiden tulee olla selkeät opiskelijalle opintojakson alusta alkaen, jolloin arviointi ohjaa ja tukee opiskelijaa oikeaan suuntaan suhteessa opintojakson keskeisiin tavoitteisiin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan yhdessä muiden tavoitteiden kanssa.

## **UI06 Uskonto, tiede ja media (2 op)**

### **UI6 Uskonto, tiede ja media (2 op)**

#### *Tavoitteet*



Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.

*Keskeiset sisällöt*

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: klassisen islamin tieteenalat ja teologia, uskontotiede sekä yhteiskuntatiede tutkimusaloina
- islamilainen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Osana moduulia voidaan toteuttaa uskontoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen uskontoon liittyvä tutkimus.

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### Hyvinvointiosaaminen

Uskuntoon kytkeytyvän medialukutaidon vahvistuessa opiskelijan hyvinvointiosaaminen vahvistuu. Kriittinen arviointi ja uskonnollisen yleissivistyksen soveltaminen vahvistavat opiskelijan omaa toimijuutta huolehtia paremmin sekä omasta, että muiden hyvinvoinnista.

#### Vuorovaikutusosaaminen

Opintojakso antaa valmiuksia opiskelijalle tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa. Vuorovaikutusosaaminen vahvistuu opintojaksolla myös perehtymällä uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttöön eri medioissa.

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Opintojaksolla tutustutaan uskonnon tutkimuksen moninaiisiin näkökulmiin ja menetelmiin eri tieteenaloilla sekä ajankohtaiseen tieteelliseen tutkimukseen. Opintojaksolla kerryttää uskontojen lukutaitoa sekä antaa opiskelijalle työvälineitä tieteen ja uskontojen vuorovaikutussuhteiden hahmottamiseen.

#### Yhteiskunnallinen osaaminen

Opintojaksolla analysoidaan uskonnon ja median välisiä suhteita sekä harjoitellaan uskontoon liittyvän informaation ja lähteiden kriittistä arviointia.

#### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Opintojaksolla tarkastellaan uskontoilmiön käsittelyä mediassa. Uskontoon liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset ovat kaikki teemoja, joissa ollaan eettisten kysymysten äärellä.

### **Arviointi**

Formatiivisella arvioinnilla tuemme ja ohjaamme oppimista, ja osana formatiivista arviointia opiskelija tekee itsearviointia. Opiskelija tunnistaa oman osaamisensa ja asettaa oppimiselleen tavoitteita, jotka pohjautuvat opintojakson tavoitteisiin sekä opiskelijan omaan opintosuunnitelmaan. Opiskelija arvioi opintojakson aikana, miten hän saavuttaa tavoitteensa.

Opetuskeskustelut, opettajan ohjaamat itsearviointit ja vertaispalautteet sekä tehtävistä kurssin aikana saadut palautteet ovat osa opiskelijan tukemista ja oppimisen ohjaamista. Uskonnon opiskelussa dialogisuus on tärkeä perusarvo, ja se tukee myös monipuolista formatiivista arviointia.

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on tuoda asetettujen tavoitteiden saavuttaminen näkyväksi. Myös koe on oppimistilanne. Oppimisen ja hyvinvoinnin huomioivia malleja summatiivisen arvioinnin toteuttamiseksi on monia.

Arviointimenetelmistä sovitaan aina opintojakson alussa yhdessä ryhmän kanssa. Arvioinnin periaatteiden ja tavoitteiden tulee olla selkeät opiskelijalle opintojakson alusta alkaen, jolloin arviointi ohjaa ja tukee opiskelijaa oikeaan suuntaan suhteessa opintojakson keskeisiin tavoitteisiin. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan yhdessä muiden tavoitteiden kanssa.

## **6.15.5 Juutalainen uskonto**

### **PAKOLLISET OPINNOT**

#### **UJ1 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)**

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

##### *Keskeiset sisällöt*

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena

- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta ja synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- kristinuskon ja islamin sisäinen monimuotoisuus, oppi, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

## **UJ2 Maailmanlaajuinen juutalaisuus (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää juutalaisuuteen liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tuntee juutalaisuuden keskeiset suuntauukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy juutalaisuuden erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia juutalaisuuteen liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

### *Keskeiset sisällöt*

- juutalaisuuden asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Suomessa, Israelissa ja eri puolilla maailmaa
- juutalaisuuden ja erityisesti modernin ortodoksijuutalaisuuden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- juutalaisuuden erilaiset suuntauukset
- juutalaisuuteen nojaavien ei-juutalaisten uskontojen, kuten messiaanisen juutalaisuuden ja ei-juutalaisten kabbalististen liikkeiden pääpiirteet
- juutalaisuuden eri suuntausten välinen yhteistyö sekä uskontodialogi
- juutalaisuus ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia juutalaisuuteen liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **UJ3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin

- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmene- mistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä
- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

### **UJ4 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisien uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä niiden yhtäläisyyksiä ja eroja verrattuna juutalaisuuteen
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonnottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin ja osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden

elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa

- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä, kristinusko yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina sekä edellä mainittujen vaikutus Suomen juutalaisuuteen
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Osana moduulia voidaan toteuttaa vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan.

### **UJ5 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti juutalaisuuden, keskeisiä oppeja ja kertomuksia
- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Tanachin kertomusten ja juutalaisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

### **UJ6 Uskonto, tiede ja media (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Osana moduulia voidaan toteuttaa uskuntoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen uskuntoon liittyvä tutkimus.

### **6.15.6 Muut uskonnot**

Muiden uskontojen opetuksessa noudatetaan edellä esitettyjen uskontojen opetussuunnitelmien perusteiden periaatteita ja erityisesti kaikkien oppimäärien yhteisiä opetuksen tavoitteita.

Muiden uskontojen opetusta varten opetussuunnitelman perusteet annetaan erillisillä päätöksillä. Moduulien koodit muodostetaan käyttäen koodia UX ja moduulin numeroa.

## 6.16 Elämäkatsomustieto

### Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämäkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämäkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämäkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämäkatsomustaan, refleктоimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämäntieteellisiä, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämäkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämäkatsomuksellisissa pohdinnoissa. Elämäkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämäkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykyyä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Elämäkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämäkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa

jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.

Elämänkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämänkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opintoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämänkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämänkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämänkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestäväns tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämänkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämänkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämänkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat toimia ekologisesti kestäväällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastonmuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunnetaitoja.

Elämänkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämänkatsomustieto vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuri-osaamista**.

### **Elämänkatsomustiedon opetuksen yleiset tavoitteet**

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämänkatsomuksensa rakentamisessa



- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestäväen tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

## Arviointi

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämäkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämäkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

## Kielitietoisuus

Kielitietoisuudella ja kielellä on keskeinen merkitys elämäkatsomustiedon opiskelussa. Elämäkatsomustiedossa pedagogisia ratkaisuja tehdään kielitietoisesti. Siinä opitaan määrittelemään, ymmärtämään, tulkitsemaan, perustelemaan ja arvioimaan eri tieteenalojen käsitteitä ja näkemyksiä. Elämäkatsomustiedossa harjoitetaan laajasti monilukutaitoa kuten digitaalista lukutaitoa ja medialukutaitoa. Keskeistä on soveltaa kielitietoisuutta ja monilukutaitoa ympäröivään todellisuuteen, yhteisöihin, etiikkaan ja identiteetteihin ja ihanteisiin kestävää tulevaisuutta rakentaen. Elämäkatsomustiedossa arvostetaan ja tuetaan oppijan monikielisyyttä sekä oman identiteetin kehitystä.

## Työelämä- ja korkeakouluysteistyö

Työelämäyhteistyötä toteutetaan elämäkatsomustiedossa tekemällä opintoretkeä ja vierailuja tai osallistumalla virtuaalisesti työelämän ajankohtaisiin tapahtumiin. Vaihtoehtoja voivat olla esimerkiksi Plan, Unicef, Amnesty International tai Fingo. Hyödynnetään Helsingin yliopiston tarjoamaa monitieteistä toimintaa, kuten webinaareja, Studia Generalia-luentoja tai Tiedekulman luentoja. Aineenopettajaharjoittelijoille tarjotaan mahdollisuus liittää osaksi opetusta kokemuksia

elämäkatsomustiedon pohjana olevien tieteenalojen yhteyksistä yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Samalla harjoittelijat tuovat opetukseen uusinta tietoa eri tieteenaloista.

## PAKOLLISET OPINNOT

### ET01 Minä ja hyvä elämä (2 op)

#### ET1 Minä ja hyvä elämä (2 op)

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämäkatsomuksensa jäsentämisessä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiinsa
- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
- ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
- kehittää kykyään elämäkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

##### *Keskeiset sisällöt*

- minuus, elämäkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva
- hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja
- luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema

### Laaja-alainen osaaminen

Elämäkatsomustiedon 1. opintojakso kehittää monipuolisesti eettistä ajattelua. Opintojaksossa painottuu vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaaminen. Siinä kehitetään kykyä elämäkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemysten ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti. Tämä opintojakso tukee opiskelijan oman identiteetin etsintää ja käsityksen muodostamista hyvästä elämästä. Se hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden

luotettavuutta. Opintojaksossa korostuukin monitieteinen ja luova sekä yhteiskunnallinen osaaminen. Opiskelija harjaannuttaa kriittisen ajattelun taitoja esimerkiksi keskusteltaessa hyvästä elämästä, ihmiskäsityksistä, identiteetistä, yhdenvertaisuudesta ja valintojen ja vastuiden teemoista sekä kykenee soveltamaan niitä omaan elämänskatsomukseensa, yhteisöihin ja yhteiskuntiin. Opiskelija saa tilaisuuksia pohtia globaalien ja kulttuuriosaamisen tavoitteita. Opiskelijassa vahvistetaan kykyä medialukutaitoon ja -kriittisyyteen, ja hän harjaantuu kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämisessä. Kantava teema tässä opintojaksossa on eettisyys ja ympäristöosaaminen. Opiskelija pohtii globaalien ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä hyvän elämän malleissa ja ihanteissa.

### **Arviointi**

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijalla on elämänskatsomustiedon ensimmäisen opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä tiedolliset tavoitteet että ajattelu- ja vuorovaikutustaidot. Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, mikä tapahtuu opintojakson aikana annettavana palautteena (formatiivinen arviointi). Siinä kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan tuella tehtävät itse- ja vertaisarviointit auttavat ymmärtämään omaa oppimista niin, että tavoitteet voivat toteutua. Toiseksi opintojaksolla arvioidaan joko jakson aikana tai/ja lopussa todennetuilla näytöillä sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Sekä formatiivista että summatiivista arviointipalautetta annetaan opintojakson alussa sovitulla tavalla. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## **ET02 Minä ja yhteiskunta (2 op)**

### **ET2 Minä ja yhteiskunta (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämänskatsomukselle ja elämänvalinnoille
- osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
- osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologisia piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestävänsä tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentavaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkipäriäinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäkatsomukseen
- aikalaiskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

### Laaja-alainen osaaminen

Elämäkatsomustiedon toisessa opintojaksossa tarkastellaan monipuolisesti yksilön suhdetta yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Siinä hahmotetaan yhteisöllisyyden merkitystä ihmisyydelle, omalle identiteetille, valinnoille sekä elämäkatsomukselle huomioiden hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen tavoitteet. Opintojaksolla vahvistetaan monitieteistä ja luovaa osaamista tarkastelemalla ja tutkimalla kriittisesti käsityksiä yhteiskunnasta, yhteisöllisyydestä, arvoista sekä niiden rakenteista ja niiden merkityksestä yksilölle.

Opintojaksossa erityisen keskeistä ovat yhteiskunnallisen osaamisen tavoitteet. Opiskelijassa vahvistetaan kykyä jäsentää yksilön roolia yhteisössä, yhteiskunnassa ja talousjärjestelmässä. Opiskelija oppii arvioimaan yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentamaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Opiskelija osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota

Sekä eettisyyden ja ympäristöosaamisen että globaalien- ja kulttuuriosaamisen tavoitteet ovat opintojaksolla merkittäviä. Opiskelija harjaantuu ymmärtämään ja perustelemaan ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestävän tulevaisuuden rakentamisen periaatteita.

### Arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijalla on elämäkatsomustiedon toisen opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä tiedolliset tavoitteet että ajattelu- ja vuorovaikutustaidot.

Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, mikä tapahtuu opintojakson aikana annettavana palautteena (formatiivinen arviointi). Siinä kuvataan opiskelijan edistymistä

suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan tuella tehtävät itse- ja vertaisarviointit auttavat ymmärtämään omaa oppimista niin, että tavoitteet voivat toteutua.

Toiseksi opintojaksolla arvioidaan joko jakson aikana tai/ja lopussa todennetuilla näytöillä sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Sekä formatiivista että summatiivista arviointipalautetta annetaan opintojakson alussa sovituilla tavoilla. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### ET03 Kulttuurit (2 op)

#### ET3 Kulttuurit (2 op)

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäntavalleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa
- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämäntavalliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

##### *Keskeiset sisällöt*

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuuri relativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisuus, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämäntavalleen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monikulttuurisuuden mahdollisuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset

- etnisyyden, rasismien ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

### Laaja-alainen osaaminen

Elämäkatsomustiedon kolmannessa opintojaksossa keskitytään kulttuureihin ja niiden vuorovaikutukseen sekä yksilön suhteeseen niihin. Opintojaksolla ilmenevät keskeisesti globaali- ja kulttuuri-osaamisen tavoitteet. Kulttuureja tarkastellaan moninaisina, historiallisesti rakentuvina ja muuttuvina jatkumoina. Opiskelija kasvattaa tietoja ja taitoja kulttuurien vaikutuksesta identiteettiin, kulttuuri-identiteettiin, maailmankuvaan ja -katsomukseen sekä harjaannuttaa dialogin taitoja, joiden opiskelussa tulevat esiin myös hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen tavoitteet. Monitieteellisen ja luovan osaamisen tavoitteet ilmenevät etenkin kulttuurien tutkimukseen perehtymisenä, keskeisten käsitteiden oppimisena ja soveltamisena sekä kulttuurien vuorovaikutuksen merkityksien tarkasteluna. Yhteiskunnallisen osaamisen tavoitteet ilmenevät yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeustietoisuuden vahvistumisena. Kulttuurit -opintojakso auttaa ymmärtämään ja perustelemaan opiskeltavia asioita eettisyyden ja ympäristöosaamisen kannalta.

### Arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijalla on elämäkatsomustiedon kolmannen opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä tiedolliset tavoitteet että ajattelu- ja vuorovaikutustaidot.

Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, mikä tapahtuu opintojakson aikana annettavana palautteena (formatiivinen arviointi). Siinä kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan tuella tehtävät itse- ja vertaisarviointit auttavat ymmärtämään omaa oppimista niin, että tavoitteet voivat toteutua.

Toiseksi opintojaksolla arvioidaan joko jakson aikana tai/ja lopussa todennetuilla näytöillä sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Sekä formatiivista että summatiivista arviointipalautetta annetaan opintojakson alussa sovitulla tavalla. Laaja-alainen osaamisen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## ET04 Katsomukset (2 op)

### ET4 Katsomukset (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä maailman- ja elämäkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökoh-  
tia

- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämäkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
- osaa eritellä oman elämäkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämäkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämäkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Elämäkatsomustiedon neljäs opintojakso keskittyy erilaisiin katsomuksiin ja niiden merkityksiin yksilölle. Hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen tavoitteet ilmenevät, kun opiskelija erittelee ja arvioi eri maailman- ja elämäkatsomusten piirteitä ja lähtökohtia sekä vahvistaa kykyään reflektoida osaanmistaan omaan elämäkatsomukseen. Opiskelija saa tilaisuuksia rakentaa identiteettiään ja vahvistaa sosiaalisia taitojaan. Monitieteisen ja luovan osaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen tavoitteet painottuvat opintojaksolla laajasti, kun opiskelija syventyy katsomuksiin historiallisesti ja temaattisesti sekä pohtii niiden merkitystä kulttuurien ja yhteiskuntien muovautumisessa. Opintojakso vahvistaa erityisesti katsomuksellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämistä, mikä tukee globaali- ja kulttuuriosaamisen tavoitteita. Eettisyyden ja ympäristöosaamisen tavoitteet korostuvat, kun opiskelija harjoittaa kykyään erottaa katsomus- ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä ja soveltaa taitoaan ympäröivään todellisuuteen.

#### **Arviointi**

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijalla on elämäkatsomustiedon neljännen opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä tiedolliset tavoitteet että ajattelu- ja vuorovaikutustaidot.

Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, mikä tapahtuu opintojakson aikana annettavana palautteena (formatiivinen arviointi). Siinä kuvataan opiskelijan edistymistä

suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan tuella tehtävät itse- ja vertaisarviointit auttavat ymmärtämään omaa oppimista niin, että tavoitteet voivat toteutua.

Toiseksi opintojaksolla arvioidaan joko jakson aikana tai/ja lopussa todennetuilla näytöillä sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Sekä formatiivista että summatiivista arviointipalautetta annetaan opintojakson alussa sovitulla tavoilla. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## **ET05 Uskonnot ja uskonnottomuus (2 op)**

### **ET5 Uskonnot ja uskonnottomuus (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänskatsomukseensa
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy suuriin maailmankontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan
- ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

#### *Keskeiset sisällöt*

- uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määrittäminen ja selittäminen; käsityksiä uskontojen alkuperästä; uskontokritiikki
- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala
- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonnottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapauskonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

Opintojakso voidaan järjestää yhdessä UE03-opintojakson kanssa molempien opetussuunnitelmat huomioiden.



## Laaja-alainen osaaminen

Elämänkatsomustiedon viidennellä opintojaksolla perehdytään uskontoihin, uskonnollisuuteen ja uskonnottomuuteen. Siinä vahvistetaan opiskelijan identiteettiä ja rakentavan vuorovaikutuksen taitoja, jotka tukevat hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen tavoitteita. Perehdytään uskonnollisiin ja uskonnottomiin maailmankatsomuksiin kriittisen tutkimuksen näkökulmasta, missä painottuvat monitieteisen ja luovan osaamisen tavoitteet. Opintojaksolla pohditaan, analysoidaan ja perustellaan uskonnollisten ja uskonnottomien maailmankatsomusten vaikutuksia yhteiskuntaan ja kulttuuriin ja harjoitetaan katsomusten monilukutaitoa. Nämä tukevat yhteiskunnallisen osaamisen sekä globaali- ja kulttuuriosaamisen tavoitteita. Eettisyyden ja ympäristöosaamisen tavoitteet ilmenevät maailmankatsomusjärjestelmien kriittisenä ja monipuolisena pohtimisena sekä vastuullisuuden vahvistamisena globaalissa maailmassa.

## Arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijalla on elämänkatsomustiedon viidennen opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä tiedolliset tavoitteet että ajattelu- ja vuorovaikutustaidot.

Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, mikä tapahtuu opintojakson aikana annettavana palautteena (formatiivinen arviointi). Siinä kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan tuella tehtävät itse- ja vertaisarviointit auttavat ymmärtämään omaa oppimista niin, että tavoitteet voivat toteutua.

Toiseksi opintojaksolla arvioidaan joko jakson aikana tai/ja lopussa todennetuilla näytöillä sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Sekä formatiivista että summatiivista arviointipalautetta annetaan opintojakson alussa sovitulla tavalla. Laaja-alainen osaaminen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## ET06 Tulevaisuus (2 op)

### ET6 Tulevaisuus (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön
- omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä
- osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämänkatsomukseensa
- ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.

### *Keskeiset sisällöt*

- tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita
- tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- ihmiskäsitysten ja hyvän elämän ihanteiden mahdollinen muutos: esimerkiksi kyborgit, transhumanismi, geeniteknologia; erilaisia suhtautumistapoja teknologiseen kehitykseen
- yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa
- globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset
- yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana
- erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat

### **Laaja-alainen osaaminen**

Elämäkatsomustiedon kuudennella opintojaksolla keskitytään tulevaisuuteen. Se vahvistaa opiskelijan ymmärrystä, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa omilla arvoilla, teoilla ja valinnoilla, mikä tukee hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen tavoitteita. Opintojaksolla opiskellaan tulevaisuuden tutkimista sekä tieteellisteknologisen kehityksen historiaa ja vaikutuksia. Ne vahvistavat keskeisesti monitieteisen ja luovan osaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen tavoitteita. Opintojaksolla korostuvat keskeinen tulevaisuus ja vaikuttamisen keinot, mikä tukee sekä globaali- ja kulttuuriosaamisen että eettisyyden ja ympäristöosaamisen tavoitteita.

### **Arviointi**

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Opiskelijalla on elämäkatsomustiedon kuudennen opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnissa otetaan huomioon sekä tiedolliset tavoitteet että ajattelu- ja vuorovaikutustaidot.

Arvioinnin keskeisenä tehtävänä on ohjata ja kannustaa opiskelua, mikä tapahtuu opintojakson aikana annettavana palautteena (formatiivinen arviointi). Siinä kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Opettajan tuella tehtävät itse- ja vertaisarviointit auttavat ymmärtämään omaa oppimista niin, että tavoitteet voivat toteutua.

Toiseksi opintojaksolla arvioidaan joko jakson aikana tai/ja lopussa todennetuilla näytöillä sitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Summatiivinen arviointi toimii samalla opiskelua ohjaavana formatiivisena arviointina. Sekä formatiivista että summatiivista arviointipalautetta annetaan opintojakson alussa sovitulla tavalla. Laaja-alainen osaamisen huomioidaan osana opintojakson arviointia.

## 6.17 Terveystieto

### Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiatietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykyinä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykenä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

**Vuorovaikutusosaaminen** kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

**Eettisyys ja ympäristöosaaminen** näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntymiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisen aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

## **Terveystiedon opetuksen yleiset tavoitteet**

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestäväen kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja ja asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen sekä pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

## **Arviointi**

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös

itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiatietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveystietämiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Korkeakoulu-yhteistyö toteutuu luontevasti opetusharjoittelun kautta ja siihen liittyen Jyväskylän yliopiston kanssa. Farmasian opiskelijat voivat käydä luennoimassa lääkekasvatuksesta ja esittelemässä opiskeluaan. Työelämä-tietoutta edistetään muun muassa terveysalan yritysvierailulla. Työhyvinvointi ja ergonomia ovat keskeisiä aihealueita etenkin opintojaksossa TE2.

### **Kielitietoisuus oppiaineessa**

Terveystiedossa kielitietoisuus kehittyy monipuolisesti tutkimalla, tulkitsemalla, analysoimalla ja vertailemalla erilaisia aineistoja, esimerkiksi tieteellisiä tekstejä, mielipidekirjoituksia, mainoksia, podcasteja, uutisia, blogeja ja videoita, joita opiskelija tulkitsee kriittisesti ja joiden avulla hän analysoi erilaisia terveyteen ja sairauksiin liittyviä kysymyksiä. terveystiedossa kielitietoisuus ilmenee monipuolisena käsitteiden määrittelynä ja niiden täsmällisenä käyttönä oikeassa asiayhteydessä. Myös tilastojen ja kaavioiden tulkinta ja sanallistaminen ovat osa terveystiedon kielitietoisuutta. terveystiedon tekstitaidot kehittävät taitoa lukea, ymmärtää, tulkita ja tuottaa itse erilaisia tekstejä, joissa on sekä oppiaineen erityistä sanastoa että oppiaineelle ominaista tapaa tarkastella ja tuottaa tietoa. Tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. terveystiedon monitieteisen ja moniulotteisen luonteen vuoksi eri tieteenalojen käsitteitä tulee runsaasti. Tavoitteena on kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **TE01 Terveysvoimavarana (2 op)**

#### **TE1 Terveysvoimavarana (2 op)**

Moduulissa luodaan kokonaiskuvaa ihmisen voimavaroista, terveyden edistämisestä sekä terveyttä määrittävistä tekijöistä ja niiden yhteyksistä ja vaikutusmekanismeista. Lisäksi syvennetään ja laajennetaan perusopetuksen aikana hankittua ymmärrystä elintapojen merkityksestä terveydelle ja arvioidaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, perheessä ja lähiyhteisöissä.

*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä
- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

### *Keskeiset sisällöt*

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveysuskomusmalli, muutosvaihemalli
- terveyskulttuurisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyteen sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät; stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä; keinoja kuormituksen hallintaan
- opiskeluhuvinvointi

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisten tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen. Opintojakso harjaannuttaa kehittämään omaa hyvinvointiosaamista rakentamalla ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä. Tavoitteena on myös lisätä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Opiskelussa kehitetään myös opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä. Opintojakso luo edellytyksiä käyttäen vuorovaikutteisia opetusmenetelmiä, mikä tukee vuorovaikutusosaamista. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

### **Arviointi**

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvioinnin tärkeänä tavoitteena on ohjata opiskelua ja tukea oppimistavoitteiden saavuttamista. Arviointi kohdistuu monipuoliseen tiedonkäsittelyyn ja kykyyn itsenäiseen kriittiseen ajatteluun sekä käsitteiden täsmälliseen ja asianmukaiseen käyttöön. Arvioinnissa huomioidaan myös, miten terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa on pystytty soveltamaan, analysoimaan ja arvioimaan ja miten se on osattu asettaa laajempiin asiayhteyksiin. Arvioinnin kannalta keskeistä on myös aineistojen

tarkoituksenmukainen hyödyntäminen sekä se, että asioiden välisiä yhteyksiä, syysuhteita ja vuorovaikutusmekanismeja tarkastellaan asianmukaisesti ja esitetyt väitteet perustellaan monipuolisesti ja selkeästi. Arvioinnissa huomioidaan myös se, että terveyteen liittyviä ilmiöitä ja tietoja sekä niihin perustuvaa tiedonmuodostusta arvioidaan monipuolisesti ja kriittisesti. Terveystiedossa tulkinnoille, johtopäätöksille ja terveyteen liittyvälle eettiselle arvopohdinnalle on luonteenomaista ehdollisuus ja avoimuus, jolloin punnitaan vaihtoehtoisia näkemyksiä tai huomioidaan poikkeuksia ja erityistapauksia, joita tarkastellaan kriittisesti suhteessa kulttuuriin ja eri aikakausien yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Terveystiedon yleissivistävän luonteen ohella terveyttiedon aihepiireille on ominaista henkilökohtaisuus ja kokemuksellisuus. Kokemuksellista tietoa tulee analysoida ja perustella teorioiden tai tutkimuspohjaisen tiedon avulla. Arviointi keskittyy ainoastaan tavoitteiden saavuttamisen eli oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arviointiin, se ei kohdistu opiskelijan terveyskäyttäytymiseen, arvoihin, asenteisiin, terveydentilaan tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvosana perustuu monipuoliseen näyttöön sekä taitoon esittää asioita kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti. Keskeisiä periaatteita arvioinnin toteuttamisessa ovat jatkuvuus, monipuolisuus ja opiskelijoiden osallistaminen arviointityöhön eli itse- ja vertaisarviointi.

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **TE02 Terveys ja ympäristö (2 op)**

#### **TE2 Terveys ja ympäristö (2 op)**

Moduulissa kehitetään valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää sekä perehdytään tutkimustiedon hankkimisen periaatteisiin. Keskeistä on mediaympäristön ohella tarkastella myös muiden elinympäristöjen terveysvaikutuksia sekä arvioida omien valintojen merkitystä ympäristön terveellisyydelle. Lisäksi moduulissa syvennyttään riippuvuuksiin ja niiden vaikutuksiin.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveyskäyttäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta
- osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveyskäsitteille ja terveydelle
- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.

#### *Keskeiset sisällöt*

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi
- terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi

#### Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- kestävä kehitys ja terveys
- ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- työhyvinvointi

#### Mielihyvä ja riippuvuus

- riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit
- keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisten tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen osaaminen sekä yhteiskunnallinen osaaminen ja ympäristöosaaminen. Hyvinvointiosaamista tukee riippuvuuksiin ja niiden ehkäisyyn liittyvien aihepiirien käsittely. Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveysviestinnän ja vaikutuskeinojen myötä. terveystieto on lähtökohtaisesti monitieteinen oppiaine, lisäksi tämän opintojakson keskeisiä sisältöjä on tieteellinen tieto ja tutkimus, mikä osaltaan rakentaa myös yhteiskunnallista osaamista. Kestävä kehitys ja ympäristöjen turvallisuus tukevat myös ympäristöosaamista.

### Arviointi

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvioinnin tärkeänä tavoitteena on ohjata opiskelua ja tukea oppimistavoitteiden saavuttamista. Arviointi kohdistuu monipuoliseen tiedonkäsittelyyn ja kykyyn itsenäiseen kriittiseen ajatteluun sekä käsitteiden täsmälliseen ja asianmukaiseen käyttöön. Arvioinnissa huomioidaan myös, miten terveyteen ja sairautteen liittyvää tietoa on pystytty soveltamaan, analysoimaan ja arvioimaan ja miten se on osattu asettaa laajempiin asiayhteyksiin. Arvioinnin kannalta keskeistä on myös aineistojen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen sekä se, että asioiden välisiä yhteyksiä, syy-suhteita ja vuorovaikutusmekanismeja tarkastellaan asianmukaisesti ja esitetyt väitteet perustellaan monipuolisesti ja selkeästi. Arvioinnissa huomioidaan myös se, että terveyteen liittyviä ilmiöitä ja tietoja sekä niihin perustuvaa tiedonmuodostusta arvioidaan monipuolisesti ja kriittisesti. Terveystiedossa tulkinnoille, johtopäätöksille ja terveyteen liittyvälle eettiselle arvopohdinnalle on luonteenomaista ehdollisuus ja avoimuus, jolloin punnitaan vaihtoehtoisia näkemyksiä tai huomioidaan poikkeuksia ja erityistapauksia, joita tarkastellaan kriittisesti suhteessa kulttuuriin ja eri aikakausien yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Terveystiedon yleissivistävän luonteen ohella terveystiedon aihepiireille on ominaista henkilökohtaisuus ja kokemuksellisuus. Kokemuksellista tietoa tulee analysoida ja perustella teorioiden tai tutkimuspohjaisen tiedon avulla. Arviointi keskittyy ainoastaan tavoitteiden saavuttamisen eli oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arviointiin, se ei kohdistu opiskelijan terveyskäyttäytymiseen, arvoihin, asenteisiin, terveydentilaan tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvosana perustuu



monipuoliseen näyttöön sekä taitoon esittää asioita kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti. Keskeisiä periaatteita arvioinnin toteuttamisessa ovat jatkuvuus, monipuolisuus ja opiskelijoiden osallistaminen arviointityöhön eli itse- ja vertaisarviointi.

## TE03 Terveys ja yhteiskunta (2 op)

### TE3 Terveys ja yhteiskunta (2 op)

Moduulissa ohjataan tarkastelemaan laajasti terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisia kehityslinjoja sekä tulevaisuuden haasteita yhteiskunnassa. Tehtävänä on avata keskeisiin tarttumattomiin ja tartuntatauteihin liittyviä tekijöitä sekä tarkastella sosiaali- ja terveystalouden, itsehoiton ja omahoidon merkitystä terveydelle. Olennaista on myös perehtyä terveyteen ja sairauksiin liittyviin eettisiin kysymyksiin sekä globaaleihin terveyshaasteisiin.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveystalouden ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen
- pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautien riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautien näkökulmasta
- osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveystalouteen yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveystalouden, itsehoiton ja omahoidon merkitystä terveydelle
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuden vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

#### *Keskeiset sisällöt*

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- terveyskäsitteitä ja sairauksien selitysmalleja
- keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä
- tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia

Sairaudet ja hoito

- epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit
- sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen
- itsehoito ja omahoito

Eettiset kysymykset

- eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit

- keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä, kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia
- terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi
- terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen

### Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisten tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti yhteiskunnallinen osaaminen, eettisyys, ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Opintojakso luo edellytyksiä pohtia keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä kuten myös erilaisia terveyskäsityksiä ja sairauksien selitysmalleja. Opintojaksossa painottuvat myös epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen itsehoito ja omahoito, mikä rakentaa sekä yhteiskunnallista osaamista että globaali- ja kulttuuriosaamista. Eettiset kysymykset ovat kurssin keskeistä sisältöä.

### Arviointi

Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvioinnin tärkeänä tavoitteena on ohjata opiskelua ja tukea oppimistavoitteiden saavuttamista. Arviointi kohdistuu monipuoliseen tiedonkäsittelyyn ja kykyyn itsenäiseen kriittiseen ajatteluun sekä käsitteiden täsmälliseen ja asianmukaiseen käyttöön. Arvioinnissa huomioidaan myös, miten terveyteen ja sairaukseen liittyvää tietoa on pystytty soveltamaan, analysoimaan ja arvioimaan ja miten se on osattu asettaa laajempiin asiayhteyksiin. Arvioinnin kannalta keskeistä on myös aineistojen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen sekä se, että asioiden välisiä yhteyksiä, syy-suhteita ja vuorovaikutusmekanismeja tarkastellaan asianmukaisesti ja esitetyt väitteet perustellaan monipuolisesti ja selkeästi. Arvioinnissa huomioidaan myös se, että terveyteen liittyviä ilmiöitä ja tietoja sekä niihin perustuvaa tiedonmuodostusta arvioidaan monipuolisesti ja kriittisesti. Terveystiedossa tulkinnoille, johtopäätöksille ja terveyteen liittyvälle eettiselle arvopohdinnalle on luonteenomaista ehdollisuus ja avoimuus, jolloin punnitaan vaihtoehtoisia näkemyksiä tai huomioidaan poikkeuksia ja erityistapauksia, joita tarkastellaan kriittisesti suhteessa kulttuuriin ja eri aikakausien yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Terveystiedon yleissivistävän luonteen ohella terveystiedon aihepiireille on ominaista henkilökohtaisuus ja kokemuksellisuus. Kokemuksellista tietoa tulee analysoida ja perustella teorioiden tai tutkimuspohjaisen tiedon avulla. Arviointi keskittyy ainoastaan tavoitteiden saavuttamisen eli oppimisen, osaamisen ja työskentelyn arviointiin, se ei kohdistu opiskelijan terveyskäyttäytymiseen, arvoihin, asenteisiin, terveydentilaan tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvosana perustuu monipuoliseen näyttöön sekä taitoon esittää asioita kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti. Keskeisiä periaatteita arvioinnin toteuttamisessa ovat jatkuvuus, monipuolisuus ja opiskelijoiden osallistaminen arviointityöhön eli itse- ja vertaisarviointi.

## KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

### TE04 Terveystiedon ylioppilaskokeeseen valmentava opintojakso (2 op)

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa kokonaiskuvan terveystiedon oppimäärän keskeisistä sisältöalueista
- hallitsee laajat kurssirajat ylittävät asiakokonaisuudet
- kehittää terveystieteellisen ajattelun taitoja ja osaa muodostaa perusteltuja näkemyksiä
- ymmärtää terveyteen liittyviä arvoja, käyttäytymismalleja ja syyseuraussuhteita sekä hahmottaa laajempia asiayhteyksiä
- osaa arvioida, analysoida ja soveltaa terveystiedon teemoja ja luoda uusia synteesejä aikaisempien tietorakenteiden pohjalta
- valmistautuu terveystiedon ylioppilaskokeeseen.

### *Keskeiset sisällöt*

- pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojaksojen ydinaines ja keskeiset sisällöt
- pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojaksojen keskeiset käsitteet
- terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen
- fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön terveysvaikutukset
- terveyteen liittyvän tutkimuksen keskeiset teemat ja niiden kriittinen arviointi
- terveystiedon aihealueisiin liittyvät ajankohtaiset aiheet
- erityyppisiin tehtäviin vastaaminen

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso vahvistaa kaikkien laaja-alaisen osaamisen osioiden kehittymistä.

### **Arviointi**

Arviointi perustuu

- opiskelijan kykyyn arvioida, analysoida ja soveltaa tietoa
- kykyyn argumentoida monipuolisesti terveyteen vaikuttavia syy-seuraussuhteita ja esittää erilaisia näkökulmia
- monipuoliseen terveystieteeseen.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## 6.18 Liikunta

### Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskelu ympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suoriutuskykyyn sekä hyvinvointiin.

**Vuorovaikutusosaaminen** kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaa vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelyä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta kouluyhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja**

**luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

## Liikunnan opetuksen yleiset tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

## Arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittämistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen

toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearviointin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin (lukiolaki 714/2018, 28 ja 29 §).

### **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Liikunnassa korkeakouluysteistyö toteutuu Jyväskylän yliopiston opetusharjoittelun kautta. Metropolian fysioterapiayksikkö on tarjonnut opiskelijoille ergonomia- ja opiskeluhyvinvointia edistävää ohjausta. Yhteistyötä liikuntaseurojen ja eri liikunta-alan toimijoiden kanssa hyödynnetään etenkin opintojaksossa LI03.

### **Kielitietoisuus oppiaineessa**

Kielitietoisuus ilmenee liikunnassa kykynä ilmaista itseään liikunnan avulla ja ymmärtää erilaisia liikunnallisia ilmaisumuotoja. Tavoitteena on liikunnallisten tietojen, taitojen ja sisältöjen oppiminen sekä vuorovaikutusosaamisen kehittyminen.

## **PAKOLLISET OPINNOT**

Pakollisissa opinnoissa syvennetään ja sovelletaan perusopetuksessa opittuja liikuntataitoja ja -tietoja sekä opetetaan liikuntaa monipuolisesti erilaisissa opiskeluympäristöissä. Opetuksessa otetaan huomioon eri vuodenaajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Opiskelija oppii monipuolisen liikkumisen ja toimintakyvyn kehittämisen periaatteet. Opetus tukee opiskelijan toimintakykyä, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvua osallisuuteen sekä kannustaa elinikäiseen liikunnan harrastamiseen ja liikkuvan elämäntavan omaksumiseen.

## **LI01 Oppiva liikkuja (2 op)**

### **LI1 Oppiva liikkuja (2 op)**

Opiskelija ymmärtää liikuntataitojen sekä fyysisen aktiivisuuden merkityksen oman toimintakyvyn, terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija saa monipuolisia kokemuksia yhdessä liikkumisesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä reilun pelin hengessä. Opiskelijan koettu liikunnallinen pätevyys ja myönteinen minäkuva vahvistuvat uuden oppimisen sekä liikunnan tuoman ilon ja virkistymisen myötä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)

- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen: opiskelija oppii pitämään huolta itsestä ja omasta toimintakyvystä on sinnikäs ja yrittää parhaansa, tunnistaa ja käyttää omia vahvuuksiaan sekä rakentaa identiteettiään
- vuorovaikutusosaaminen: yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot, itsesääätely ja vastuullisuus sekä tunne- ja empatiataidot kehittyvät.

#### **Arviointi**

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn opintojakson tavoitteiden suunnassa. Tietojen arvioinnissa korostuvat taitojen oppimiseen liittyvä liikuntatieto ja sen soveltaminen.

Taitojen arvioinnissa painotetaan liikuntataitojen soveltamista erilaisissa liikuntatehtävissä. Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla. Arvioinnissa huomioidaan myös opiskelijan kyky toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla
- vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana
- opiskelijan itsearviointia sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana ja/tän,ai opintojakson päättyessä.

## **LI02 Aktiivinen elämä (2 op)**

### **LI2 Aktiivinen elämä (2 op)**

Moduulissa opiskelijaa opetetaan ja kannustetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, että liikuntaharrastusten lisäksi toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia tukeva fyysinen aktiivisuus muodostuu arjen valinnoista ja pitkäkestoisen istumisen välttämisestä. Opiskelija ohjataan havainnoidaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan kestävänsä tulevaisuuden, fyysisen aktiivisuuden ja

terveyden näkökulmista. Opetus toteutetaan rakennettua ja rakentamatonta opiskeluympäristöä sekä liikunta- ja hyvinvointiteknologiaa mahdollisuuksien mukaan hyödyntäen.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

### *Keskeiset sisällöt*

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja kehonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen: kehitetään kykyä kantaa vastuuta omasta toimintakyvystä ja opiskeluvireydestä
- vuorovaikutusosaaminen: yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot, itsesäätely ja vastuullisuus sekä tunne- ja empatiataidot kehittyvät
- yhteiskunnallinen osaaminen: tuetaan opiskelussa ja työssä jaksamista antamalla valmiuksia ylläpitää ja kehittää omaa terveystuntoaan.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn opintojakson tavoitteiden suunnassa.

Tietojen arvioinnissa korostuvat opiskelijan osoittama ymmärrys toimintakykyä ja terveyttä ylläpitävästä fyysisestä aktiivisuudesta sekä fyysisen toimintakyvyn arviointiosaaminen.

Taitojen arvioinnissa painotetaan opiskelijan taitoa havainnoida arkisia toimintatapojaan sekä tehdä perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi.

Taidot ilmenevät aktiivisena osallistumisena erilaisia ominaisuuksia kehittävään työskentelyyn liikuntatunneilla.

Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla.

Opintojakson arvioinnissa huomioidaan opiskelijan hyvinvointiosaaminen, joka ilmenee opiskelijan kykyinä tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen



toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi. Arviointi kohdistuu myös opiskelijan kykyyn arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta.

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, opetukseen osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta tunteilla
- opiskelijan laatimaa liikuntasuunnitelmaa ja opiskelijan itsearviointia suunnitelman toteuttamisesta
- vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana
- opiskelijan itsearviointia sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana ja/tai opintojakson päättyessä.

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

Valtakunnallisten valinnaisten opintojen tavoitteena on kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä edistävän liikunnan harjoittaminen, vastuun ottaminen omasta ja yhteisestä toiminnasta sekä myönteiset kokemukset omasta kehosta, koetusta liikunnallisesta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Opettaja tarkentaa opintojen sisällöt yhdessä opiskelijaryhmän kanssa. Liikunnan valtakunnalliset valinnaiset opinnot tarjoavat mahdollisuuksia temaattisten, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisten opintojen toteuttamiseen sekä yhteistyöhön osallistumiseen koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen sekä työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

### **LI03 Uudet mahdollisuudet (2 op)**

#### **LI3 Uudet mahdollisuudet (2 op)**

Moduulin tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan fyysistä toimintakykyä sekä monipuolistaa opiskelijan liikunnallista osaamista ja koettua pätevyyttä uuden oppimisen myötä.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin
- harjaantuu kehon hallinnassa
- tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen: tunnistetaan omia vahvuuksia uusissa liikuntasisällöissä ja -ympäristöissä
- vuorovaikutusosaaminen: yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot, itsesäätely ja vastuullisuus sekä tunne- ja empatiataidot kehittyvät
- yhteiskunnallinen osaaminen: kehitetään opiskelijan kykyä kantaa vastuuta opintojakson sisältöjen suunnittelusta ja aktiivisesta toiminnasta opintojakson aikana.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn opintojakson tavoitteiden suunnassa.

Tietojen arvioinnissa korostuu opiskelijan osoittama ymmärrys motorisesta oppimisesta ja motorian kehittämistä tehtävän vaatimuksia muuntelemalla.

Taitojen arvioinnissa painotetaan opiskelijan kehonhallintaa ja uusien motoristen taitojen oppimista. Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla.

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, opetukseen osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta tunneilla
- vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana
- opiskelijan itsearviointia sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana ja/tai opintojakson päättyessä.

## **LI04 Yhdessä liikkuen (2 op)**

### **LI4 Yhdessä liikkuen (2 op)**

Moduulin tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan sosiaalista toimintakykyä ja yhteenkuuluvuutta liikunnan avulla. Työtavoissa painottuvat opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta.

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittämällä itseään pitkäjänteisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet

#### *Tarkennuksia opintojakson sisältöihin*

- yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit, luontoliikunta tai muut projektiluonteiset kokonaisuudet. Viikin normaalikoulussa tämä opintojakso toteutetaan palloilukurssina vuodenaikaan, sääolosuhteisiin ja käytettävissä oleviin tiloihin soveltuvin pallo- ja mailapelein.
- eri palloilulajien keskeiset säännöt, tekniikka ja peli-idea pelinomaisesti harjoitettuna
- lisäksi tutustuminen joihinkin lajeihin, jotka ovat suurimmalle osalle opiskelijoista vieraampia (esimerkiksi rugby, vesipallo, kriketti, baseball tai muu vastaava laji)
- opettaja tarkentaa sisällön yhdessä opiskelijoiden kanssa
- opintojaksossa tutustutaan palloilulajien ja mailapelien harjoittelupaikkoihin pääkaupunki-seudulla

### Laaja-alainen osaaminen

- vuorovaikutusosaaminen: painotetaan oman käyttäytymisen säätelyä, itsehillintää ja vastuullisuutta sekä toisten huomioon ottamista
- hyvinvointiosaaminen: taitojen karttuminen tukee positiivisen minäkuvan muodostumista
- yhteiskunnallinen osaaminen: monipuoliset liikkumistaidot ja liikuntalajien tuntemus tukevat fyysisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja työssäjaksamista
- eettinen osaaminen: liikunnassa korostuvat sääntöjen kunnioittaminen sekä reilun pelin periaatteiden noudattaminen.

### Arviointi

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn opintojakson tavoitteiden suunnassa. Tietojen arvioinnissa korostuu opiskelijan osoittama ymmärrys liikunnan erilaisista tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi. Taitojen arvioinnissa painotetaan yhdessä valitun tavoitteen mukaisten liikuntataitojen kehittymistä.

Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla. Arviointi perustuu myös opiskelijan kykyyn tunnistaa tunteitaan, toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukea yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, opetukseen osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta tunneilla
- vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana
- opiskelijan itsearviointia sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana ja/tai opintojakson päättyessä.

## LI05 Virkistystä liikunnasta (2 op)

### LI5 Virkistystä liikunnasta (2 op)

Moduulin tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan psyykkistä toimintakykyä, myönteistä minäkuvaa, voimavaroja ja jaksamista liikunnan avulla. Opetuksessa korostuvat toiminta- ja opiskelukyvyyn tukeminen sekä liikunnan ilo ja virkistys.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi
- ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä
- osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

### *Keskeiset sisällöt*

- virkistystä lisäävät liikuntamuodot
- rentoutus ja kehonhuolto

### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen: kehitetään valmiuksia oman elämänhallinnan tunnistamiseksi mm. opiskelun, vapaa-ajan ja levon suhteen. Opintojaksolla kannustetaan opiskelijaa havainnoimaan kehon ja mielen viestejä opiskeluvireyden edistämiseksi
- eettinen ja ympäristöosaaminen: hyödynnetään luontoympäristöä hyvinvoinnin lähteenä.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn opintojakson tavoitteiden suunnassa. Tietojen arvioinnissa korostuvat opiskelijan osoittama ymmärrys jaksamista ja opiskeluvireyttä ylläpitävästä fyysisestä aktiivisuudesta. Taitojen arvioinnissa painotetaan opiskelijan taitoa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi. Taidot ilmenevät aktiivisena osallistumisena työskentelyyn liikuntatunneilla. Opiskelija arvioi myös omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä tekee perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi. Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla.

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia
- opiskelijan itsearviointia
- vertaisarviointia
- opiskelijan suunnitelmaa opiskeluvireyden ylläpitämiseksi ja arviota sen toteutumisesta.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **LI06 Vanhojen tanssit (2 op)**

Opintojakson tavoitteena on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja sosiaalisen kanssakäymisen taitoja sekä tuottaa iloa ja virkistystä uuden oppimisesta ja tanssitaidon kehittymisestä. Opintojakson keskeisenä sisältönä on osana koulumme juhlaperinteitä esittää tanssit vanhemmille, kouluväelle, lähialueen päiväkotien lapsille ja palvelutalon väelle. Työtavoissa painottuvat opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa mahdollisuuden opetella tanssia pitkäjänteisesti ja kehittää taidollisia ja tiedollisia valmiuksiaan
- tutustuu tanssin historiaan ja opettelee tanssimiseen liittyvää käyttäytymiskulttuuria
- osallistuu harjoitteluun aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen
- saa tanssin kautta tukea fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin.

### *Keskeiset sisällöt*

- perinteisesti tanssivalikoimaan kuuluu vanhoja salonkitansseja, 1900-luvun vaihteen muotitansseja sekä 1920- ja 1930-luvun tansseja
- jokainen vuosikurssi valmistelee ja esittää myös oman tanssin
- esitysten valmisteluihin liittyvät muut sisällöt kuten juhlatilan koristelu, kutsut ym. Juhlavalmistelut.

### **Laaja-alainen osaaminen**

- globaali- ja kulttuuriosaaminen: yhteisöllisyys edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta, iloa ja virkistystä
- hyvinvointiosaaminen: pyritään edistämään omien vahvuuksien tunnistamista ja käyttämistä sekä rohkeutta kehittää esiintymisen taitoja
- vuorovaikutusosaaminen: yhteistyökyky ja ilo yhdessä oppimisesta, vastuullisuus sekä tunne- ja empatiataidot kehittyvät.

### **Arviointi**

Arviointi perustuu

- pitkäjänteiseen harjoitteluun sekä aktiiviseen osallistumiseen tanssitunteihin ja juhlaan
- tuntityöskentelyyn, johon kuuluvat mm. aktiivisuus, yritteliäisyys, oma-aloitteisuus, vastuullisuus ja yhteistyötaidot.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## **LI07 Kohota kuntoa (2 op)**

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu henkilökohtaisten tavoitteidensa asettelussa, sisältöjen suunnittelussa ja opintojakson toteutuksessa. Osa tunneista on itsenäistä toimintaa yhdessä opettajan kanssa suunnitellun liikuntaohjelman mukaisesti. Osalla tunneista koko liikuntaryhmä toimii yhdessä.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- edistää fyysistä toimintakykyään
- osaa asettaa realistiset tavoitteet oman fyysisen toimintakykynsä kehittämiseksi

- työskentelee tunnollisesti ja vastuullisesti ja kehittää itseään pitkäjänteisesti.

#### *Keskeiset sisällöt*

- jonkun tai joidenkin fyysisen suorituskyvyn osa-alueen tai osa-alueiden (esimerkiksi lihas-kunto, liikkuvuus, kestävyys, nopeus) kehittämiseen tähtäävän harjoitteluohjelman suunnit-telu ja toteutus
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien kehittäminen
- kehonhuolto sekä ryhmän yhteishenkeä ja virkistymistä edistävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

#### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen: omaa toimintakykyä edistävän liikuntaohjelman suunnittelu ja toteu-tus. Tuetaan opiskelijan sinnikkyyttä sekä määrätietoista ja vastuullista harjoittelua valitun toimintakyvyn osa-alueen kehittämiseksi.
- vuorovaikutusosaaminen kehitetään vastuullisuutta ja ryhmässä toimimista.

#### **Arviointi**

Arviointi perustuu

- opiskelijan osoittamaan ymmärrykseen motorisesta oppimisesta ja fyysisen suorituskyvyn kehittämisestä
- uusien motoristen taitojen oppimiseen
- oman kunnan kehittymisen huomioivan realistisen harjoitussuunnitelman laadintaan
- vastuulliseen, itsenäiseen ja yritteliääseen työskentelyyn oppitunneilla
- hyvinvointiosaamista arvioidaan opiskelijan ymmärryksellä siitä, miten toimintakyky vaikut-taa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskykyyn sekä hyvinvointiin
- arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi opettajan havainnointia, itsearviointia ja vertaisarviointia.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## **LI08 Purpuri (2 op)**

Koulumme abiturientit ovat esittäneet hämäläisen juhlapurpurin jo yli 75 vuoden ajan viimeisenä koulupäivänään penkinpainausten yhteydessä. Opintojakson tavoitteena on jatkaa tätä ainutlaa-tuista perinnettä ja samalla tutustua ja tutustuttaa koko koulu yhteisö suomalaisen kansantanssin pe-rinteeseen. Yhdessä tanssiminen toimii myös mukavana virkistäjänä viimeisen kouluvuoden lopulla.

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kokee tanssin iloa ja virkistystä
- kehittää kokonaisvaltaista tietoisuutta ryhmän yhteisestä liikkeellisestä tapahtumasta
- syventää liike- ja tanssi-ilmaisuuksiin liittyviä taitojaan ja musiikin tulkintaa
- osaa valmistautua esiintymistilanteeseen

- saa kokemuksia ja tietoa suomalaisesta kansallispukerinteestä ja visuaalisuuden merkityksestä tanssiteoksen osatekijänä
- oppii sovittamaan ilmaisunsa esittämänsä teoksen tyyliin.

#### Keskeiset sisällöt

- suomalaisia kansantansseja
- opiskelija harjoittelee koreografian toteuttamista ryhmässä
- tutustuminen suomalaiseen kansallispukerinteeseen ja visuaalisuuden merkitykseen tanssiteoksen osatekijänä
- syventää kehollista artikulaatiota, motorisia taitoja ja tanssillista ilmaisua

#### Laaja-alainen osaaminen

- globaali ja kulttuuriosaaminen: opiskelija tutustuu suomalaiseen kansantanssiperinteeseen
- hyvinvointiosaaminen: tuetaan opiskelijan virkistymistä ja vahvistetaan opiskelijan identiteettiä uusien taitojen omaksumisen kautta
- vuorovaikutusosaaminen: sitoudutaan yhteiseen tanssiprojektiin sekä saadaan yhteisöllisyyden kokemuksia.

#### Arviointi

Arviointi perustuu

- pitkäjänteiseen harjoitteluun sekä aktiiviseen osallistumiseen tanssitunteihin ja juhlaan
- tuntityöskentelyyn, johon kuuluvat mm. aktiivisuus, yritteliäisyys, oma-aloitteisuus, vastuullisuus ja yhteistyötaidot.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## LI09 Liiku luonnossa (2 op)

Luonnossa liikkuminen on yksi parhaita rentoutumisen ja virkistymisen keinoja ja tarjoaa monimuotoisen ja virkistävän liikuntaympäristön hyvinvoinnin ja opiskelu jaksamisen lähteeksi. Opiskelija saa monipuolisia kokemuksia luonnossa liikkumisesta.

#### Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa iloa ja virkistystä liikkumalla luonnossa
- harjaantuu liikkumaan luonnossa eri tavoilla (esimerkiksi kävellen, suksilla, polkupyörällä, kannoilla, purjeveneellä)
- tutustuu jokamiehenoikeuksiin ja osaa noudattaa niitä
- ymmärtää turvallisen luonnossa liikkumisen periaatteet ja osaa toimia niiden mukaisesti.

#### Keskeiset sisällöt

- vuodenaikaan soveltuvat monipuoliset luontoliikuntamuodot, kuten retkeily ja patikointi, maastopyöräily, melonta, purjehdus, hiihto, retkiluistelu

- turvallisen luonnossa ja vesillä liikkumisen perusteet
- kurssi toteutetaan koulupäivän ulkopuolella iltaisin ja/tai viikonloppuisin

### **Laaja-alainen osaaminen**

- eettinen ja ympäristöosaaminen: edistetään luonnossa liikkumisen valmiuksia eettisesti ja ekologisesti kestävien periaatteiden mukaisesti
- hyvinvointiosaaminen: tuetaan opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä.
- monitieteinen ja luova osaaminen: kehitetään opiskelijan valmiuksia tehdä luovia ja tilanteeseen sopivia päätöksiä esimerkiksi reitinvalinnassa tai turvallisuuden varmistamiseksi.

### **Arviointi**

Arviointi perustuu

- aktiiviseen osallistumiseen yhteisiin retkiin
- tuntityöskentelyyn, johon kuuluu mm. yritteliäisyys, oma-aloitteisuus sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot
- vastuullista ja turvallisuutta edistävään toimintaan tunneilla.

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.



## 6.19 Musiikki

### Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin.

Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutustaitojen** sekä **eettisyyden** kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan **luovaa ja monitieteistä osaamista**. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös **ympäristöosaamisen** kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestävän elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuotamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

**Globaali- ja kulttuuriosaamisen** sekä **yhteiskunnallisen osaamisen** kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnöstä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

## **Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet**

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Musiikillinen monipuolisuus*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

### *Musiikillinen luova ajattelu*

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

### *Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus*

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

### *Musiikin oppiminen ja demokratia*

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevissa kysymyksissä.

## **Arviointi**

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

## **Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö**

Korkeakoulu-yhteistyö Sibelius-Akatemian kanssa kuuluu monipuolisena ja kehittyvänä osana musiikin opetukseen. Yhteistyön muotoina ovat opetusharjoittelu ja sen kehittäminen, korkeakoulun tutkimustoiminnassa mukana oleminen sekä mahdollisuuksien mukaan osallistuminen yhteistyöhankkeisiin ja taideproduktioihin.

Lukio-opintojen aikana hyödynnetään myös muiden julkisten ja yksityisten taide- sekä kulttuuritoimijoiden tarjoamaa yhteistyötä. Yhteistyön kautta tutustutaan sekä paikalliseen kulttuuritarjontaan että toimimiseen erilaisissa kulttuurialan työtehtävissä.

## **Kielitietoisuus oppiaineessa**

Oppimateriaalina käytettävien sävellysten sisältämien tekstien analysointi on oleellinen osa musiikin tulkintaa ja sitä kautta myös musiikin opetusta. Kieltä voidaan käyttää teksteissä tehokeinona, jolla

saavutetaan ilmaisulle oleellinen tunnelma ja poljento. Laululyriikoissa vaihtelevat kielelliset ilmaisut kirjakielestä murteisiin sekä eri kulttuureista yleismaailmallisiin tapoihin tuottaa tekstiä. Musiikissa käytettävä terminologia pohjautuu erityisesti italian- ja englanninkielisiin ilmaisiin.

## PAKOLLISET OPINNOT

### MU01 Intro – kaikki soimaan (2 op)

#### MU1 Intro – kaikki soimaan (2 op)

##### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistämisen turvallisesta ääniympäristön syntymisestä.

##### *Keskeiset sisällöt*

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto
- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät
- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin.

### Laaja-alainen osaaminen

#### Vuorovaikutusosaaminen

Yhteismusisointi ja muut opintojakson aikana käytettävät monipuoliset työtavat antavat valmiuksia toimia ryhmän jäsenenä. Opiskelija keskustelee musiikista sekä toimii soittajana, laulajana ja musiikin tuottajana.

#### Hyvinvointiosaaminen

Musiikillisten valmiuksien kehittyminen lisää opiskelijoiden hyvinvointia. Turvallisessa ääniympäristössä koettu ja toteutettu musiikki luo edellytykset opiskelijan monipuoliselle musiikin harrastamiselle.

#### Monitieteinen ja luova osaaminen

Musiikki on aina ollut osa kulttuurimme taiteellista ja tieteellistä kehitystä. Teknologian tarkoituksenmukainen hyödyntäminen, uuden etsiminen ja olemassa olevan tiedon soveltaminen rakentavat perustan luovalle toiminnalle.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## **MU02 Syke – soiva ilmaisu (2 op)**

### **MU2 Syke – soiva ilmaisu (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa
- kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan
- analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä
- heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

#### *Keskeiset sisällöt*

- musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto
- suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### **Hyvinvointiosaaminen**

Itselle mieluisien ilmaisutapojen osaaminen lisää musiikin mahdollisuuksia toimia hyvinvoinnin lähteenä.

#### **Globaali- ja kulttuuriosaaminen**

Oman musiikkikulttuurin tunteminen, sen yhteydet muihin musiikkikulttuureihin sekä taiteen ja tieteen eri aloihin avaavat näkökulmia opiskelijan oman identiteetin kehittymiselle.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## **VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT**

### **MU03 Genre – globaali uteliaisuus (2 op)**

## MU3 Genre – globaali uteliaisuus (2 op)

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä
- suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin
- hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa
- tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

### Keskeiset sisällöt

- erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja musiikkikulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset
- musiikkikulttuurit kulttuurin osana
- monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa

## Laaja-alainen osaaminen

### Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Oman musiikkikulttuurin tunteminen, sen yhteydet muihin musiikkikulttuureihin sekä taiteen ja tieteen eri aloihin avaavat näkökulmia opiskelijan oman identiteetin kehittymiselle.

### Eettisyys ja ympäristöosaaminen

Kulttuuriperinnön vaaliminen ja siitä ammentava luova toiminta ovat osa eettistä ja kestäväälle pohjalle rakentuvaa luovaa taiteellista toimintaa.

### Arviointi

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## MU04 Demo – luovasti yhdessä (2 op)

### MU4 Demo – luovasti yhdessä (2 op)

### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa
- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista
- hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

### Keskeiset sisällöt

- moduulin tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu
- musiikillinen tai taiteidenvälinen prosessi ryhmän resurssien mukaan
- musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monipuolinen taiteellinen prosessi luo opiskelijalle mahdollisuuden tutustua eri taiteenalojen ja tieteen tarjoamiin mahdollisuuksiin luovan toiminnan lähtökohtana ja voimavarana.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija toimii taiteellisen prosessin osana omaksuen oman roolinsa ryhmän jäsenenä. Hän havainnoi musiikin vaikuttavuutta ryhmän sisäisessä vuorovaikutuksessa, taiteissa ja myös laajemmin yhteiskunnassa.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **MU05 Musikaali 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää omia taitojaan monitaiteellisessa prosessissa
- oppii toimimaan ja kantaa vastuunsa laaja-alaisen musiikkiprojektin yhtenä toteuttajana
- perehtyy näyttämöilmaisun ja muiden näyttämötaiteen osa-alueiden perusteisiin
- tutustuu musiikin ja muiden taiteenalojen käyttöön näyttämötaiteessa.

#### *Keskeiset sisällöt*

- musikaalin tai muun musiikillisen näyttämöteoksen toteuttaminen
- toimiminen musiikkiprojektin jäsenenä omaan osa-alueeseen keskittyen
- laaja-alaisen projektin osa-alueiden ja vaiheiden hahmottaminen sekä niiden välisten vuorovaikutusten ja merkitysten havainnointi

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monipuolinen taiteellinen prosessi luo opiskelijalle mahdollisuuden tutustua eri taiteenalojen ja tieteen tarjoamiin mahdollisuuksiin luovan toiminnan lähtökohtana ja voimavarana.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija toimii taiteellisen prosessin osana omaksuen oman roolinsa ryhmän jäsenenä. Opiskelija havainnoi vuorovaikutuksen merkityksiä taiteellisen prosessin eri vaiheissa.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## **MU06 Vapaa säestys (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii säestämään sointumerkeistä pianolla erityyppisiä kappaleita
- saa valmiuksia soittoharrastuksen aloittamista tai ylläpitämistä varten
- kehittää luovaa osaamistaan ja mahdollisuuksiaan toimia musisoivan ryhmän jäsenenä.

### *Keskeiset sisällöt*

- soittotekniikan kehittäminen ja musiikin perustietojen opiskelu soittamisen avulla
- improvisointi ja tutustuminen eri musiikin tyylien mukaisiin soittotapoihin

### **Laaja-alainen osaaminen**

Hyvinvointiosaaminen

Opintojakso tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omia soittotaitoja, joita voi käyttää oman ja muiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Monitieteinen ja luova osaaminen

Vapaassa säestyksessä korostuu oma musiikillinen innovointi.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## **MU07 Pop- ja rock-musisointi 1 (2 op)**



### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää omia soittotaitojaan sekä laulamista
- oppii toimimaan musisoivan ryhmän vastuullisena jäsenenä
- osallistuu musiikillisen kokonaisuuden suunnitteluun, harjoittamiseen ja toteuttamiseen
- tutustuu pop- ja rockmusiikkityylien mukaisiin esityskäytäntöihin.

### *Keskeiset sisällöt*

- yhteismusisointi ja musiikillisen kokonaisuuden opiskelijälähtöinen suunnittelu
- itse valitun ohjelmiston harjoittelu ja valmistautuminen esitys- tai esimerkiksi äänitystilannetta varten
- vuorovaikutustaidot ryhmän toiminnassa

### **Laaja-alainen osaaminen**

Vuorovaikutusosaaminen

Yhdessä soittaminen ja laulaminen kehittävät opiskelijan kykyä toimia ryhmän vastuullisena jäsenenä. Opintojaksossa korostuvat ryhmän vuorovaikutus: toisilta oppiminen ja toisten opettaminen, yhteisten päätösten tekeminen sekä ongelmatilanteiden ratkaiseminen.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## **MU08 Poplaulu 1 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu solistisen laulun, äänenmuodostuksen ja terveen äänenkäytön perusteisiin
- oppii populaarimusiikin fraseerauksen sekä tutustuu mikrofoni-tekniikkaan
- saa valmiuksia laulaa moniäänistä musiikkia
- kehittää omaa ilmaisuaan ja saa esiintymisvarmuutta.

### *Keskeiset sisällöt*

- terveen äänenkäytön perusteet ja äänenkäyttöä kehittävät ääniharjoitukset
- yksin ja ryhmässä laulaminen sekä vuorovaikutustaidot laulavan ryhmän jäsenenä
- itse valitun ohjelmiston suunnittelu, harjoittaminen ja valmistaminen esitystilannetta varten

### **Laaja-alainen osaaminen**

Hyvinvointiosaaminen

Oman äänen tunteminen ja äänenhuolto tukevat opiskelijan hyvinvointia ja auttavat ääniongelmien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa.

Vuorovaikutusosaaminen

Toisen kuunteleminen, toiselta oppiminen ja rakentavan palautteen antaminen kehittävät opiskelijoiden vuorovaikutustaitoja.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## **MU09 Abisoi! (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää monipuolisesti musisointitaitojaan sekä laajentaa musiikillista osaamistaan ja ilmaisuun
- saa valmiuksia erilaisten esitysten valmistamista ja esittämistä varten
- tutustuu taidekorkeakouluihin ja musiikkioppilaitoksiin sekä niiden tarjoamiin jatko-opiskelumahdollisuuksiin
- saa musiikillisia valmiuksia tulevaa opiskelua ja musiikin harrastamista varten.

### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelijan vahvuuksiin perustuva sekä omia ja musiikin rajoja rikkova musiikillinen toiminta
- erilaiset esiintymistilanteet, niiden suunnittelu ja toteutus
- lukion musiikkiopintojen kokoaminen
- vierailut taideoppilaitoksissa sekä konserttikäynnit.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Hyvinvointiosaaminen

Omien musiikillisten taitojen tiedostaminen ja käyttäminen sekä musiikillisten kokonaisuuksien toteuttaminen tukevat itsetunnon kehittymistä.

Vuorovaikutustaidot

Yhdessä soittaminen ja laulaminen kehittävät opiskelijan kykyä toimia ryhmän vastuullisena jäsenenä. Opintojaksossa korostuvat ryhmän vuorovaikutus: toisilta oppiminen ja toisten opettaminen, yhteisten päätösten tekeminen sekä ongelmatilanteiden ratkaiseminen.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen

ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## MU10 Musiikin teknologia (2 op)

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy musiikin teknologian perusteisiin
- ymmärtää yleisesti käytössä olevien sovellusten ja laitteiden toimintaperiaatteet
- saa valmiuksia kehittää omaa luovaa musiikillista toimintaansa teknologiaa hyödyntäen
- tutustuu musiikin teknologian merkitykseen musiikillisen tuottamisen osana.

### *Keskeiset sisällöt*

- äänen toistamisen ja tallentamisen perusteet
- analogisen ja digitaalisen teknologian mukanaan tuomat laitteet ja sovellukset
- syventyminen johonkin musiikin teknologian osa-alueeseen oman kiinnostuksen mukaan

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

Musiikkitekhnologia hyödyntää monipuolisesti erilaisia teknisiä ja tieteellisiä sovelluksia sekä keksintöjä, jotka ovat olennainen osa luovaa musiikillista toimintaa. Opiskelija kehittää ja laajentaa omia edellytyksiään toimia luovana ja näkemyksellisenä toimijana musiikin tekemisen prosesseissa.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## MU11 Musikaali 2 (2 op)

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää opintojaksossa Musikaali 1 saavuttamia tavoitteita
- saa valmiuksia toimia esimerkiksi ryhmän vastuuhenkilönä.

### *Keskeiset sisällöt*

- opintojakson Musikaali 1 sisältöjen syventäminen
- mahdollisuus toimia tehtävissä, jotka edellyttävät työskentelyä esimerkiksi jonkin projektia toteuttavan ryhmän vastuuhenkilönä

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monipuolinen taiteellinen prosessi luo opiskelijalle mahdollisuuden tutustua eri taiteenalojen ja tieteen tarjoamiin mahdollisuuksiin luovan toiminnan lähtökohtana ja voimavarana.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija toimii taiteellisen prosessin osana omaksuen oman roolinsa ryhmän jäsenenä. Opiskelija havainnoi vuorovaikutuksen merkityksiä taiteellisen prosessin eri vaiheissa.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## **MU12 Musikaali 3 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää opintojaksossa Musikaali 2 saavuttamia tavoitteita
- ymmärtää musikaaliopintojaksoissa saavuttamiensa tietojen ja taitojen merkityksen ja osaa hyödyntää niitä tulevaisuudessa.

### *Keskeiset sisällöt*

- opintojakson Musikaali 2 sisältöjen syventäminen

### **Laaja-alainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

Monipuolinen taiteellinen prosessi luo opiskelijalle mahdollisuuden tutustua eri taiteenalojen ja tieteen tarjoamiin mahdollisuuksiin luovan toiminnan lähtökohtana ja voimavarana.

Vuorovaikutusosaaminen

Opiskelija toimii taiteellisen prosessin osana ja omaksuu oman roolinsa ryhmän jäsenenä. Opiskelija havainnoi vuorovaikutuksen merkityksiä taiteellisen prosessin eri vaiheissa.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## **MU13 Pop- ja rockmusisointi 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen opintojaksossa Pop- ja rockmusisointi 1 saavuttamia tavoitteita
- laajentaa omista lähtökohdistaan omaa ilmaisuaan esimerkiksi improvisoinnin avulla.

### *Keskeiset sisällöt*

- opintojakson Pop- ja rockmusisointi 1 sisältöjen syventäminen
- taiteellisen vastuun ottaminen musisoivan ryhmän toiminnasta opiskelijan omien lähtökoh-  
tien mukaisesti

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen il-  
menemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Ar-  
viointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## **MU14 Poplaulu 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen opintojaksossa Poplaulu 1 saavuttamia tavoitteita
- laajentaa ohjelmistoaan eri musiikkityyleihin
- tutustuu improvisointiin laulaen ja kehittää lauluilmaisuaan.

### *Keskeiset sisällöt*

- opintojakson Poplaulu 1 sisältöjen syventäminen
- vaativamman ohjelmiston harjoittaminen
- ryhmän muiden laulajien työskentelyn analysointi ja rakentavan palautteen antaminen

### **Laaja-alainen osaaminen**

#### Hyvinvointiosaaminen

Oman äänen tunteminen ja äänenhuolto tukevat opiskelijan hyvinvointia ja auttavat ääniongelmien ennaltaehkäisyssä ja hoidossa.

#### Vuorovaikutusosaaminen

Toisen kuunteleminen, toiselta oppiminen ja rakentavan palautteen antaminen kehittävät opiskelijoi-  
den vuorovaikutustaitoja.

### **Arviointi**

Opintojakson arviointi pyrkii tukemaan opiskelijan musiikillista kehitystä sekä oman musiikkisuhteen  
kehittymistä. Arviointi on monipuolista ja ottaa huomioon opiskelijan lähtötason sekä osaamisen

ilmenemisen musiikin eri osa-alueilla. Opiskelijaa ohjataan arvioimaan omaa ja ryhmän oppimista. Arviointimenetelmistä voidaan päättää yhdessä opiskelijoiden kanssa.

## **MU15 Norssikuoro (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää omaa lauluääntään ja lauluilmaisuuttaan kuorolaulajana
- saa valmiuksia laulaa moniäänistä musiikkia
- osallistuu Norssikuoron harjoituksiin ja saa esiintymiskokemuksia kuoron esiintymistilanteista.

### *Keskeiset sisällöt*

- monipuolisen kuoro-ohjelmiston harjoittelu ja esiintyminen koulun tilaisuuksissa
- osallistuminen koulun juhlaperinteen toteuttamiseen
- pitkäkestoinen, kolme lauluvuotta kestävä sitoutuminen Norssikuoron toimintaan

### **Laaja-alainen osaaminen**

Hyvinvointiosaaminen

Äänenkäytön kehittäminen ja äänenhuolto kuuluvat tärkeänä osana kuorolaulun opiskeluun. Itsensä ilmaiseminen laulaen, yhdessä muiden kanssa, tuottaa iloa ja lisää hyvinvointia.

Vuorovaikutusosaaminen

Kuunteleminen ja yhteisen soinnin etsiminen kehittävät opiskelijan kykyä olla osa soivaa kokonaisuutta, ottaa toiset huomioon sekä toimia ryhmän vastuullisena jäsenenä.

### **Arviointi**

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan sitoutuneisuus ja vastuullisuus Norssikuoron toiminnassa vähintään kolmen lukuvuoden ajalta. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## **MU16 ViKo (Viikin Kamariorkesteri) (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää omia soittotaitojaan sekä yksin että orkesterin jäsenenä
- saa valmiuksia orkesterissa soittamiseen
- osallistuu ViKo:n harjoituksiin ja saa kokemuksia esiintymistilanteista.

### *Keskeiset sisällöt*

- monipuolisen orkesteriohjelmiston harjoittelu ja esiintyminen koulun tilaisuuksissa
- osallistuminen koulun juhlaperinteen toteuttamiseen
- pitkäkestoinen, kolme lukuvuotta kestävä sitoutuminen ViKo:n toimintaan

## Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

- kuunteleminen ja yhteisen soinnin etsiminen kehittävät opiskelijan kykyä olla osa soivaa kokonaisuutta, ottaa toiset huomioon sekä toimia ryhmän vastuullisena jäsenenä.

### Arviointi

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan sitoutuneisuus ja vastuullisuus ViKo:n toiminnassa vähintään kolmen lukuvuoden ajalta. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## MU17 Lauluyhtyeet (2 op)

### Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää omaa lauluääntään ja lauluilmaisuaan kuorolaulajana
- saa valmiuksia laulaa moniäänistä musiikkia
- osallistuu harjoituksiin ja saa esiintymiskokemuksia.

### Keskeiset sisällöt

- monipuolisen lauluyhtyeohjelmiston harjoittelu ja esiintyminen koulun tilaisuuksissa
- osallistuminen koulun juhlaperinteen toteuttamiseen
- pitkäkestoinen, kolme lukuvuotta kestävä sitoutuminen yhtyeiden (Lukionlauluyhtye tai Tyttönorssin Mieslaulajat) toimintaan.

## Laaja-alainen osaaminen

### Vuorovaikutusosaaminen

- kuunteleminen ja yhteisen soinnin etsiminen kehittävät opiskelijan kykyä olla osa soivaa kokonaisuutta, ottaa toiset huomioon sekä toimia ryhmän vastuullisena jäsenenä.

### Arviointi

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan sitoutuneisuus ja vastuullisuus Lauluyhtyeiden toiminnassa vähintään kolmen lukuvuoden ajalta. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H).

## 6.20 Kuvataide

### Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuvitus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävän elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelevaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kuvailmaisuuksiin sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen



moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään **vuorovaikutusosaamista** rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös **monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

**Yhteiskunnallista osaamista** syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

**Globaali- ja kulttuuriosaamista** syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

## **Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet**

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

#### *Kuvien merkitys*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

#### *Osallisuus ja toimijuus*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväen elämäntavan näkökulmia.

#### *Ilmaisun ja tulkinnan taidot*

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

### **Arviointi**

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävä. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja moduulikohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

### **Työelämä- ja korkeakouluysteistyö**

Kuvataiteen opinnoissa tutustutaan visuaalisen alan työkenttään ja tekijöihin esimerkiksi vierailijoiden ja opintovierailujen muodossa. Mahdollisuuksien mukaan opintojaksojen puitteissa voidaan osallistua erilaisten työelämä- ja korkeakoulutahojen järjestämiin hankkeisiin tai projekteihin. Harjoittelijoiden erityisosaamista ja asiantuntijuutta hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakouluysteistyössä.

### **Kielitietoisuus**

Oppiaineessa tutustutaan kuvataiteelle ja visuaaliselle kulttuurille ominaisiin käsitteisiin ja harjoitteluun niiden käyttämisestä esimerkiksi tuottamalla tekstiä omista sekä muiden tekemistä kuvista. Kuvaa tulkitaan eri tekstilajeja hyödyntäen ja hahmotetaan kuvan kuvailun, tulkinnan ja arvottamisen välisiä eroja. Tutustutaan myös monilukutaidon käsitteeseen esimerkiksi intertekstuaalisuuden kautta.

### **Opintojen suorittaminen ja diplomit**

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa opintojensa yhteydessä kuvataiteen lukiodiplomi sekä median lukiodiplomi. Opiskelijan tulee suorittaa vähintään neljä muuta opintojaksoa ennen kuvataiteen lukiodiplomin suorittamista. Median lukiodiplomin suorittamiseksi opiskelijan on ensin suoritettava siihen vaadittavat opintojaksot.

## **PAKOLLISET OPINNOT**

### **KU01 Omat kuvat, jaetut kulttuurit (2 op)**

#### **KU1 Omat kuvat, jaetut kulttuurit (2 op)**

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestävän tulevaisuuden kannalta.

### *Keskeiset sisällöt*

#### Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

#### Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

### **Laaja-alainen osaaminen**

Omat kuvat, jaetut kulttuurit -opintojaksossa korostuvat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Opintojaksossa opiskelijaa kannustetaan hänelle itselleen tärkeiden kuvakulttuureiden sekä kuvailmaisun äärelle, mikä tukee opiskelijan hyvinvointiosaamista kuvailmaisuuksiin sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Opintojaksolla harjoitellaan kuvilla vuorovaikuttamista sekä kuvien tarkastelua vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sekä kuvien tekeminen että tarkastelu lisäävät opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista. Opintojaksolla opiskelijaa kannustetaan tutkimaan visuaalisen kulttuurin suhdetta yksilöön, yhteisöön ja maailmaan.

## Arviointi

Arvioinnin kohteena ovat sekä kuvallisen työskentelyn tulokset että niihin liittyvä opiskelijan oma pohdinta. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan valmiudet sanoittaa omia ja muiden tuottamia kuvia sekä työskennellä ryhmässä. Opintojakson arviointi sisältää myös itsearviointia sekä vertaisarviointia.

## KU01 Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt (2 op)

### KU2 Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt (2 op)

#### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- 1) havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- 2) perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- 3) tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- 4) soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- 5) tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista
- 6) kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitelijana, arvottajana ja toimijana
- 7) ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä
- 8) ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.

#### Keskeiset sisällöt

##### Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuvaan ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

##### Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

## Laaja-alainen osaaminen

Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt -opintojaksossa korostuvat eettisyys ja ympäristöosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Arkkitehtuuria, muotoilua sekä rakennettua että luonnon ympäristöä käsitellään opintojaksolla ekologisesti kestävästä näkökulmasta. Opintojaksossa tarkastellaan esimerkiksi rakennetussa ympäristössä ja muotoilussa näkyviä yhteiskunnallisia arvoja ja merkityksiä sekä ympäristöön vaikuttamisen tapoja. Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyvät taiteelle ja erityisesti muotoilulle ominaisen prosessityöskentelyn kautta.

## Arviointi

Arvioinnin kohteena ovat sekä kuvallisen työskentelyn tulokset että niihin liittyvä opiskelijan oma pohdinta. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan valmiudet sanoittaa omia ja muiden tuottamia kuvia sekä työskennellä ryhmässä. Opintojakson arviointi sisältää myös itsearviointia sekä vertaisarviointia.

## VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

### KU03 Kuva viestii ja vaikuttaa (2 op)

#### KU3 Kuva viestii ja vaikuttaa (2 op)

##### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja
- hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita
- tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

##### *Keskeiset sisällöt*

##### Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin

- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

#### Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

#### Laaja-alainen osaaminen

Kuva viestii ja vaikuttaa -opintojaksossa korostuvat vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksolla kehitetään vuorovaikutustaitoja perehtymällä median kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle. Opintojaksolla syvennetään monilukutaitoa esimerkiksi perehtymällä median kuvien viittauksiin.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään opintojaksolla esimerkiksi tutkimalla median ilmentämiä arvoja ja merkityksiä, tekijänoikeuksia, sananvapautta ja yksityisyyttä.

Eettisyyttä ja ympäristöosaamista sovelletaan esimerkiksi tutkimalla eettisiä ja ekologisia kysymyksiä mediassa. Globaali- ja kulttuuriosaamista sovelletaan tutkimalla median kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

#### Arviointi

Arvioinnin kohteena ovat sekä kuvallisen työskentelyn tulokset että niihin liittyvä opiskelijan oma pohdinta. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan valmiudet sanoittaa omia ja muiden tuottamia kuvia sekä työskennellä ryhmässä. Opintojakson arviointi sisältää myös itsearviointia sekä vertaisarviointia.

### KU04 Taiteen monet maailmat (2 op)

#### KU4 Taiteen monet maailmat (2 op)

##### Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä

- soveltaa kuvan tekemisessä nykytaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

### *Keskeiset sisällöt*

#### Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

#### Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksolla korostuu globaali- ja kulttuuriosaaminen kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin monipuolisen käsittelyn kautta. Taidetta ja visuaalista kulttuuria tarkastellaan opintojaksolla osana globaalia maailmaa unohtamatta paikallista kulttuuria. Kuvallisen työskentelyn lähtökohtana ovat eri aikoina ja eri paikoissa vallinneet kuvakulttuurit, joita myös käsitellään osana laajempaa kulttuuris-historiallista viitekehystä, jolloin myös monitieteinen ja luova osaaminen korostuu.

Vuorovaikutusosaamista kehitetään opintojaksolla sekä tekemällä että tarkastelemalla kuvia yhdessä. Opiskelijaa kannustetaan vahvistamaan rakentavan viestinnän keinoja puhuessaan omista ja muiden kuvista.

### **Arviointi**



Arvioinnin kohteena ovat sekä kuvallisen työskentelyn tulokset että niihin liittyvä opiskelijan oma pohdinta. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan valmiudet sanoittaa omia ja muiden tuottamia kuvia sekä työskennellä ryhmässä. Opintojakson arviointi sisältää myös itsearviointia sekä vertaisarviointia.

## **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

### **KU05 Piirustus ja maalaus, perus (2 op)**

#### *Tavoitteet*

- opiskelija syventyy piirustuksen ja maalauksen ilmaisumahdollisuuksiin ja erilaisiin tekniikoihin
- opiskelija harjaantuu työskentelemään tavoitteellisesti ja syventää piirustus- ja maalaustaitojaan.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelija piirtää ja maalaa havainnosta ja mielikuvien pohjalta
- harjoitellaan prosessinomaista työskentelyä luonnostelemalla ja kehittämällä omia kuvallisia ideoita
- perehdytään erilaisten piirtimien ominaisuuksiin
- tutustutaan maalaustekniikoihin, kuten öljy-, guassi- ja akryylimaalaukseen osallistujien suuntautumisen mukaisesti.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Piirustus ja maalaus -opintojaksoissa korostuvat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja. Vuorovaikutusosaaminen kehittyy rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla.

Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy opintojaksolla taiteelle ominaisen prosessityöskentelyn kautta.

#### **Arviointi**

Arvioinnin kohteena ovat sekä kuvallisen työskentelyn tulokset että niihin liittyvä opiskelijan oma pohdinta. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan valmiudet sanoittaa omia ja muiden tuottamia kuvia sekä työskennellä ryhmässä. Opintojakson arviointi sisältää myös itsearviointia sekä vertaisarviointia.

### **KU06 Piirustus ja maalaus, jatko (2 op)**

#### *Tavoitteet*

- opiskelija syvenny piirustuksen ja maalauksen ilmaisumahdollisuuksiin ja erilaisiin tekniikoihin
- opiskelija harjaantuu työskentelemään tavoitteellisesti ja syventää piirustus- ja maalaustaitojaan.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelija piirtää ja maalaa havainnosta ja mielikuvien pohjalta
- harjoitellaan prosessinomaista työskentelyä luonnostelemalla ja kehittelemällä omia kuvallisia ideoita
- perehdytään erilaisten piirtimien ominaisuuksiin
- tutustutaan maalaustekniikoihin, kuten öljy-, guassi- ja akryylimaalaukseen osallistujien suuntautumisen mukaisesti.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Piirustus ja maalaus -opintojaksoissa korostuvat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä monitieteinen ja luova osaaminen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja. Vuorovaikutusosaaminen kehittyy rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla.

Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy opintojaksolla taiteelle ominaisen prosessityöskentelyn kautta.

#### **Arviointi**

Arvioinnin kohteena ovat sekä kuvallisen työskentelyn tulokset että niihin liittyvä opiskelijan oma pohdinta. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan valmiudet sanoittaa omia ja muiden tuottamia kuvia sekä työskennellä ryhmässä. Opintojakson arviointi sisältää myös itsearviointia sekä vertaisarviointia.

## **KU07 Valokuva (2 op)**

#### *Tavoitteet*

- opiskelija perehtyy kameran mahdollisuuksiin
- opiskelija tutustuu kuvankäsittelyohjelman käyttöön tai syventää kuvankäsittelytaitojaan
- opiskelija hahmottaa valokuvan historiaa
- opiskelija oppii arvioimaan ja tulkitsemaan valokuvia sekä tunnistaa valokuvan eri lajityyppejä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- harjoitellaan järjestelmäkameran perustoiminnot ja kuvataan sekä yksittäisiä otoksia että kokonaisia sarjoja
- tutustutaan mahdollisuuksien mukaan työskentelyyn studio-olosuhteissa tai pimiössä
- perehdytään valokuvailmaisuuun, valokuvan lajityyppeihin ja kuvakerronnan perusteisiin

- valokuvailmaisuus sekä kuvakerronnan perusteet
- puhutaan sekä omista että muiden kuvista

### **Laaja-alainen osaaminen**

Valokuva-opintojaksossa korostuvat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Opintojaksolla vahvistetaan opiskelijan hyvinvointia ohjaamalla opiskelijaa kohti itseä kiinnostavaa kuvailmaisuutta valokuvan ilmaisullisia mahdollisuuksia hyödyntäen.

Valokuvan käsitteistö, kuva- ja lajityypit sekä ilmaisukeinot ovat opintojaksolla osana kuvien tuottamista ja tulkintaa ja monipuolistavat opiskelijan vuorovaikutusosaamista.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään esimerkiksi tutkimalla erilaisten valokuvien arvoja ja merkityksiä. Globaali- ja kulttuuriosaamista sovelletaan tutkimalla valokuvia identiteettien rakentamisen sekä kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen näkökulmista.

### **Arviointi**

Arvioinnin kohteena ovat sekä kuvallisen työskentelyn tulokset että niihin liittyvä opiskelijan oma pohdinta. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan valmiudet sanoittaa omia ja muiden tuottamia kuvia sekä työskennellä ryhmässä. Opintojakson arviointi sisältää myös itsearviointia sekä vertaisarviointia.

## **KU08 Videoprojekti (2 op)**

### *Tavoitteet*

- opiskelija ymmärtää videokuvauksen, visuaalisen kerronnan ja editoinnin perusteet
- opiskelija harjoittelee käytännössä erilaisia kuvakerronnan tapoja

### *Keskeiset sisällöt*

- käsikirjoitetaan ja tuotetaan ryhmässä erilaisia videoita
- mahdollisuus tuottaa ryhmässä videomateriaalia koko koululle esitettävään vanhojen päivän show-ohjelmaan tai abishow'hun
- käydään läpi videokuvauksen ja editoinnin perusteet
- harjoitellaan erilaisia kuvakerronnan tapoja

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksolla painottuu vuorovaikutusosaaminen opiskelijan toimiessa osana tuotantoryhmää. Tuotantoryhmän osana toimiminen kehittää sosiaalisia taitoja, yhteistyökykyä sekä yhdessä oppimisen taitoja. Tehdyistä tuotoksista keskustelu kehittää rakentavan viestinnän taitoja. Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy opiskelijoiden valitessa itseään kiinnostavia sisältöjä osaksi videoprojektiaan. Opiskelijaa kannustetaan kuvallisella työskentelyllään löytämään uusia merkityksiä ja yhdistelemään asioita uudennlaisilla tavoilla.

## Arviointi

Arvioinnin kohteena ovat sekä kuvallisen työskentelyn tulokset että niihin liittyvä opiskelijan oma pohdinta. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan valmiudet sanoittaa omia ja muiden tuottamia kuvia sekä työskennellä ryhmässä. Opintojakson arviointi sisältää myös itsearviointia sekä vertaisarviointia. Opintojakso arvioidaan S-merkinnällä.

## KU09 Graafinen suunnittelu (2 op)

### Tavoitteet

- opiskelija hahmottaa graafisen tuotteen suunnittelu- ja toteutusprosessin vaiheita
- opiskelija syventää visuaalisen viestinnän ymmärrystään
- opiskelija osaa tehdä tarkoituksenmukaisia visuaalisia valintoja

### Keskeiset sisällöt

- opiskelija tuottaa yksin tai ryhmässä graafisen julkaisun oman suuntautumisensa mukaan
- abeille mahdollisuus tuottaa ryhmässä abikronikka tai sen osia
- opiskelija harjoittelee graafisen julkaisun taittamisen perusteita
- opiskelija syventää kuvankäsittelytaitojaan

### Laaja-alainen osaaminen

Monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy opiskelijoiden valitessa itseään kiinnostavia sisältöjä työskentelylleen. Opiskelijaa kannustetaan kuvallisella työskentelyllään löytämään uusia merkityksiä ja yhdistelemään asioita uudella tavalla tavoilla. Yhteiskunnallinen osaaminen korostuu opintojaksolla visuaalisen kulttuurin ilmentämien arvojen ja merkitysten tarkastelun myötä sekä tutustumalla työelämään graafisen suunnittelun näkökulmasta.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään opintojaksolla tutkimalla visuaalisen kulttuurin monimuotoisuutta. Lisäksi opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

## Arviointi

Arvioinnin kohteena ovat sekä kuvallisen työskentelyn tulokset että niihin liittyvä opiskelijan oma pohdinta. Arvioinnissa huomioidaan opiskelijan valmiudet sanoittaa omia ja muiden tuottamia kuvia sekä työskennellä ryhmässä. Opintojakson arviointi sisältää myös itsearviointia sekä vertaisarviointia. Opintojakso arvioidaan S-merkinnällä.

## 6.21 Opinto-ohjaus

### Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutuslavalintoja ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

### Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista ja vuorovaikutusosaamistaan**.

Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

### Opinto-ohjauksen yleiset tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen.

Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään

- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuen tarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

## Arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

## Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö

Opinto-ohjauksessa tehdään paljon yhteistyötä korkeakoulujen ja työelämän edustajien kanssa. Yhteistyön muotoja ovat mahdollisuuksien mukaan järjestettävät erilaiset vierailukäynnit, vierailijat ja koululla järjestettävät tapahtumat. Opiskelijoille tarjotaan tietoa mahdollisuuksista suorittaa opintoja korkea-asteella. Osana OP02-opintojaksoa opiskelijan on mahdollista suorittaa uravarjostus häntä kiinnostavaan alaan liittyen. Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyön keskeisenä sidosryhmänä on myös alumniverkosto.

## Kielitietoisuus oppiaineessa

Opinto-ohjaus on oppiaineena ja laajemmassa merkityksessä vahvasti vuorovaikutteista, jolloin kieli on keskeisessä asemassa. Opinto-ohjauksessa käytetään monenlaista kielitietoisuutta kehittävää aineistoa, kuten uutisia, videoita ja podcasteja. Opinto-ohjauksessa hyödynnetään paljon monilukutaitoa vaativia aineistoja ja harjaannutetaan digitaalista lukutaitoa ja medialukutaitoa.

## PAKOLLISET OPINNOT

### OP01 Minä opiskelijana (2 op)

#### OP1 Minä opiskelijana (2 op)

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat
- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

### *Keskeiset sisällöt*

- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi
- toimijuus, arjen- ja elämönhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky
- hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuu vahvasti hyvinvointiosaaminen. Lukio-opintojen alussa perehdytään lukio-opintojen rakenteeseen ja suunnitellaan omaa opinto-ohjelmaa. Opintojakson aikana käsitellään psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin merkitystä osana opiskelutaitoja. Itsetuntemuksen vahvistaminen ja omien vahvuuksien sekä osaamisen kartoittaminen luovat pohjaa hyvinvoinnille. Opintojakson aikana vahvistetaan vuorovaikutusosaamista. Keskustelu ja vertaiskokemusten jakaminen ovat tärkeitä työskentelytapoja opintojakson aikana. Opintojaksolla kannustetaan uteliaisuuteen ja herätellään motivaatiota itselle merkityksellisten valintojen tekemiseen. Tämän lisäksi monitieteistä ja luovaa ajattelua edistävät myös omien opiskelutaitojen kartoittaminen ja kehittäminen.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## **OP02 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus (2 op)**

### **OP2 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

#### *Keskeiset sisällöt*

- henkilökohtaisen opintosuunnitelman päivittäminen; opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämätietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen
- tulevaisuuden ennakointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksolla jatketaan hyvinvointiosaamisen kehittämistä. Lähestyvien ylioppilaskirjoitusten näkökulmasta teemoina korostuvat muun muassa stressinhallinta ja palautumistaidot.

Opintojakson keskeiset sisältöalueet työelämätietous ja yrittäjyys kehittävät opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Jatko-opintojen suunnittelussa opiskelijaa rohkaistaan pohtimaan vaihtoehtojaan myös globaalissa kontekstissa. Globaali- ja kulttuuriosaamista korostetaan myös osana työelämätietoutta. Opintojaksolla kannustetaan pohtimaan omaa arvomaailmaa jatko-opintojen ja urasuunnittelun taustalla muun muassa eettisyyden ja ympäristöosaamisen näkökulmasta.

#### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

### **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**



## OP03 Tutortoiminta (2 op)

Lukiossa on mahdollisuus toimia uusien opiskelijoiden vertaisohjaajana eli tutorina. Tutoriksi pyritään erillisen hakumenettelyn kautta. Tutorit perehdyttävät lukiotulokkaat koulun käytänteisiin, lukio-opintoihin sekä omalta osaltaan edistävät uusien opiskelijoiden ryhmäytymistä ja sujuvaa lukio-opintojen aloitusta. Toimintaan kuuluu myös koulun esittelytehtäviä erilaisissa hakijoille suunnatuissa tilaisuuksissa sekä opiskelijoille yhteisten tapahtumien järjestämistä.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ja harjoittelee vertaisohjaamisen taitoa
- harjaantuu suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia uusien opiskelijoiden ryhmäytymistä tukevia toimintoja
- oppii projektin hallinnan taitoja
- kehittyy ryhmässä toimijana
- oppii kantamaan vastuuta itsestä ja muista.

### *Keskeiset sisällöt*

- tutorin tehtävät ja rooli
- tutortoiminnan arvot ja lähtökohdat
- ryhmäyttäminen ja sen merkitys
- vertaistuki ja vertaisohjaus
- tapahtumien ja vapaa-ajan toiminnan järjestäminen
- oppilaitoksen tunteminen ja sen markkinointi

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakson aikana opiskelija kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan. Omien vahvuuksien hyödyntäminen vertaisohjaajana ja tutorryhmän jäsenenä sekä huolenpito itsestä ja muista tukevat opiskelijan hyvinvointiosaamisen kehittymistä.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä ja siitä annetaan erillinen todistus.

## OP04 Kurkistusopinnot 1 (2 op)

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu häntä kiinnostavan alan korkeakouluopintoihin
- saa ideoita ja näkökulmia oman jatko-opintosuunnittelun tueksi
- tutkii omia kiinnostuksenkohteitaan.

### *Keskeiset sisällöt*

Sisällöt määräytyvät valitun kurssin pohjalta

### **Laaja-alainen osaaminen**

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat eri tavoin riippuen valitusta opintojaksosta.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijan tulee toimittaa todistus suorittamastaan kurkistusopintojaksosta opinto-ohjaajalle.

## **OP05 Kurkistusopinnot 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu häntä kiinnostavan alan korkeakouluopintoihin
- saa ideoita ja näkökulmia oman jatko-opintosuunnittelun tueksi
- tutkii omia kiinnostuksenkohteitaan.

### *Keskeiset sisällöt*

Sisällöt määräytyvät valitun kurssin pohjalta.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat eri tavoin riippuen valitusta opintojaksosta

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opiskelijan tulee toimittaa todistus suorittamastaan kurkistusopintojaksosta opinto-ohjaajalle.

## 6.22 Temaattiset opinnot

Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Temaattisten opintojen tavoitteet ja sisällöt päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa.

### TO01 Temaattiset opinnot 1: opiskeluhyvinvointi (2 op)

#### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on auttaa opiskelijoita lisäämään hyvinvointia, jaksamista ja elämänhallintaa omassa elämässään. Opintojakso on suunnattu omasta hyvinvoinnistaan kiinnostuneille opiskelijoille.

#### *Keskeiset sisällöt*

Opintojakson sisällöt vaihtelevat vuosittain, mutta niihin voi kuulua esimerkiksi seuraavia teemoja:

- omien hyvinvointiin liittyvien tavoitteiden asettaminen
- liikkumisen merkitys hyvinvoinnin kannalta
- mielen hyvinvointi
- sosiaaliset taidot ja ihmissuhteet
- stressinhallinta
- palautuminen ja levon merkitys
- ravitsemustietous
- opiskelutaidot

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Hyvinvointiosaaminen

#### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

### TO02 Temaattiset opinnot 2: digitaidot (2 op)

#### *Tavoitteet*

Opintojakso antaa monipuolisia valmiuksia lukio-opiskeluun. Opiskelija kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa ja suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin ilmiöön tai aihepiiriin liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Tuotos voi olla johonkin lukion kurssiin liittyvä työ. Tavoitteena on, että opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskitytään lukio-opinnoissa tarvittaviin ohjelmistoihin, erityisesti
  - O365-ympäristöön
  - Abitti-ympäristöön

- LUMA-aineissa käytettäviin ohjelmistoihin (CAS jne.).

Lisäksi opintojakson aikana perehdytään muun muassa tiedonhankintaan ja tekijänoikeuksiin. Sisältöjä painotetaan opintojakson alussa tehtävän lähtötasokyselyn perusteella.

### **Laajalainen osaaminen**

Monitieteinen ja luova osaaminen

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## **TO03 Temaattiset opinnot 3: harrastuneisuus ja aktiivisuus (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja kehittää työelämässä tarvittavaa osaamista kouluopiskelun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä. Hän saa mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia osaamisensa syventämiseen myös kansainvälisessä yhteistyössä, esimerkiksi vaihto-opiskelijana.

### *Keskeiset sisällöt*

Vapaaehtoistoiminnan, kerho- ja harrastustoiminnan, työelämän, liikennekasvatuksen tai kansainvälisen toiminnan kurssilla opiskelija saa tilaisuuksia tietojensa ja taitojensa soveltamiseen käytännön työtehtävissä ja tilanteissa. Tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden koulussa hankkiman osaamisen ja arkielämän välistä yhteyttä.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Yhteiskunnallinen osaaminen

Hyvinvointiosaaminen

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## **TO04 Temaattiset opinnot 4: vaihtuvat teemat (2 op)**

Monialainen opintojakso, jonka sisällöt ja tavoitteet perustuvat laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueisiin. Sisällöt ja tavoitteet vaihtelevat lukuvuosittain Toteutuvasta opintojaksosta, sen sisällöistä ja tavoitteista tiedotetaan lukuvuoden alussa.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Riippuu kulloisenkin toteutuksen tavoitteista ja sisällöistä. Näistä tiedotetaan lukuvuoden alussa.

### **Arviointi**

Riippuu kulloisenkin toteutuksen tavoitteista ja sisällöistä. Näistä tiedotetaan lukuvuoden alussa.

## TO05 Temaattiset opinnot 4: kansainvälinen toiminta lukiolaisena (2 op)

Opintojakson aikana harjoitellaan toimimista kansainvälisessä ympäristössä. Tutustutaan oman maan sekä muiden maiden koulutusjärjestelmiin, harjoitetaan kielitaitoa sekä kulttuurienvälistä viestintää. Vahvistetaan työelämävalmiuksia mm. harjoittelemalla esiintymistä vieraalla kielellä. Kurssi toteutetaan lähi- ja verkko-opetuksena.

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ymmärtämään kulttuurienvälisen viestinnän merkityksen
- saavuttaa työelämävalmiuksia
- vahvistaa esiintymistaitojaan vieraalla kielellä
- saa käsityksen eri maiden koulutusjärjestelmistä
- oppii kertomaan suomalaisesta yhteiskunnasta sekä koulutusjärjestelmästä vieraalla kielellä
- vahvistaa tieto- ja viestintätekniikan osaamistaan

### *Keskeiset sisällöt*

- kulttuurienvälinen viestintä
- esiintymis- ja puhetaidot
- suomalainen yhteiskunta ja koulutusjärjestelmä
- eri maiden koulutusjärjestelmät
- tieto- ja viestintätekniikan taidot

### **Laaja-alainen osaaminen**

- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen

### **Arviointi**

Opintojakson suorittaminen edellyttää läsnäolon lisäksi aktiivista osallistumista opetukseen opintojakson aikana. Opiskelija laatii tuotoksenkouluun tai opiskeluelämään liittyen valitsemallaan vieraalla kielellä. Tarkempi aihe ja tuotoksen muoto sovitaan kurssin aikana. Osallistuminen vähintään kolmeen kansainvälisten vieraiden opastuskierrokseen on edellytys kurssin hyväksytylle suorittamiselle. Suoritusmerkintä. Opintojaksosta saa erillisen todistuksen.

## 6.23 Lukiodiplomit

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin voivat kuulua eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomin suorittaminen hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Opiskelija ilmentää lukiodiplomillaan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitojaan sekä omaehtoista harrastuneisuuttaan. Lukiodiplomi luo edellytyksiä oman ja toisten osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle lukioyhteisössä.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa oppiaineryhmässä tai oppiaineessa. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valintaan opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla. Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina.

### Lukiodiplomien opetuksen yleiset tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet
- työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla
- soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta
- hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista
- valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja
- arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta
- vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

### Arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi

arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan oppiaineryhmässä tai oppiaineessa osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

### **KOLD1 Kotitalouden lukiodiplomi (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja ilmentää omaehtoista harrastuneisuuttaan kotitaloudessa
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- antaa näytön kotitalouden osaamisesta osoittamalla tutkivaa ja soveltavaa opiskelua, vuorovaikutteista toimintaa, yhteisöllistä tiedon rakentamista ja osaamisen jakamista sekä kriittistä tiedon ja työskentelyn arviointia
- osaa tuottaa kokonaisuuden, jonka sisällön valinta, tehtäväidea sekä suunnittelu- ja toteutusprosessi tukevat toisiaan.

#### *Keskeiset sisällöt*

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä opiskelijan valitsemaan teemaan, tehtäväideaan ja suunnittelu- ja toteutusprosessiin
- muodostuvat lukiodiplomityöstä, esseestä sekä itsearviointia ja kotitalouden tuntemusta kuvaavasta portfolioista, jotka arvioidaan annettujen kriteerien perusteella.

### **KULD2 Kuvataiteen lukiodiplomi (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

#### *Keskeiset sisällöt*

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

### **KÄLD3 Käsityön lukiodiplomi (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan käsityössä
- osoittaa osaamistaan laadukkaiden käsityötuotteiden omaehtoisessa suunnittelussa, valmistuksessa sekä oppimisensa arvioinnissa
- osoittaa hallitsevansa käsityöprosessiin sisältyvät tavoitteiden asettamisen, ideoinnin ja suunnittelun vaiheet ja vaatimukset
- hallitsee, seuraa ja arvioi käyttämiään resursseja, työskentelyään ja oppimisprosessiaan
- osaa ottaa tuotteessa tai teoksessa huomioon esteettisyyden, eettisyyden, omaehtoisuuden näkökulmat ja ekologisuuden vaatimukset
- osaa ratkaista tuotteen tai teoksen toimivuuden, taloudellisuuden, ergonomisuuden, innovatiivisuuden ja teknisen toteutustavan vaatimukset käyttöympäristössään.

### *Keskeiset sisällöt*

- perustuvat valittuun tehtävään, ideaan ja suunnittelu- ja valmistusprosessiin sekä niiden itsearviointiin
- muodostuvat käsityötuotteesta tai käsityöteoksesta sekä sen suunnittelu- ja valmistusprosessia ja itsearviointia kuvaavasta portfolioista.

## **LILD4 Liikunnan lukiodiplomi (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään.

### *Keskeiset sisällöt*

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

## **MELD5 Median lukiodiplomi (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan
- osoittaa hallitsevansa monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä
- osoittaa hallitsevansa informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa
- osaa analysoida omaa mediasuhdettaan ja tunnistaa median toimintaympäristön.



#### *Keskeiset sisällöt*

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat portfolion ja mediaesityksen muodostamasta kokonaisuudesta.

### **MULD6 Musiikin lukiodiplomi (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudesta musiikissa
- osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto
- erilaiset toteutustavat ja osa-alueet

### **TALD7 Tanssin lukiodiplomi (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudesta tanssissa
- kehittää tanssillisen tehtävän myötä tanssillista osaamistaan edelleen
- kuvaa kirjallisesti tanssin opiskelupolkuun ja tanssillista kehitystään.

#### *Keskeiset sisällöt*

- tanssillisena tehtävänä soolo- tai ryhmäteos, jonka opiskelija voi suorittaa joko esiintymällä tanssijana tai tekemällä koreografian
- tanssilliseen tehtävään liittyvä kirjallinen työ
- tanssin lukiodiplomiin sisältyvä tutkielma

### **TELD8 Teatterin lukiodiplomi (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudesta teatterissa
- vahvistaa draamallisia ja teatteri-ilmaisullisia taitojaan sekä kartuttaa vuorovaikutuksen ja itsearvioinnin taitojaan.

#### *Keskeiset sisällöt*

- opiskelijan määrittelemä aihe joltakin teatterin alalta ja siihen liittyvä esitys
- työskentelyprosessin hallinta
- taiteellisen prosessin arviointitaidot
- taiteellisen kokonaisuuden ymmärtäminen
- teatterin keinot
- yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot
- esityksen ja portfolion muodostama kokonaisuus

## 6.24 Kotitalous

### KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

#### KO01 Kotitalous 1 (2 op)

##### *Tavoitteet*

Opintojaksojen tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja syventää taitoja, joita tarvitaan kodin arjen hallinnassa itsenäiseen elämään siirtäessä
- kehittää toimintavalmiuksia kestävän elämäntavan mukaisesti
- laajentaa kotitaloudellista osaamistaan kohti vastuullista kuluttajuutta
- harjoittelee hahmottamaan omia voimavaroja, jotka edistävät jaksamista lukioaikana ja sen jälkeen.

##### *Keskeiset sisällöt*

- sovelletaan kotitalouden perusopetuksen opetussuunnitelmaa kurssilaisten omat tarpeet ja toiveet huomioon ottaen
- sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kotitaloudellisen osaamisen ja ajattelun kehittyminen sekä kestävään tulevaisuuteen tähtäävä toiminta
- sisällöt jaetaan ruokaosaamiseen ja ruokakulttuuriin, asumiseen ja yhdessä elämiseen sekä kuluttaja- ja talousosaamiseen kotona.

##### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksolla korostuvat hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen omien voimavarojen mitoittamisessa ja työskentelyssä yhdessä toisten kanssa. Eettisyys ja ympäristöosaaminen ovat keskeisiä teemoja kaikissa sisältöalueissa. Opintojaksolla pyritään tuomaan esiin omien kulutusvalintojen merkitystä globaalisti.

##### **Arviointi**

Opintojakson hyväksyttävä suorittaminen edellyttää opetukseen osallistumista ja opintojakson tehtävien suorittamista. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän S.

#### KO02 Kotitalous jatko (2 op)

##### *Tavoitteet*

Opintojaksojen tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja syventää taitoja, joita tarvitaan kodin arjen hallinnassa itsenäiseen elämään siirtäessä
- kehittää toimintavalmiuksia kestävän elämäntavan mukaisesti

- laajentaa kotitaloudellista osaamistaan kohti vastuullista kuluttajuutta
- harjoittelee hahmottamaan omia voimavaroja, jotka edistävät jaksamista lukioaikana ja sen jälkeen.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sovelletaan kotitalouden perusopetuksen opetussuunnitelmaa kurssilaisten omat tarpeet ja toiveet huomioon ottaen
- sisältöjen valinnassa otetaan huomioon kotitaloudellisen osaamisen ja ajattelun kehittyminen sekä kestävään tulevaisuuteen tähtäävä toiminta
- sisällöt jaetaan ruokaosaamiseen ja ruokakulttuuriin, asumiseen ja yhdessä elämiseen sekä kuluttaja- ja talousosaamiseen kotona.

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksolla korostuvat hyvinvointiosaaminen ja vuorovaikutusosaaminen omien voimavarojen mitoittamisessa ja työskentelyssä yhdessä toisten kanssa. Eettisyys ja ympäristöosaaminen ovat keskeisiä teemoja kaikissa sisältöalueissa. Opintojaksolla pyritään tuomaan esiin omien kulutusvalintojen merkitystä globaalisti.

#### **Arviointi**

Opintojakson hyväksyttävä suorittaminen edellyttää opetukseen osallistumista ja opintojakson tehtävien suorittamista. Opintojaksosta saa suoritusmerkinnän S.

## 6.25 Käsityö

### KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

#### KÄ01 Materiaalit ja työstölaitteet tutuiksi (2 op)

##### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tutustuu ja syventää tietämystään erilaisista materiaaleista ja näiden työstö- ja viimeistelytavoista. Materiaaleina ovat muun muassa puu, metallit, muovit, elektroniikka yms. Pääpaino opintojaksolla on oman työn suunnittelussa ja toteuttamisessa.

##### *Keskeiset sisällöt*

Opiskelija toteuttaa itse suunnitellun harjoitustyön.

##### **Laaja-alainen osaaminen**

- hyvinvointiosaaminen omien vahvuuksien tunnistamisessa ja kehittämisessä
- yhteiskunnallinen osaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen sen ymmärtämisessä, miten itse voi vaikuttaa ihmisen rakentamaan ympäristöön ja kestäväen kehityksen toteutumiseen, kun suunnitellaan, valmistetaan ja arvioidaan käsityötuotteita tai teollisia tuotteita
- monitieteinen ja luova osaaminen oman luovuuden kehittämisessä ja harjoitustöiden monitieteisessä osaamisessa, kun yhdistetään eri materiaalit ja työstötekniikat fysiikan ja kemian ilmiöihin sekä matemaattiseen hahmottamiseen
- vuorovaikutusosaaminen monilukutaidossa ja ohjeiden noudattamisessa.

##### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Suoritusmerkintään vaaditaan osallistuminen opetukseen ja suunniteltujen tehtävien suorittaminen annetussa ajassa.

#### KÄ02 Materiaalit ja työstölaitteet entistäkin tutuimmiksi (2 op)

##### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tutustuu ja syventää tietämystään erilaisista materiaaleista ja näiden työstö- ja viimeistelytavoista. Materiaaleina ovat muun muassa puu, metallit, muovit, elektroniikka yms. Pääpaino opintojaksolla on oman työn suunnittelussa ja toteuttamisessa 1. kurssin tavoitteita syventäen.

##### *Keskeiset sisällöt*

Opiskelija toteuttaa itse suunnitellun harjoitustyön 1. kurssin harjoitustyötä haastavammin.

## Laaja-alainen osaaminen

- hyvinvointiosaaminen omien vahvuuksien tunnistamisessa ja kehittämisessä
- yhteiskunnallinen osaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen sen ymmärtämisessä, miten itse voi vaikuttaa ihmisen rakentamaan ympäristöön ja kestäväen kehityksen toteutumiseen, kun suunnitellaan, valmistetaan ja arvioidaan käsityötuotteita tai teollisia tuotteita
- monitieteinen ja luova osaaminen oman luovuuden kehittämisessä ja harjoitustöiden monitieteisessä osaamisessa, kun yhdistetään eri materiaalit ja työstötekniikat fysiikan ja kemian ilmiöihin sekä matemaattiseen hahmottamiseen
- vuorovaikutusosaaminen monilukutaidossa ja ohjeiden noudattamisessa.

## Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Suoritusmerkintään vaaditaan osallistuminen opetukseen ja suunniteltujen tehtävien suorittaminen annetussa ajassa.

## KÄ03 Romusta designiksi ja lumpusta luomukseksi (2 op)

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää kierrätysmateriaaleja tuotteen valmistuksessa ja suunnittelussa. Tavoitteena on myös valmistettavien töiden kautta laajentaa tietoa valmistusmenetelmistä, materiaaleista ja niiden ominaisuuksista.

Pääpaino opintojaksolla on oman projektin suunnittelussa, toteuttamisessa ja projektin hallinnassa.

### *Keskeiset sisällöt*

Opintojaksolla opiskelija suunnittelee ja toteuttaa tuotteen tai teoksen tekstiilityön kierrätysmateriaaleja käyttäen. Tuote tai teos voi olla vaate, asuste tai tekstiilitaideteos. Opetuksessa tarkastellaan kierrätettäviä ja uusiokäytettäviä materiaaleja, tutustutaan ajankohtaisiin aiheeseen liittyviin kestäväen kehityksen teemoihin, tekniikoihin ja innovaatioihin. Tutustutaan yrityksiin, yrittäjiin ja yhdistyksiin, joiden toimintaperiaate pohjautuu kierrätettävään tai uusiokäytettävään materiaaliin.

Suunnittelu- ja valmistusprosessista työstetään portfolio, joka palautetaan valmiin tuotoksen kanssa.

## Laaja-alainen osaaminen

Opintojaksolla korostuvat erityisesti eettisyys- ja ympäristöosaaminen, hyvinvointiosaaminen eli omien vahvuuksien tunnistaminen ja käyttäminen, luova osaaminen ja monilukutaito. Opintojakso kehittää myös yhteiskunnallista osaamista ja kannustaa yrittäjämäiseen asenteeseen.

## Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S/H). Suoritusmerkintään vaaditaan osallistuminen opetukseen ja annettujen tehtävien suorittaminen annetussa ajassa.

## **KÄ04 Vaatteet on sun aatteet (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija hallitsee vaatteiden valmistuksen työvaiheet, tutustuu uusiin materiaaleihin ja tunnistaa pukeutumisen osana kulttuuria ja historiaa. Keskeisimpänä tavoitteena on omaehtoinen työskentely omien suunnitelmien pohjalta, työskentelytapojen soveltaminen luovasti uusissa tilanteissa sekä uusien taitojen oppiminen.

### *Keskeiset sisällöt*

Opintojaksolla opiskelija valmistaa vaatteiden omien mieltymyksiensä, kiinnostuksensa tai tarpeensa mukaan. Valmistettavilla tuotteilla opiskelija ilmaisee omaa persoonaansa ja pukeutumistyyliään. Perehdytään muotiin osana kulttuuria ja kurkistetaan muodin historiaan. Lisäksi tutustutaan vaatteiden materiaaleihin ja kestävään kehitykseen osana materiaalien valintaa ja vaatteiden elinkaarta.

Suunnittelu- ja valmistusprosessista työstetään portfolio, joka palautetaan valmiin tuotoksen kanssa. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojaksossa korostuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen eli omien vahvuuksien käyttäminen vaatteiden suunnittelussa ja valmistuksessa sekä identiteetin rakentuminen osana pukeutumista. Kulttuuri-osaaminen näkyy pukeutumisen kulttuurin moninaisuuden ymmärtämisessä. Eettisyys ja ympäristö-osaaminen korostuvat erityisesti materiaalien valinnassa ja materiaalien tuottamisessa. Vuorovaikutustaidot näkyvät opintojaksolla yhteistyökynä ja yhdessä oppimisen taitoina.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Suoritusmerkintään vaaditaan osallistuminen opetukseen ja suunniteltujen tehtävien suorittaminen annetussa ajassa.

## 6.26 Tietotekniikka

### Oppiaineen tehtävä

Tietotekniikan oppiaineen tehtävänä on tukea opiskelijan taitoja hyödyntää tietotekniikkaa monipuolisesti ja tehokkaasti jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla. Oppiaine tukee opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin erityisesti tietojenkäsittelytieteen alalle.

### Oppiaineen yleiset tavoitteet

Opiskelija syventää tietojensa teknologian mielekkästä hyödyntämisestä opiskelussa. Opiskelija tutustuu tietojenkäsittelyn perusteisiin, kuten ohjelmointiin, ja muodostaa kuvaa tietojenkäsittelyn alasta.

### Arviointi

Kaikki opintojaksot arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Opintojaksojen suorittamisessa korostuu tehtävien tai projektien tekeminen.

### Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa Helsingin yliopiston Tietojenkäsittelytieteen osaston kursseja.

### Kielitietoisuus

Tietotekniikan opetus ja opiskelu ovat luonteeltaan vuorovaikutteisia. Esimerkiksi ohjelmointikielien ovat luonteeltaan universaaleja, mikä mahdollistaa perinteisten kielirajojen yli tapahtuvan yhteisymmärryksen löytämisen. Tietotekniikassa opiskelija voi osoittaa hyvää osaamista kielellisistä eroista huolimatta.

## KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

### TI01 Tietokone työvälineenä (2 op)

#### *Tavoitteet*

Opiskelija syventää osaamistaan hyötyohjelmien käytöstä ja oppii käyttämään niitä tehokkaasti. Opintojaksolla opiskelija harjoittelee myös tiedostojen hallintaan ja pilvipalveluihin liittyviä hyviä käytänteitä.

#### *Keskeiset sisällöt*

- tiedostojen hallinta ja pilvipalvelut
- toimisto-ohjelmat
- verkkojulkaiseminen
- kuvan- ja videonkäsittelyn perusteet



### **Laaja-alaisen osaamiset alueet**

Opintojaksolla käytetään vuorovaikutusosaamista tukevia työskentelytapoja ja vahvistetaan globaali- ja kulttuuriosaamista pohtimalla eettistä toimijuutta globaalissa media- ja teknologiamaailmassa.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinällä. Opintojakson suorittamisessa korostuu tehtävien tai projektien tekeminen.

## **TI02 Ohjelmointi (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opiskelija kehittää ohjelmointitaitojaan ja oppii käyttämään sujuvasti tyyppisimpiä ohjelmointirakenteita, kuten toistolauseita. Opiskelija oppii soveltamaan tyyppisimpiä ohjelmointirakenteita niin, että pystyy laatimaan toimivia ohjelmia.

### *Keskeiset sisällöt*

- muuttujat, syöte, tuloste
- ehtolauseet
- toistolauseet
- funktiot
- listat, taulukot
- olio-ohjelmoinnin perusteet

### **Laaja-alaisen osaamiset alueet**

Opintojaksolla käytetään vuorovaikutusosaamista tukevia työskentelytapoja ja vahvistetaan globaali- ja kulttuuriosaamista pohtimalla eettistä toimijuutta globaalissa media- ja teknologiamaailmassa.

### **Arviointi**

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinällä. Opintojakson suorittamisessa korostuu tehtävien tai projektien tekeminen.

## **TI03 Tietojenkäsittelytieteen yliopisto-opinnot (2 op)**

### *Tavoitteet*

Opiskelija syventää tietotekniikan osaamistaan valitsemallaan tietojenkäsittelytieteen yliopistokursilla.

### *Keskeiset sisällöt*

Opintojakson sisällöt määräytyvät suoritettavan yliopistokurssin perusteella ja voivat sisältää esimerkiksi tietojenkäsittelytieteen perusteita, ohjelmointitaitojen syventämistä tai tietokantojen perusteita.

### **Laaja-alaisen osaamiset alueet**

Opintojaksolla tuetaan erityisesti hyvinvointiosaamista ja yhteiskunnallista osaamista tunnistamalla omia vahvuuksiaan tietojenkäsittelytieteen opiskelijana ja rakentamalla työelämävalmiuksia.

### **Arviointi**

Kurssit arvioidaan yliopiston linjausten mukaisesti. Suoritettu kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

## 6.27 Integroidut opintojaksot

Integroidulla opintojaksolla tarkoitetaan kahden tai useamman oppiaineen yhteistä opintojaksoa. Integroidussa opintojaksossa kustakin oppiaineesta annetaan oma arvosana.

Integroitujen opintojaksojen tavoitteena on vahvistaa oppiainerajat ylittävien kokonaisuuksien hallintaa ja ymmärtämistä huomioiden laaja-alaisen osaamisen osa-alueet.

Integroituja opintojaksoja on tarjolla opintojaksotarjottimella vuorovuosina. Tavoitteena on, että lukion ensimmäisen vuoden aikana opiskelija suorittaa vähintään yhden integroidun opintojakson.

### IN01 Tekstejä maailmasta (4 op)

#### ÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op) + GE1 Maailma muutoksessa (2 op)

Äidinkielen ja maantieteen integroidun opintojakson tavoitteena on seurata, tulkita ja kriittisesti arvioida mediaa. Äidinkielessä tarkastellaan erilaisia mediatekstejä ja tuotetaan tekstejä toisten tekstien pohjalta. Maantieteen opiskelussa painottuvat ajankohtaisia alueellisia, ympäristön tai ihmiskunnan muutoksia käsittelevät eri medioiden uutiset. Integroidun opintojakson aikana tutustutaan myös toimittajan työhön esimerkiksi toimittajavierailun kautta.

#### Arviointi

Arviointi tapahtuu osana oppiaineiden arviointia.

#### Laaja-alainen osaaminen

Integroitu opintojakson perusta on monitieteellinen, mikä osaltaan harjaannuttaa monitieteelliseen työskentelyyn. Ajankohtaisen median seuranta ja kriittinen analyysi vahvistavat opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Eettisyys ja ympäristöosaaminen vahvistuvat kestävään tulevaisuuteen liittyvien teemojen tarkastelun kautta. Opetuksessa syvennetään käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, mikä edesauttaa globaali- ja kulttuuriosaamisen rakentumista.

Oppiaine ja moduuli	Äidinkieli ja kirjallisuus ÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)	Maantiede GE1 Maailma muutoksessa (2 op)
Laaja-alainen osaaminen	yhteiskunnallinen osaaminen eettisyys ja ympäristöosaaminen globaali- ja kulttuuriosaaminen	yhteiskunnallinen osaaminen eettisyys ja ympäristöosaaminen globaali- ja kulttuuriosaaminen
Työelämä- ja korkeakoulu yhteistyö	tutustuminen toimittajan työhön, esimerkiksi toimittajavierailu	tutustuminen toimittajan työhön, esimerkiksi toimittajavierailu
Kielitietoisuus	mediaseuranta eri kielillä, tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen kielitietoinen käsittely	mediaseuranta eri kielillä, tiedonalan käsitteiden kielitietoinen opetus
Moduulien tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"><li>osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja</li><li>rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet</li><li>osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti tarkoituksenmukaisissa yhteyksissä</li><li>osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla</li></ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>• syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsejana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• tuntee keinoja ja osaa selittää, millaisten ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla</li> <li>• osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla</li> <li>• tuntee keinoja ja osaa arvioida, miten ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla</li> <li>• tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia ja osaa käyttää niitä eettisten perustelujen pohjana</li> <li>• osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomeediaa hyödyntäen</li> <li>• osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.</li> </ul>
Moduulien sisällöt	<ul style="list-style-type: none"> <li>• keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät</li> <li>• tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi</li> <li>• erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi</li> <li>• tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus</li> <li>• kielen- ja tekstinhuoltoa.</li> </ul>	<p>Maantiede tieteenalana</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ympäristön ja maailman tarkastelu maantieteessä</li> <li>• maantieteen hyödyntäminen työelämässä ja arjessa</li> <li>• alueelliset ajankohtaiset uutiset.</li> </ul> <p>Ympäristön muutoksia ja niiden ratkaisukeinoja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ilmastonmuutosten mekanismit</li> <li>• nykyisen ilmastonmuutoksen syitä ja seurauksia</li> <li>• kuivuus, aavikoituminen, myrskyt, tulvat</li> <li>• ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä.</li> </ul> <p>Ihmiskunnan muutoksia</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset</li> <li>• puhtaan veden puute, nälkä</li> <li>• hyvinvoinnin jakautuminen, köyhyys</li> <li>• pakolaisuus</li> <li>• kestävän kehityksen sitoumukset.</li> </ul>
Arviointi	<p>mediaseuranta: monimuotoisten tekstien tarkastelu</p> <p>tekstien tuottaminen:</p> <p>toisten tekstien pohjalta tuotettavat tekstit, tekstin tuottaminen prosessina</p> <p>itse- ja vertaisarviointi</p>	<p>mediaseuranta: uutisten sijoittaminen karttapohjalle, uutisten tulkinta</p> <p>itsearviointi</p>

## IN02 Ajattelun taitoja ja terveysosaamista (4 op)

### F11 Johdatus filosofiseen ajatteluun (2 op), TE1 Terveys voimavarana (2 op)

Tässä integroidussa opintojaksossa yhdistyvät moduulit F11 ja TE1. Opintojaksossa filosofian työkaluja opittaessa hyödynnetään terveystiedon sisältöä ja esimerkkejä ja vastavuoroisesti terveystiedon tiettyjen aihealueiden käsittelyä edesauttaa filosofian sisältöjen oppiminen.

## **F11 Johdatus filosofiseen ajatteluun (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä > **yhteys terveystietoon:** tässä yhteydessä käsitellään esimerkkejä muun muassa ravitsemuksesta, erilaisista dieeteistä, mainoksista jne.
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta sovelta-  
maan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja  
määrittelyä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä > **yhteys terveystietoon:**  
terveystiedossa on paljon käsitteitä, joiden luokittelua ja määrittelyä voi käyttää esimerkkinä.
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa. > **yhteys terveystietoon:** terveystiedossa on runsaasti erilaisia uskomuksia, joiden pätevyyttä voidaan arvioida, esimerkiksi ravitsemukseen, omahoitoon ja mielenterveyden ylläpitämiseen liittyen.

### *Keskeiset sisällöt*

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa > **yhteys terveystietoon:** ajankohtaiset aiheet voi valita terveystiedon aihealueista.
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittaminen suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna > **yhteys terveystietoon:** esimerkit argumentaatioon ja päättelyyn voi soveltuvasti ottaa terveystiedon aiheista.
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero > **yhteys terveystietoon:** muun muassa uskomushoidot
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: väitteiden muodostaminen, koetteleminen ja perusteleminen joissain lukion oppiaineissa > **yhteys terveystietoon:** tässä yhteydessä sopivat erinomaisesti esimerkit terveystiedosta

## **TE1 Terveys voimavarana (2 op)**

Moduulissa luodaan kokonaiskuva ihmisen voimavaroista, terveyden edistämisestä sekä terveyttä määrittävistä tekijöistä ja niiden yhteyksistä ja vaikutusmekanismeista. Lisäksi syvennetään ja laajennetaan perusopetuksen aikana hankittua ymmärrystä elintapojen merkityksestä terveydelle ja arvioidaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, perheessä ja lähiyhteisöissä.

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentämään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen > **yhteys filosofiaan: jäsentäminen ja analysoiminen ovat filosofiassa opittavia keskeisiä työkaluja**
- osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä > **yhteys filosofiaan: ilmiöiden selittäminen ja arvioiminen ovat filosofiassa opittavia keskeisiä työkaluja**
- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen > **yhteys filosofiaan: erittelemisen ja argumentointi ovat filosofiassa opittavia keskeisiä työkaluja**
- merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä. > **yhteys filosofiaan: perusteltujen argumenttien harjoittaminen ovat filosofiassa opittavia keskeisiä työkaluja**

### *Keskeiset sisällöt*

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit > **yhteys filosofiaan: käsitteiden määrittelyn selkeys ja rajaaminen ovat filosofiassa opittavia keskeisiä työkaluja**
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveysuskomusmalli, muutosvaihemalli > **yhteys filosofiaan: käsitteiden määrittelyn selkeys ja rajaaminen ovat filosofiassa opittavia keskeisiä työkaluja**
- terveyskulttuurisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyden sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehdot > **yhteys filosofiaan: tieteen ja pseudotieteen erottaminen ovat filosofian kurssin keskeistä asiasisältöä.**

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet > **yhteys filosofiaan: käsitteiden määrittelyn selkeys ja rajaaminen ovat filosofiassa opittavia keskeisiä työkaluja**
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät; stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä; keinoja kuormituksen hallintaan > **yhteys filosofiaan: käsitteiden määrittelyn selkeys ja rajaaminen ovat filosofiassa opittavia keskeisiä työkaluja**
- opiskeluhuvinvointi > **yhteys filosofiaan: erilaiset filosofian kurssiin liittyvät pedagogiset vuorovaikutteiset harjoitteet tukevat tätä mainiosti**

### **Laaja-alainen osaaminen**

Opintojakso tukee kaikkien laaja-alaisen tavoitteiden saavuttamista, mutta siinä painottuvat erityisesti hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutus sekä monitieteisyys ja luova osaaminen. Integroitu opintojakso luo edellytyksiä monitieteisen lähestymistavan omaksumiseen, sillä siinä käsitellään jo itsessään

monitieteisen modernin terveystiedon teemoja ikaikaisen filosofian keinoin. Hyvinvointiosaaminen tulee esiin sekä terveystiedon sisältöjen kautta että filosofisten työkalujen kuten ajattelun taitojen omaksumisen myötä. Vuorovaikutus rakentuu opintojaksoon sopivien yhteistoiminnallisten työmuotojen kautta.

### Arviointi

Molemmat opintojakson moduulit arvioidaan itsenäisesti oppiaineiden arviointikriteereiden mukaisesti.

## IN03 Ympäristöekologia ja vuorovaikutus (3 op)

**ÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op), BI2 Ekologian perusteet (1 op), BI3 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1 op)**

Äidinkielen ja biologian integroidun opintojakson tavoitteena on lisätä opiskelijan viestintätarhkeutta ja syventää ryhmäviestintätaitoja hyödyntämällä viestinnässään biologian ympäristöekologian opintojakson aihepiirejä ja sisältöjä. Biologian opintojakson ajankohtaisia ympäristökysymyksiä käsiteltäessä opiskelija hyödyntää kirjallisessa ja suullisessa ilmaisussaan äidinkielen moduulissa opskeltuja taitoja.

Oppiaine	Äidinkieli ja kirjallisuus	Biologia	
Moduulit	ÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)	BI2 Ekologian perusteet (1 op)	BI3 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1 op)
Laaja-alainen osaaminen	<b>Globaali- ja kulttuuriosaaminen</b> osana kielen merkityksen, kielipolitiikan ja kieli-identiteetin opiskelua. <b>Vuorovaikutusosaaminen</b> näkyy erityisesti kielen tilanteisen vaihtelun tarkasteluna. Omien vuorovaikutustaitojen kehittäminen on osa hyvinvointiosaamista. <b>Eettisyys ja ympäristöosaaminen</b> näkyvät opintojakson sisällöissä. Opintojaksossa syvennetään käsitystä kielen vallasta sekä merkityksestä osana sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää elämäntapaa.	Moduulien BI2 ja BI3 muodostama opintojakso vahvistaa erityisesti opiskelijan globaalin ympäristöosaamisen ja eettisyyden, vuorovaikutusosaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen kehittymistä.	
Opintojakson tavoitteet		Moduulien BI2 ja BI3 valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi opintojakson tavoitteena on rakentaa yhteyksiä perustutkimuksen ja soveltavan tutkimuksen välille. Vahva luonnontieteellinen tietopohja antaa opiskelijalle valmiuksia tarkastella ajankohtaisia ympäristökysymyksiä, muodostaa perusteltuja näkemyksiä sekä edistää eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.	
Moduulien tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> <li>• lisää viestintätarhkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä</li> <li>• syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä</li> <li>• oppii tarkastelemaan kielen ja non-verbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa selittää ja arvioida abiootisten ja biootisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen</li> <li>• osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia</li> <li>• osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä</li> <li>• osaa esittää perustellen ympäristöongelmien</li> </ul>

		<ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.</li> </ul>	<p>ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyskannalta</li> <li>• osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.</li> </ul>
Moduulien sisällöt	<ul style="list-style-type: none"> <li>• oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen</li> <li>• vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio</li> <li>• kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu.</li> </ul>	<p>Ekologian perusteet</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus</li> <li>• hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemissä</li> <li>• populaatioiden ominaisuudet</li> <li>• sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys</li> <li>• lajien väliset suhteet.</li> </ul> <p>Luonnon monimuotoisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• lajin sisäinen monimuotoisuus</li> <li>• lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus</li> <li>• monimuotoisuuden merkitys.</li> </ul>	<p>Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin</li> <li>• happamoituminen</li> <li>• rehevöityminen</li> <li>• vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa</li> <li>• ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen.</li> </ul> <p>Kestävää tulevaisuutta kohti</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys</li> <li>• toiminta kestävä elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen.</li> </ul>
<b>Arviointi</b>	Opintojakson arvioinnin perustana ovat sille asetetut tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin. Opintojakson arviointi vaikuttavat suulliset ja kirjalliset osasuoritukset.		

## Laaja-alainen osaaminen

Integroidun opintojakson perusta on monitieteellinen opintojakso, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia tarkastella ajankohtaisia ympäristökysymyksiä ja muodostaa perusteluja näkemyksiä. Tämä harjaanuttaa opiskelijaa monitieteelliseen ajatteluun. Ajankohtaisten ympäristökysymysten käsittely ja analyysi vahvistavat opiskelijan yhteiskunnallista osaamista. Eettisyys ja ympäristöosaaminen vahvistuvat kestävään tulevaisuuteen liittyvien teemojen tarkastelun kautta.

## Arviointi

Arviointi tapahtuu osana oppiaineiden arviointia.



## 6.28 Yhteistyöopintojaksot

### KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT

#### YT01 Nuorten turvakurssi (2 op)

Nuorten turvakurssi on Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) järjestämä yhteiskuntatietoutta ja turvallisuutta lisäävä kurssi. Pääkaupunkiseudulla kurssin järjestää Etelä-Suomen maanpuolustuspiiri. Kurssille valitaan hakijoiden keskuudesta 300 opiskelijaa. Osallistujan tulee opiskella jossain Helsingissä, Espoossa, Kauniaisissa tai Vantaalla sijaitsevassa nuorten toisen asteen oppilaitoksessa.

##### *Tavoitteet*

Kurssien tavoitteena on tutustuttaa lukiolaiset omatoimiseen varautumiseen, pelastus- ja poliisiviranomaisten toimintaan sekä turvallisuuden alalla toimiviin järjestöihin teorian ja käytännön harjoittelun kautta.

##### *Keskeiset sisällöt*

Kurssi koostuu neljästä luentoillasta, joista jokainen kestää kaksi tuntia, sekä varuskuntaviikonlopusta Santahaminassa. Luentojen aiheina on mm. MPK:n, pelastustoimen, poliisin, puolustusvoimien, rajavartioston ja tullin toiminta sekä kyberturvallisuus. Varuskuntaviikonlopun aikana yövytään maastossa ja kasarmilla. Varustuksesta ja ruokailusta huolehtii Puolustusvoimat ja ohjelmassa on muun muassa tutustumista Puolustusvoimien ja Rajavartioston toimintaan sekä monenlaista käytännön tekemistä.

Kurssi on MPK ry:n kurssi, ks. lisätietoja: <https://mpk.fi/koulutukset/nuorten-koulutus/>

#### **Laaja-alainen osaaminen**

Yhteiskunnallinen osaaminen  
Hyvinvointiosaaminen

#### **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

#### YT02 Viittomakieli (2 op)

##### *Tavoitteet ja keskeiset sisällöt*

Viittomakielen opintojen tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu suomenkielisen viittomakielen käyttäjien kulttuuriin ja asemaan
- oppii tarkastelemaan maailmaa kuulovammaisten näkökulmasta
- oppii vuorovaikutuksessa ja tavallisessa arjessa tarvittavia viittomia.

## **Laaja-alainen osaaminen**

Globaali- ja kulttuuriosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen

## **Arviointi**

Suoritusmerkintä.

## 6.29 eNorssin verkkokurssit

### **KOULUKOHTAISET VALINNAISET OPINNOT**

Suomen normaalikoulujen lukiot tarjoavat opiskelijoille yhteisellä verkkokurssitarjottimella vuosittain useita kursseja suoritettavaksi verkkoympäristössä.

Tarjonta löytyy eNorssin sivulta:

<https://enorssi.fi/ajankohtaista/>

# LIITTEET

# Liite 1 Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

810/2018

## Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään lukiolain (714/2018) nojalla:

### 1 luku

#### Koulutuksen yleiset valtakunnalliset tavoitteet

##### 1 §

###### *Kasvu sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi*

Lukiokoulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijan tasapainoista henkistä, fyysistä ja sosiaalista kasvua sekä edistää elämän, ihmisoikeuksien, kestävän kehityksen, ympäristön ja kulttuurien monimuotoisuuden kunnioittamista. Koulutus tukee kaikessa oppilaitoksen toiminnassa aktiivisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Koulutus ohjaa opiskelijaa toimimaan demokraattisesti, vastuullisena ja aktiivisena osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

##### 2 §

###### *Tiedot ja taidot*

Koulutus kehittää laaja-alaisesti opiskelijan valmiuksia omaksua, yhdistää ja käyttää tietoaan ja taitojaan sekä soveltaa oppimaansa monipuolisesti myös oppiainerajat ylittävästi. Koulutus vahvistaa ja syventää opiskelijan yleissivistystä muuttuvassa toimintaympäristössä ja antaa tietoja ja taitoja asetuksen liitteiden mukaisissa opinnoissa.

Koulutus kehittää opiskelijan jatko-opinto-, työelämä-, yrittäjyys-, yhteiskunta- ja kansainvälisyysvalmiuksia.

Koulutus vahvistaa perustaa opiskelijan fyysiselle, henkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille ja antaa valmiuksia ja halua niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Koulutus tukee opiskelijan eettisen pohdinnan kehittymistä.

Koulutus vahvistaa kokonaisuuksien hallintaa, oppimisen taitoja, tieteellistä ja siihen sisältyvää kriittistä ajattelua, luovuutta, työskentelyn taitoja, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, tiedon hankinta- ja hallintataitoja, tietoteknisiä käyttö- ja soveltamistaitoja sekä taitoa ilmaista itseänsä kirjallisesti ja suullisesti molemmilla kotimaisilla ja muilla kielillä sekä taiteen keinoin.

## 3 §

*Jatkuva oppiminen ja ohjaus*

Koulutuksen tulee ohjata, innostaa ja luoda edellytyksiä jatkuvaan oppimiseen sekä parantaa opiskelijan tulevaisuuden hallinta- ja valintataitoja sekä valmiuksia ura- ja elämänsuunnitteluun.

Koulutus kehittää opiskelijan valmiuksia arvioida ja uudistaa osaamistaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa.

Opiskelija kykenee hyödyntämään saamaansa opinto-ohjausta ja muuta ohjausta ja perehtyy monipuolisesti jatko-opintovaihtoehtoihin sekä osaa tehdä mielekkään jatko-opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen aikana.

## 4 §

*Opiskeluympäristöt ja toimintakulttuuri*

Lukiokoulutuksessa tulee hyödyntää monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen, työelämän sekä tieto- ja viestintäteknologian tuntemusta. Opiskeluympäristöjen tulee tukea opiskelijan opiskelumotivaatiota ja auttaa häntä löytämään omat vahvuutensa. Niiden tulee olla opiskelijan kokemuspiiriä monialaisesti rikastuttavia sekä pedagogisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaisia.

Lukion toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa, ja sen tulee edistää kaikkien opiskelijoiden mahdollisuuksia osallistua opiskelu- ympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Opinnoissa tulee tavoitella myönteistä asennetta oppimiseen.

## 5 §

*Aikuisille tarkoitettun lukiokoulutuksen erityiset tavoitteet*

Aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa otetaan huomioon opiskelijoiden aiemmin hankkimat tiedot, taidot ja osaaminen.

Tavoitteena on, että aikuisopiskelija saa sellaisia opiskelu-, viestintä- ja kielellisiä taitoja sekä tietoteknisiä tietoja ja taitoja, joita tarvitaan sekä jatko-opintoihin että työllistymiseen ja työelämässä menestymiseen. Opetuksen tulee antaa valmiuksia jatkuvaan oppimiseen sekä tukea opiskelijan persoonallisuuden kasvua.

Koulutuksen järjestämisessä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet. Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavien opiskelijoiden ohella opetuksessa voidaan ottaa huomioon yhtä tai useampaa lukion oppimäärään kuuluvaa oppiainetta suorittavat ai-neopiskelijat sekä muut erityisryhmät.

## 6 §

*Valmistavan koulutuksen tavoitteet*

Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on parantaa opiskelijan valmiuksia oppilaitoksen opetuskielessä sekä parantaa opiskelijan opiskelutaitoja. Lisäksi tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena suomalaisessa yhteiskunnassa. Koulutuksen tavoitteena on myös mahdollisuuksien mukaan tukea ja edistää opiskelijoiden oman äidinkielen hallintaa.

810/2018

2 luku

### Koulutuksen järjestäminen

7 §

#### *Koulutuksen järjestämishuvan hakeminen*

Lukiolain (714/2018) 3 §:ssä tarkoitettua koulutuksen järjestämislupaa on haettava viimeistään vuosi ennen koulutuksen suunniteltua aloittamisajankohtaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi ottaa käsiteltäväksi myös tätä myöhemmin toimitetun hakemuksen.

8 §

#### *Järjestämislupahakemukseen liitettävät selvitykset ja asiakirjat*

Järjestämislupahakemuksessa on selvitettävä perusteluineen:

- 1) lukiolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu tarve koulutuksen järjestämiselle;
- 2) suunniteltu opiskelijamäärä;
- 3) koulutuksen suunniteltu aloittamisajankohta;
- 4) kunnat, joissa koulutusta on tarkoitus järjestää;
- 5) opetuskielet;
- 6) mahdollisen sisäoppilaitosmuotoisen koulutuksen järjestäminen.

Hakemukseen on lisäksi liitettävä:

- 1) selvitys hakijan omistajatahoista ja hallinnon organisoinnista sekä kuntayhtymän tai rekisteröidyn yhteisön tai säätiön perustamisasikirjat;
- 2) edellisen päättäneen tilikauden tiedot taseesta ja tuloslaskelmasta taikka mikäli tilejä ei ole vielä päätetty, tilikauden kuluessa taseesta ja tuloslaskelmasta tehty luotettava arvio;
- 3) selvitys hakijan maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta ja niiden hallinnasta sekä toiminnan kannattavuudesta toiminnan suunniteltuna aloittamisvuonna ja neljän sitä seuraavan vuoden aikana;
- 4) suunnitelma kelpoisuusehdot täyttävästä opetushenkilöstöstä;
- 5) suunnitelma käytettävistä tiloista ja opiskeluympäristöistä;
- 6) opetussuunnitelma, jota koulutuksessa on tarkoitus noudattaa;
- 7) suunnitelma yhteistyöstä lukiolain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa;
- 8) suunnitelma lukiolain 56 §:ssä tarkoitettua laadunhallinnasta ja sen jatkuvasta kehittämisestä.

Jos hakemus koskee muutosta voimassa olevaan järjestämislupaan, hakemuksessa selvitetään perusteluineen 1 momentissa tarkoitettut asiat siltä osin, kuin ne liittyvät haettavaan muutokseen.

9 §

#### *Erityisen koulutustehtävän myöntämisen edellytykset*

Lukiolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua erityistä koulutustehtävää myönnettäessä otetaan huomioon:

- 1) valtakunnallinen koulutustarve edistää erityistä osaamista ja vahvistaa kansallista osaamisvarantoa;
- 2) valtakunnallinen ja alueellinen koulutukseen hakeutuminen, opiskelijoiden tarve yhdistää lukiokoulutus vahvaan erikoistumiseen tai erityisharrastuneisuuteen ja tarve rakentaa yksilöllisiä opintopolkuja;

3) erityisen koulutustehtävän mukainen opetustarjonta, hakijan yhteistyöverkostot ja toiminnan vaikuttavuus;

4) henkilöstön kelpoisuus, erityinen osaaminen ja riittävyys, tilojen, välineiden ja opetussuunnitelmien soveltuvuus, toiminnan kehittäminen ja opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet opetuksen ja koulutuksen kehittämisessä sekä hakijan valmius suunnata voimavaroja erityisestä koulutustehtävästä huolehtimiseen;

5) muut mahdolliset haettavan erityisen koulutustehtävän kannalta oleelliset seikat.

Jos erityiseen koulutustehtävään sisältyy valtakunnallinen kehittämistehtävä, otetaan tehtävää myönnettäessä lisäksi huomioon:

1) erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuspainotuksen valtakunnallinen kehittämistarve;

2) hakijan edellytykset ja valmiudet toimia valtakunnallisena opetuspainotuksensa kehittäjänä;

3) kehittämistoiminnan valtakunnallinen merkittävyys ja vaikuttavuus sekä saavutettavuus;

4) muut kehittämisen kannalta merkitykselliset seikat.

#### 10 §

##### *Valtakunnallisen kehittämistehtävän sisältö*

Valtakunnallinen kehittämistehtävä voi sisältää:

1) veloitteen kehittää ja levittää valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia pedagogiikkaan, toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöihin liittyviä malleja ja hyviä käytänteitä sekä valtakunnallisesti vahvistaa henkilöstön opetuksellisia valmiuksia ja osaamista;

2) veloitteen kehittää ja edistää koulutuksen järjestäjien ja muiden erityisen koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä.

#### 3 luku

### **Opetus ja arviointi**

#### 11 §

##### *Opintojen mitoitus*

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin kuuluvat opinnot pisteytetään niiden keston mukaan. Opetusta annetaan nuorille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden ja aikuisille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia 20 minuuttia opintopistettä kohden. Opintoihin kuuluu lisäksi niiden tavoitteiden ja sisällön kannalta tarpeellinen ja opiskelijan kannalta kohtuullinen määrä opiskelijan omatoimista työskentelyä.

#### 12 §

##### *Opintojen rakenne ja opintojaksojen laajuus*

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy tämän asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille.

Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärässä valinnaisiin opintoihin voi sisältyä perusopetuksen päättötodistuksen arvosanojen korottamiseen tarkoitettuja opintoja.



Koulutuksen järjestäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijoille. Opiskelijalla tulee kuitenkin olla mahdollisuus suorittaa liitteen 1–2 mukaisia valinnaisia opintoja kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

## 13 §

*Kielten opetus*

Liitteen 1–2 mukaista pakollista kielten opetusta järjestetään perusopetuksessa suoritettuun vuosiluokilla 1–6 alkaneeseen A-oppimäärään perustuvana pitkänä oppimääränä (*A-kieli*) ja perusopetuksessa suoritettuun B1-oppimäärään perustuvana keskipitkinä oppimääränä (*B1-kieli*). Valinnaista kielten opetusta järjestetään perusopetuksen vuosiluokilla 7–9 alkaneeseen B2-oppimäärään perustuvana lyhyenä oppimääränä (*B2-kieli*) ja lukiossa alkavana lyhyenä oppimääränä (*B3-kieli*).

Opiskelija voi opiskella useampaa kuin yhtä A-kieltä. Toisen kotimaisen kielen oppimäärä opiskellaan joko A- tai B1-kielenä. Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 29 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta B3-kielenä.

Nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee tarjota B2- tai B3-kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään kahdessa eri kielessä. Aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee tarjota B2- tai B3-kieliä opiskelijalle valinnaisina opintoina vähintään yhdessä kielessä.

## 14 §

*Äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kielten opetus muulle kuin suomen- tai ruotsinkieliselle opiskelijalle*

Saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa liitteen 1–2 mukaista äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan hänen omaa äidinkieltään, opiskelijan äidinkielen ja kirjallisuuden ja muiden kielten pakollisten opintojen yhteismäärät sekä opiskelijalle pakollisten opintojen kokonaismäärä voivat olla tämän asetuksen liitteessä 1–2 säädettyä pienemmät. Tässä tapauksessa toista kotimaista kieltä opiskellaan valinnaisena aineena.

Jos vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan suomen tai ruotsin kieltä suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, äidinkielen ja kirjallisuuden sekä toisen kotimaisen kielen opetus saadaan jakaa mainittujen aineiden opetukseen siten kuin koulutuksen järjestäjä päättää.

## 15 §

*Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa*

Lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine opetetaan suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

## 16 §

*Rangaistuslaitoksessa järjestettävä opetus*

Rangaistuslaitoksessa järjestettävässä opetuksessa voidaan poiketa tämän asetuksen liitteessä 2 säädetystä sen mukaan, kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

810/2018

17 §

*Arvosana-asteikot*

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4.

Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi.

4 luku

**Voimaantulo**

18 §

*Voimaantulo*

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2019.

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 2018

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen

Hallitusneuvos Matti Sillanmäki

## Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot

Oppiaineryhmä ja oppiaine	Pakolliset opinnot opintopisteinä	Opiskelijoille tarjottavien valtakunnallisten valinnaisten opintojen määrä opintopisteinä
<i>Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnot</i>		
-Äidinkieli ja kirjallisuus	12	6
-A-kieli	12	4
-B1-kieli	10	4
-B2- ja B3-kielet		16+16
<i>Matemaattis-huonnontieteelliset opinnot</i>		
-Matematiikan yhteiset opinnot	2	
-Matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä		
- Lyhyt	10	4
- Pitkä	18	6
-Biologia	4	6
-Maantiede	2	6
-Fysiikka	2	12
-Kemia	2	8
<i>Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot</i>		
-Filosofia	4	4
-Psykologia	2	8
-Historia	6	6
-Yhteiskuntaoppi	6	2
-Uskonto tai elämäkatsomustieto	4	8
-Terveystieto	2	4
<i>Taito- ja taideaineiden opinnot</i>		
-Liikunta	4	6
-Musiikki ja kuvataide yhteensä	6	
- Musiikki	2 tai 4	4
- Kuvataide	2 tai 4	4
<i>Opinto-ohjaus</i>	4	

810/2018

*Temaattiset opinnot*

6

Pakolliset opinnot yhteensä	94 tai 102
Tämän liitteen mukaiset valtakunnalliset valinnaiset opinnot vähintään	20
<b>Opinnot yhteensä vähintään</b>	<b>150</b>

## Aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot

Oppiaineryhmä ja oppiaine	Pakolliset opinnot opintopisteinä	Opiskelijoille tarjottavien valtakunnallisten valinnaisten opintojen määrä opintopisteinä
<i>Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnot</i>		
-Äidinkieli ja kirjallisuus	10	2
-A-kieli	12	4
-B1-kieli	10	4
-B2- ja B3-kielet		12
<i>Matemaattis-luonnontieteelliset opinnot</i>		
-Matematiikan yhteiset opinnot	2	
-Matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä		
- Lyhyt	10	4
- Pitkä	18	6
-Biologia, maantiede, fysiikka ja kemia yhteensä	10	10
- Biologia	2 tai 4	
- Maantiede	2 tai 4	
- Fysiikka	2 tai 4	
- Kemia	2 tai 4	
<i>Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot</i>		
-Uskonto tai elämäntutkimus-tieto, historia, yhteiskuntaoppi ja filosofia yhteensä	12	10
- Uskonto tai elämäntutkimus-tieto	2	
- Historia	4	
- Yhteiskuntaoppi	4	
- Filosofia	2	
-Psykologia		4
<i>Temaattiset opinnot</i>		
Pakolliset opinnot yhteensä	66 tai 74	2
<b>Opinnot yhteensä vähintään</b>	<b>88</b>	

**Maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot**

<b>Oppiaine ja aineryhmä</b>	<b>Pakolliset opinnot opintopisteinä</b>
Äidinkieli ja kirjallisuus	20
Toinen kotimainen kieli, vieraat kielet, opiskelijan oma äidinkieli	6
Matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantiede	4
Historia ja yhteiskuntaoppi	4
Opinto-ohjaus	4
<b>Pakolliset opinnot yhteensä</b>	<b>38</b>
<b>Opinnot yhteensä vähintään</b>	<b>50</b>

## Liite 2 Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
<b>A1.1</b>	Opiskelija selviytyy satunnaisesti viestintäkumppanin tukemana muutamasta, kaikkein yleisimmin toistuvasta ja rutiininomaisesta viestintätilanteesta.	Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja (esim. eleet, piirtäminen, sanastot, netti). Opiskelija osaa joskus arvailla tai päätellä yksittäisten sanojen merkityksiä asiayhteyden, yleistiedon tai muun kielitaitonsa perusteella. Opiskelija osaa ilmaista, onko ymmärtänyt.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kielelle ja kulttuurille tyypillisiä kohteliaisuuden ilmauksia (tervehdintä, hyvästely, kiittäminen) joissakin kaikkein rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää vähäisen määrän yksittäisiä puuttuja ja kirjoitettuja sanoja ja ilmauksia. Opiskelija tuntee kirjainjärjestelmän tai hyvin rajallisen määrän kirjoitusmerkkejä.	Opiskelija osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoitettuja sanoja ja opetettuja vakioilmaisuja. Opiskelija ääntää joitakin harjoitettuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
<b>Kielitaidon alkeiden hallinta</b>					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurinen sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
<b>A1.2</b>	Opiskelija selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiinimaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.	Opiskelija tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Opiskelija tarvitsee paljon apukeinoja. Opiskelija osaa pyytää toistamista tai hidastamista.	Opiskelija osaa käyttää muutamia kaikkien yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiinimaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutamman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Opiskelija tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.	Opiskelija pystyy kertomaan joistakin tutuista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittaa muutaman lyhyen lauseen harjoitelluista aiheista. Opiskelija ääntää useimmat harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi ja hallitsee hyvin suppean perus-sanaston, muutaman tilannesidonnaisen ilmauksen ja peruskieliopin aineksia.
<b>Kehittyvä alkeiskielitaito</b>					



KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
<b>A1.3</b>	Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.	Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee edelleen usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Opiskelija joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.	Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.	Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisia sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukena. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.	Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opettuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Opiskelija pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuväriä ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä ja ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.
<b>Toimiva alkeiskielitaito</b>					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
<b>A2.1</b>	Opiskelija pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään turvautuen harvemmin eikielellisiin ilmaisuihin. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein ja osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.	Opiskelija selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista ja osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja, esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä sekä vastata sellaisiin.	Opiskelija ymmärtää helpoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Opiskelija ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Opiskelija pystyy hyvin yksinkertaiseen päätelyyn asiayhteyden tukena.	Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
<b>Peruskielitaidon alkuvaihe</b>					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
<b>A2.2</b>	Opiskelija selviää kohdallisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista ja pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.	Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vaki-osanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin. Opiskelija käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).	Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaistamiseen. Opiskelija pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.	Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.	Opiskelija osaa kuvata luettelomaisesti (ikäkautelleen tyyppillisiä) jokapäiväiseen elämään liittyviä asioita käyttäen tavallista sanastoa ja joitakin idiomaattisia ilmauksia sekä perustason rakenteita ja joskus hiukan vaativampiakin. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoiteluissa ilmauksissa.
<b>Kehittyvä peruskielitaito</b>					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
<b>B1.1</b>	Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.	Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin. Opiskelija osaa kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.	Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuus säännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästi ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä. Opiskelija ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.	Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Opiskelija osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
<b>Toimiva peruskielitaito</b>					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
<b>B1.2</b>	Opiskelija pystyy osallistumaan viestintään melko vaivattomasti myös joissakin vaativammissa viestintätilanteissa kuten viestittäessä ajankohtaisesta tapahtumasta.	Opiskelija pystyy olemaan aloitteellinen tuttua aihetta käsittelevässä vuorovaikutustilanteessa käyttäen sopivaa ilmausta. Opiskelija pystyy korjaamaan väärinymmärryksiä melko luontevasti ja neuvottelemaan myös melko mutkikkaiden asioiden merkityksestä.	Opiskelija osaa käyttää erilaisiin tarkoituksiin kieltä, joka ei ole liian tuttavallista eikä liian muodollista. Opiskelija tuntee tärkeimmät kohteliaisuussäännöt ja toimii niiden mukaisesti. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon tärkeimpiä kulttuuriin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.	Opiskelija ymmärtää selväpiirteistä asiantietoa sisältävää puhetta tutuista tai melko yleisistä aiheista ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä. Opiskelija ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta tai epämuodollisesta keskustelusta.	Opiskelija osaa kertoa tavallisista, konkreettisista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen. Opiskelija ilmaisee itseään suhteellisen vaivattomasti ja pystyy kirjoittamaan henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä ja ilmaisemaan ajatuksiaan myös joistakin kuvitteellisista aiheista. Opiskelija käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja sekä monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. Opiskelija hallitsee ääntämisen perussäännöt muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
<b>B2.1</b>					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
Itsenäisen kielitaidon perustaso	Opiskelija pystyy viestimään sujuvasti myös joissakin itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa käytetään joskus käsitteellistä, mutta kuitenkin selkeää kieltä.	Opiskelija pystyy tuomaan oman kantansa esille ja toisinaan käyttämään vakiofraaseja, kuten ”Tuo on vaikea kysymys” voittaakseen itselleen aikaa. Opiskelija pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija pystyy tarkkailemaan omaa ymmärtämistään ja viestintäänsä sekä korjaamaan kieltään.	Opiskelija pyrkii ilmaisemaan ajatuksiaan asianmukaisesti ja viestintäkumppania kunnioittaen ottaen huomioon erilaisten tilanteiden asettamat vaatimukset.	Opiskelija ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksista puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Opiskelija pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia sekä ilmaisemaan kuulemastaan pääkohdat. Opiskelija ymmärtää suuren osan ympärillään käydystä keskustelusta. Opiskelija ymmärtää monenlaisia kirjoitettuja tekstejä, jotka voivat käsitellä myös abstrakteja aiheita ja joissa on tosi-asioita, asenteita ja mielipiteitä.	Opiskelija osaa ilmaista kohtuullisen selkeästi ja täsmällisesti itseään monista kokemuspääpiiriinsä liittyvistä asioista käyttäen monipuolisia rakenteita ja laajahkoa sanastoa, johon sisältyy myös idiomaattisia ja käsitteellisiä ilmauksia. Opiskelija pystyy osallistumaan myös melko muodollisiin keskusteluihin ja hallitsee kohtalaisen laajan sanaston ja vaativiakin lauserakenteita. Ääntäminen on selkeää, sanojen pääpaino oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
B2.2					

KEHITTYVÄN KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
Toimiva itsenäinen kielitaito	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä monenlaisissa myös itselleen uusissa viestintätilanteissa, joissa tarvitaan monipuolista kieltä.	Opiskelija pyrkii antamaan palautetta, esittämään täydentäviä näkökohtia tai johtopäätöksiä. Opiskelija pystyy edistämään viestinnän sujumista sekä tarvittaessa käyttämään kiertoilmaisuja ja pystyy neuvottelemaan myös mutkikkaiden asioiden ja käsitteiden merkityksestä. Opiskelija osaa käyttää ymmärtämistä tukevia strategioita, kuten pääkohtien poimimista ja esimerkiksi tekemään muistiinpanoja kuulemastaan.	Opiskelija pystyy ilmaisemaan ajatuksiinsa luontevasti, selkeästi ja kohteliaasti sekä muodollisessa että epämuodollisessa tilanteessa ja valitsemaan kielenkäyttötavan tilanteiden ja niihin osallistuvien henkilöiden mukaan.	Opiskelija ymmärtää elävää tai tallennettua selkeästi jäsennettyä yleiskielistä puhetta kaikenlaisissa tilanteissa ja ymmärtää jonkin verran myös vieraita kieli- ja muotoja. Opiskelija pystyy lukemaan eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä ja tiivistämään niiden pääkohdat. Hän pystyy tunnistamaan asenteita ja arvioimaan kriittisesti kuulemaansa ja/tai lukemaansa.	Opiskelija osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti. Hän hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreetteja ja käsitteellisiä sekä tuttuja ja tuntemattomia aiheita. Opiskelija osaa viestiä spontaanisti ja kirjoittaa selkeän ja jäsenyneen tekstin. Ääntäminen on hyvin selkeää, sanojen pääpaino on oikealla tavulla ja puhe sisältää joitakin kohdekielelle tyypillisiä intonaatiomalleja.
	<b>C1.1</b>	Opiskelija pystyy vuorovaikutukseen	Opiskelija ottaa luontevasti vastuuta viestinnän	Opiskelija pystyy käyttämään kieltä	Opiskelija ymmärtää yksityiskohtaisesti myös

KEHITTYVÄN KIELIT AidON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO					
Taito- taso	Taito toimia vuorovaikutuksessa			Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
	<i>Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa</i>	<i>Viestintästrategioiden käyttö</i>	<i>Viestinnän kulttuurin sopivuus</i>	<i>Tekstien tulkintataidot</i>	<i>Tekstien tuottamistaidot</i>
Taitavan kielitaidon perustaso	monipuolisesti, sujuvasti ja täsmällisesti kaikenlaisissa viestintätilanteissa.	etenemisestä. Opiskelija osaa muotoilla uudelleen, mitä haluaa ilmaista sekä pystyy perääntymään, kun kohtaa vaikeuksia, ja käyttää taitavasti kieleen tai kontekstiin liittyviä vihjeitä tehdessään johtopäätöksiä tai ennakoidessaan tulevaa.	joustavasti ja tehokkaasti sosiaalisiin tarkoituksiin sekä ilmaisemaan tunnetiloja, epäsuoria viittauksia, esim. ironiaa ja leikki-mielisyyttä.	pitempiä esityksiä tutuista ja yleisistä aiheista, vaikka puhe ei olisikaan selkeästi jäsenneiltyä ja sisältäisi idiomaattisia ilmauksia tai rekisterin vaihdoksia. Opiskelija ymmärtää yksityiskohdaisesti monipolvisia käsitteellisiä kirjoitettuja tekstejä ja pystyy yhdistämään tietoa monimutkaisista teksteistä.	täsmällisesti ja jäsenneesti monenlaisista aiheista tai pitämään pitkähkön, valmistellun esityksen. Opiskelija pystyy kirjoittamaan hyvin jäsenneitejä tekstejä monimutkaisista aiheista varmalla, persoonallisella tyylillä. Opiskelijan kielellinen ilmaisuvaramasto on hyvin laaja. Ääntäminen on luontevaa ja vaivatonta kuunnella. Puherytmi ja intonaatio ovat kohdekielelle tyyppilliset.



# Liite 3 Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi



OHJE

7.11.2019

OPH-2264-2019

Lukiokoulutuksen järjestäjät

## LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN SAAMEN KIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää saamen kielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 3 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Hejnonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

## **Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi**

Opetushallituksen ohje nro 2264-2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamen kielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Saamen kielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Saamen kielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu-yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa saamen kielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden saamen kielen erityispiirteet. Saamen kielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

### **Opetuksen tehtävä**

Saamen kielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus saamen kieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen saamen kielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan saamen kielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää saamenkielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

### **Opetuksen tavoitteet**

Lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

#### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

4. kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
5. kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
6. osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

#### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

#### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan saamen kielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu saamen kielten kokonaisuuteen ja ymmärtää oman asemansa saamen kielen säilyttäjänä.

## **Arviointi**

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laajalaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

## **Opinnot**

### **SÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **SÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää saamen kielten kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

*Keskeiset sisällöt*

- saamen kieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

### **SÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärokoettaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

*Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

### **SÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

*Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee saamenkielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita saamelaisten tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan saamelaisten historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

*Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, joiku ja laulu-perinne

- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

### **SÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia saamenkielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös saamelaisuuden näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

### **SÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää saamenkielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita saamenkielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

### **SÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä

- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

#### *Keskeiset sisällöt*

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- saamenkielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

### **SÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää saamenkielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista saamelaiden tuottamaa tai saamelaisista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

#### *Keskeiset sisällöt*

- saamenkielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- saamenkielinen, saamelaiden tuottama ja saamelaisista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

### **Todistukset**

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän saamen kielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

# Liite 4 Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi



OHJE  
7.11.2019

OPH-2265-2019

Lukiokoulutuksen järjestäjät

## LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN ROMANIKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää romanikielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 4 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

  
Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

  
Petri Lehikoinen

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

OPETUSHALLITUS Hakaniemencanta 6, PL 380  
00031 Helsinki

puhelin 0295 331 000  
oph.fi

UTBILDNINGSTYRELSEN

Hägråskajen 6, PB 380  
00031 Helsingfors  
telefon 0295 331 000  
oph.fi



## Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

Opetushallituksen ohje nro 2265–2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Romanikielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Romanikielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Romanikielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu- yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa romanikielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden romanikielen erityispiirteet. Romanikielen opetussuunnitelmat voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

### Opetuksen tehtävä

Romanikielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus romanikieltä kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen romanikielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan romanikielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Opiskelija kehittää taitoaan hyödyntää romanikielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurinsa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.

### Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

#### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

#### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

7. kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
8. kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
9. osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

#### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen, standardisoidun romanikielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

#### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojaan Suomen romanikielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- tutustuu eri puolilla maailmaa puhuttaviin romanikielen murteisiin ja ymmärtää oman asemansa Suomen romanikielen säilyttäjänä.

## **Arviointi**

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määritellyjä laajalaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

## **Opinnot**

### **RÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **RÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää romanikielen kokonaisuuden maailman kielten joukossa sekä kulttuurikontaktien vaikutuksen.

### *Keskeiset sisällöt*

- romanikieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

## **RÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

## **RÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee romanikielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan romanien historiaa sekä aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä

- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa, myyttiset kertomukset, laululyriikka
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

### **RÄ15 Tekstien tulkinta 1 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia romanikielisiä tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta, myös romanikulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielien näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

### **RÄ16 Kirjoittaminen 1 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää romanikielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita romanikielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

#### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

### **RÄ17 Vuorovaikutus 2 (1 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä

- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

#### *Keskeiset sisällöt*

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- romanikielisen vuorovaikutuksen erityispiirteet
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

### **RÄ18 Kirjallisuus 2 (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää romanikielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- osaa analysoida kotimaista ja ulkomaista romanien tuottamaa tai romaneista kertovaa kirjallisuutta ja muuta taidetta osana kulttuurikontekstia.

#### *Keskeiset sisällöt*

- romanikielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- romanikielinen, romanien tuottama ja romaneista kertova kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

### **Todistukset**

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän romanikielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

# Liite 5 Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi



OHJE  
7.11.2019

OPH-2266-2019

Lukiokoulutuksen järjestäjät

## LUKIOKOULUTUSTA TÄYDENTÄVÄN OPISKELIJAN OMAN ÄIDINKIELEN OPETUKSEN TAVOITTEET, KESKEISET SISÄLLÖT JA OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Opetushallitus antaa liitteenä olevan ohjeen lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja opiskelijan oppimisen arvioinnista. Ohje koskee erillisrahoitettuna järjestettävää lukiokoulutusta täydentävää opiskelijan oman äidinkielen opetusta (opetusministeriön asetus vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista 1777/2009).

Tämä ohje korvaa Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 (Opetushallituksen määräys 60/011/2015) liitteenä 5 olevan ohjeen.

Opetus järjestetään tämän ohjeen mukaisesti 1.8.2021 lukien.

Pääjohtaja

Olli-Pekka Heinonen

Opetusneuvos

Petri Lehikoinen

LIITE

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi

## **Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tavoitteet, keskeiset sisällöt ja opiskelijan oppimisen arviointi**

Opetushallituksen ohje nro 2266–2019.

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan aktiivista monikielisyttä sekä kiinnostusta kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Opiskelijan oman äidinkielen opetus tukee opiskelijan osallisuutta sekä oman kieli- ja kulttuuriyhteisönsä että suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiivisena ja tasapainoisena jäsenenä ja globaalina toimijana. Opiskelijan oman äidinkielen opetuksessa tehdään yhteistyötä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja muiden oppiaineiden opetuksen kanssa.

Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kieliyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa myös rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa.

Opiskelussa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat ja kielitaito. Opiskelussa hyödynnetään vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten kirjastoja, teattereita ja museoita sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omaa kieliyhteisöään, omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu-yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijoille riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä.

Tämä ohje on laadittu kaikille niille kielille, joita opetetaan opiskelijan omana äidinkielenä. Tavoitteet ja sisällöt on määritelty koko lukiokoulutuksen ajan kaksi opetustuntia viikossa annettavaa opiskelijan oman äidinkielen opetusta varten. Koulutuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman, jolloin opetuksen tavoitteet määritellään ja sisällöt valitaan huomioiden opetettavan kielen erityispiirteet, muun muassa kirjoitusjärjestelmä. Opetussuunnitelma voidaan laatia myös koulutuksen järjestäjien yhteistyönä.

### **Opetuksen tehtävä**

Opiskelijan oman äidinkielen opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, aktiiviseen tiedonhankintaan, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tekstien tulkintaan ja eettiseen pohdintaan. Opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää opiskelijan kielitietoisuutta. Opiskelijan arvostus omaa äidinkieltään kohtaan syvenee, ja hän motivoituu kehittämään edelleen omaa äidinkielen taitoaan.

Opetuksessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja kulttuurintutkimuksen ilmiöt. Opiskelijan oman äidinkielen tuntemus ja monipuolinen käyttö laajenevat, ja hän oppii tuntemaan kielialueensa juuria ja kehittää taitoaan vertailla kielen eri piirteitä muiden osaamiensa kielten kanssa. Opiskelija laajentaa sana- ja käsitevarantoaan ja kehittää monilukutaitoaan. Hän kehittää taitoaan hyödyntää omakielisiä tekstejä ja tuottaa tekstejä eri tarkoituksiin. Opiskelijan tuntemus oman kulttuurialueensa kirjallisuudesta, kertomaperinteestä, visuaalisesta kulttuurista, musiikista ja draamasta syvenee.



## Opetuksen tavoitteet

Lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

### *Vuorovaikutusosaaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

### *Tekstien tulkitseminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

10. kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
11. kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista ja hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
12. osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituksiperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

### *Tekstien tuottaminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ja osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

### *Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen*

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojansa oman äidinkielen rakenteista, sanavarannosta, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

## Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin moduulikohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarviointista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laajalajaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, kuten kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

## **Opinnot**

### **OÄI1 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen (2 op)**

#### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

#### *Keskeiset sisällöt*

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstien kohderyhmät, tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa

### **OÄI2 Kieli- ja tekstitietoisuus (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään omasta äidinkielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina.

### *Keskeiset sisällöt*

- äidinkieli ja identiteetti, kielen vaihtelu, kielten vertailu, kielten asema, kielten elinvoimaisuus ja uhanalaisuus
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- monilukutaidon käsite, tekstilajin käsite, laaja tekstikäsitelmä

## **OÄI3 Vuorovaikutus 1 (1 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää viestintäroheuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- syventää ryhmäviestintätaitojaan ja oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

### *Keskeiset sisällöt*

- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

## **OÄI4 Kirjallisuus 1 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee omakielisen kauno- ja tietokirjallisuuden sekä elokuvan lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaisesti lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- oppii tuntemaan omaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä.

### *Keskeiset sisällöt*

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämäksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa
- monimuotoisten tekstien kerronta, esimerkiksi teatteriesityksen, elokuvan ja musiikin kerronta

## OÄI5 Tekstien tulkinta 1 (2 op)

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä ja analysoimaan niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- osaa perustella monipuolisesti näkemyksiään, ymmärtää toisen esittämiä perusteluja ja osaa arvioida niitä sekä osaa suhtautua rakentavasti eriäviin näkemyksiin.

### *Keskeiset sisällöt*

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, vähemmistöjen ja vähemmistökielten näkyvyys mediassa
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

## OÄI6 Kirjoittaminen 1 (1 op)

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää omakielisen kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- osaa käyttää muita omakielisiä tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin.

### *Keskeiset sisällöt*

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuolto
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia

## OÄI7 Vuorovaikutus 2 (1 op)

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan ja kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

### *Keskeiset sisällöt*

- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

## **OÄI8 Kirjallisuus 2 (2 op)**

### *Tavoitteet*

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- lisää omakielisen kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa.

### *Keskeiset sisällöt*

- omakielisen kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta
- kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä

## **Todistukset**

Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus lukiokoulutusta täydentävän opiskelijan oman äidinkielen opiskelusta. Todistukseen merkitään opetettava kieli, opetuksen laajuus ja sanallinen arvio tai numeroarvosana koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Muuten noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden määräyksiä todistuksiin merkittävistä tiedoista.

# Liite 6 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion ohjaussuunnitelma

## Ohjaus Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukiossa

### 1. Ohjauksen tavoite ja tehtävä

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukiossa ohjaus on jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa opiskelijan oppimisen, kasvun ja kehityksen tukemiseksi. Sen tavoitteena on lisätä opiskelijan hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Ohjauksen avulla tuetaan opiskelijan opiskelutaitojen kehittymistä, opintojen etenemistä sekä tulevaisuuteen ja jatko-opintoihin suuntautumista lukion jälkeen. Ohjauksen tuella opiskelija tekee omiin kiinnostuksiinsa ja kykyihinsä perustuvia koulutusta, tulevaisuutta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijan sujuvaa siirtymää myös jatko-opintoihin lukion jälkeen.

Ohjaus on opiskelijalähtöistä toimintaa, jossa tärkeää on opiskelijan opiskelun ja elämäntilanteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen, ohjauksellinen yhteistyö ja jaettu vastuu. Ohjaus rakentuu koko koulun yhteistyölle ohjauksen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Ohjauksen osa-alueet voidaan jakaa kolmeen osaan: opiskelun ja oppimisen ohjaukseen, työelämä- ja uranvalinnan ohjaukseen sekä persoonallisen kasvun tukemiseen ja psykososiaaliseen tukeen.

Ohjaustyötä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tehdään eri tasoilla. Opiskelijan lähimmät ohjaustahot ovat aineenopettajat ja ryhmänohjaaja. Näiden lisäksi ohjaustyötä tekevät erityisesti opinto-ohjaaja ja rehtori. Lisäksi ohjauksessa ovat tarvittaessa mukana myös erityisopettaja, opiskeluhuollon ammattihenkilöt sekä koulun ulkopuoliset yhteistyötahot, kuten työ- ja elinkeinotoimiston asiantuntijat sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden ammattihenkilöt.

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulussa ohjauksen laatu perustuu siihen, että ohjausta toteutetaan koko lukion henkilöstön yhteisenä, tavoitteellisenä toimintana. Ohjaus nähdään koko koulun henkilöstön yhteisenä tehtävänä, ja sen avulla tuetaan opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa. Opiskelija itse on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja jokaista opiskelijaa kunnioitetaan yksilönä, jolla on oikeus saada ohjausta riittävästi suhteessa omiin tarpeisiinsa. Päävastuu ohjaustoiminnan suunnittelusta ja koordinoinnista on opinto-ohjaajalla yhteistyössä rehtorin kanssa. Ohjauksen tarkempi työnjako ja ohjauksen vuosisuunnitelma määritellään tämän suunnitelman lopussa.

### 2. Ohjaus koulutuksen siirtymävaiheissa

Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen sekä lähettäville kouluille. Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukio tarjoaa mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa järjestämällä avoimien ovien tapahtumia sekä vanhempainillan lukioon pyrkivien huoltajille. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehdytetään oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Lukio-opintojen loppuvaiheessa kiinnitetään erityistä huomiota jatko-opintoihin siirtymisen tukemiseen. Mahdollisia esteettömyyteen liittyviä reunaehtoja selvitetään yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa tulevien

hakukohteiden edustajien kanssa. Lukiotamme harkitsevat 9. luokkalaiset saavat tarvittaessa henkilökohtaista neuvontaa aiheeseen liittyen opinto-ohjaajilta.

### 3. Kodin ja koulun yhteistyö ohjauksessa

Kodin ja koulun välinen yhteistyö ohjauksessa turvataan järjestämällä yleistä tiedotusta ja henkilökohtaisia tapaamisia huoltajien kanssa (esimerkiksi vanhempainillat). Koulun Wilma-järjestelmää käytetään monipuolisesti sekä seurantaan (esimerkiksi opintomenestys, poissaolot) että tiedottamiseen kodin ja koulun välillä.

### 4. Ohjauksen työnjako

#### Opiskelija

- suunnittelee ja päivittää opinto-ohjelmansa ohjauksen eri toimijoiden tuella ja avustamana
- seuraa aktiivisesti kulloinkin ajankohtaisiin asioihin liittyvää tiedottamista
- osallistuu aktiivisesti ryhmänohjaajan tuokioihin ja rehtorin sekä opinto-ohjaajan järjestämiin info-tilaisuuksiin
- on vastuussa oman opinto-ohjelmansa ja opintomenestyksen seuraamisesta
- OVL 9§:n mukaan opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan tehtävänä on huolehtia, että nuori suorittaa oppivelvollisuuden.

#### Rehtori

- luo ohjaukselle sellaiset toimintaedellytykset, että erilaisten ohjausmenetelmien ja ohjauksen työnjaon toteuttaminen on mahdollista
- tukee toiminnallaan opinto-ohjaajan ja opettajien keskinäistä yhteistyötä ja koko oppilaitoksen yhteistä ohjaustoiminnan suunnittelua
- tiedottaa opiskelijoille ja huoltajille säännöistä ja määräyksistä, jotka ohjaavat lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamista
- laatii opintojaksotarjottimen
- päättää muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemisesta.

#### Opinto-ohjaaja

- on päävastuussa ohjauksen kokonaissuunnittelusta ja toteutuksesta rehtorin tukemana
- vastaa opinto-ohjauksen käytännön järjestelyistä ja toteutuksesta (luokkamuotoinen ohjaus, henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus)
- ohjaa lukio-opintojen etenemisessä, opinto-ohjelman muutoksissa, ainevalinnoissa, yo-kirjoitusten suunnittelussa
- seuraa opiskelijoiden opintojen etenemistä ja opintojaksokertymiä
- vastaa yhteydenpidosta ryhmänohjaajiin ja aineenopettajiin opiskelijoiden asioissa
- antaa ohjausta tulevaisuuden suunnitteluun ja jatko-opintoihin liittyvissä kysymyksissä
- järjestää erilaisia mahdollisuuksia tutustua jatko-opintoihin ja työelämään
- tekee yhteistyötä muiden oppilaitosten ja työelämän edustajien kanssa
- vastaa opintojen nopeuttajien/hidastajien ohjauksesta sekä tarvittaessa lukion keskeyttävien/toiseen oppilaitokseen siirtyvien opiskelijoiden ohjauksesta

- vastaa lukion keskeyttävien/toiseen oppilaitokseen siirtyvien opiskelijoiden ohjauksesta tehden yhteistyötä myös opiskelijan huoltajan kanssa sekä seuraa, että opiskelija aloittaa seuraavassa oppilaitoksessa. Lisäksi opinto-ohjaaja selvittää opiskelijan moniammatillista tuen tarvetta osana tätä prosessia
- vastaa vaihtoon lähtevien ja vaihdosta palaavien sekä kouluun saapuvien vaihto-oppilaiden ohjauksesta
- ohjaa opiskelijoita tarvittaessa koulun ulkopuolisten ohjaustahojen tuen pariin.

#### Ryhmänohjaaja

- toimii ryhmän lähiohjaajana
- tukee ryhmäytymisessä ja koulun toimintatapoihin tutustuttamisessa erityisesti lukio-opintojen alussa
- huolehtii koulun yhteisten asioiden tiedottamisesta ryhmälleen
- seuraa ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja kurssikertymiä
- tapaa opiskelijoita RO-tuokioissa
- tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden henkilökohtaiseen keskusteluun (1. ja 2.vuosikurssilaiset)
- toimii ennalta ehkäisevässä roolissa puuttuen ajoissa opiskelijoiden lisääntyneisiin poissaoloihin, käyttäytymisessä tai opintomenestyksessä tapahtuneisiin muutoksiin ja opiskeluvaikeuksiin
- tiedottaa havainnoistaan opinto-ohjaajalle tai muulle opiskelijahuoltohenkilöstöön kuuluvalla
- tiedottaa tarvittaessa aineenopettajille opiskelijan henkilökohtaisista tukitoimista.

#### Aineenopettaja

- ohjaa opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelutaidoissa ja auttaa opiskelijaa kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan
- tukee opiskelijoiden jatko-opintovalmiutta ja työelämäntuntemusta oman oppiaineensa osalta
- toimii ennalta ehkäisevässä roolissa puuttuen tarvittaessa opiskelijoiden lisääntyneisiin poissaoloihin, opiskeluvaikeuksiin, käyttäytymisessä tai opintomenestyksessä tapahtuneisiin muutoksiin
- tiedottaa edellä mainituista havainnoistaan ryhmänohjaajalle, opinto-ohjaajalle tai muulle opiskelijahuoltohenkilöstöön kuuluvalla
- vastaa kurssien itsenäiseen suorittamiseen liittyvästä ohjauksesta omassa oppiaineessaan
- kirjaa annetut tukitoimet opiskelijan opiskelusuunnitelmaan ja informoi niistä ryhmänohjaajaa
- antaa tarvittaessa tukiovetusta.

#### Erityisopettaja

- järjestää kaikille lukion aloittaville lukiseulan ja kutsuu keskusteluun ne opiskelijat, joilla seudessa havaitaan jotakin lukivaikeuteen viittaavaa
- konsultoi tarvittaessa opiskelijoita oppimisen vaikeuksiin liittyvissä kysymyksissä
- laatii tarvittaessa opiskelijan lukilausunnon ylioppilastutkintoa varten
- tiedottaa lukio-opintojen alkaessa opintojen aikaisista tukitoimista sekä opiskelijoita että huoltajia
- osallistuu tarvittaessa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimiseen tukitoimien osalta.

#### Koulukuraattori

- toimii lukion sosiaalityöntekijänä



- pyrkii auttamaan esimerkiksi sosiaalisiin suhteisiin, perhetilanteeseen, vaikeaan elämäntilanteeseen ja taloudellisiin ongelmiin liittyvissä kysymyksissä
- osallistuu lukion yhteisölliseen opiskelijahuoltotyöhön sekä sen kehittämiseen
- tekee tarvittaessa yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa opiskelijan tukeen liittyvissä tilanteissa.

#### Koulupsykologi

- tukee psykologisin menetelmin opiskelijan koulunkäyntiä ja muuta hyvinvointia
- tapaa oppilaita esimerkiksi stressiin, mielialaan, ahdistuneisuuteen, jännitykseen tai sosiaalisiin suhteisiin liittyvissä asioissa
- konsultoi tarvittaessa koulun muuta henkilöstöä opiskelijoiden psyykkiseen hyvinvointiin ja sen tukemiseen liittyvissä asioissa.

#### Kouluterveydenhoitaja

- tukee opiskelijoiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia
- tekee terveystarkastuksia
- toimii yhteistyössä koululääkärin kanssa.

#### Tutorit

- ovat uusien opiskelijoiden tukena opiskelun aloittamiseen liittyvissä asioissa erityisesti lukion 1.vuoden syksyllä
- edistävät omalla panoksellaan uusien opiskelijoiden ryhmäytymistä ja uuteen opiskeluympäristöön sopeutumista.

## 5. Ohjaus vuosiluokittain

### 1.vuosikurssi

Mitä?	Kuka vastaa?	Mitä tapahtuu?	Milloin?
Ryhmänohjaajan tuokiot	Ryhmänohjaaja	Koulun säännöt ja toimintatavat Lukio-opiskeluun perehdyttäminen Ryhmäytymisen tukeminen Lukiovuoden kannalta ajankohtaisten asioiden käsittely Ajankohtaisista asioista tiedottaminen	Läpi lukuvuoden
Opinto-ohjauksen luokkatunnit	Opinto-ohjaaja	Lukio-opiskeluun perehdyttäminen Opiskelutekniikat Opintojaksojen valitseminen Yo-kirjoitusten alustava suunnittelu Orientoituminen jatko-opintosuunnitteluun	1.ja 3. jaksossa
Ohjaus opintojaksojen valintaan	Opinto-ohjaaja, rehtori, aineenopettajat, tutorit	1.vuoden valintoihin annetaan ohjausta kesällä, kun opiskelijat ottavat opiskelupaikan vastaan. Lisäohjausta 1.vuoden valintoihin annetaan 1.jaksossa (mm. opotunneilla). 2.vuoden valinnoista tiedotetaan yhteisissä infotilaisuuksissa ja opiskelijat saavat tarvittaessa henkilökohtaista apua tulevien valintojen tekemiseen.	Läpi lukuvuoden
Rehtorin infot	Rehtori	Lukiovuoden kannalta ajankohtaisista asioista tiedottaminen (mm. 2. vuoden opintojaksojen valitseminen).	Lukuvuoden aikana
Ryhmänohjaajan tapaaminen	Ryhmänohjaaja	Ryhmänohjaaja tarjoaa ajan henkilökohtaiseen RO-keskusteluun jokaiselle lukion 1.vuosikurssin opiskelijalle.	Lukuvuoden aikana
Lukiseula ja erityisopettajan konsultaatio	Erityisopettaja	Erityisopettaja järjestää lukiseulan kaikille lukion aloittaville. Mikäli lukiseulassa ilmenee lukivaikeuteen viittaavaa, erityisopettaja kutsuu opiskelijan keskustelemaan aiheesta kanssaan. Oppimisen vaikeuksiin liittyvissä asioissa opiskelija voidaan ohjata konsultaatiokäynnille lukion erityisopettajalle.	Syys -lokakuu
Vanhempainillat ja muu yhteistyö huoltajien kanssa	Rehtori, opinto-ohjaaja, ryhmänohjaajat, erityisopettaja, opiskeleluollon henkilöstö	Lukion 1.vuoden opiskelijoiden huoltajille järjestetään kaksi erillistä vanhempainiltaa. Huoltajat pystyvät seuraamaan alle 18-vuotiaan opiskelijan opintoja Wilman välityksellä. Ryhmänohjaaja vastaa yhteydenpidosta ryhmänsä opiskelijoiden huoltajiin.	Syys -ja huhtikuu Muu yhteistyö läpi vuoden

Tulevaisuuden suunnittelu ja ohjaus jatko-opintoihin	Opinto-ohjaaja	Tulevaisuuden suunnittelu ja ohjaus jatko-opintoihin aloitetaan jo ensimmäisellä vuosiluokalla. Aihetta käsitellään opinto-ohjauksen luokkatunneilla ja opiskelijalla on mahdollisuus varata aika henkilökohtaiseen keskusteluun esimerkiksi 2.vuoden opintojaksovalintojen suunnittelun yhteydessä.	
Opiskeluhuollollinen ohjaus ja tuki	Opiskeluhooltohenkilöstö	Opiskelijaa tiedotetaan lukion opiskeluhooltohenkilöstön palveluista heti lukuvuoden alussa. Tarpeen ilmeessä opiskelija ohjataan tuen piiriin (koulupsykologi, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja) tuen tarpeesta riippuen. Mikäli opiskeluhooltohenkilöstö arvioi, että koulun ulkopuolista yhteistyöverkostoa tarvitaan, ohjataan opiskelija näiden palvelujen piiriin.	
Opiskelun tuki	Aineenopettaja, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, opiskeluhoollon ammatti-henkilöstö	Havaitaan ja arvioidaan tuen tarve opiskelussa. Aineenopettaja suunnittelee yhdessä opiskelijan kanssa tarvittavia tukitoimia konsultoiden tarvittaessa esimerkiksi erityisopettajaa. Aineenopettaja kirjaa toteutuneet tukitoimet Wilmaan ja arvioi niiden vaikuttavuutta yhdessä opiskelijan kanssa. Aineenopettaja kirjaa arviot tukitoimien vaikuttavuudesta ja riittävydestä. Opiskelijan tilanteen ja tarpeen mukaan hänet ohjataan tarvittaessa opinto-ohjauksen, opiskelun tuen tai opiskeluhoollon palveluiden piiriin. Opintojakson alussa aineenopettaja pyytää opiskelijaa olemaan yhteydessä häneen mahdollisesta tuen tarpeesta.	

## 2.vuosikurssi:

Mitä?	Kuka vastaa?	Mitä tapahtuu?	Milloin?
Ryhmänohjaajan tuokiot	Ryhmänohjaaja	Lukiovuoden kannalta ajankohtaisten asioiden käsittely	
Opinto-ohjauksen luokkatunnit	Opinto-ohjaaja	Opinto-ohjelman tarkistaminen Ylioppilaskirjoitukset ja alustava ylioppilaskirjoitussuunnitelma Korkea-asteen opinnot Kansainväliset opiskelumahdollisuudet	2.jaksossa
Rehtorin infot	Rehtori	Lukiovuoden kannalta ajankohtaisista asioista tiedottaminen (mm. 3. vuoden opintojaksovalinnat ja yo-tutkintoilmoittautuminen)	
Yhteistyö jatko-opintoihin ja työelämään liittyen	Opinto-ohjaaja, Aineenopettajat	Opiskelijoille järjestetään monipuolisesti erilaisia mahdollisuuksia tutustua jatko-opintomahdollisuuksiin ja työelämään (esimerkiksi Studia-messut, vierailijat koululla, Työelämäamupäivä, päivänavaukset, välitunti-infot, koulun ulkopuoliset oppimisympäristöt)	2.–3. jaksossa
Ryhmänohjaajan tapaaminen	Ryhmänohjaaja	Ryhmänohjaaja tarjoaa ajan henkilökohtaiseen RO-keskusteluun jokaiselle lukion 2.vuosikurssin opiskelijalle.	Talven aikana
2.vuoden ohjauskeskustelu opinto-ohjaajan kanssa	Opinto-ohjaaja	Jokaiselle 2.vuoden opiskelijalle tarjotaan mahdollisuutta henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun opinto-ohjaajan kanssa.	4. ja 5.jakso
Ohjaus erityisjärjestelyihin ylioppilaskirjoituksissa	Erityisopettaja, rehtori, opinto-ohjaaja	Opiskelijaa tiedotetaan lukitodistuksen hankkimisen menettelytavoista sekä ylioppilastutkintoon liittyvien erityisjärjestelyiden hakuprosessista.	4.jakso
Mahdollisiin ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautuminen ja yo-suunnitelma	Rehtori, opinto-ohjaaja, kanslia	Rehtori tiedottaa ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautumisesta, kanslia ottaa ilmoittautumiset vastaan ja opinto-ohjaaja tarkistaa. Yo-suunnitelmista keskustellaan 2.vuoden opiskelijoiden ohjauskeskusteluissa ja ne kirjaataan ilmoittautumisen yhteydessä Wilmaan.  2.vuoden keväällä yo-kirjoituksiin osallistuvia ohjataan osallistumaan rehtorin abi-infoihin aiheesta jo syksyllä. Yo-kirjoitussuunnitelma laaditaan ilmoittautumisen yhteydessä.	4.–5. jaksot  2.jakso

Opiskelun tuki	Aineenopettaja, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, opiskeluhoollon ammattihenkilöstö	<p>Havaitaan ja arvioidaan tuen tarve opiskelussa. Aineenopettaja suunnittelee yhdessä opiskelijan kanssa tarvittavia tukitoimia konsultoiden tarvittaessa esimerkiksi erityisopettajaa. Aineenopettaja kirjaa toteutuneet tukitoimet Wilmaan ja arvioi niiden vaikuttavuutta yhdessä opiskelijan kanssa. Aineenopettaja kirjaa arviot tukitoimien vaikuttavuudesta ja riittävydestä.</p> <p>Opiskelijan tilanteen ja tarpeen mukaan hänet ohjataan tarvittaessa opinto-ohjauksen, opiskelun tuen tai opiskeluhoollon palveluiden piiriin.</p> <p>Opintojakson alussa aineenopettaja pyytää opiskelijaa olemaan yhteydessä häneen mahdollisesta tuen tarpeesta.</p>	
----------------	--	---	--

### 3. ja 4.vuosikurssi:

Mitä?	Kuka vastaa?	Mitä tapahtuu?	Milloin?
Opinto-ohjauksen luokkatunnit	Opinto-ohjaaja	Opintosuoritusten tarkastaminen Jatko-opintohakuun liittyvät ohjeet ja käytänteet Abikeväääseen valmistautuminen (yo-kirjoitukset ja valintakoeprosessi) Siirtymän tukeminen lukiosta eteenpäin (TE-toimiston palvelut, mitä tehdä jos opiskelupaikkaa ei saa jne.)	2. jakso
Ryhmänohjaajan tuokiot	Ryhmänohjaaja	Lukiovuoden kannalta ajankohtaiset asiat	1.–3. jaksojen aikana
Rehtorin infot	Rehtori	Lukuvuoden kannalta ajankohtaisia asioita (mm. yo-ilmoittautuminen, lukion päättävän opiskelijan oppimäärän tarkistus)	1.–3. jaksojen aikana
Abin jatko-opintokeskustelu	Opinto-ohjaaja	Jokaiselle abille tarjotaan mahdollisuutta henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun opinto-ohjaajan kanssa.	2.–3. jakson aikana
Jatko-opintosuunnitelma	Opinto-ohjaaja	Opinto-ohjauksen opintojaksoon kuuluu pakollisena henkilökohtaisen jatko-opintosuunnitelman laatiminen. Opiskelijalla on mahdollisuus keskustella henkilökohtaisessa ohjauksessa jatko-opintosuunnitelmaansa liittyvistä kysymyksistä.	2.–3.jakson aikana
Yo-ilmoittautuminen	Rehtori, opinto-ohjaaja	Yo-ilmoittautumisesta tiedotetaan rehtorin infoissa ja Wilman kautta. Opinto-ohjaaja tarkastaa yo-ilmoittautumiset.	Loka-marraskuu
Tutustuminen erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin ja työelämään	Opinto-ohjaaja, aineenopettajat	Opinto-ohjaaja tiedottaa erilaisista mahdollisuuksista tutustua jatko-opintoihin ja työelämään (esimerkiksi Koe Kampus–tapahtuma, Studia-messut, koulutusala-infot koululla, Työelämäamupäivä). Aihetta käsitellään opinto-ohjauksen luokkatunneilla sekä henkilökohtaisessa ohjauksessa.	
Lukion päättövaiheen ohjaus	Rehtori, opinto-ohjaaja	Rehtori tiedottaa abiturienteja päättötodistuksen oppimäärän tarkastamiseen liittyvistä asioista Opinto-ohjaaja tarkastaa lukion oppimäärään vaadittavat suoritukset	

# Liite 7 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion opiskeluhoitosuunnitelma

Lukion opiskeluhoollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta.

## 1. Opiskeluhoollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat opiskeluhoitopalvelut

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukiossa opiskelee noin 250 opiskelijaa samassa rakennuksessa perusopetuksen noin 700 oppilaan kanssa. Opiskelijat tulevat lukioomme useista eri peruskouluista ja paikkakunnilta. Viikin normaalikoulussa on lähes päivittäin tavattavissa sekä terveydenhoitaja, kuraattori että psykologi. Nämä palvelut ovat Helsingin kaupungin järjestämiä.

Käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista tiedotetaan sekä lukiolaisia että heidän huoltajiaan muun muassa koulun kotisivuilla, vanhempainilloissa sekä Wilman kautta. Lisäksi opiskeluhoitohenkilöstö esitetyty aloittaville opiskelijoille heti lukuvuoden alkaessa.

Opiskelijan hakeutuessa opiskeluhoollon palveluiden piiriin opiskeluhoollon henkilöstö arvioi yhdessä opiskelijan kanssa tilanteen mukaan sen, kuka pystyy vastaamaan tarpeeseen parhaiten. Opiskeluhoitohenkilöstö tekee yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa ja ohjaa opiskelijan tarvittaessa ulkopuolisen avun piiriin. Lisäksi opiskeluhoitohenkilöstö osallistuu oppilaitoksen yhteisöllisen opiskeluhoitotyön toimintaan, kehittämiseen ja arviointiin.

## 2. Yhteisöllinen opiskeluhoolto ja sen toimintatavat

Yhteisöllisen opiskeluhoollon tavoitteena on kouluyhteisön ja ympäristön terveellisyys, turvallisuus, esteettömyys ja hyvinvoinnin edistäminen. Tavoitteena on myös edistää osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyvää opiskelua. Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen ohjaavat toimintaa.

### 2.1. Viikin normaalikoulun opiskeluhoitoryhmät

**Helsingin yliopiston harjoittelukoulujen opiskeluhoollon ohjausryhmä** koordinoi molempien harjoittelukoulujen opiskeluhoollon suunnittelua ja toteuttamista. Ryhmä kokoontuu noin kaksi kertaa lukukaudessa, ja sen jäseniksi on valittu edustajia molemmista harjoittelukouluista.

**Viikin normaalikoulun lukion yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä** vastaa lukion yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. YOHR kokoontuu keskimäärin kerran kuukaudessa. Syksyn ensimmäisessä tapaamisessa kartoitetaan lukuvuoden ajankohtaisia tarpeita ja suunnitellaan toimenpiteet, joilla opiskelijoiden hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä tuetaan lukuvuoden aikana. YOHR tekee tarvittaessa yhteistyötä nuorisotoimen, lastensuojelun, poliisin sekä opiskeluhoollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa. Lukiolaisia osallistetaan yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän toimintaan esimerkiksi pyytämällä heitä ryhmän kokoontumisiin. Opiskelijakunnan hallituksen ja koulun aikuisten välinen jatkuva vuoropuhelu ja yhteistyössä tapahtuva toiminnan kehittäminen nähdään tärkeänä.

**Yksilökohtainen monialainen asiantuntijaryhmä** kootaan tarvittaessa opiskelijan tueksi hänen suostumuksellaan. Ryhmän toiminta käynnistyy opiskelijan, hänen ryhmänohjaajansa, opettajan, huoltajan tai muun henkilön toimesta silloin, kun herää huoli opiskelijan hyvinvointiin, terveyteen tai opiskeluun liittyvässä asiassa.

## 2.2. Toimenpiteet opiskeluyhteisön sekä ympäristön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa, ja se on osa kouluyhteisön toimintakulttuuria. Yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän yhtenä tärkeänä tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa toimenpiteitä turvallisuuden lisäämiseksi. Lukuvuoden alussa käydään läpi sekä henkilöstön että opiskelijoiden kanssa läpi terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen liittyvät asiakirjat.

Koulurakennus on esteetön ja lähes kaikki tilat ovat saavutettavissa mahdollisista liikuntarajoitteista huolimatta. Koulurakennuksessa on myös hissi, jota on mahdollista tarpeen tullen käyttää. Muut saavutettavuuden ulottuvuudet käsitellään koulun tasa-arvosuunnitelmassa.

Koulussa on päivittäin tarjolla monipuolinen ja terveellinen ateria, jonka järjestämisessä huomioidaan mahdolliset ruokarajoitteet. Lisäksi opiskelijoille on tarjolla maksuton välipala päivittäin.

Tapaturmien ehkäiseminen, ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus oppilaitoksessa kuvataan oppilaitoksen turvallisuussuunnitelman luvussa 3.2.

### 2.2.1 *Opiskeluun osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen*

Opiskelijoiden poissaolojen seuraaminen ja niihin puuttuminen on ennaltaehkäisevää opiskeluhuoltotyötä. Viikin normaalikoulun lukiossa opiskelijoiden poissaolot merkitään Wilma-järjestelmään. Aineenopettajat ja ryhmänohjaaja seuraavat opiskelijoiden poissaoloja ja keskustelevat runsaasti poissaolevan opiskelijan kanssa. Tarkemmin työnjakoa ja toimenpiteitä määritellään oppilaitoksen ohjaussuunnitelmassa. Tarvittaessa opiskelija ohjataan opiskeluhuollon tuen piiriin.

### 2.2.2. *Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa*

Lukiollamme on turvallisuutta ja kriisitilanteita koskevat toimintaohjeet (Tursu). Kouluyhteisön terveellisyttä, turvallisuutta ja toimintaohjeiden toteutumista seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti yhteistyössä opiskeluterveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa. Turvallisuussuunnitelma päivitetään vuosittain, ja koulun henkilökunnalla on velvollisuus tutustua siihen lukuvuoden alkaessa. Turvallisuussuunnitelmaa säilytetään koulun kansliassa. Turvallisuussuunnitelmassa olevat opiskelijoita koskevat käytänteet käydään läpi opiskelijoiden kanssa lukuvuoden alussa.

### 2.2.3. *Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä*

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluvat kaikille kouluyhteisössä työskenteleville. Väkivallalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa, sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, mikä loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta. Tekijänä voi olla opiskelija, koulussa työskentelevä aikuinen tai kouluyhteisön ulkopuolinen henkilö.



Koululla on velvollisuus ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan alaikäisen opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.

Viikin normaalikoulussa pyritään ennaltaehkäisemään väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteet ja ilmi tulleeseen häiriökäyttäytymiseen puututaan aina. Puuttumisen keinot ovat ensisijaisesti ratkaisukeskeisiä ja sovittavia. Tilanteiden korjaantuminen varmistetaan seurannalla. Oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma löytyy koulun verkkosivuilta. Kuvaus opiskelijoiden suojaamisesta väkivallalta on koulun turvallisuussuunnitelmassa.

Häirintää, kiusaamista ja väkivaltaa ennaltaehkäistään osallisuutta ja yhteistyötä tukemalla yhteisötasolla, ryhmätasolla ja yksilötasolla.

Koulun järjestyssäännöt käydään läpi opiskelijaryhmissä lukuvuoden alussa ja opiskelijoita ohjataan hyvän tavan mukaiseen käyttäytymiseen.

Osallisuutta tuetaan ryhmäytysten avulla erityisesti lukio-opintojen alkaessa. Osallisuutta tukevia toimintatapoja lukiossamme ovat lisäksi muun muassa tutortoiminta, opiskelijakunnan hallitus, verkkolehti, koulun työryhmiin osallistuminen sekä yhteisöllisyyttä tukevat tapahtumat (yhteiset päivänavaukset, musikaali, juhlat).

Yhteistyötä tehdään tarvittaessa huoltajien kanssa ja tarvittavien yhteistyötahojen kanssa tapauskohtaisesti tilanteen vaatimalla tavalla.

Jos opiskelija kokee, havaitsee tai epäilee häirintää, kiusaamista tai väkivaltaa, häntä rohkaistaan kertomaan aina tapahtuneesta koulun työntekijälle tai huoltajalle.

Huoltajaa, joka havaitsee tai epäilee häirintää, kiusaamista tai väkivaltaa kehoitetaan keskustelemaan asiasta nuoren kanssa ja ottamaan yhteyttä kouluun, esimerkiksi ryhmänohjaajaan, kuraattoriin tai rehtoriin.

Koulun velvollisuus on puuttua tilanteeseen ja lähteä ratkaisemaan häiriökäyttäytymistä tilanteeseen sopivalla tavalla sekä järjestää tarvittava tuki, hoito ja jälkiseuranta tilanteen osapuolille. Vakavissa tilanteissa konsultoidaan poliisia ja ohjataan tekemään tarvittaessa rikosilmoitus.

#### *2.2.4. Suunnitelma tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja käyttöön puuttumiseksi*

Viikin normaalikoulun päihdetyön suunnitelma löytyy koulun kotisivuilta

#### *2.2.5 Yhteistyö ja käytänteet oppilaitoksen terveellisyys- ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa*

Viikin normaalikoulu toimii Helsingin yliopiston omistamissa tiloissa vuokralla. Tilojen ja irtaimiston kunnosta ja ylläpidosta vastaa Helsingin yliopiston tilakeskus, jonka kanssa kiinteistövastaavana toimiva rehtori tekee tiivistä yhteistyötä. Hän kokoaa vuosittain korjaustarpeet ja toimittaa ne eteenpäin. Korjaukset, kunnostukset ja perusteellisemmat siivoukset tehdään ensisijaisesti koulun loma-aikoina. Tilakeskus laatii

pidemmän tähtäimen korjaussuunnitelmat ja budjetit sekä sopii niistä yhteistyössä koulun kanssa. Koulussa toimii myös ennakoiva sisäilmatyöryhmä, joka kokoontuu pääsääntöisesti kaksi kertaa vuodessa. Siihen kuuluu kiinteistövastaavan rehtorin lisäksi yliopiston sisäilmapäällikkö, LVI-asiantuntija, siivoustyönohjaaja, työterveyslääkäri, harjoittelukoulujen työsuojeluvaltuutettu, yliopiston työsuojelupäällikkö sekä luottamusmies. Palotarkastukset tehdään säännöllisesti.

### 3. Yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestäminen

#### 3.1 Opiskeluterveydenhuolto- sekä kuraattori- ja psykologipalvelut

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on koko koulu yhteisön hyvinvoinnin ja opiskelijoiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen. Työtä tehdään luottamuksellisesti yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, opettajien ja muun opiskeluhoitohenkilöstön kanssa.

Terveydenhoitaja ottaa vastaan opiskelijoita sovittuina aikoina. Opiskelijat ja huoltajat voivat ottaa yhteyttä ja varata ajan opiskelijan terveyttä ja hyvinvointia koskevissa asioissa. Jos opiskelijan terveydentila vaatii tarkempia tutkimuksia ja selvittelyjä, terveydenhoitaja tai lääkäri ohjaa opiskelijan muiden asiantuntijoiden jatkotutkimuksiin. Kouluterveydenhoitajan tai lääkärin vastaanotolta voidaan ohjata myös esimerkiksi kuraattorin ja psykologin vastaanotoille. Kouluterveydenhuoltoon sisältyvät tarvittaessa myös lääkehoidolliset toimenpiteet.

Opiskelijalla voi olla lyhyt- tai pitkäaikaissairauksia, joita hoidetaan omalla terveysasemalla tai muussa hoitoyksikössä. Opiskelijoiden sairaudet voivat vaatia myös jatkuvaa, lyhytkestoista tai tilapäistä lääkitystä koulussa oloaikana. Opiskelijan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen tapahtuu yhteistyössä mahdollisen hoitotahon ohella opiskelijan, huoltajan ja kouluterveydenhuollon sekä tarvittaessa muun koulun henkilöstön kanssa. Koulussa annetaan tarvittaessa ensiapua. Akuutisti sairastuneet tai tapaturmassa olleet opiskelijat ohjataan jatkohoitoon omalle terveysasemalle tai päivystykseen.

Kuraattori on mukana tukemassa opiskelijan psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä opintojen etenemistä. Kuraattori voi toimia opiskelijan tukena esimerkiksi vaikeassa elämäntilanteessa tai auttaa sosiaaliin suhteisiin liittyvissä ongelmissa. Tavoitteena on yhdessä nuoren kanssa etsiä ratkaisuja ja selvittää tarvittavia tukitoimia. Keskustelut kuraattorin kanssa ovat luottamuksellisia. Kuraattori tekee myös yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen, koulun muun henkilöstön ja huoltajien kanssa.

Psykologi työskentelee opiskelijoiden kanssa pääosin jaksamiseen, tunne-elämään, elämänhallintaan ja kriiseihin liittyvien teemojen parissa. Opiskelija voi hakeutua psykologin asiakkaaksi itsenäisesti tai huoltajan tai opettajan ohjauksella. Opiskelijan kanssa sovitaan yhdessä mahdollisista yhteistyömuodoista koulun muiden työntekijöiden kanssa. Psykologi ohjaa kouluterveydenhuollon kautta lisätukea tarvitsevat opiskelijat erikoissairaanhoidon piiriin ja tekee yhteistyötä kuraattorin kanssa, kun opiskelijat tarvitsevat tukea sosiaalisiin vaikeuksiin.

Opiskeluhoitohenkilöstö tekee tarvittaessa tiivistä yhteistyötä opintojen ohjauksen kanssa. Opiskeluhoitohenkilöstö voi olla mukana arvioimassa opiskelijan kokonaistilannetta, kun mietitään opinto-ohjelmaan ja jatko-opintoihin liittyviä kysymyksiä. Tarkemmin ohjauksen työnjaosta ja järjestämisestä kerrotaan lukion ohjaussuunnitelmassa.

Monialaisia asiantuntijaryhmiä perustetaan tarpeen mukaan opiskelijan tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi. Ryhmä kootaan opiskelijan tarpeet ja toiveet huomioiden. Monialainen asiantuntijaryhmä laatii opiskelijahuoltokertomuksen.

Opiskeluhuollon yhteistyö opiskelijan opintojen ohjauksessa ja jatko-opintojen suunnittelussa tarkennetaan ohjaussuunnitelmassa (liite 7)

### 3.2 Ohjeet monialaisen asiantuntijaryhmän kokoamisesta ja menettelytavoista yksittäistä opiskelijaa koskevan asian käsittelyssä

Kun huoli herää opiskelijan hyvinvoinnista

- Koulun työntekijä, jolla herää huoli opiskelijan hyvinvoinnista, voi ehdottaa opiskelijalle monialaisen asiantuntijaryhmän perustamista. Alaikäisen opiskelijan kohdalla yleensä myös huoltajaa tiedotetaan tästä mahdollisuudesta.
- Mikäli opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa päädytään monialaisen asiantuntijaryhmän koolle kutsumiseen, päätetään yhdessä, ketkä asiantuntijat nimetään ryhmän jäseniksi. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asiantuntijaryhmään voidaan nimetä jäseniksi tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä henkilöitä. (Liite 1. Suostumuslomake) Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta. Myös alaikäinen voi painavasta syystä kieltää huoltajaansa osallistumasta itseään koskevan opiskeluhoitoasian käsittelyyn sekä antamasta häntä itseään koskevia salassa pidettäviä opiskeluhoollon tietoja huoltajalleen tai hänen lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi hänen etunsa vastaista.
- Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.
- Päätetään kokouksen kutumisesta. (Mikäli mahdollista ensimmäinen kokous voi olla saman tien.) Vastuuhenkilö kutsuu tarvittavan määrän kokouksia koolle. Kokousten määrä ja se, kuinka usein kokouksia pidetään, päätetään tapauskohtaisesti ryhmän päätöksellä.
- Monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon tapaamisista laaditaan aina muistio opiskeluhoitokertomukseen. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot muistioon (Liite 2, muistiopohja opiskeluhoitokertomukseen.) Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.
- Opiskeluhoitokertomukset ja muut opiskeluhuollon tehtävissä saadut ja laaditut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhoollon rekisteriin. Ryhmän vastuuhenkilö toimittaa muistion jokaisen tapaamisen jälkeen koulun opiskeluhoitokertomusrekisterin ylläpitäjälle tallennettavaksi opiskeluhoollon rekisteriin. Opiskeluhoollon rekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä. Mikäli opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja annetaan sivullisille, on asiakirjaan kirjattava kenelle, mitä ja mistä syystä tietoja on luovutettu. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain lisäksi opiskeluhoollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelystä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja henkilötietolaissa (523/1999). Opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoollon

järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä opiskeluhollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhollosta järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä opiskelijan opettajalle, rehtorille ja koulutuksen järjestäjälle opiskelijan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön opiskelijan tai muiden opiskelijoiden turvallisuuden takaamiseksi.

### 3.3 Yhteistyö ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa

#### **Erikoissairaanhoito**

Mikäli opiskelijalla on tarve erikoissairaanhoidon palveluihin, voidaan hänet ohjata niihin koululääkärin kautta. Lähetettä varten koulu voi tehdä tarvittavia selvityksiä, kuten koulupsykologin arvion. Opiskeluun vaikuttavien sairauksien kohdalla yhteistyö koulun ja erityissairaanhoidon välillä on toivottavaa. Koulun on tärkeä saada opiskelun järjestämisen kannalta välttämätön tieto sekä tieto siitä, miten oppilasta voidaan koulussa tukea. Koulu voi tarjota hoitavalle taholle olennaista tietoa opiskelijan arjen sujumisesta. Jos opiskelijan tunne-elämän haasteet vaativat erikoissairaanhoitoa, ohjataan alaikäiset opiskelijat nuorisopsykiatrian palveluiden piiriin. Tarvittaessa koulu voi myös pyytää konsultoivaa Varhain-tiimiä koululle mukaan arvioimaan opiskelijan tilannetta ja tukitoimia. Täysi-ikäiset opiskelijat ohjataan tarvittaessa aikuispsykiatrian palveluiden piiriin.

#### **Sosiaalitoimi**

Lastensuojelun tarkoituksena on tarjota alaikäiselle nuorelle sekä hänen perheelleen apua, tukea ja seuranta tilanteissa, joissa ilmenee huolta nuoren kasvusta tai kehityksestä. Koulu tekee tarvittaessa yhteistyötä lastensuojelun kanssa, jos opiskelijalla on kontakti lastensuojeluun tai lastensuojelulle arvioidaan olevan tarvetta. Lastensuojelun tarpeella tarkoitetaan tilannetta, jossa lapsesta tai nuoresta on huoli ja lastensuojelun tarve tulee arvioida ja selvittää.

Sosiaalityöntekijät voivat olla nuoren tukena, jos elämäntilanne vaatii yksilöllistä arviointia ja suunnitelmallista työskentelyä. Helsingissä nuorten sosiaalityö palvelee 16–29-vuotiaita helsinkiläisiä nuoria ja aikuisia alueellisissa nuorten sosiaalityön tiimeissä.

#### **Perheneuvola**

Helsingissä kasvatus- ja perheneuvonta on tarkoitettu 0–17-vuotiaille lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen. Perheneuvolasta saa apua nuoren kehitykseen ja kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä, pulmallisissa perhetilanteissa sekä nuorta tai perhettä kohdanneissa kriiseissä. Mikäli opiskelijalla on kontakti perheneuvolaan, koulu on tarvittaessa mukana yhteistyössä opiskelua koskeissa asioissa.

#### **Nuorisoasema**

Nuorisoasema tarjoaa matalalla kynnyksellä palveluita 13–23-vuotiaille päihteillä, pelaamisella tai lievillä mielenterveyden häiriöillä oireileville nuorille ja heidän läheisilleen. Apua voi hakea myös liialliseen ajankäyttöön netissä. Opiskeluhoitohenkilöstö voi olla mukana ohjaamassa opiskelijaa kyseisen palvelun piiriin tai tehdä yhteistyötä Nuorisoaseman tukikontaktin aikana.

#### **Muut palvelut**

Näiden lisäksi Helsingissä on runsaasti tarjolla erilaisia tuen muotoja nuorille. Koulu ohjaa opiskelijoita tarvittaessa niiden pariin. Opiskelija voi kartoittaa erilaisia mahdollisuuksia yhdessä esimerkiksi kuraattorin, psykologin tai opinto-ohjaajan kanssa.

#### **4. Yhteistyö opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa**

##### **4.1 Opiskelijan vaikuttamismahdollisuudet kouluyhteisössä**

Lukion toiminnassa ja sen kehittämisessä opiskelijoiden mielipiteitä kuullaan säännöllisesti opiskelijakunnan toiminnan kautta. Opiskelijakunnan hallituksen jäsenet ovat kutsuttaessa läsnä opettajankokouksissa, ja opiskelijoita voidaan kutsua myös koulun työryhmiin. Opiskelijat saavat mahdollisuuden osallistua asioiden valmisteluun ja ilmaista mielipiteensä koulunsa toimintaan liittyvistä, heitä yhteisesti koskevista asioista. Opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa kouluyhteisön kehittämiseen myös valtakunnallisen kouluterveyskyselyn kautta. Kysely tehdään säännöllisesti kahden vuoden välein. Siihen vastaavat lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijat. Tarpeen mukaan opiskelijoille toteutetaan myös muita koulun omia kyselyjä opiskelijoiden mielipiteen kuulemiseksi.

##### **4.2 Kodin ja koulun välinen yhteistyö sekä huoltajille tiedottaminen**

Kasvatustyötä tehdään yhteistyössä kotien kanssa. Tämä edellyttää vuorovaikutusta ja yhteistyötä opiskelijan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Koulun opiskeluhoitotyöstä tiedotetaan koulun kotisivuilla, lukuvuositiedotteen avulla sekä koulun vanhempainiltojen yhteydessä. Koulun opiskeluhoitohenkilökunta osallistuu tarvittaessa asiantuntijoina vanhempainiltoihin. Koulu käyttää Wilma-järjestelmää opiskeluhoitotyön tukena. Wilmaa käytetään mm. poissaolojen kirjaamisiin, tiedon välittämiseen opiskeluhoitohenkilöstön välillä ja kodin ja koulun väliseen viestintään. Yhteydenotto kuraattoriin, psykologiin ja terveydenhoitajaan ohjeistetaan erikseen. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden huoltajille suunnatun vanhempainillan yhteydessä osallistetaan huoltajia opiskeluhoitotyön suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.

##### **4.3 Tiedonsaanti**

[Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, luku 3]

Mikäli opiskelijaa koskevia opiskeluhoitollisia tietoja luovutetaan toisten henkilöiden tai yhteistyötahojen käyttöön, tulee sen tapahtua perustellusti ja yhteistyössä opiskelijan kanssa. Luvussa 3.2 kuvataan monialaisen asiantuntijaryhmän tiedonsaannin ja -siirron periaatteet. Opiskeluhoitohenkilöstö luovuttaa opiskelijaa koskevia tietoja rekisteristään toiselle viranomaiselle ainoastaan opiskelijan pyynnöstä tai tämän kirjallisella suostumuksella.

Huoltaja ei voi estää alaikäistä opiskelijaa käyttämästä opiskeluhoitotyön palveluita, ja palvelut ovat vapaaehtoisia. Opiskelijan omilla toiveilla ja näkemyksillä on suuri merkitys opiskeluhoitotyön järjestämisessä. Mahdollinen yhteistyö huoltajien kanssa suunnitellaan yhdessä opiskelijan kanssa. Pääsääntöisesti opiskelijat ovat itse riittävän kypsiä tekemään päätöksiä oman avun tarpeen ja toteutuksen suhteen. Opiskeluhoitohenkilöstö arvioi kuitenkin tilannetta keskustellessaan opiskelijan kanssa. Mikäli opiskeluhoitohenkilöstö arvioi, että alaikäinen opiskelija voi olla vaaraksi itselleen tai toisille, tulee huoltajaan olla yhteydessä ilman opiskelijan lupaa.

#### **5. Opiskeluhoitosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen**

### 5.1. Opiskeluhoitoryhmän ja opiskeluhoitosuunnitelman arviointi

Viikin normaalikoulun lukion yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä arvioi ja kehittää toimintaansa vuosittain rehtorin johdolla. Myös opiskeluhoitosuunnitelmaa päivitetään vuosittain. Toimintaa arvioidaan esimerkiksi suhteessa seuraaviin kriteereihin: opiskeluhoitoryhmän toiminta ja käytänteet, vuorovaikutus koulun opetushenkilöstön kanssa, palveluiden resursointi/saatavuus, työn hallinnollinen organisointi/esimiestyö, palveluista tiedottaminen sekä täydennyskoulutus ja työnohjaus. Tietoa opiskeluhoiton toiminnan kehittämiseen ja arviointiin saadaan esimerkiksi valtakunnallisen kouluterveyskyselyn ja terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen lukioissa (TEA-viisari) kyselyiden kautta. Lisäksi opiskelijahuolto tekee tarvittaessa omia koulukohtaisia kartoituksia opiskelijoiden hyvinvoinnista. Kyselyiden antama tieto käsitellään yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä. Tietoa hyödynnetään koulun toiminnan kehittämisessä yhdessä koulun henkilöstön kanssa. Rehtori tiedottaa tuloksista keskeisiltä osin myös opiskelijoita ja huoltajia.

# Liite 8 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion kurinpitosuunnitelma

## Johdanto

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukiossa noudatetaan lukiolain 10.8.2018/714 ja lukioasetuksen 4.10.2018/810 määräyksiä koskien opiskelijan turvallisuutta ja kurinpitoa. Lukiolain 40 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Tämän turvaamiseksi on laadittu lukiossamme järjestyssäännöt, opiskeluhoitosuunnitelma, päihdetyönsuunnitelma sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, jotka löytyvät lukion opetussuunnitelman liitteistä.

Tämä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista on niin ikään osa lukion opetussuunnitelmaa, johon se on liitetty erillisenä liitteenä (Lukion opetussuunnitelman valtakunnalliset perusteet 2019, luku 4.4.) Suunnitelmassa määritellyjä toimenpiteitä sovelletaan lukion opiskelijoihin rike- ja häiriötilanteissa, joita ei saada sovittua muuten tai jotka vaativat hallinnollisia toimia.

Suunnitelman laatimisesta on vastannut Lukion pedagogiikka -työryhmä lukion rehtorin johdolla. Sitä on työstetty lukion opettajakunnan yhteistyönä ja sen laatimisessa on kuultu opiskelijoita ja huoltajia.

## 1. Opiskelijan velvollisuudet ja oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Lukiolain 30 §:ssä (Lukiolaki 10.8.2018/714) todetaan opiskelijan velvollisuuksista seuraavaa: ”Opiskelijalla on velvollisuus osallistua opetukseen, jollei hänen poissaolollaan ole perusteltua syytä. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan poissaoloa koskevista menettelyistä.

Opiskelijan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyttävä asiallisesti. Opiskelijan on käyttäytyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.”

Mikäli opiskelija jollakin tavoin laiminlyö velvollisuuksiaan tai muuten toimii sopimattomasti ja/tai koulun järjestyssääntöjen vastaisesti, sovelletaan tilanteeseen tässä suunnitelmassa esitettyjä menettelytapoja.

Lukiolain 40 §:ssä (Lukiolaki 10.8.2018/714) todetaan opiskelijan oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön seuraavaa: ”Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta taikka joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen, ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Koulutuksen järjestäjän tulee opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallituksen tulee opetussuunnitelman perusteissa antaa määräykset suunnitelman laatimisesta.

Koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Edellä 4 momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä voidaan antaa oppilaitosyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä sekä tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä ja aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Lisäksi määräyksiä voidaan antaa oppilaitoksen omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta oppilaitoksen tiloissa ja sen alueella.”

Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja. Viikin normaalikoulun järjestyssäännöissä määrätään tarkemmin opiskelijan velvollisuuksista turvallisen opiskeluympäristön takaamiseksi. Järjestyssäännöt on laadittu ja niitä päivitetään yhteistyössä Viikin normaalikoulun opiskelijakunnan kanssa.

## 2. Lukion kurinpitotoimet

Lukiolain 41 §:ssä (Lukiolaki 10.8.2018/714) todetaan kurinpitotoimista seuraavaa:

”Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi, sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi. Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitorangeaistuksia.

Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija on tutkimuksen alaisena rikoksesta, häneltä voidaan tutkimuksen ajaksi pidättää oikeus opiskeluun, jos se opiskelijan tekemäksi epäiltyyn rikokseen tai siihen liittyviin seikkoihin nähden on perusteltua.”

### 2.1 Plagiointi ja vilppi

Plagioinnin ja vilpin määritelmä (Lähde: Helsingin yliopiston ohjeistus, <https://studies.helsinki.fi/ohjeet/artikkeli/mita-ovat-vilppi-ja-plagiointi>)

Vilppiä on muun muassa:

- Sepittäminen (tekaistujen havaintojen tai faktojen esittäminen).



- Vääristely (alkuperäisten havaintojen tai tiedon tarkoituksellinen muokkaaminen tai esittäminen vääristävästi).
- Anastaminen (luottamuksellisesti esitetyn alkuperäisen idean, suunnitelman tai havaintojen oikeudeton esittäminen tai käyttäminen omassa nimissä).
- Luntaaminen (kiellettyjen keinojen tai apuvälineiden käyttö esimerkiksi tentissä tai tällaisen yrityksen).
- Läsnäolovilppi (väärän kuvan antaminen omasta tai toisen läsnäolosta opintojaksolla).
- Sääntöjen vastainen yhteistyö (esim. itsenäiseksi tarkoitettu työ on tehty muiden kanssa tai ”haamukirjoittajan” käyttäminen).
- Plagiointi (jonkun toisen työn tai sen osan esittäminen omana).

#### Plagioinnin muotoja

- Toisen tekstin käyttäminen omana ilman, että lähdettä lainkaan ilmoitetaan.
- Toisen tekstin käyttäminen omana niin, että tekstiä on muunneltu vähäisessä määrin (ns. orjallinen jäljittely, esimerkiksi muutamia sanoja vaihdettu, sanajärjestystä hieman muutettu).
- Sanatarkat lainaukset, joissa lähde on ilmoitettu mutta joista ei ilmene, että kyseessä on lainaus eikä pelkkä viittaus (ns. copy paste -menetelmä).
- Hieman muunnellun tekstin käyttäminen siten, että lähde on ilmoitettu (copy paste -menetelmä ja orjallinen jäljittely yhdistettynä).
- Oman aiemman työn käyttäminen uutena uutta opintosuoritusta varten ilmoittamatta, että työtä on käytetty toiseen opintosuoritukseen aiemmin (itseplagiointi).

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukiossa plagioinnista ja vilpistä voidaan antaa opiskelijalle kirjallinen varoitus ja opintojakso voidaan hylätä. Opiskelija voidaan myös määräaikaaisesti erottaa.

Jos opintojakson osasuoritus on plagioitu tai siinä on käytetty muuten vilppiä, osasuoritus hylätään (arvosana 4) eikä sitä voi uusia. Hylätty osasuoritus huomioidaan opintojakson kokonaisarvioinnissa. Jos tästä seuraa opintojakson hylkääminen, koko opintojakso on suoritettava uudelleen. Hylätyn opintojakson voi suorittaa uudelleen seuraavalla kerralla, kun opintojakso on tarjolla. Vain poikkeustapauksissa opintojakson voi suorittaa itsenäisesti rehtorin ja opettajan suostumuksella.

Plagiointi- ja vilppitapauksissa aineenopettaja keskustelelee epäilystä opiskelijan kanssa. Sen jälkeen aineenopettaja ilmoittaa mahdollisesta plagioinnista ja/ tai vilpistä rehtorille ja ryhmänohjaajalle. Keskusteltuaan opiskelijan kanssa rehtori ilmoittaa alaikäisen opiskelijan huoltajalle vilpistä ja sen seuraamuksista. Rehtori myös tiedottaa aineenopettajaa ja ryhmänohjaajaa keskustelun lopputuloksesta.

Toistuvasta vilpistä seuraa aina kirjallinen varoitus. Opiskelija voidaan erottaa määräajaksi. Ryhmänohjaajalla on kokonaiskuva ohjausryhmänsä vilppi- ja plagiointitapauksista.

### 3. Menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa

#### 3.1. Kurinpidolliset keinot

[Menettely kurinpitoasiassa ja kurinpitorangeistuksen täytäntöönpano](#)

Lukiolain 42 §:ssä (10.8.2018/714) todetaan seuraavaa: ”Ennen 41 §:n 1 tai 4 momentissa tarkoitettun päätöksen tekemistä on yksilöitävä toimenpiteeseen johtava teko tai laiminlyönti taikka epäilty rikos tai siihen liittyvä seikka, kuultava opiskelijaa ja hankittava muu tarpeellinen selvitys. Ennen kurinpitotoimenpiteiden antamista on opiskelijan huoltajalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Muista 41 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle ja opetuksen epäämisestä tarvittaessa oppilaitoksen sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Edellä 41 §:n 1 ja 4 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä tulee antaa päätös ja 41 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden tulee kirjata.

Opiskelijan määräaikaista erottamista tai asuntolasta erottamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, ellei koulutuksen järjestäjä tai hallinto-oikeus toisin päättää.

Päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta on päätettävä samalla kun määräaikaista erottamisesta tai asuntolasta erottamisesta päätetään. Oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta ja opiskelusta pidättämisestä sekä kirjallisen varoituksen antamisesta päättää koulutuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin tai koulutuksen järjestäjän niin päättäessä rehtori. Rehtorille voidaan antaa toimivalta päättää korkeintaan kolme kuukautta kestävästä oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta.

Edellä 41 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskelijan määräämisestä poistumaan luokahuoneesta oppituntin jäljellä olevaksi ajaksi ja opiskelijan määräämisestä poistumaan muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, päättää oppituntia tai muuta opetustilaisuutta pitävä opettaja. Mainitussa lainkohdassa tarkoitettua opiskelijan määräämisestä poistumaan oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta päättää rehtori tai opettaja. Mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitettua opetuksen epäämisestä päättää rehtori.”

Opiskelijan velvollisuudesta korvata aiheuttamansa vahinko säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974), (30.12.2013/1268).

Lukiolain 43 §:ssä tarkoitettua opiskelijan määräämisestä poistumaan luokahuoneesta oppituntin jäljellä olevaksi ajaksi ja opiskelijan määräämisestä poistumaan muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, päättää oppituntia tai muuta opetustilaisuutta pitävä opettaja. Opiskelijan määräämisestä poistumaan oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta päättää rehtori tai opettaja. Opetuksen epäämisestä enintään kolmeksi päiväksi päättää rehtori. Kirjallisen varoituksen antaa koulutuksen järjestäjä tai mikäli koulutuksen järjestäjä niin päättää, lukion rehtori. Lukion opiskelijan erottamisesta määrääjäksi, enintään vuodeksi, päättää monijäseninen toimielin. Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukiossa monijäseninen toimielin on harjoittelukoulujen neuvottelukunta.

Aineenopettaja ilmoittaa käyttämänsä kurinpitotoimet (esim. poistanut opiskelijan luokasta) rehtorille. Rehtori kirjaa kurinpitotoimet ja tiedottaa alaikäisen opiskelijan huoltajalle sekä ryhmänohjaajalle.

Menettelytapa	Rike-/ häiriötilanne	Vastuu/ työnjako	Kuulemis- ja kirjaamisenmenettelyt	Muutoksenhaku
Ohjauskeskustelu	<p>1) tupakoi kielletyllä alueella tai pitää esillä tupakka- tuotteita, -jäljitelmiä tai tupakan vastikkeita</p> <p>2) oppitunnin häirintä</p> <p>3) vilpin yritys ja avunanto vilppiin (luntauksen yritys, plagiointi tms.)</p> <p>4) luvattomia poissaoloja</p>	Ryhmänohjaaja opettaja	<p>Ryhmänohjaaja käy ohjauskeskustelun ensimmäisellä kerralla ja ilmoittaa huoltajalle. Opiskelija ohjataan tarvittaessa kuraattorin/ terveydenhoitajan keskusteluun</p> <p>Toistuva rikkomusseuraamus kirjallinen varoitus (opiskelijalle selvitetään kirjallisen varoituksen merkitys)</p> <p>Ensimmäisellä kerralla ryhmänohjaaja kirjaa keskustelun ja ilmoittaa keskustelusta rehtorille ja alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajalle</p>	
Kirjallinen varoitus (hallintopäätös)	<p>1) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti</p> <p>2) vilpin yritys ja avunanto vilppiin (luntauksen yritys, plagiointi tms.)</p> <p>3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä</p> <p>4) esiintyy päihteiden vaikutuksen alaisena oppilaitoksessa, oppitunneilla, koulussa tai koulun järjestämässä tilaisuudessa.</p> <p>5) tupakointi kielletyllä alueella tai pitää esillä tupakka- tuotteita, -jäljitelmiä tai tupakan vastikkeita toistuvasti vrt. yllä käyty keskustelu</p> <p>6) luvattomia poissaoloja toistuvasti yhteydenotoista ja keskusteluista huolimatta</p> <p>7) muut vastaavat vakavat rikkeet</p>	Lukion rehtori	<p>Kurinpitörangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä,</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- hankittava tarpeellinen selvitys</li> <li>- varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi</li> <li>- kuultava myös opiskelijan (alle 18 v.) huoltajaa.</li> <li>- toimenpiteet tulee kirjata</li> <li>- tulee antaa kirjallinen päätös.</li> </ul>	<p>Hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolain käyttölaissa (586/1966) säädetään.</p> <p>Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa tiedoksi</p>
Oppilaitoksesta erottaminen määrääjäksi, enintään vuodeksi (hallintopäätös)	Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan	Monijäseninen toimielin, joka on harjoittelukoulujen neuvottelukunta.	<p>Kurinpitörangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-hankittava tarpeellinen selvitys</li> <li>-varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi</li> <li>-kuultava myös opiskelijan huoltajaa (alle 18 v.)</li> <li>- tulee antaa kirjallinen päätös</li> <li>-päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta</li> </ul>	<p>Hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolain käyttölaissa (586/1966) säädetään.</p> <p>Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa tiedoksi saannista.</p>
Eronneeksi katsominen	Opiskelija, joka pätevää syytä ilmoittamatta on poissa opetuksesta, jos on ilmeistä, että hänen tarkoituksenaan ei ole jatkaa opintoja	Lukion rehtori	<p>Kaksi kirjettä</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. kirjeessä annetaan tiedoksi mahdollisuus tulla kuulluksi</li> <li>2. kirje on päätös eronneeksi katsomisesta</li> </ol>	Aluehallintovirastolta siten kuin hallintolain käyttölaissa (586/1966) säädetään

## Häiritsevän tai turvallisuutta vaarantavan opiskelijan poistaminen

Lukiolain 43 §:ssä (10.8.2018/714) todetaan seuraavaa:

”Rehtorilla ja opettajalla on oikeus poistaa luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta taikka koulun tilaisuudesta opiskelija, joka ei noudata 41 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumismääräystä. Rehtorilla ja opettajalla on myös oikeus poistaa oppilaitoksen alueelta opiskelija, joka ei poistu saatuaan tiedon 41 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua opetuksen epäämisestä.

Jos poistettava opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää poistamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia opiskelijan poistamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Rehtori ja opettaja voivat 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa toimia yhdessä tai kumpikin erikseen. Oppilaan poistamisessa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta opetuksen järjestäjälle.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.”

Mikäli rehtori ja/ tai opettaja joutuu poistamaan opiskelijan em. tavalla, tulee hänen antaa tapahtuneesta kirjallinen selvitys johtavalle rehtorille. Tapahtunut kirjataan. Opiskelijan luokasta poistamisesta voimakeinoin on ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian.

## Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita

Lukiolain 45 §:ssä (Lukiolaki 10.8.2018/714) todetaan seuraavaa:

”Rehtorilla ja opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa opiskelijalta 40 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine.

Jos haltuun otettavaa esinettä tai ainetta hallussaan pitävä opiskelija koettaa vastarintaa tekemällä välttää haltuun ottamisen, rehtorilla ja opettajalla on oikeus käyttää sellaisia esineen tai aineen haltuun ottamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai vastarinnan vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Oikeus käyttää voimakeinoja koskee vain opiskelijan omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettussa haltuunotossa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Tässä pykälässä säädetyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu opetussuunnitelman tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan.”

## Oikeus tarkastaa opiskelijan tavarat

Lukiolain 46 §:ssä (Lukiolaki 10.8.2018/714) todetaan seuraavaa:

”Opettajalla ja rehtorilla on työpäivän aikana oikeus tarkastaa opiskelijan mukana olevat tavarat, opiskelijan hallinnassa olevat oppilaitoksen säilytystilat sekä päällisin puolin hänen vaatteensa, sellaisen 40 §:n 2 momentissa tarkoitetun esineen tai aineen haltuun ottamiseksi, jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta, jos on ilmeistä, että opiskelijan hallussa on tällaisia esineitä tai aineita ja opiskelija pyynnöstä huolimatta kieltäytyy niitä luovuttamasta tai ei luotettavasti osoita, ettei hänen hallussaan niitä ole.

Opiskelijalle tulee ennen tarkastusta ilmoittaa tarkastuksen syy.

Tarkastajan tulee olla opiskelijan kanssa samaa sukupuolta. Tarkastuksessa tulee olla läsnä tarkastajan lisäksi toinen täysi-ikäinen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva. Opiskelijan pyynnöstä tarkastuksessa tulee olla läsnä hänen valitsemansa oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluva, jos tämä on saapuvilla.

Edellä 3 momentissa säädetystä tarkastuksen suorittamistavasta voidaan kuitenkin poiketa, jos se on asian kiireellinen luonne huomioon ottaen turvallisuuden kannalta ehdottoman välttämätöntä.

Tässä pykälässä säädetyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa myös ajan, jolloin opiskelija osallistuu opetussuunnitelman tai koulutuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen koulutukseen tai toimintaan.”

Viikin normaalikoulun lukiossa opiskelijalla on oikeus valita mitä sukupuolta tarkastaja on.

#### Haltuun ottamisen ja tarkastamisen yleiset periaatteet

Lukiolain 47 §:ssä (Lukiolaki 10.8.2018/714) todetaan seuraavaa: ”Edellä 45 ja 46 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet on toteutettava mahdollisimman turvallisesti. Toimenpiteillä ei saa puuttua opiskelijan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä opiskelurauhan ja turvallisuuden varmistamiseksi. Esineiden ja aineiden haltuun ottamisessa ja opiskelijan tarkastamisessa on noudatettava olosuhteiden edellyttämää hienotunteisuutta. Toimenpiteiden käyttö tulee oppilaitoksissa suunnitella ja ohjeistaa.

Edellä 45 §:n mukaisten voimakeinojen käyttöön turvautuneen opettajan tai rehtorin tulee antaa kirjallinen selvitys tapahtuneesta koulutuksen järjestäjälle. Opiskelijan tarkastaminen ja esineiden ja aineiden haltuun ottaminen tulee kirjata. Haltuun ottamisesta ja tarkastamisesta on ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian.”

Viikin normaalikoulun lukiossa em. voimakeinojen käytöstä tulee antaa kirjallinen selvitys johtavalle rehtorille, ja tapahtunut kirjataan. Haltuun ottamisesta ja tarkastamisesta on ilmoitettava alaikäisen opiskelijan huoltajille mahdollisimman pian.

#### Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen

Lukiolain 48 §:ssä (Lukiolaki 10.8.2018/714) todetaan seuraavaa: ”Edellä 45 §:ssä tarkoitetut opiskelijalta haltuun otetut esineet ja aineet luovutetaan opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle tai, jos opiskelija on täysi-ikäinen, hänelle itselleen. Esineet ja aineet tulee kuitenkin luovuttaa poliisille tai muulle laissa säädetylle viranomaiselle, jos opiskelijalla, tämän huoltajalla tai muulla laillisella edustajalla ei lain mukaan ole oikeutta pitää niitä hallussaan.

Ennen luovuttamista esine tai aine tulee säilyttää huolellisesti. Esineiden ja aineiden luovutus tulee järjestää mahdollisimman pian haltuunotosta. Haltuun otetut huumausaineet, ampuma-aseet, aseiden osat, patruunat, ammuksiset ja kaasusumuttimet sekä räjähteet tulee luovuttaa poliisille välittömästi. Opiskelijalle itselleen luovutettavat esineet ja aineet luovutetaan työpäivän päätyttyä.

Jos huoltaja ei kolmen kuukauden kuluessa haltuunottoa koskevasta ilmoituksesta nouda esinettä tai ainetta, se voidaan todisteellisesti hävittää. Esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen tulee kirjata.”

Viikin normaalikoulun lukiossa haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen kirjataan.

#### **4. Periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä**

Viikin normaalikoulun lukiossa toteutetaan lukiolain 44 §:ä, jossa todetaan seuraavaa: ”Sinä aikana, jolloin opiskelijaa vastaan on vireillä syyte yleisessä tuomioistuimessa, ei häntä vastaan samasta syytä saa aloittaa tai jatkaa kurinpitomenettelyä.

Jos tuomioistuin on vapauttanut opiskelijan syytteestä, ei kurinpitomenettelyä saa aloittaa tai jatkaa samasta syytä muutoin kuin sellaisen menettelyn perusteella, jota ei ole katsottava rikokseksi, mutta josta voidaan rangaista kurinpidollisesti.

Jos tuomioistuin on tuominnut opiskelijan rangaistukseen, ei hänelle saa samasta syytä määrätä kurinpitorangeistusta. Opiskelija saadaan kuitenkin erottaa määräajaksi tai erottaa opiskelija-asuntolasta, jos se opiskelijan tekemän rikoksen tai siihen liittyvien seikkojen perusteella on perusteltua.

#### **5. Perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen**

Henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä toteutetaan vuosittain lukuvuoden alussa. Tällöin käsitellään kurinpidollisia asioita ja lainsäädännön uudistuksia, jotta koko henkilöstöllä on uusin tieto. Henkilöstön osaamisen varmistamiseksi voidaan järjestää erillisiä koulutuksia. Tämä suunnitelma löytyy myös lukuvuosisuunnitelmasta ja koulunpidon keskeisten dokumenttien kohdalta koulun henkilöstön sisäisessä viestintäkanavassa.

#### **6. Kurinpitosuunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille**

Tästä suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja muista opiskeluun liittyvistä asioista tiedotetaan huoltajille ja opiskelijoille vuosittain lukuvuoden alussa. Lisäksi tämä suunnitelma löytyy lukuvuosisuunnitelmasta, Wil-masta (tiedotteet) ja koulun kotisivuilta. Opinto-oppaassa on määritelty mitä vilpillä ja plagioinnilla tarkoitetaan ja mitä seuraamuksia niillä on. Ryhmänohjaaja käy läpi lukuvuoden alussa opiskelijoiden kanssa läpi vilpin ja plagioinnin seuraamukset.

## **7. Yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa**

Ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa tehdään yhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa. Tärkeimpänä on oman koulun opiskelijahuollon henkilöstö, jonka kontaktit ulottuvat alueen sosiaali- ja terveystoimen monialaisiin yhteistyötahoihin. Heidän kautta opiskelijan asioita voidaan hoitaa tehokkaasti niiden viranomaisten kanssa, joiden toimialaan asia kulloinkin liittyy. Tarvittaessa konsultoidaan yliopiston turvallisuus-päällikköä. Sosiaalitoimen henkilöstön kanssa tehdään yhteistyötä opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti lain edellyttämällä tavalla. Opiskeluhuoltosuunnitelmaan on kirjattu erilaisia menettelytapoja ennaltaehkäisevän työn kokonaisuudesta ja opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämisestä. Ennaltaehkäisevän työn muotoja kehitetään jatkuvasti.

Lukion ensimmäisen vuoden aikana sekä opiskelijoita että huoltajia perehdytetään lukiokoulutukseen, sen toimintatapoihin ja menettelyihin. Heille esitellään opetussuunnitelmat, järjestyssäännöt, kurinpitosuunnitelmat sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Vanhempainillat ovat kiinteä osa koulun yhteydenpitoa huoltajiin ja vanhempainiltojen yhteydessä huoltajilla on mahdollisuus keskustella aineenopettajien ja ryhmänohjaajan kanssa. Huoltajien kanssa tehdään yhteistyötä lukiolaisen hyvinvoinnin eteen ja pyritään yhdessä avoimen yhteistyön kautta tukemaan lukiolaista mahdollisten ongelmien ilmaantuessa sekä näin ehkäisemään mahdollista syrjäytymistä.

## **8. Menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten**

Menettelytavat tämän suunnitelman seuraamista sekä toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten ovat lähinnä määrällisiä ja asiasisällöllisiä kokonaisuuksia. Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun luki-ossa seurataan toimenpiteiden kokonaismäärää, toistuvuutta ja rikkeiden syitä: kuinka paljon on tehty kurinpitotoimia hallintopäätösten mukaisesti ja mistä syistä ne on tehty.

Edellä mainitut anonyymit seurantatiedot käsitellään koulun rehtoriimissä ja lukion opiskeluhuoltoryhmässä sekä tarvittaessa Helsingin yliopiston harjoittelukoulujen neuvottelukunnassa.

[Viikin normaalikoulun järjestyssäännöt](#)

## Liite 9 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion toiminnan kehittäminen ja arviointi

### Toiminnan kehittäminen ja arviointi

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoululla on yliopistolaissa mainittuna yhteisenä toimielimenä neuvottelukunta. Neuvottelukunta ohjaa ja kehittää harjoittelukoulujen toimintaa. Sen kokoonpanosta ja muista tehtävistä määrätään harjoittelukoulujen työjärjestyksessä.

Helsingin yliopiston normaalikouluilla on johtava rehtori, joka vastaa harjoittelukoulujen muodostaman yksikön tuloksellisesta, taloudellisesta ja tehokkaasta toiminnasta. Hänelle kuuluu kokonaisvastuu yksikön henkilöstöasioista ja taloudesta sekä omaisuudesta. Lukion rehtori vastaa lukion pedagogisesta johtamisesta, missä työssä hänellä on tukenaan opettajajäsenistä koostuva Lukion pedagoginen työryhmä (Lupeda). Lupeda tekee lukion toimintaa ohjaavia linjauksia ja ottaa kantaa johtoryhmässä valmisteltavina oleviin asioihin.

Johtava rehtori toimii puheenjohtajana Henoressa, joka on Helsingin yliopiston normaalikoulujen rehtoreiden päättävä elin. Henoressa tehdään molempia harjoittelukouluja koskevia päätöksiä ja strategisia linjauksia, ja johtava rehtori tekee talouteen ja henkilöstöön liittyvät päätökset Henorea kuultuaan. Henoresta vietään asioita koulutason johtoryhmiin ja toisin päin. Henore myös kuulee luottamusmiehiä kahdesti vuodessa ja tarpeen mukaan myös useammin. Henkilökunnan kanta Henoressa käsiteltäviin asioihin tulee esille luottamusmiesten kautta.

Koulun johtoryhmä vastaa strategisesta kehittämisestä. Johtoryhmä kuulee henkilökuntaa muun muassa pedagogisten kahviloiden sekä työryhmien ja tiimien kautta. Myös opiskelijakuntaa osallistetaan koulun toiminnan kehittämiseen. Lukion rehtori käy säännöllisesti vuoropuhelua opiskelijakunnan hallituksen puheenjohtajan kanssa sekä tapaa hallitusta muutaman kerran lukuvuoden aikana. Koulun johtoryhmään kuuluu rehtorien lisäksi opettajajäseniä.

Lukion toimintaa arvioidaan vuosittain Lupedassa. Tämän lisäksi lukion toimintaa arvioidaan työryhmissä ja johtoryhmässä. Tätä organisoii johtoryhmä. Lukion opiskeluhuoltoryhmä laatii vuosittain kyselyn lukion 1. vuosikurssin opiskelijoille ja kyselyn tulokset käydään läpi opiskeluhuoltoryhmässä sekä sovitaan tarvittavia toimenpiteitä sen perusteella. Henkilöstön työhyvinvointikysely toteutetaan yliopiston HR-osaston aikataulussa joka toinen vuosi ja siitä vastaa lukion rehtori yhdessä HR-koordinaattorin kanssa. Opetusharjoittelijoilta kerätään kootusti palautetta jokaisen harjoittelun päätteeksi. Tästä vastaa johtava rehtori ja sitä toteuttaa aineenopettajakoulutuksen koordinaattori, joka on koulun johtoryhmän jäsen.



## Liite 10 Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun lukion tuntijako

Oppiaineryhmä ja oppiaine	Pakolliset opinnot opintopisteinä	Opiskelijoille tarjottavien valtakunnallisten valinnais-ten opintojen määrä opintopisteinä	Opiskelijoille tarjottavien koulukohtaisten valinnaisten opintojen määrä opintopisteinä
<i>Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnot</i>			
-Äidinkieli ja kirjallisuus	12	6	
-A-kieli			
RUA	12	4	4
ENA	12	4	6
RAA	12	4	6
SAA	12	4	6
-B1-kieli			
RUB1	10	4	6
-B2- ja B3-kielet			
RAB2		16	8
SAB2		16	8
EAB2		16	8
RAB3		16	8
SAB3		16	8
EAB3		16	8
<i>Matemaattis-luonnontieteelliset opinnot</i>			
-Matematiikan yhteiset opinnot	2		
-Matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä			
Lyhyt	10	4	4
Pitkä	18	6	6
-Biologia	4	6	7
-Maantiede	2	6	5
-Fysiikka	2	12	8
-Kemia	2	8	6
<i>Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot</i>			

-Filosofia	4	4	2
-Psykologia	2	8	4
-Historia	6	6	12
-Yhteiskuntaoppi	6	2	13
-Uskonto tai elämänkatsomustieto			
UE	4	8	2
UI	4	8	
UO	4	8	
ET	4	8	
-Terveystieto	2	4	2
<i>Taito- ja taideaineiden opinnot</i>			
-Liikunta	4	6	8
-Musiikki ja kuvataide yhteensä	6		
Musiikki	2 tai 4	4	22
Kuvataide	2 tai 4	4	10
<i>Opinto-ohjaus</i>	4		6
<i>Temaattiset opinnot</i>			6
Kotitalous			4
Käsityö			8
Tietotekniikka			6
Integroidut opintojaksot			10
Pakolliset opinnot yhteensä	94 tai 102		
Valtakunnalliset valinnaiset opinnot vähintään		20	
Koulukohtaiset valinnaiset opinnot vähintään			36 tai 28
Opinnot yhteensä vähintään	150		